

● LASTEN ELATUSAVUSTA VUONNA 2007 TEHTYÄ YLEISSOPIMUSTA KOSKEVA VIRKAILIJAN KÄSIKIRJA

**LASTEN ELATUSAVUSTA VUONNA 2007 TEHTYÄ
YLEISSOPIMUSTA KOSKEVA
VIRKAILIJAN KÄSIKIRJA**

Julkaisija:

**The Hague Conference on Private International Law
Permanent Bureau**

Churchillplein 6b
2517 JW The Hague
The Netherlands

Puhelin: +31 70 363 3303

Faksi: +31 70 360 4867

Sähköposti: secretariat@hcch.net

Internet: www.hcch.net

© Kansainvälistä yksityisoikeutta käsittelevä Haagin konferenssi 2013

Kaikki oikeudet pidätetään. Materiaalin osittainenkin jäljentäminen, tallettaminen hakujärjestelmään ja edelleenvälittäminen miten ja missä muodossa tahansa, kopiointi ja äänittäminen mukaan luettuina, on kielletty ilman tekijänoikeuden haltijan kirjallista lupaa.

"Lasten elatusavusta vuonna 2007 tehtyä yleissopimusta koskevan virkailijan käsikirjan" taiton ja käännökset (englantia ja ranskaa lukuun ottamatta) sekä jakelun kaikilla Euroopan unionin virallisilla kielillä on mahdollistanut Euroopan komission oikeusasioiden pääosasto.

Julkaisun viralliset englannin- ja ranskankieliset versiot ovat saatavilla kansainvälistä yksityisoikeutta käsittelevän Haagin konferenssin verkkosivuilla (www.hcch.net).
Julkaisun muunkielisiä käännöksiä ei ole tarkastettu kansainvälistä yksityisoikeutta käsittelevän Haagin konferenssin pysyvässä toimistossa.

ISBN 978-92-79-56694-3

Painettu Belgiassa

Sisällysluettelo

Johdanto	11
A. Mitä asioita käsikirjassa käsitellään (ja mitä ei)?	11
B. Käsikirjan rakenne	12
C. Käsikirjan käyttöohjeita	13
D. Muita tietolähteitä	13
E. Lopuksi vielä neuvoja	14
Luku 1 – Katsaus yleissopimuksen mukaisiin hakemuksiin ja pyyntöihin	15
I. Yleissopimuksen mukaisten hakemusten ja pyyntöjen kuvaus	15
A. Katsaus yleissopimuksen mukaisiin hakemuksiin	16
B. Erityisiä toimenpiteitä koskeva pyyntö	20
II. Hakemustyyppien määrittäminen	21
Luku 2 – Termien selitykset	29
A. Luvun tarkoitus	29
B. Tässä käsikirjassa käytettävät termit	29
Luku 3 – Yleistä soveltamista koskevia asioita	44
Osa 1 – Yleissopimuksen soveltamisala	44
I. Luvun tarkoitus	44
II. Yleissopimuksen soveltamisala	44
A. Yleistä	44
B. Keskeinen soveltamisala – elatusvelvoitteet	45
C. Muita yleissopimuksen soveltamisalaan vaikuttavia tekijöitä	50
Osa 2 – Kaikkia yleissopimuksen mukaisia hakemuksia ja erityisiä toimenpiteitä koskevia pyyntöjä koskevia asioita	53
I. Kieli	53
A. Hakemuksen ja asiakirjojen kieli	53
B. Viestinnässä käytettävä kieli	53
C. Kääntämistä koskevat poikkeukset	54
D. Menettely käytännössä	54
E. Muita asiakirjavaatimuksia	55
II. Henkilötietojen ja luottamuksellisten tietojen suojaaminen	56
III. Todellinen mahdollisuus päästä menettelyjen piiriin ja oikeusapu	57
A. Yleiskatsaus	57
B. Velvollisuus antaa maksutonta oikeusapua	59
IV. Keskusviranomaisten erityiset tehtävät	68
V. Muut Haagin yleissopimukset	70
Luku 4 – Tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevien hakemusten lähettäminen (10 artiklan 1 kohdan a alakohta ja 10 artiklan 2 kohdan a alakohta)	72
I. Yleiskatsaus ja yleiset periaatteet	72
A. Milloin hakemusta käytetään?	73
B. Esimerkkitapaus	74
C. Kuka voi hakea tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa?	74
D. Tunnustamisen ja täytäntöönpanon riitauttaminen	75
II. Hakemusten käsittely ja laatiminen	75
A. Tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevan hakemuksen laatiminen	76
B. Menettely vaihe vaiheelta	77
III. Hakemukseen vaadittavien asiakirjojen valmistelu	80
A. Yleistä	80
B. Hakemuksen sisältö (tunnustaminen tai tunnustaminen ja täytäntöönpano)	81

IV. Tunnustaminen ja täytäntöönpano – muut huomioon otettavat seikat	87
A. Elatusapusopimukset.....	87
B. Puolison tai entisen puolison elatusapu.....	89
C. Muiden perheenjäsenten elatusapu	90
V. Muut seikat.....	90
A. Vastaajan olinpaikka	90
B. Tunnustaminen ja täytäntöönpano – pyynnön vastaanottavan valtion tekemien varaumien vaikutus	91
VI. Lisäaineistoa	91
A. Käytännön neuvoja	91
B. Vinkkejä ja apuvälineitä.....	92
C. Asiaa koskevat lomakkeet.....	92
D. Asiaa koskevat yleissopimuksen artikkelit	93
E. Asiaa koskevat käsikirjan kohdat	93
VII. Tarkistuslista – tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevat hakemukset.....	93
VIII. Usein kysyttyä.....	93
Luku 5 – Tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevien saapuvien hakemusten käsittely	97
I. Yleiskatsaus ja yleiset periaatteet	97
A. Yleiset periaatteet.....	97
B. Menettelyn yleiskuvaus	98
C. Milloin hakemusta käytetään?	100
D. Esimerkitapaus	100
E. Kuka voi tehdä hakemuksen?	101
II. Yhteenveto tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevasta menettelystä	101
A. Keskusviranomaisen tekemä saapuvien asiakirjojen alustava tarkastus ...	103
B. Toimivaltaisen viranomaisen tekemä täytäntöönpanokelpoiseksi julistaminen tai rekisteröinti.....	108
C. Tunnustaminen ja täytäntöönpano – hakemuksia koskevat ratkaisut.....	113
D. Yhteydenpito pyynnön esittäneen valtion kanssa	115
III. Muut seikat: tunnustamista ja tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevat hakemukset	115
A. Velallisen vireille panema tunnustamista koskeva hakemus.....	115
B. Tunnustamista sekä tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskeva vaihtoehtoinen menettely (24 artikla).....	118
C. Elatusapusopimukset.....	121
IV. Tunnustaminen ja täytäntöönpano – muut seikat.....	122
A. Oikeusapu	122
B. Täytäntöönpanoon liittyvät kysymykset	123
C. Olennaiset poikkeukset ja varaumat.....	123
V. Lisäaineistoa	124
A. Käytännön neuvoja	124
B. Vinkkejä ja apuvälineitä.....	124
C. Asiaa koskevat lomakkeet.....	124
D. Asiaa koskevat yleissopimuksen artikkelit	124
E. Asiaa koskevat käsikirjan kohdat	125
VI. Tarkistuslista – Tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevat hakemukset.....	125
VII. Usein kysyttyä.....	126
Luku 6 – Pynnön vastaanottavassa valtiossa tehdyn tai tunnustetun päätöksen täytäntöönpanoa koskevan hakemuksen lähettäminen (10 artiklan 1 kohdan b alakohta)	128
I. Yleiskatsaus	128
A. Milloin hakemusta käytetään?	128
B. Esimerkitapaus	128
C. Kuka voi hakea elatusapupäätöksen täytäntöönpanoa?.....	129

D. Yleistä: täytäntöönpano, ei tunnustamista	129
II. Hakemusten käsittely ja täyttäminen	130
A. Menettelyt	130
B. Täytäntöönpanoa koskevan hakemuksen lähettäminen	132
C. Yleisiä menettelyjä koskevat poikkeukset	135
III. Lisäaineistoa	136
A. Käytännön neuvoja	136
B. Asiaa koskevat lomakkeet	136
C. Asiaa koskevat yleissopimuksen artiklat	136
D. Asiaa koskevat käsikirjan kohdat	136
IV. Tarkistuslista – pyynnön vastaanottavassa valtiossa tehdyn päätöksen täytäntöönpanoa koskevan hakemuksen lähettäminen	137
V. Usein kysyttyä	138
Luku 7 – Pynnön vastaanottavassa valtiossa tehdyn tai tunnustetun päätöksen täytäntöönpanoa koskevan saapuvan hakemuksen käsittely	139
I. Yleiskatsaus – Pynnön vastaanottavassa valtiossa tehdyn tai tunnustetun päätöksen täytäntöönpanoa koskevat saapuvat hakemukset	139
A. Milloin hakemusta käytetään?	139
B. Esimerkitapaus	140
C. Valtion oman päätöksen täytäntöönpanoon liittyvä merkittävä ero	140
II. Täytäntöönpanoa koskevan hakemuksen käsittely	141
A. Vuokaavio	141
B. Saapuvien asiakirjojen tarkastaminen	143
III. Lisäaineistoa	145
A. Käytännön neuvoja	145
B. Asiaa koskevat lomakkeet	145
C. Asiaa koskevat artiklat	146
D. Asiaa koskevat käsikirjan kohdat	146
IV. Tarkistuslista – saapuvat täytäntöönpanopyynnot	146
V. Usein kysyttyä	146
Luku 8 – Elatusapupäätöksen saamista koskevat lähtevät hakemukset	147
I. Yleiskatsaus	147
A. Milloin hakemusta käytetään?	147
B. Esimerkitapaus	148
C. Kuka voi hakea elatusapupäätöstä?	148
D. Päätöksen saamisen vireillepano – joitakin näkökohtia	149
E. Eriytilanteet: elatusapupäätöksen saamista koskevat hakemukset, kun pyydetään uutta päätöstä varauman vuoksi (20 artiklan 4 kohta)	150
F. Eriytilanteet: elatusapupäätöksen saamista koskevat hakemukset, kun tarvitaan uusi päätös, koska tunnustaminen tai tunnustaminen ja täytäntöönpano ei ole mahdollista	151
II. Menettelyt hakemuksen täyttämiseksi ja toimittamiseksi	152
A. Yleiskatsaus	152
B. Alustavat toimenpiteet	153
C. Asiakirjojen valmistelu elatusapupäätöstä koskevan hakemuksen lähettämistä varten	156
III. Lisäaineistoa	159
A. Käytännön neuvoja	159
B. Asiaa koskevat lomakkeet	160
C. Asiaa koskevat yleissopimuksen artiklat	160
D. Asiaa koskevat käsikirjan kohdat	160
IV. Tarkistuslista – päätöksen saamista koskevat lähtevät hakemukset	160
V. Usein kysyttyä	161
Luku 9 – Elatusapupäätöksen saamista koskevat saapuvat hakemukset	164
I. Yleiskatsaus	164
A. Milloin hakemusta käytetään?	164

B. Esimerkkitapaus	164
C. Kuka voi hakea elatusapupäätöstä?.....	165
D. Elatusapupäätöksen saaminen, jos olemassa olevaa päätöstä ei voida tunnustaa	165
II. Elatusapupäätöksen saamista koskevien saapuvien hakemusten käsittely	166
A. Yleistä	166
B. Vuokaavio.....	167
C. Päätöksen saamista koskevan prosessin vaiheet	168
III. Lisäaineistoa	174
A. Käytännön neuvoja	174
B. Asiaa koskevat lomakkeet.....	174
C. Asiaa koskevat yleissopimuksen artiklat	174
D. Asiaa koskevat käsikirjan kohdat	175
IV. Tarkistuslista – päätöksen saamista koskevat saapuvat hakemukset	175
V. Usein kysyttyä.....	175
Luku 10 – Elatusapupäätösten täytäntöönpano	178
I. Yleiskatsaus	178
A. Päätöksen täytäntöönpano yleissopimuksen mukaisesti	178
II. Yleissopimuksen mukaiset täytäntöönpanoprosessit	179
A. Yleistä	179
B. Nopea täytäntöönpano	180
C. Täytäntöönpanotoimenpiteet	181
D. Maksut	183
E. Täytäntöönpanoon liittyvät kysymykset	184
III. Lisäaineistoa	188
A. Käytännön neuvoja	188
B. Asiaa koskevat yleissopimuksen artiklat	188
C. Asiaa koskevat käsikirjan kohdat	189
IV. Usein kysyttyä.....	189
Luku 11 – Päätöksen muuttamista koskevat hakemukset (10 artiklan 1 kohdan e ja f alakohta sekä 10 artiklan 2 kohdan b ja c alakohta).....	190
I. Yleiskatsaus – elatusapupäätöksen muuttaminen.....	190
A. Yleistä	190
B. Minne suoran pyynnön tai hakemuksen päätöksen muuttamisesta voi esittää ja onko hakemus yleissopimuksen mukaisesti mahdollinen?	192
II. Esimerkkejä	193
A. Esimerkki 1: Velallinen on muuttanut pois alkuperävaltiosta mutta velkoja ei	194
B. Esimerkki 2: Velkoja on muuttanut pois alkuperävaltiosta mutta velallinen ei.....	199
C. Esimerkki 3: velkoja ja velallinen ovat muuttaneet pois alkuperävaltiosta ja asuvat eri valtioissa	203
D. Esimerkki 4: kumpikin osapuoli on muuttanut pois alkuperävaltiosta ja asuu nyt samassa valtiossa	207
E. Muutoshakemuksiin liittyvä hyvä käytäntö	208
III. Lisäaineistoa	209
A. Asiaa koskevat yleissopimuksen artiklat	209
B. Asiaa koskevat käsikirjan kohdat	209
Luku 12 – Muuttamista koskevat menettelyt – lähtevät ja saapuvat hakemukset	210
Osa I – Lähteviä muutoshakemuksia koskevat menettelyt	210
I. Yleiskatsaus	210
A. Keskusviranomaisen tehtävä	210
B. Menettely – vuokaavio.....	211
C. Kuvatut menettelyt	213
II. Tarvittavien asiakirjojen kokoaminen	215

A. Yleistä	215
B. Hakemuslomakkeen täyttäminen (päättöksen muuttaminen)	216
C. Täydentävien asiakirjojen täyttäminen	216
III. Tarkistuslista – muutosta koskevat lähtevät hakemukset	218
Osa II – Saapuvia muutoshakemuksia koskevat menettelyt	219
I. Yleiskatsaus	219
II. Menettelyt	219
III. Tarkistuslista – muutosta koskevat saapuvat hakemukset	222
Osa III – Sekä saapuvia että lähteviä muutoshakemuksia koskevat asiat	222
I. Lisäaineistoa	222
A. Kaikkia muutoshakemuksia tai -pyyntöjä koskevia käytännön neuvoja	222
B. Asiaa koskevat lomakkeet	223
C. Asiaa koskevat yleissopimuksen artikkelit	223
D. Asiaa koskevat käsikirjan kohdat	223
II. Usein kysyttyä	223
Luku 13 – Erityisiä toimenpiteitä koskevien pyyntöjen esittäminen	226
I. Yleiskatsaus – Erityisiä toimenpiteitä koskevat pyynnöt	226
A. Milloin pyyntö esitetään?	226
B. Esimerkitapaus	227
C. Kuka voi esittää pyynnön?	227
D. Vuokaavio	227
II. Menettelyt	229
A. Pyyntöjen yhteyden määrittäminen	229
B. Pyyntö esitetään yleissopimuksen nojalla vireille pantavan hakemuksen yhteydessä (7 artiklan 1 kohta)	229
C. Pyyntö esitetään sellaisen menettelyn yhteydessä, jolla on kansainvälinen ulottuvuus (7 artiklan 2 kohta)	230
D. Käsittääkö hakemus kaikki vaaditut asiakirjat?	231
E. Lähettäminen pyynnön vastaanottavaan valtioon	232
III. Muut seikat	232
A. Kulut	232
B. Henkilötietojen suojaaminen	233
IV. Lisäaineistoa	233
A. Käytännön neuvoja	233
B. Asiaa koskevat lomakkeet	233
C. Asiaa koskevat yleissopimuksen artikkelit	234
D. Asiaa koskevat käsikirjan kohdat	234
V. Tarkistuslista – Lähtevät erityisiä toimenpiteitä koskevat pyynnöt	234
VI. Usein kysyttyä	235
Luku 14 – Erityisiä toimenpiteitä koskevien pyyntöjen käsittely	236
I. Yleiskatsaus – Erityisiä toimenpiteitä koskevat pyynnöt	236
A. Milloin pyyntöä käytetään?	236
B. Esimerkitapaus	237
C. Kuka voi esittää pyynnön?	237
D. Vuokaavio	237
II. Menettelyt	239
A. Ilmoitus pyynnön vastaanottamisesta	239
B. Harkitaanko yleissopimuksen mukaisen hakemuksen tekemistä?	239
C. Erityisiä toimenpiteitä koskeva pyyntö liittyy yleissopimuksen nojalla vireille pantavaan hakemukseen (7 artiklan 1 kohta)	239
D. Pyyntö liittyy pyynnön esittävän valtion asiaan, jolla on kansainvälinen ulottuvuus (7 artiklan 2 kohta)	241
E. Käsittelyvaiheen ilmoittaminen pyynnön esittäneelle valtiolle	241
III. Muut seikat	242
A. Kulut	242

IV. Lisäaineistoa	242
A. Käytännön neuvoja	242
B. Asiaa koskevat lomakkeet	243
C. Asiaa koskevat yleissopimuksen artiklat	243
D. Asiaa koskevat käsikirjan kohdat	243
V. Tarkistuslista – Saapuvat erityisiä toimenpiteitä koskevat pyynnot.....	244
VI. Usein kysyttyä.....	244
Luku 15 – Lomakkeiden täyttäminen.....	245
I. Kaikkiin hakemuksiin tarvittavien pakollisten lomakkeiden täyttäminen	245
A. Saatelomake (Transmittal Form)	245
B. Vastaanottotodistus (Acknowledgement Form)	248
II. Suositeltujen hakemuslomakkeiden täyttämisohteet	249
A. Suositeltu lomake tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevaan hakemukseen	250
B. Suositeltu lomake pyynnön vastaanottavassa valtiossa tehdyn tai tunnustetun päätöksen täytäntöönpanoa koskevaan hakemukseen	255
C. Suositeltu lomake päätöksen saamista koskevaan hakemukseen	258
D. Suositeltu lomake päätöksen muuttamista koskevaan hakemukseen	264
III. Muiden lomakkeiden täyttämisohteet	268
A. Taloudellista tilannetta koskeva lomake (Financial Circumstances Form) ..	268
B. Asiakirja, josta käy ilmi, että vastaajalle on ilmoitettu asianmukaisesti menettelystä (Statement of Proper Notice)	270
C. Asiakirja, jolla todistetaan päätöksen täytäntöönpanokelpoisuus (Statement of Enforceability of a decision)	270
D. Päätöksen tiivistelmä (Abstract of a decision)	271
E. Laskelma elatusapurästeistä	271
F. Selvitys päätöksen tarkistamisesta.....	271
G. Todiste suorituksista tai oikeudesta toimia (julkisen sektorin elin).....	271
H. Hakemuksen käsittelyvaihetta koskeva ilmoitus (Status of application report)	272
IV. Tarkistuslistat – Yleissopimuksen nojalla tehtäviin hakemuksiin liitettävät asiakirjat	272
A. Tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskeva hakemus..	273
B. Pynnön vastaanottavassa valtiossa tehdyn tai tunnustetun päätöksen täytäntöönpanoa koskeva hakemus	275
C. Päätöksen saamista koskeva hakemus	276
D. Päätöksen muuttamista koskeva hakemus	277
V. Lomakkeiden täyttäminen tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskeviin suoriin pyyntöihin	279
Liite – Päätöksen tunnustamisen ja täytäntöönpanon perusteet.....	280
Luku 16 – Suoraan toimivaltaiselle viranomaiselle osoitettavat pyynnot	282
I. Johdanto	282
A. Esimerkitapaus	283
B. Miten asiassa toimitaan yleissopimuksen mukaisesti?.....	283
II. Tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevat suorat pyynnot.....	283
A. Lähtevät suorat pyynnot (tunnustaminen ja täytäntöönpano).....	283
B. Saapuvat suorat pyynnot (tunnustaminen ja täytäntöönpano).....	285
III. Päätöksen saamista tai muuttamista koskevat suorat pyynnot	287
IV. Lisäaineistoa	287
A. Käytännön neuvoja	287
B. Asiaa koskevat lomakkeet	288
C. Asiaa koskevat artiklat	288
V. Usein kysyttyä.....	288

Kaavioluettelo

Kaavio 1:	Hakemuksia kuvaava taulukko	2
Kaavio 2:	Mahdollisia hakemuksia tilanteessa, jossa elatusapupäätös on tehty	8
Kaavio 3:	Mahdollisia hakemuksia tilanteessa, jossa täytäntöönpanokelpoista päätöstä ei ole tehty	9
Kaavio 4:	Velkojan tekemät hakemukset päätöksen muuttamiseksi	11
Kaavio 5:	Velallisen tekemät hakemukset päätöksen muuttamiseksi	13
Kaavio 6:	Erityisiä toimenpiteitä koskevat pyynnöt	14
Kaavio 7:	Sen määrittäminen, kuuluuko hakemus yleissopimuksen soveltamisalaan	34
Kaavio 8:	Oikeusapu: velkojan tekemät lasten elatushakemukset	44
Kaavio 9:	Oikeusapu: velkojan tekemät muuta kuin lasten elatusapua koskevat hakemukset	46
Kaavio 10:	Oikeusapu: velallisen tekemät hakemukset	47
Kaavio 11:	Oikeusapu: lapsen varallisuuden selvittäminen	50
Kaavio 12:	Tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevan hakemuksen laatiminen	59
Kaavio 13:	Tunnustamis- ja täytäntöönpanohakemuksissa tarvittavat asiakirjat	81
Kaavio 14:	Kaavio (keskusviranomaiselle) saapuvien tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevien hakemusten käsittelystä	76
Kaavio 15:	Tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevan hakemuksen sisältö	83
Kaavio 16:	Toimivaltaisen viranomaisen toimet tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevan hakemuksen yhteydessä (23 artikla)	87
Kaavio 17:	Yleiskatsaus tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevasta vaihtoehtoisesta menettelystä	95
Kaavio 18:	Lähteviä täytäntöönpanohakemuksia koskevat menettelyt	108
Kaavio 19:	Yleiskatsaus täytäntöönpanohakemuksen käsittelystä	117
Kaavio 20:	Luettelo lomakkeista ja asiakirjoista	118
Kaavio 21:	Yleiskatsaus – elatusavun hakuprosessi	126
Kaavio 22:	Hakuprosessin alustavat toimenpiteet	127
Kaavio 23:	Elatusapupäätöksen saamista koskevan hakemuksen valmistelu	130
Kaavio 24:	Taulukko asiakirjoista – elatusapuhakemukset	132
Kaavio 25:	Yleiskuva päätöksen saamista koskevasta prosessista	140
Kaavio 26:	Alustava käsittely: päätöksen saamista koskeva hakemus	142
Kaavio 27:	Yleiskuva täytäntöönpanoa koskevista yleissopimuksen määräyksistä ...	151
Kaavio 28:	Muutoshakemukset, kun velkoja asuu alkuperävaltiossa	164
Kaavio 29:	Muutoshakemukset tilanteessa, jossa velallinen asuu alkuperävaltiossa	169
Kaavio 30:	Muutoshakemukset silloin, kun osapuolet ovat muuttaneet pois alkuperävaltiosta ja asuvat eri valtioissa	172
Kaavio 31:	Muutospyyntö silloin, kun kumpikin on muuttanut pois alkuperävaltiosta ja asuu samassa valtiossa	175
Kaavio 32:	Menettelyt muutoshakemuksen täyttämiseksi ja toimittamiseksi	179
Kaavio 33:	Muutoshakemusta varten tarvittavat asiakirjat	182
Kaavio 34:	Yleiskuva saapuvan muutoshakemuksen käsittelyvaiheista	186

Kaavio 35:	Vuokaavio – erityisiä toimenpiteitä koskevien lähtevien pyyntöjen käsittely	194
Kaavio 36:	Vuokaavio – erityisiä toimenpiteitä koskevien pyyntöjen käsittely	203
Kaavio 37:	Taulukko 10 artiklan mukaisista hakemuksista	211
Kaavio 38:	Taulukko päätöksen saamista koskevaan hakemukseen liitettävistä asiakirjoista	225
Kaavio 39:	Tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevaan lähtevään hakemukseen liitettävät asiakirjat	234
Kaavio 40:	Täytäntöönpanoa koskevaan hakemukseen liitettävät asiakirjat.....	235
Kaavio 41:	Päätöksen saamista koskevaan hakemukseen liitettävät asiakirjat	236
Kaavio 42:	Muuttamista koskevaan hakemukseen liitettävät asiakirjat.....	237
Kaavio 43:	Oikeusapu – suoraan toimivaltaiselle viranomaiselle osoitettavat pyynnöt.....	243

Johdanto

1. *Lasten ja muiden perheenjäsenten elatusavun kansainvälisestä perinnästä 23 päivänä marraskuuta 2007 tehty Haagin yleissopimus* on tärkeä edistysaskel kohti kustannustehokasta, helposti käytettävää ja yksinkertaistettua elatusavun kansainvälisen perinnän järjestelmää.
2. Virkailijat, jotka käsittelevät elatusapuasioita, panevat vireille ja käsittelevät hakemuksia ja panevat yhteistyössä muiden valtioiden kanssa elatusapupäätöksiä tehokkaasti täytäntöön, vaikuttavat työllään ratkaisevasti kansainvälisen elatusavun saamiseen ja täytäntöönpanoon. Heidän omistautumisensa ja sitoutumisensa lasten ja perheiden auttamiseen takaa yleissopimuksen toimivuuden.
3. Tämä käsikirja on osoitettu näille virkailijoille. Käsikirja on laadittu avuksi kaikenlaisissa oikeusjärjestelmissä toimiville virkailijoille riippumatta siitä, toimivatko he suurissa valtioissa, joissa on käytössä monimutkaiset tietojärjestelmät ja käsitellään satoja tapauksia, vai pienemmissä valtioissa, joissa käsiteltävänä on vain muutamia tapauksia. Käsikirjassa tarkastellaan kysymyksiä ja prosesseja, joita kaikenlaisten kansainvälisten tapausten käsittelyssä tulee vastaan.

A. Mitä asioita käsikirjassa käsitellään (ja mitä ei)?

4. Käsikirja on tarkoitettu avuksi virkailijoille, jotka käsittelevät elatusapuasioita yleissopimuksen mukaisesti. On tärkeää huomata, että kyseessä ei ole yleissopimusta koskeva oikeudellinen opas lakimiehille, tuomareille, päättäjille tai tuomioistuimille. Koska käsikirjassa tarjotaan ohjeistusta yksinomaan yleissopimuksen mukaisten tapausten kansainvälisiin tekijöihin, siinä ei tarkastella kansainvälisten tapausten käsittelyn kaikkia näkökohtia. Kansainvälisiin tapauksiin sovelletaan edelleen kansallisia prosesseja, kuten täytäntöönpanomenettelyjä.
5. Yleissopimus syntyi neljä vuotta kestäneiden ja yli 70 valtion kesken käytyjen neuvottelujen tuloksena. Neuvottelujen aikana keskusteltiin monista asioista, mikä vaikutti hyväksytyn yleissopimuksen tekstin sisältöön ja muotoiluun. Yleissopimuksen määräyksistä ja neuvottelujen kulusta on annettu hyvin yksityiskohtaisia selityksiä yleissopimuksen kattavassa selitysmuistiossa.¹ Selitysmuistiossa esitetään yleissopimuksen kunkin määräyksen oikeusperusta ja oikea tulkinta.
6. Tässä käsikirjassa puolestaan selitetään yleissopimuksen prosessien toimintaa ja niihin liittyviä käytäntöjä ja tarkastellaan sitä, miten yleissopimuksen soveltamisalaan kuuluvat tapaukset toimivat käytännössä. Yleissopimuksen oikeudellista tulkintaa hakevien on turvauduttava selitysmuistioon ja ajan kuluessa kehittyvään oikeuskäytäntöön, jossa käsitellään yleissopimuksen tulkintaa.
7. Yleissopimuksen toimintaa on lisäksi täydennettävä elatusaputapausten käsittelyä koskevilla kansallisilla käytännöillä, sillä kun jokin valtio lähettää elatusaputapausten toiseen valtioon, siitä tulee osa tämän toisen valtion kotimaisia tapauksia ja sitä käsitellään kyseisen valtion käytäntöjen mukaisesti. Yleissopimuksessa keskitytään ensisijaisesti valtioiden väliseen vuorovaikutukseen sekä tapausten ja tiedon virtaan.

¹ . Borrás ja J. Degeling, "Explanatory Report—Convention on the International Recovery of Child Support and Other Forms of Family Maintenance", saatavilla Haagin konferenssin verkkosivustolla osoitteessa < www.hcch.net > kohdassa "Child Support / Maintenance Section".

8. Sen vuoksi käsikirjassa ei anneta vastauksia tai ohjeita kaikkiin kansainvälisiin tapauksiin liittyviin kysymyksiin. Kunkin valtion kansallisessa käytännössä ja lainsäädännössä määritetään esimerkiksi, mitä asiakirjoja on käytettävä, kun annetaan yleissopimuksen mukainen hakemus tiedoksi osapuolille, tai millaisessa muodossa elatusapupäätös on esitettävä. Vaikka virkailijat voivat käyttää käsikirjaa ensisijaisena tietolähteenä yleissopimuksen käytännön toimintaa koskevissa asioissa, käsikirjan lisäksi on aina otettava huomioon kunkin valtion kansallinen käytäntö ja lainsäädäntö.

B. Käsikirjan rakenne

9. Käsikirjaa ei ole tarkoitettu luettavaksi kannesta kanteen.
10. Sen sijaan käsikirja on jaettu eri osiin, joissa käsitellään tiettytyyppisiä hakemuksia tai pyyntöjä, joita voidaan tehdä yleissopimuksen nojalla. Kuhunkin hakemukseen tai pyyntöön liittyy kaksi valtiota – lähettäjävaltio eli pyynnön esittävä valtio ja vastaanottajavaltio eli pyynnön vastaanottava valtio – minkä vuoksi käsikirjassa on erillinen ja itsenäinen luku kutakin hakemuksen tai pyynnön osapuolta kohden. Lähteviä hakemuksia koskevassa luvussa käsitellään pyynnön esittävän valtion käyttämiä menettelyjä, kun taas saapuvia hakemuksia koskevassa luvussa käsitellään pyynnön vastaanottavan valtion käyttämiä menettelyjä.
11. Kussakin luvussa tarkastellaan hakemusta ja sen käyttöä ja esitetään esimerkkitapauksia. Lisäksi luvussa esitetään vuokaavioita ja kuvataan hakemuksen tai pyynnön käsittelyyn liittyviä menettelyjä vaiheittain. Kunkin luvun lopussa on viittauksia lisämateriaaliin sekä tavallisimpia kysymyksiä käsittelevä osio.
12. Jotkin asiat koskevat kaikkia hakemuksia ja pyyntöjä. Sen sijaan, että nämä asiat toistettaisiin joka luvussa, niitä käsitellään käsikirjan alkuosassa luvuissa 1–3. Näissä luvuissa esitetään lyhyesti mahdollisten hakemusten ja pyyntöjen tyypit ja viitataan siihen käsikirjan lukuun, jossa asiasta on saatavilla yksityiskohtainen selitys.
13. Johdantoluvuissa tarkastellaan myös yleissopimuksen soveltamisalaa eli sitä, minkä tyyppiset elatusvelvoitteet kuuluvat yleissopimuksen soveltamisalaan ja minkä tyyppiset eivät kuulu, ja selitetään yleissopimuksen soveltamisalan mahdollisia laajennuksia tai rajoituksia. Lopuksi käsitellään yleisiä asioita, kuten henkilötietojen suojaamisen tärkeyttä, hakijoiden todellista mahdollisuutta päästä menettelyjen piiriin ja oikeusapua yleissopimuksen mukaisiin hakemuksiin liittyvissä asioissa.
14. Luvussa 2 annetaan selityksiä käsikirjassa useimmin käytetyille termeille. Selitykset eivät ole oikeudellisia määritelmiä. Myös itse yleissopimuksessa määritellään useita käytettyjä termejä ja määrätään, että ”yleissopimusta tulkittaessa on otettava huomioon sen kansainvälinen luonne sekä pyrkimys yhdenmukaisuuteen sen soveltamisessa”.²
15. Luvussa 2 esitettävillä selityksillä pyritään auttamaan virkailijoita ymmärtämään yleissopimuksen kieltä ja tarkoitusta erityisesti sellaisilla aloilla, joilla käytetyt käsitteet tai termit eroavat huomattavasti kansallisessa lainsäädännössä tai käytännössä mahdollisesti käytettävistä käsitteistä ja termeistä. Yksittäisissä luvuissa viitataan näihin selityksiin ja helpotetaan siten virkailijoiden työtä yleissopimuksen määräysten noudattamisessa.

² Yleissopimuksen 53 artikla.

16. Käsikirjan luvussa 15 annetaan ohjeita yleissopimuksen mukaisten hakemusten ja pyyntöjen suositettujen lomakkeiden täyttämistä varten.

C. Käsikirjan käyttöohjeita

17. Jollet ole perehtynyt yleissopimuksen soveltamisalaan kuuluviin tapauksiin, sinun kannattaa aluksi lukea luku 1 – Katsaus yleissopimuksen mukaisiin hakemuksiin ja pyyntöihin. Luvussa selitetään, minkälaisia hakemuksia tai pyyntöjä yleissopimuksen nojalla voidaan tehdä, ja kerrotaan, mistä käsikirjan osasta kannattaa etsiä lisätietoja.
18. Tutustu sen jälkeen lukuun 3 ja varmista, että kyseessä oleva elatusapuasia kuuluu yleissopimuksen soveltamisalaan. Jos ei kuulu, tätä käsikirjaa ja yleissopimuksen mukaisia prosesseja ei sovelleta. Jos asia kuuluu yleissopimuksen soveltamisalaan, siirry kyseistä hakemusta käsittelevään lukuun ja noudata siinä esitettyjä menettelyjä, jotka koskevat joko saapuvia tai lähteviä hakemuksia.

D. Muita tietolähteitä

19. Yleissopimuksen tekstin osalta kattavin tietolähde on edellä mainittu selitysmuistio. Jos pohdit jotakin yleissopimuksen piiriin kuuluvaan tapaukseen liittyvää kysymystä etkä löydä vastausta käsikirjasta, voit etsiä asiaa koskevan artiklan yleissopimuksesta ja tarkastella sen jälkeen selitysmuistion vastaavaa kohtaa. Selitysmuistiossa annetaan vastauksia lukuisiin teknisiin kysymyksiin, joita ei käsitellä käsikirjassa. Selitysmuistion lisäksi on laadittu runsaasti valmisteluasiakirjoja ja raportteja, jotka sisältävät taustatietoja ja teknisiä tietoja ja joihin viitattiin ja tukeuduttiin yleissopimukseen johtaneissa neuvotteluissa. Myös nämä tiedot ovat saatavilla Haagin konferenssin verkkosivustolla osoitteessa < www.hcch.net > kohdassa "Child Support / Maintenance Section".
20. Toisen valtion kansallisiin lakeihin ja käytäntöihin liittyviin kysymyksiin elatusapuasioissa voidaan usein löytää vastaus tutustumalla maaprofiiliin, jonka sopimusvaltio on toimittanut Haagin kansainvälisen yksityisoikeuden konferenssin pysyvään toimistoon. Maaprofiili sisältää tietoja täytäntöönpanotoimenpiteistä, elatusapupäätösten saamisen perusteista, päätöksen muuttamista koskevista rajoituksista ja siitä, käytetäänkö hakemusten yhteydessä yleensä hallinnollisia vai oikeudellisia menettelyjä. Maaprofiilissa ilmoitetaan myös yhteystiedot sekä erityisvaatimukset, joita kyseinen valtio on saattanut asettaa yleissopimuksen mukaisille hakemuksille. Maaprofiili sisältää myös linkkejä valtion verkkosivustoille tai vastaaviin tietolähteisiin. Maaprofiili on saatavilla myös Haagin konferenssin verkkosivustolla.³
21. Virkailijoita kehoitetaan luonnollisesti tutustumaan myös kotimaansa käytäntöjä ja menettelyjä koskevaan aineistoon ja tarvittaessa selvittämään oikeudellisia tulkinta-asioita asianmukaisten oikeudellisten resurssien avulla, kuten tarkastelemalla oikeudellisia oppaita tai kysymällä neuvoa maansa lakimiehiltä. Koska useilla valtioilla on jo merkittävästi kokemusta kansainvälisten elatusaputapausten käsittelystä, monissa valtioissa on paljon asiantuntemusta, josta virkailijat saavat apua kansainvälisten tapausten käsittelyyn.

³ Kaikki valtiot eivät välttämättä halua käyttää suositettua maaprofiililomaketta, mutta 57 artiklassa edellytetään, että jokainen sopimusvaltio toimittaa pysyvälle toimistolle samantyyppiset tiedot. Myös nämä tiedot ovat saatavilla Haagin konferenssin verkkosivustolla osoitteessa < www.hcch.net > kohdassa "Child Support / Maintenance Section".

E. Lopuksi vielä neuvoja

22. Tarkastellessasi yleissopimuksen mukaisia hakemuksia saatat huomata, että menettelyillä pyritään selkeästi pitämään prosessi yksinkertaisena, nopeuttamaan hakemusten ja pyyntöjen käsittelyä, hyödyntämään tehokkaita täytäntöönpanotoimenpiteitä ja ylläpitämään säännöllistä viestintää tapaukseen liittyvien valtioiden välillä. Nämä ovatkin yleissopimuksen tärkeimpiä tavoitteita, ja niitä kuvataan yleissopimuksen 1 artiklassa. Näiden tavoitteiden saavuttaminen yleissopimuksen täytäntöönpanossa toisi selkeää ja pysyvää hyötyä lapsille ja perheille kaikkialla maailmassa. Tavoitteet saavutetaan elatusaputapauksia käsittelevien virkailijoiden ahkeralla työllä ja ponnistelulla, ja käsikirjasta on toivottavasti paljon hyötyä tässä työssä.

Luku 1

Katsaus yleissopimuksen mukaisiin hakemuksiin ja pyyntöihin

23. Tässä luvussa selitetään, minkä tyyppisiä hakemuksia ja pyyntöjä yleissopimuksen nojalla voidaan tehdä **keskusviranomaisen** välityksellä. Lukua kannattaa lukea yhdessä luvun 3 kanssa, jossa esitetään tärkeitä tietoja yleissopimuksen soveltamisalasta sekä sen soveltamisesta tiettyihin tapauksiin.
24. Luvun alussa luodaan katsaus mahdollisiin hakemuksiin ja pyyntöihin, joita voidaan tehdä yleissopimuksen nojalla. Sen jälkeen eri vuokaavioissa määritetään, mikä hakemus tai pyyntö on tehtävä missäkin yleissopimuksen mukaisessa tapauksessa.
25. On hyvä muistaa, että tämän luvun tarkoituksena on antaa vain yleiskuva erityyppisistä hakemuksista ja pyynnöistä. Kustakin hakemus- tai pyyntötyypistä annetaan tarkempia tietoja erillisissä luvuissa. Näin ollen tämän luvun esimerkeissä ja vuokaavioissa käsitellään vain hakemusten tai pyyntöjen tavanomaisinta käyttöä, eivätkä ne ole yhtä yksityiskohtaisia kuin käsikirjan eri luvuissa esitetyt esimerkit.
26. Kun olet määrittänyt tehdyn hakemuksen tai pyynnön tyyppin, voit siirtyä lukuun 3 ja selvittää, kuuluuko kyseinen hakemus tai pyyntö yleissopimuksen soveltamisalaan. Siirry sen jälkeen siihen käsikirjan lukuun, jossa käsitellään kyseistä hakemus- tai pyyntötyyppiä. Luvussa 2 annetaan selityksiä käsikirjassa käytetyille avaintermeille.

Keskusviranomainen on sopimusvaltion nimeämä viranomainen, joka vastaa yleissopimuksen mukaisista hallinnolliseen yhteistyöhön ja apuun liittyvistä tehtävistä tai suorittaa ne. Tehtävät määritellään yleissopimuksen II ja III luvussa.

I. Yleissopimuksen mukaisten hakemusten ja pyyntöjen kuvaus

27. Tässä osassa esitetään yleiskatsaus erityyppisistä **hakemuksista** (päätoksen tunnustaminen, tunnustaminen ja täytäntöönpano, täytäntöönpano, saaminen ja muuttaminen) ja **pyynnöistä** (**erityisiä toimenpiteitä koskevat pyynnöt**), joita voidaan tehdä yleissopimuksen nojalla keskusviranomaisten välityksellä, sekä tilanteista, joissa kutakin hakemusta tai pyyntöä voidaan käyttää. Luvussa esitetään pääpiirteittäin erityyppiset tekijät, jotka vaikuttavat siihen, voidaanko hakemus tai pyyntö tehdä.
- Vinkki:** Käsikirjassa erotetaan toisistaan **suorat pyynnöt ja hakemukset**. Hakemus on yleissopimuksen mukainen toimi, joka tehdään keskusviranomaisen välityksellä, kuten tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskeva hakemus. Suora pyyntö on toimi, joka osoitetaan suoraan toimivaltaiselle viranomaiselle, kuten puolisoitten tai entisten puolisoitten keskinäisiä elatusvelvoitteita koskevan päätöksen saamista koskeva suora pyyntö, kun pyynnön vastaanottava valtio ei ole laajentanut yleissopimuksen soveltamisalaa kattamaan tällaisia hakemuksia.
- On kuitenkin syytä muistaa, että yleissopimuksen 7 artiklan mukainen **erityisiä toimenpiteitä koskeva pyyntö** on poikkeus tästä säännöstä. Tällainen pyyntö esitetään keskusviranomaisen välityksellä. Ks. luku 13.

A. Katsaus yleissopimuksen mukaisiin hakemuksiin

28. Erityyppiset hakemukset, joita yleissopimuksen nojalla voidaan tehdä, esitetään yleissopimuksen 10 artiklassa. Henkilö (tai joissakin tapauksissa julkisen sektorin elin) voi tehdä tällaisia hakemuksia seuraavissa tilanteissa:

<i>Tilanne</i>	<i>Yleissopimuksen nojalla mahdollinen hakemus</i>
Hakija, jolla on pyynnön vastaanottavassa valtiossa tehty elatusapupäätös, haluaa, että se pannaan täytäntöön kyseisessä valtiossa.	Täytäntöönpanoa koskeva hakemus
Hakija, jolla on sopimusvaltiossa tehty elatusapupäätös, haluaa, että se tunnustetaan tai tunnustetaan ja pannaan täytäntöön toisessa valtiossa.	Tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskeva hakemus
Hakija, jolla ei ole vielä elatusapupäätöstä, ja vastaaja asuu toisessa sopimusvaltiossa.	Elatusapupäätöksen saamista koskeva hakemus
Hakija, jolla on elatusapupäätös mutta joka tarvitsee uuden päätöksen, koska päätöksen tunnustaminen tai täytäntöönpano on vaikeaa toisessa sopimusvaltiossa.	Elatusapupäätöksen saamista koskeva hakemus
Hakija, jolla on sopimusvaltiossa tehty elatusapupäätös mutta joka haluaa muuttaa sitä, ja vastaaja (tai toinen osapuoli) asuu toisessa sopimusvaltiossa.	Muuttamista koskeva hakemus

Kaavio 1: Hakemuksia kuvaava taulukko

29. Kuten edellä olevasta kaaviosta 1 käy ilmi, yleissopimuksen nojalla voidaan tehdä neljäntyyppisiä hakemuksia. Näiden laajojen luokkien sisällä voidaan pyrkiä useisiin erilaisiin lopputuloksiin. Kyseiset neljä yleistä tyyppiä ovat
- pyynnön vastaanottavassa valtiossa tehdyn tai tunnustetun elatusapupäätöksen täytäntöönpanoa koskeva hakemus
 - elatusapupäätöksen tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskeva hakemus
 - elatusapupäätöksen saamista koskeva hakemus, mukaan lukien tarvittaessa vanhemmuuden vahvistaminen
 - elatusapupäätöksen muuttamista koskeva hakemus.
30. Velkoja voi tehdä kaikki nämä hakemukset, ja myös velallinen voi tehdä osan niistä, kuten yleissopimuksen 10 artiklan 2 kohdassa esitetään.

1. Päätöksen tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskeva hakemus

31. Tätä hakemusta käytetään, kun hakijalla on jo **elatusapupäätös**, ja hän haluaa muun kuin asuinvaltionsa tunnustavan tai tunnustavan ja panevan täytäntöön päätöksen. Tunnustamis- ja täytäntöönpanoprosessin ansiosta hakijan ei tarvitse hakea pyynnön vastaanottaneessa valtiossa uutta päätöstä saadakseen elatusapua. Sen sijaan olemassa oleva päätös voidaan tunnustamis- ja täytäntöönpanoprosessin ansiosta panna täytäntöön kyseisessä toisessa valtiossa samoin perustein, kuin jos se olisi alun perin tehty kyseisessä valtiossa. Molempien valtioiden on oltava yleissopimuksen sopimusvaltioita ja päätös on oltava tehty sopimusvaltiossa.

Elatusapupäätöksessä määritellään velallisen velvoite maksaa elatusapua. Päätös voi sisältää elatusavun automaattisen tarkistamisen indeksin perusteella ja vaatimuksen elatusrästien, takautuvan elatusavun tai korkojen maksamisesta sekä vahvistuksen oikeudenkäyntikuluista.

a) Milloin hakemusta käytetään?

32. Useimmiten hakija haluaa, että päätös tunnustetaan ja pannaan täytäntöön, jotta elatusapumaksut voidaan kerätä ja tarvittaessa aloittaa täytäntöönpanoa koskeva menettely. Toisinaan hakija pyytää vain tunnustamista. Esimerkiksi velallinen voi pyytää vain ulkomaalaisen päätöksen tunnustamista toisen päätöksen mukaisten maksujen täytäntöönpanon rajoittamiseksi tai keskeyttämiseksi tai velkoja voi pyytää vain päätöksen tunnustamista, mutta ei toisen valtion apua päätöksen täytäntöönpanemiseksi.

b) Esimerkki

33. D asuu maassa A, ja hänellä on maassa A tehty päätös, jonka mukaan hänen entisen aviomiehensä on maksettava elatusapua hänen kolmelle lapselleen. D:n entinen aviomies asuu maassa B. D haluaa, että elatusapupäätös pannaan täytäntöön. Sekä maa A että maa B ovat yleissopimuksen **sopimusvaltioita**.
- Sopimusvaltio on valtio, joka on yleissopimuksen sitoma, koska valtio on saattanut päätökseen yleissopimuksen mukaisen ratifiointi- tai hyväksymisprosessin.**
34. Maan A keskusviranomaisen toimittaa edelleen päätöksen **tunnustamista ja täytäntöönpanoa** koskevan hakemuksen maahan B. Maan B keskusviranomaisen lähettää päätöksen toimivaltaiselle viranomaiselle rekisteröitäväksi täytäntöönpanoa varten tai julistettavaksi täytäntöönpanokelpoiseksi. Entiselle aviomiehelle ilmoitetaan päätöksen tunnustamisesta, minkä hän voi halutessaan riitauttaa. Jos entinen aviomies ei maksa elatusapua vapaaehtoisesti päätöksen tunnustamisen jälkeen, maan B toimivaltainen viranomaisen toteuttaa tarvittavat toimenpiteet päätöksen täytäntöönpanemiseksi ja maksujen toimittamiseksi edelleen maahan A.⁴

Sovellettava yleissopimuksen artikla – 10 artiklan 1 kohdan a alakohta ja 10 artiklan 2 kohdan a alakohta.

Ks. tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevia lähteviä hakemuksia käsittelevä luku 4 ja tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevia saapuvia hakemuksia käsittelevä luku 5.

⁴ Yleissopimuksen mukaan keskusviranomaisen tai toimivaltaisen viranomaisen on "helpotettava" täytäntöönpanoa sekä maksujen keruuta ja eteenpäin toimittamista. Tätä varten toteutettavat toimenpiteet ovat kussakin valtiossa erilaisia. Ks. elatusapupäätösten täytäntöönpanoa käsittelevä luku 10.

2. Pyynnön vastaanottavassa valtiossa tehdyn tai tunnustetun päätöksen täytäntöönpanoa koskeva hakemus

35. Tämä hakemus on yksinkertaisin kaikista yleissopimuksen mukaisista hakemuksista. Hakemuksessa pyydetään, että sopimusvaltio panisi täytäntöön oman päätöksensä tai päätöksen, jonka se on jo tunnustanut, ja avustaisi maksujen toimittamisessa edelleen velkojalle.

36. Tämän hakemuksen ja edellä kuvatun tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevan hakemuksen erona on se, että täytäntöön pantava päätös on tehty tai jo tunnustettu valtiossa, joka panee päätöksen täytäntöön (pyynnön vastaanottava valtio). Näin ollen päätöstä ei tarvitse tunnustaa, ennen kuin se voidaan panna täytäntöön.⁵

***Toimivaltainen viranomainen** on tietyn valtion viranomainen, jonka tehtävänä on tai joka saa kyseisen valtion lainsäädännön mukaan hoitaa tiettyjä yleissopimuksen mukaisia tehtäviä. Toimivaltainen viranomainen voi olla tuomioistuin, hallintoyksikkö, elatusaputoimisto tai muu valtiollinen elin, joka hoitaa joitakin yleissopimukseen liittyviä tehtäviä.*

a) Milloin hakemusta käytetään?

37. Tällainen hakemus tehdään, kun hakijalla on jo elatusapupäätös, joka on tehty tai tunnustettu valtiossa, jossa vastaaja asuu tai jossa hänellä on omaisuutta tai tuloja. Hakija voi pyytää, että kyseinen valtio panee täytäntöön tekemänsä tai tunnustamansa päätöksen. Hakijan ei tarvitse esittää pyyntöä päätöksen tehneessä valtiossa. Sen sijaan hakijan asuinvaltion keskusviranomainen toimittaa päätöksen täytäntöönpanoa koskevan hakemuksen edelleen pyynnön vastaanottavalle valtiolle. Molempien valtioiden on oltava yleissopimuksen sopimusvaltioita.

b) Esimerkki

38. F asuu maassa A, ja hänellä on elatusapupäätös, joka on tehty hänen lapsensa isän asuinmaassa B. F haluaa, että maa B panee elatusapupäätöksen täytäntöön. Sekä maa A että maa B ovat yleissopimuksen sopimusvaltioita.

***Pyynnön esittävä valtio** on hakijan asuinvaltio, jossa yleissopimuksen mukainen hakemus tai pyyntö pannaan vireille.*

39. F voi pyytää yleissopimuksen nojalla maan A keskusviranomaista toimittamaan täytäntöönpanoa koskevan hakemuksen hänen puolestaan edelleen maahan B. F:n ei tarvitse hakea päätöksen tunnustamista, koska päätös on tehty maassa B. Maan B keskusviranomaisen käsittelee hakemuksen ja toimittaa sen edelleen maan B toimivaltaiselle

***Pyynnön vastaanottava valtio** on valtio, joka vastaanottaa hakemuksen ja jota pyydetään käsittelemään hakemus tai pyyntö. Tämä valtio on tavallisesti vastaajan asuinvaltio.*

viranomaiselle täytäntöönpanoa varten. Jos velallinen ei maksa elatusapua vapaaehtoisesti, toimivaltainen viranomainen toteuttaa kansallisen lainsäädännön mukaiset toimenpiteet päätöksen täytäntöönpanemiseksi.

⁵ Kuten luvussa 4 todetaan, päätöksen on oltava sopimusvaltiossa (ks. yleissopimuksen selitysmuistio, 240 kohta) tehty päätös, jotta se voidaan tunnustaa ja panna täytäntöön pyynnön vastaanottavassa valtiossa. Jos päätös on tehty muussa kuin sopimusvaltiossa, täytäntöönpanoa koskeva hakemus voidaan tehdä, jos pyynnön vastaanottava valtio on jo tunnustanut päätöksen joko toisen sopimuksen tai kansallisen lainsäädännön nojalla. Muussa tapauksessa on tehtävä uuden päätöksen saamista koskeva hakemus.

Sovellettava yleissopimuksen artikla – 10 artiklan 1 kohdan b alakohta.

Ks. täytäntöönpanoa koskevia lähteviä hakemuksia käsittelevä luku 6 ja täytäntöönpanoa koskevia saapuvia hakemuksia käsittelevä luku 7.

3. Päätöksen saamista koskeva hakemus

40. Tätä hakemusta käytetään sellaisen päätöksen saamiseksi, joka koskee elatusavun maksamista hakijalle, hänen lapsilleen tai muille henkilöille.⁶ Hakija pyytää asuinvaltionsa keskusviranomaisesta toimittamaan hakemuksen hänen puolestaan edelleen velallisen asuinvaltion keskusviranomaiselle päätöksen tekemistä ja tarvittaessa myös vanhemmuuden vahvistamista varten.⁷ Molempien valtioiden on oltava yleissopimuksen sopimusvaltioita.

a) Milloin hakemusta käytetään?

41. Tätä hakemusta käytetään, kun elatusapupäätöstä ei ole tehty tai kun hakijalla on elatusapupäätös, mutta sitä ei jostain syystä voida tunnustaa tai panna täytäntöön siinä valtiossa, jossa velallinen asuu tai jossa täytäntöönpanon olisi tapahduttava.

b) Esimerkki

42. G asuu maassa A, ja hänellä on 4-vuotias lapsi. Hän ei ole koskaan ollut avioliitossa lapsensa isän kanssa, eikä vanhemmuutta ole vahvistettu. Lapsen isä on muuttanut maahan B. G haluaa, että isä alkaa maksaa elatusapua lapselle. Sekä maa A että maa B ovat yleissopimuksen sopimusvaltioita.
43. Maan A keskusviranomaisen toimittama yleissopimuksen nojalla lasta koskevan **elatusapupäätöksen saamista** koskevan hakemuksen edelleen maan B keskusviranomaiselle. Maan B keskusviranomaisen toteuttaa tarvittavat toimenpiteet päätöksen saamista koskevan hakemuksen vireille panemiseksi, tavallisesti toimittamalla hakemuksen toimivaltaiselle viranomaiselle. Maan B toimivaltainen viranomaisen helpottaa vanhemmuuden vahvistamisprosessia. Vanhemmuus voidaan vahvistaa isyystestien avulla, ja äitiin otetaan yhteyttä joko suoraan tai keskusviranomaisien välityksellä, jotta äiti ja lapsi voidaan testata. Vaihtoehtoisesti joissakin valtioissa vanhemmuus voidaan vahvistaa oikeudellisilla menettelyillä tai vanhempi voi tunnustaa vanhemmuutensa. Kun elatusapupäätös on tehty maassa B, kyseisen maan toimivaltainen viranomaisen varmistaa, että se pannaan tarvittaessa täytäntöön ja että maksut toimitetaan eteenpäin äidille maahan A ilman, että äidin täytyy tehdä lisähakemuksia.⁸

Sovellettava yleissopimuksen artikla – 10 artiklan 1 kohdan c ja d alakohta.

Ks. päätöksen saamista koskevia lähteviä hakemuksia koskeva luku 8 ja päätöksen saamista koskevia saapuvia hakemuksia koskeva luku 9.

4. Päätöksen muuttamista koskeva hakemus

44. Tätä hakemusta käytetään, kun osapuolilla on elatusapupäätös, mutta toinen heistä haluaa muuttaa sitä.

⁶ "Muille henkilöille" maksettavan elatusavun osalta päätöksen saamista koskeva hakemus voidaan tehdä vain, jos yleissopimuksen soveltamisalaa on laajennettu käsittämään myös kyseiset muut henkilöt. Ks. soveltamisalaa käsittelevä luku 3.

⁷ Yleissopimuksen 10 artiklan 3 kohdassa määrätään, että hakemus käsitellään pyynnön vastaanottavan valtion lainsäädännön mukaisesti ja lisäksi sovelletaan kyseisen valtion toimivaltasääntöjä. Ks. yleissopimuksen selitysmuistio, 248 kohta.

⁸ Ks. yleissopimuksen selitysmuistio, 108 kohta, jossa tarkastellaan termin "helpottaa" (*facilitate*) käyttöä.

a) Milloin hakemusta käytetään?

45. Päätöksen muuttamista koskeva hakemus voidaan tehdä siksi, että velkojan tai lasten tarve tai velallisen kyky maksaa elatusapua on muuttunut. Hakija (joko velkoja tai velallinen) pyytää asuinvaltionsa keskusviranomaisesta toimittamaan muuttamista koskevan hakemuksen edelleen valtioon, jossa toinen osapuoli asuu (tai jossa päätöksen muuttaminen olisi tehtävä). Päätöstä muutetaan tai tehdään uusi päätös, mikäli pyynnön vastaanottavan valtion lainsäädäntö sen sallii.⁹ Tämän jälkeen muutettu päätös voi olla tarpeen tunnustaa, jos se on tehty muussa valtiossa kuin siinä, jossa päätös pannaan täytäntöön.
46. Yleissopimus ei kata kaikkia tilanteita, joissa henkilö haluaa muuttaa olemassa olevaa päätöstä kansainvälisessä elatusapuasiassa. Monissa tilanteissa ei tehdä hakemusta yleissopimuksen 10 artiklan nojalla, vaan hakija esittää muuttamista koskevan pyynnön suoraan kotivaltionsa toimivaltaiselle viranomaiselle tai sen valtion toimivaltaiselle viranomaiselle, jossa päätös on tehty. Yleissopimuksessa määrätään kuitenkin mekanismeista, joiden avulla hakemus voidaan toimittaa edelleen, jos henkilö haluaa tehdä tai jos hänen on tehtävä hakemus yhdessä sopimusvaltiossa ja menettelyt on toteutettava toisessa sopimusvaltiossa.¹⁰

b) Esimerkki

47. H:lla on maassa A tehty elatusapupäätös, jonka mukaan hänen entisen aviomiehensä on maksettava elatusapua kahdelle lapselleen. H:n entinen aviomies on muuttanut maahan B. Päätös pannaan täytäntöön maassa B. H haluaisi korottaa elatusapua, sillä hänen entisen miehensä tulot ovat kasvaneet päätöksen tekemisen jälkeen.
48. Jos H haluaa tehdä yleissopimuksen mukaisen muuttamista koskevan hakemuksen, maan A keskusviranomaisen toimittaa H:n puolesta **päätöksen muuttamista** koskevan hakemuksen eteenpäin maan B keskusviranomaiselle. Asiasta ilmoitetaan entiselle aviomiehelle ja asia käsitellään maassa B. Muutettu päätös voidaan panna täytäntöön maassa B heti, kun muutos on tehty.

Sovellettava yleissopimuksen artikla – 10 artiklan 1 kohdan e ja f alakohta sekä 10 artiklan 2 kohdan b ja c alakohta.

Ks. päätöksen muuttamista koskevia hakemuksia käsittelevä luku 11 ja muuttamista koskevia menettelyjä käsittelevä luku 12.

B. Erityisiä toimenpiteitä koskeva pyyntö

49. Yleissopimuksen mukaisia hakemuksia on neljäntyyppisiä, ja hakemusten lisäksi yleissopimuksessa määrätään tietyistä lisäpyynnöistä, joita voidaan esittää keskusviranomaiselle, jos hakija ei ole vielä tehnyt hakemusta. Näitä pyyntöjä kutsutaan "erityisiä toimenpiteitä koskeviksi pyynnöiksi". Avun antaminen tällaisten pyyntöjen yhteydessä on harkinnanvaraista, ja pyynnön vastaanottava valtio määrittelee, mitä toimenpiteitä pyynnön johdosta toteutetaan.
50. Yleissopimuksen 7 artiklassa luetellaan kuusi mahdollista pyyntöä, jotka keskusviranomaisen voi esittää toiselle keskusviranomaiselle. Erityisiä toimenpiteitä koskeva pyyntö voidaan esittää

⁹ Ks. yleissopimuksen 10 artiklan 3 kohta. Hakemus käsitellään pyynnön vastaanottavan valtion lainsäädännön ja toimivaltasääntöjen mukaisesti.

¹⁰ Ks. luvut 11 ja 12. Yleissopimukseen sisältyy rajoituksia, jotka saattavat vaikuttaa velallisen mahdollisuuksiin saada muutosta jo tehtyyn päätökseen, erityisesti jos velkoja asuu siinä valtiossa, jossa päätös on tehty.

- 1 velallisen tai velkojan olinpaikan selvittämiseksi
- 2 velallisen tai velkojan tulotietojen ja heidän varallisuuttaan koskevien muiden tietojen hankkimisen edistämiseksi, mukaan lukien omaisuuden sijaintipaikan selvittäminen
- 3 asiakirja- tai muun todistusaineiston hankkimisen helpottamiseksi
- 4 avustamiseksi vanhemmuuden vahvistamisessa
- 5 sellaisten menettelyjen vireille panemiseksi tai vireillepanon helpottamiseksi, joita tarvitaan väliaikaisten toimenpiteiden toteuttamiseksi vireillä olevan elatushakemuksen päätökseen saattamiseksi
- 6 asiakirjojen tiedoksiannon helpottamiseksi.

a) Milloin erityisiä toimenpiteitä koskeva pyyntö esitetään?

51. Erityisiä toimenpiteitä koskeva pyyntö esitetään, kun hakija tarvitsee vain tietyn tyyppistä apua tunnustamista, tunnustamista ja täytäntöönpanoa, täytäntöönpanoa, päätöksen saamista tai muuttamista koskevan hakemuksen tekemiseksi yleissopimuksen nojalla. Apua voidaan pyytää myös sen määrittämiseksi, onko hakemus pantava vireille, tai apua voidaan pyytää kansallisen elatusapumenettelyn aikana, jos elatusapuasialla on kansainvälinen ulottuvuus.

b) Esimerkki

52. J asuu maassa A, ja hänellä on kaksi lasta. Hän on eronnut lasten isästä, ja hänellä on elatusapupäätös, jonka mukaan isän on maksettava elatusapua. J arvelee, että lasten isä asuu mahdollisesti joko maassa B tai maassa C, koska tällä on sukulaisia molemmissa maissa. J haluaa, että elatusapupäätös pannaan täytäntöön, mutta hän ei tiedä, kumpaan maahan se olisi lähetettävä.
53. Maan A keskusviranomaisen voi yleissopimuksen nojalla esittää maan B tai maan C keskusviranomaiselle pyynnön, jotta nämä antaisivat apua isän olinpaikan selvittämiseksi. Tällöin esitetään erityisiä toimenpiteitä koskeva pyyntö, jonka mukaan J haluaisi tehdä päätöksen tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevan hakemuksen, kun isän/vastaaajan olinpaikka on selvitetty. Maan B tai maan C keskusviranomaisen vahvistaa, onko vastaaja kyseisessä valtiossa, jotta maa A voi toimittaa asiakirjat edelleen oikealle keskusviranomaiselle.

Sovellettava yleissopimuksen artikla – 7 artikla.

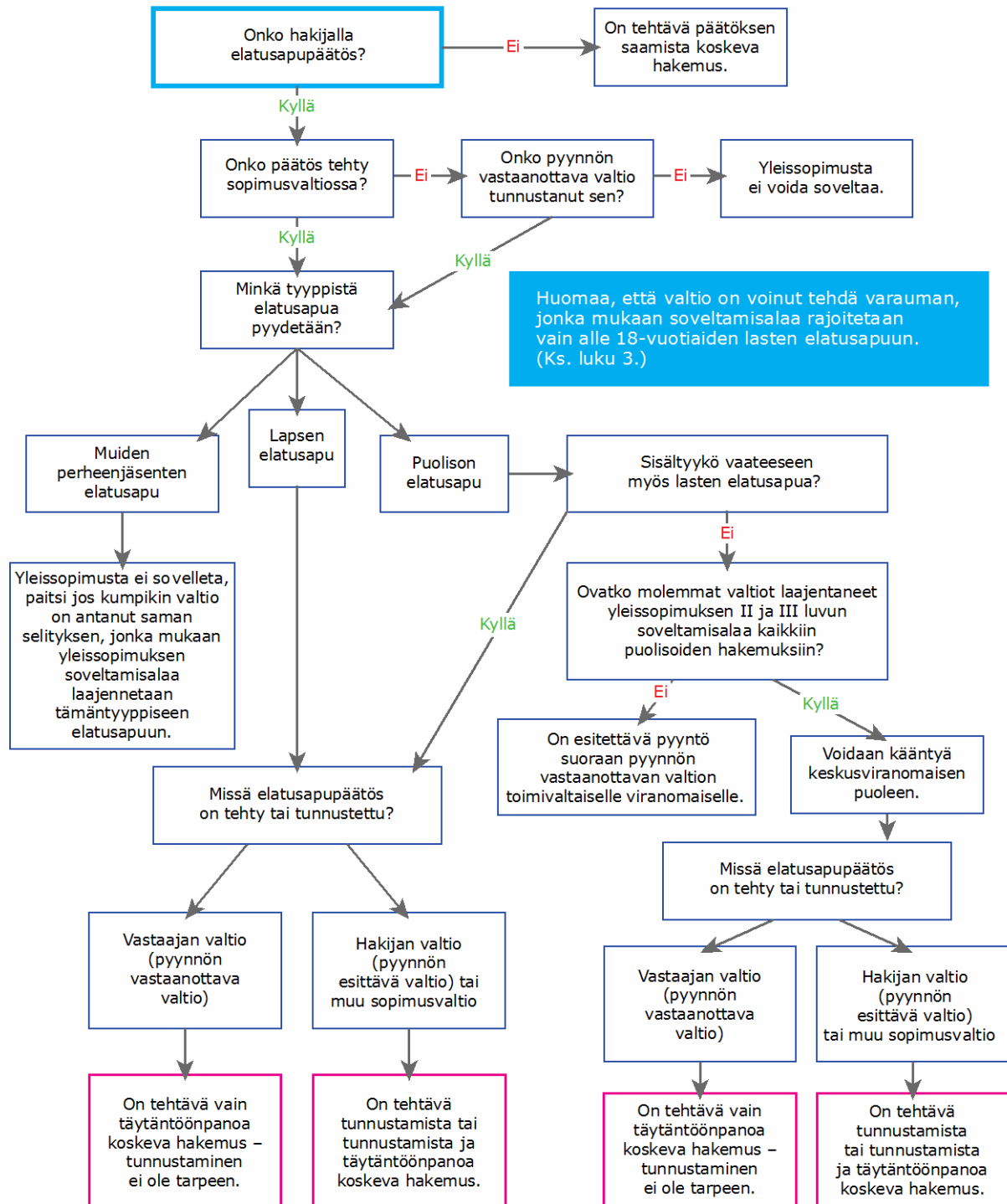
Ks. erityisiä toimenpiteitä koskevia lähteviä pyyntöjä käsittelevä luku 13, erityisiä toimenpiteitä koskevia saapuvia pyyntöjä käsittelevä luku 14 ja muita Haagin yleissopimuksia käsittelevä luvun 3 osan 2 jakso V.

II. Hakemustyyppin määrittäminen

54. Sen määrittäminen, minkä tyyppinen hakemus on tarkoitettu eri tilanteisiin, on melko suoraviivaista. Seuraavissa vuokaavioissa kuvataan eri vaihtoehtoja.
55. On kuitenkin syytä muistaa, että tässä jaksossa voidaan antaa vain hyvin yleisluontoisia tietoja. Valtio voi varaumien ja selitysten avulla täsmentää, missä laajuudessa yleissopimusta sovelletaan kyseisessä valtiossa. Valtio voi esimerkiksi tehdä varauman, jonka mukaan se rajoittaa yleissopimuksen soveltamisen vain alle 18-vuotiaisiin lapsiin. Tällainen varauma vaikuttaisi tapaan, jolla kyseinen valtio käsittelee päätöksen tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevia hakemuksia 18 vuotta täyttäneiden lasten tapauksessa. Asiaa käsitellään tarkemmin luvussa 3.

1. Päätös on jo tehty

MAHDOLLI SIA HAKEMUKSIA TILANTEESSA, JOSSA ELATUSAPUPÄÄTÖS ON TEHTY (10 artiklan 1 kohdan a ja b alakohta sekä 10 artiklan 2 kohdan a alakohta)

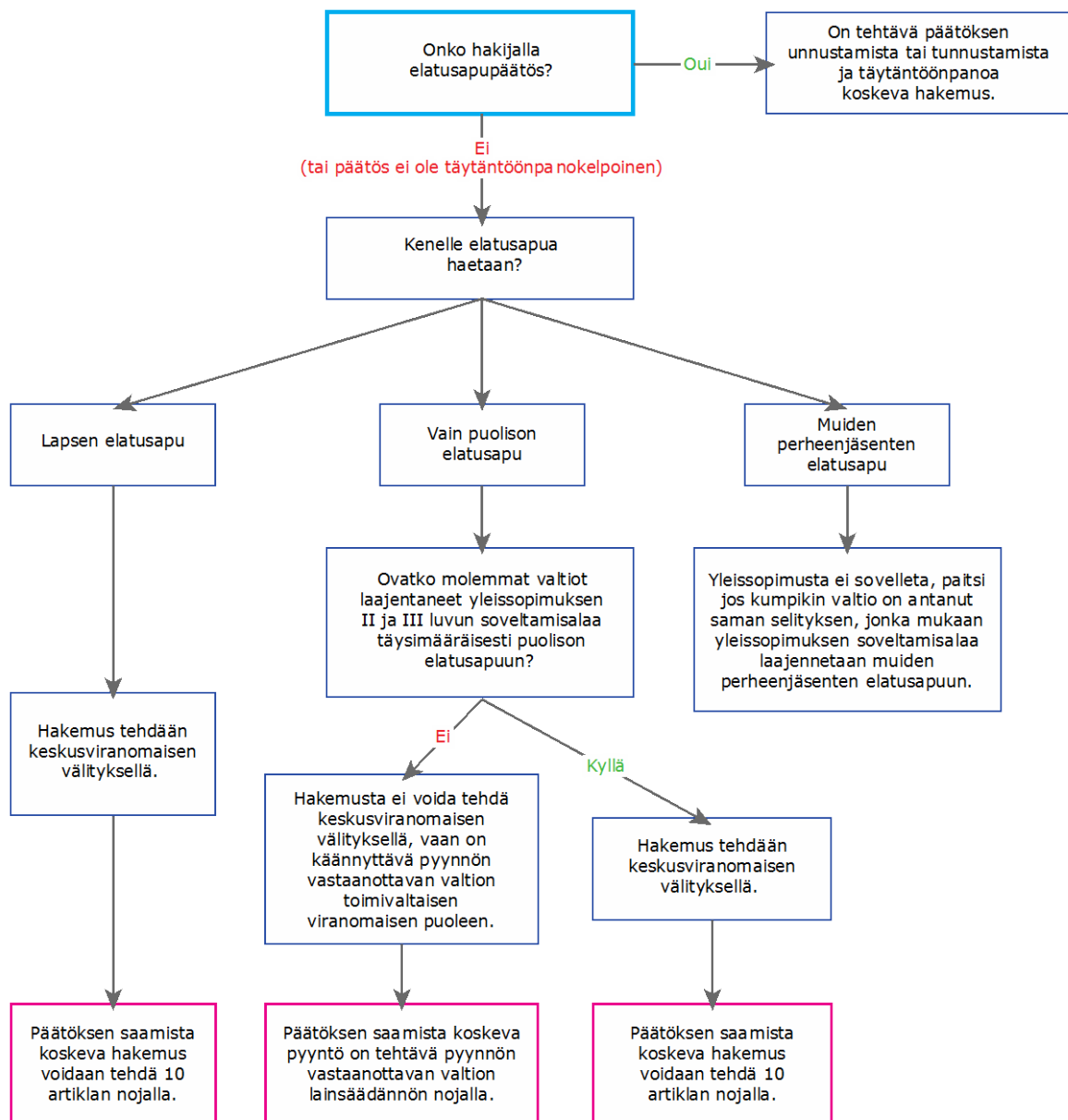

Kaavio 2: Mahdollisia hakemuksia tilanteessa, jossa elatusapupäätös on tehty

2. Päätöstä tai täytäntöönpanokelpoista päätöstä ei ole tehty

56. Seuraavassa vuokaaviossa kuvataan vaihtoehtoja tilanteessa, jossa elatusapupäätöstä ei ole tehty tai jossa päätöstä ei voida tunnustaa tai panna täytäntöön esimerkiksi yleissopimuksen mukaisesti tehdyn varauman vuoksi.

MAHDOLLISIA HAKEMUKSIA TILANTEESSA, JOSSA TÄYTÄNTÖÖNPANOKELPOISTA PÄÄTÖSTÄ EI OLE TEHTY (10 artiklan 1 kohdan c ja d alakohta)

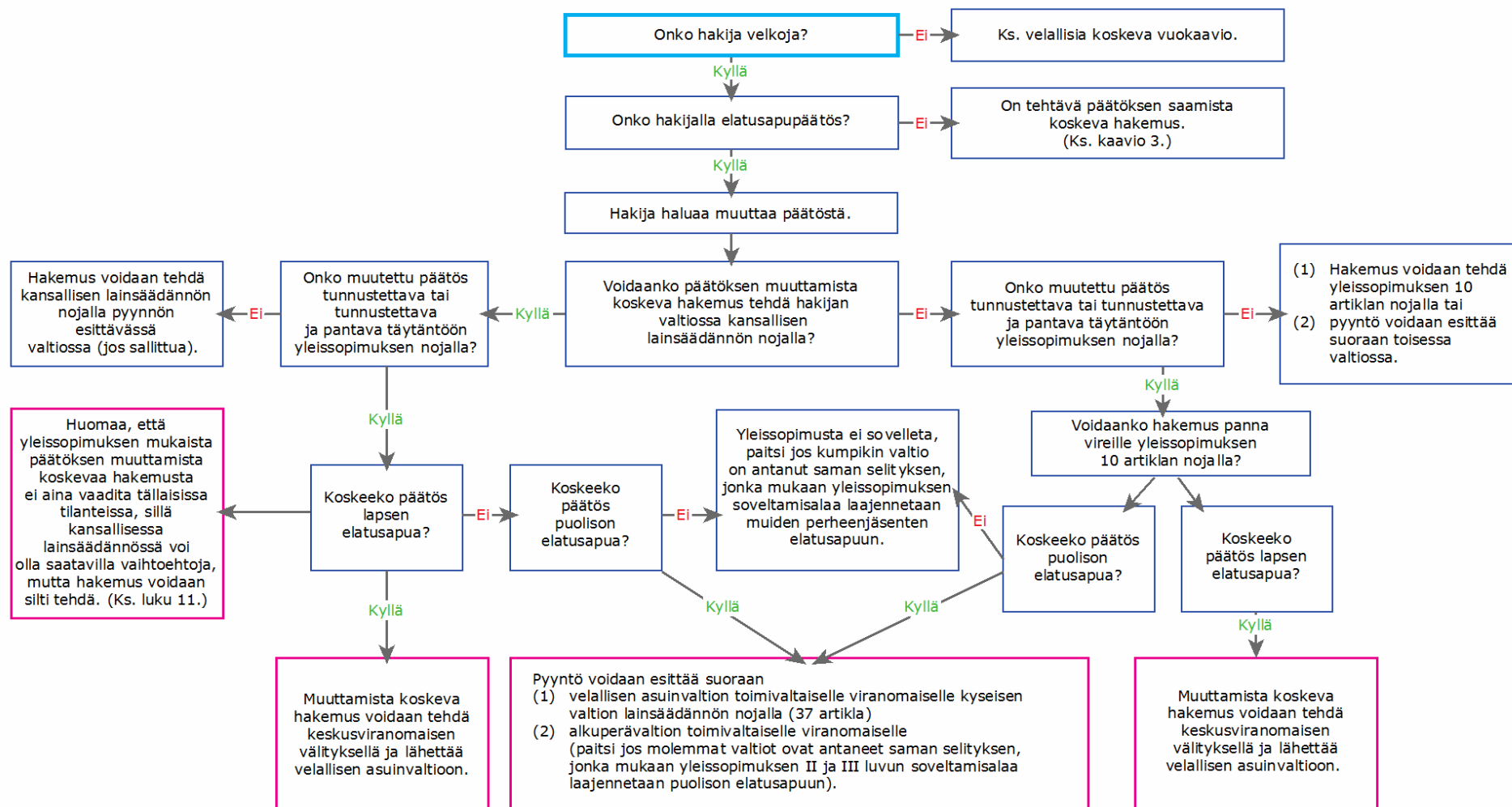

Kaavio 3: Mahdollisia hakemuksia tilanteessa, jossa täytäntöönpanokelpoista päätöstä ei ole tehty

3. Hakija haluaa muuttaa päätöstä

57. Joissain tapauksissa hakija voi haluta päätökseen muutosta varmistaakseen, että se vastaa osapuolten tai lapsen muuttuneita olosuhteita. Prosessi eroaa hieman riippuen siitä, hakeeko muutosta velallinen vai velkoja.
58. Seuraavalla sivulla olevassa vuokaaviossa kuvataan prosessia, jossa velkoja haluaa muuttaa päätöstä.

VELKOJAN TEKEMÄT HAKEMUKSET PÄÄTÖKSEN MUUTTAMISEKSI (10 artiklan 1 kohdan e ja f alakohta)

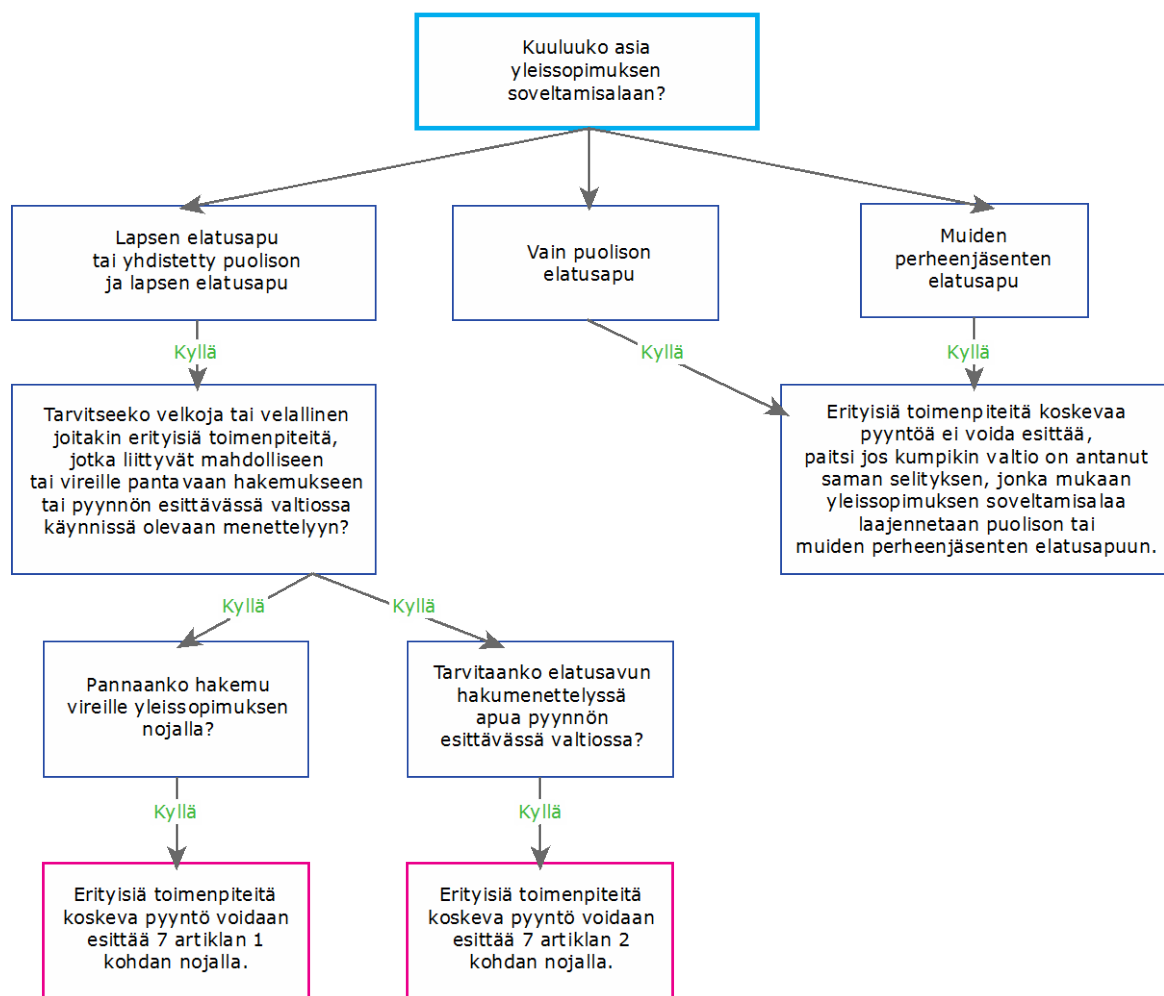
Kaavio 4: Velkojan tekemät hakemukset päätöksen muuttamiseksi

59. Seuraavalla sivulla olevassa vuokaaviossa kuvataan prosessia, jossa velallinen haluaa muuttaa päätöstä. Kuten kaaviosta käy ilmi, hakemuksessa on joitakin eroja, sillä muuttamista koskevan hakemuksen yhteydessä osapuolia kuullaan yleensä siinä valtiossa, jossa päätös on tehty, mikäli velkoja asuu kyseisessä valtiossa.

4. Hakija tarvitsee apua

60. Joissain tilanteissa hakija tarvitsee keskusviranomaiselta apua, ennen kuin hän voi tehdä yleissopimuksen mukaisen hakemuksen. Ennen yleissopimuksen mukaisen hakemuksen vireillepanoa voidaan tarvita lisätietoa, asiakirjoja tai todistusta vanhemmuudesta. Yleissopimuksen mukaan hakija voi esittää myös kotimaisessa elatusapuasiassa erityisiä toimenpiteitä koskevan pyynnön, jonka mukaan hän pyytää keskusviranomaiselta apua, mikäli kotimaiseen elatusaputapaukseen sisältyy kansainvälinen ulottuvuus. Näitä pyyntöjä käsitellään yleissopimuksen 7 artiklassa. Seuraavassa vuokaaviossa kuvataan tällaisiin pyyntöihin liittyvää prosessia.¹¹

ERI TYISIÄ TOIMENPITEITÄ KOSKEVAT PYYNNÖT (7 artiklan 1 ja 2 kohta)

Kaavio 6: Erityisiä toimenpiteitä koskevat pyynnöt

¹¹ Jos molemmat valtiot ovat oikeudenkäynti- ja muiden asiakirjojen tiedoksiannosta ulkomailla siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa 15 päivänä marraskuuta 1965 tehdyn yleissopimuksen (asiakirjojen tiedoksiannosta vuonna 1965 tehty yleissopimus) tai todisteiden vastaanottamisesta ulkomailla siviili- tai kauppaoikeudellisissa asioissa 18 päivänä maaliskuuta 1970 tehdyn yleissopimuksen (todisteiden vastaanottamisesta vuonna 1970 tehty yleissopimus) osapuolia, ks. muita Haagin yleissopimuksia käsittelevä luvun 3 osan 2 jakso V.

Luku 2

Termien selitykset

A. Luvun tarkoitus

61. Yleissopimuksessa käytetyt termit ovat muodostuneet neljä vuotta kestäneiden neuvottelujen ja keskustelujen aikana. Muutamat yleissopimuksessa käytetyistä termeistä määritellään itse yleissopimuksessa. Monia käytetyistä termeistä ei kuitenkaan määritellä lainkaan, ja termin määritelmä saattaa riippua sen maan kansallisesta lainsäädännöstä, jossa elatusapuasias on vireillä.
62. Esimerkiksi termille "täytäntöönpano" ei anneta määritelmää. Termiä käytetään yleissopimuksessa jatkuvasti, mutta termin määrittelyä yleissopimuksessa pidettiin tarpeettomana, koska elatusvelvoitteita käsittelevät valtiot ovat yleisesti yksimielisiä termin määritelmästä ja koska yhden yleissopimuksen keskeisen perusperiaatteen mukaan yleissopimusta olisi tulkittava laajasti ja vapaasti.¹²
63. Näin ollen päätöksen täytäntöönpanosta vastaavan toimivaltaisen viranomaisen tehtävänä on määritellä, katsotaanko tietty toimi täytäntöönpanoksi. On kuitenkin syytä huomata, että yleissopimuksessa viitataan tiettyihin toimenpiteisiin, joilla päätös voidaan panna täytäntöön, ja annetaan siten ohjeita siitä, mitä toimia yleensä pidetään täytäntöönpanona. Vastaavasti kun määritetään, onko kyse puolisoiden tai entisten puolisoiden keskinäisistä elatusvelvoitteista, termin "puoliso" merkityksestä päättää päätöksen tekevä toimivaltainen viranomainen (kun hakemus koskee päätöksen saamista) tai tunnustamista koskevaa pyyntöä käsittelevä toimivaltainen viranomainen (kun hakemus koskee päätöksen tunnustamista ja täytäntöönpanoa).
64. Tämän luvun tarkoituksena ei ole antaa oikeudellisia tai ehdottomia määritelmiä yleissopimuksessa käytettäville termeille. Sen sijaan luvussa esitetään sanasto eli käsikirjassa käytettyjen termien selitykset. Termien merkitystä selitetään yleissopimuksen soveltamisalaan kuuluvissa tapauksissa käytettävien **operatiivisten prosessien yhteydessä**, jotta kansainvälisiin elatusaputapauksiin perehtymättömien olisi helpompi noudattaa menettelyjä. Jos tietyn yleissopimuksessa käytetyn sanan tai termin oikeudellisesta merkityksestä on epävarmuutta, kannattaa aina etsiä lisätietoja selitysmuistiosta sekä kansainvälisen tai kansallisen lainsäädännön tietolähteistä.

B. Tässä käsikirjassa käytettävät termit

Liittyminen

65. Liittyminen on yksi niistä prosesseista, joita valtio voi käyttää tullakseen yleissopimuksen sopimusvaltioksi.¹³ Yleissopimuksen 60 artiklassa määrätään, milloin yleissopimus tulee voimaan (kolmen kuukauden kuluttua toisen ratifioimis- tai hyväksymiskirjan tallettamisesta) ja milloin se tulee voimaan yksittäisessä sopimusvaltiossa. Haagin konferenssin verkkosivustolla luetellaan valtiot, joista on tullut yleissopimuksen sopimusvaltioita.

Ks. 58 ja 60 artikla.

¹² Ks. asian käsittely yleissopimuksen selitysmuistiosta, 60–65 kohta.

¹³ Yleissopimuksen selitysmuistio, 690 kohta.

Hallintoviranomainen

66. Joissakin valtioissa elatusapuasioita koskevat päätökset tekee hallintoviranomainen (jota kutsutaan joskus elatusaputoimistoksi), jonka valtio on perustanut erityisesti avustamaan elatusapupäätösten saamisessa, täytäntöönpanossa ja muuttamisessa.¹⁴
67. Yleissopimuksen 19 artiklan 3 kohdassa hallintoviranomainen määritellään julkisen sektorin elimeksi, jonka tekemät päätökset täyttävät kaksi artiklassa esitettyä edellytystä. Päätöksiin on voitava hakea muutosta tai pyytää niiden uudelleen tarkastelua kyseisen valtion oikeusviranomaisessa ja päätöksillä on oltava sama oikeusvoima ja vaikutus kuin samaa asiaa koskevalla oikeusviranomaisen päätöksellä.

Ks. 19 artiklan 1 ja 3 kohta.

Läsnäolo

68. Termillä tarkoitetaan henkilön läsnäoloa kuulemistilaisuudessa. Valtion lainsäädännöstä ja menettelyistä riippuen henkilön tai osapuolen läsnäolo voi käsittää henkilön henkilökohtaisen läsnäolon kuulemistilaisuudessa tai osallistumisen kuulemiseen puhelimitse tai sähköisesti muilla keinoin. Henkilö voi "olla läsnä menettelyssä" myös niin, että asianajaja tai muu edustaja on läsnä menettelyssä tai esittää huomautuksia henkilön puolesta. Osapuolen läsnäolo päätöksen saamista koskevassa menettelyssä on olennaista yleissopimuksen soveltamisen kannalta, jotta voidaan määrittää, onko päätöksen tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevaan hakemukseen liitettävä asiakirja, josta käy ilmi, että vastaajalle on ilmoitettu asianmukaisesti menettelystä.

Ks. 25 ja 29 artikla.

Ks. myös kohta, jossa käsitellään asiakirjaa, josta käy ilmi, että vastaajalle on ilmoitettu asianmukaisesti menettelystä.

Käsikirjan kohta – luvut 4 ja 5.

Hakija

69. Käsikirjassa hakijalla tarkoitetaan henkilöä tai viranomaista ("julkisen sektorin elintä"), joka esittää 10 artiklan mukaisia hakemuksia (tunnustaminen, tunnustaminen ja täytäntöönpano, täytäntöönpano, päätöksen saaminen tai muuttaminen) koskevan pyynnön keskusviranomaiselle.
70. Yleissopimuksen joissakin kohdissa hakijalla voidaan tarkoittaa myös henkilöä tai oikeudellisen menettelyn osapuolta, joka on hakenut muutosta päätökseen. Esimerkiksi 23 artiklan 6 kohdassa hakijalla viitataan henkilöön, joka hakee muutosta päätökseen, joka koskee päätöksen rekisteröintiä täytäntöönpanoa varten tai päätöksen täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista.
71. Hakija voi olla velkoja, velallinen tai lapsen laillinen edustaja. Joidenkin hakemusten osalta velkoja voi olla myös julkisen sektorin elin.

Ks. 7, 10, 36 ja 37 artikla.

Käsikirjan kohta – luvut 1 ja 3.

¹⁴ Yleissopimuksen selitysmuistio, 432 kohta.

Hakemukset ja pyynnot

72. Tässä käsikirjassa ja yleissopimuksessa erotetaan toisistaan ”hakemukset” ja ”pyynnot”. Termillä ”hakemus” viitataan keskusviranomaiselle 10 artiklan mukaisesti tehtyihin hakemuksiin. Kyseisen artiklan nojalla voidaan tehdä tunnustamista, tunnustamista ja täytäntöönpanoa, täytäntöönpanoa, päätöksen saamista ja muuttamista koskeva hakemus.
73. Suoraa pyyntöä ei esitetä keskusviranomaisen välityksellä. Suora pyyntö tarkoittaa toimivaltaisen viranomaisen, kuten tuomioistuimen tai hallintoviranomaisen, suoraan henkilöltä vastaanottamaa pyyntöä. Sitä ei tehdä 10 artiklan nojalla. Pyyntö osoitetaan suoraan toimivaltaiselle viranomaiselle esimerkiksi silloin, kun haetaan vain puolisolle tai entiselle puolisolle maksettavaa elatusapua koskevan päätöksen tunnustamista.
74. Yleissopimuksen 7 artikla, jonka mukaan voidaan esittää erityisiä toimenpiteitä koskevia pyyntöjä, on poikkeus tästä käsitteiden välisestä erottelusta. Vaikka erityiset toimenpiteet eivät kuulu 10 artiklan soveltamisalaan, niitä koskevan pyynnön esittää keskusviranomaisen toiselle keskusviranomaiselle.

Ks. 7, 10 ja 37 artikla.

Käsikirjan kohta – luvut 1 ja 3.

Virallinen asiakirja

Ks. elatusapusopimus.

Keskusviranomainen

75. Keskusviranomainen on sopimusvaltion nimeämä viranomainen, joka vastaa yleissopimuksen mukaisista hallinnolliseen yhteistyöhön ja apuun liittyvistä tehtävistä tai suorittaa ne. Tehtävät määritellään yleissopimuksen II ja III luvussa.¹⁵
76. Liittovaltioilla ja valtioilla, joissa on itsehallintoalueita, voi olla useampi kuin yksi keskusviranomainen.¹⁶ Keskusviranomainen toimittaa hakemuksia edelleen muihin valtioihin ja huolehtii yleisesti hakemusten kulusta ja käsittelystä. Valtion julkisen sektorin elimet, esimerkiksi elatusaputoimisto, voivat hoitaa monia keskusviranomaisen tehtävistä keskusviranomaisen valvonnassa kyseisen valtion lainsäädännön sallimissa rajoissa.

Ks. 4–8 artikla.

Toimivaltainen viranomainen

77. Toimivaltainen viranomainen on tietyn valtion julkisen sektorin elin tai henkilö, jonka tehtävänä on tai joka saa kyseisen valtion lainsäädännön mukaan hoitaa tiettyjä yleissopimuksen mukaisia tehtäviä. Toimivaltainen viranomainen voi olla tuomioistuin, hallintoyksikkö, elatusaputoimisto tai muu valtiollinen elin, joka hoitaa joitakin yleissopimukseen liittyviä tehtäviä. Joissakin valtioissa keskusviranomainen voi olla myös toimivaltainen viranomainen, joka hoitaa kaikkia tai tiettyjä yleissopimuksen mukaisia tehtäviä.

Ks. 6 artikla.

¹⁵ Yleissopimuksen selitysmuistio, 85 kohta.

¹⁶ Yleissopimuksen selitysmuistio, 89 kohta.

Sopimusvaltio

78. Sopimusvaltio on valtio, joka on yleissopimuksen sitoma, koska valtio on saattanut päätökseen 58 artiklassa määrätyn ratifiointi- tai hyväksymisprosessin.
79. Tässä käsikirjassa käytetään usein termiä "valtio". Sillä viitataan yleensä suvereeniin valtioon tai maahan eikä valtion eri osiin tai alueisiin, kuten maakuntaan tai Amerikan yhdysvaltojen osavaltioon. Joissakin tilanteissa termi "valtio" käsittää myös valtion eri alueet. Tästä määrätään yleissopimuksen 46 artiklassa. Esimerkiksi viittauksia päätöksen tehneen valtion toimivaltaisiin viranomaisiin voidaan pitää viittauksina asianomaisen alueen oikeus- tai hallintoviranomaisiin.¹⁷

Ks. 46 ja 58 artikla.

Yleissopimus

80. Käsikirjassa termillä "yleissopimus" tarkoitetaan *lasten ja muiden perheenjäsenten elatusavun kansainvälisestä perinnästä 23 päivänä marraskuuta 2007 tehtyä Haagin yleissopimusta*.

Maaprofiili

81. Yleissopimuksen 57 artiklan mukaan kunkin sopimusvaltion on toimitettava Haagin konferenssin pysyvälle toimistolle tiettyjä tietoja lainsäädännöstä, menettelyistä ja toimenpiteistä, joita toteutetaan yleissopimuksen täytäntöönpanemiseksi, sekä kuvaus siitä, miten valtiossa käsitellään elatusapupäätösten saamista, tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevia pyyntöjä.¹⁸
82. Sopimusvaltiot voivat käyttää tietojen toimittamiseen Haagin konferenssin suosittamaa ja julkaisemaa maaprofiililomaketta. Maaprofiilista käyvät ilmi kaikki valtiokohtaiset hakemuksia koskevat asiakirjat tai vaatimukset.
83. Maaprofiililomakkeen käyttö ei ole pakollista. Valtion, joka ei käytä maaprofiililomaketta, on silti toimitettava 57 artiklassa vaaditut tiedot Haagin konferenssin pysyvälle toimistolle.
84. Sekä maaprofiili että muut tiedot, joita sopimusvaltio on mahdollisesti toimittanut 57 artiklan nojalla, ovat saatavilla Haagin konferenssin verkkosivustolla osoitteessa < www.hcch.net > kohdassa "Child Support / Maintenance Section".

Ks. 57 artikla.

Velkoja

85. Velkoja määritellään 3 artiklassa luonnolliseksi henkilöksi, jolla on tai jolla väitetään olevan oikeus saada elatusapua. Velkoja voi tarkoittaa vanhempaa, puolisoa tai entistä puolisoa, lasta, kasvatusvanhempia, sukulaisia tai muita lapsesta huolehtivia henkilöitä. Joissakin valtioissa tätä henkilöä voidaan kutsua elatusavun vastaanottajaksi, huoltajaksi tai holhoojaksi. Velkoja voi olla joko henkilö, joka hakee elatusapua ensimmäistä kertaa (esimerkiksi päätöksen saamista koskevalla hakemuksella), tai henkilö, jolla on jo tehdyn päätöksen mukaan oikeus elatusapuun.¹⁹

¹⁷ Ks. yleissopimuksen selitysmuistio, 637 kohta.

¹⁸ Ks. yleissopimuksen selitysmuistio, 683 kohta.

¹⁹ Ks. yleissopimuksen selitysmuistio, 66 kohta.

86. Jos sopimusvaltio laajentaa yleissopimuksen soveltamisalaa muiden perheenjäsenten, mukaan lukien haavoittuvassa asemassa olevat henkilöt, elatusapuun, velkoja voi olla kuka tahansa tällaiseen muiden perheenjäsenten elatusapuun oikeutettu henkilö.
87. Yleissopimuksen 36 artiklassa määrätään, että yleissopimuksen tietyissä osissa "velkoja" käsittää julkisen sektorin elimen. Julkisen sektorin elin voi toimia velkojana vain tunnustamista, tunnustamista ja täytäntöönpanoa tai täytäntöönpanoa koskevilla hakemuksilla taikka uuden elatusapupäätöksen saamista koskevilla hakemuksilla, jos päätöstä ei voida tunnustaa 20 artiklan 4 kohdassa esitetyistä syistä.

Ks. 3, 10 ja 36 artikla.

Käsikirjan kohta – luku 3.

Velallinen

88. Velallinen määritellään 3 artiklassa luonnolliseksi henkilöksi, joka on tai jonka väitetään olevan velvollinen maksamaan elatusapua. Velallinen voi tarkoittaa vanhempaa, puolisoa tai entistä puolisoa tai ketä tahansa muuta, joka on päätöksentekopaikan lainsäädännön mukaan velvollinen maksamaan elatusapua. Joissakin valtioissa tätä henkilöä voidaan kutsua elatusavun maksajaksi, vanhemmaksi, joka ei ole lapsen huoltaja, tai etävanhemmaksi. Julkisen sektorin elin, kuten sosiaalitoimisto, ei voi olla velallinen.
89. Jos sopimusvaltio laajentaa yleissopimuksen soveltamisalaa muiden perheenjäsenten elatusapuun, velallinen voi olla kuka tahansa henkilö, joka on tai jonka väitetään olevan velvollinen maksamaan muiden perheenjäsenten elatusapua.

Ks. 3 ja 10 artikla.

Käsikirjan kohta – luku 3.

Päätös

90. Termi "päätös" määritellään yleissopimuksessa tunnustamista ja täytäntöönpanoa tai täytäntöönpanoa koskevien hakemusten sekä tietyn tyyppisten toimivaltaisille viranomaisille osoitettavien pyyntöjen osalta.
91. Päätöksessä määritellään velallisen velvoite maksaa elatusapua. Päätös voi sisältää elatusavun automaattisen tarkistamisen indeksin perusteella ja vaatimuksen elatusväylien, takautuvan elatusavun tai korkojen maksamisesta sekä vahvistuksen oikeudenkäyntikuluista.²⁰
92. Termi käsittää esimerkiksi päätökset, jotka tekee tavallisesti oikeusviranomainen ja jotka sisältyvät tuomioon tai päätökseen. Myös erityisesti hallintoviranomaisen päätökset sisältyvät käsitteeseen edellyttäen, että ne täyttävät 19 artiklan 3 kohdassa esitetyt edellytykset. Näin ollen myös elatusaputoimiston hallintojärjestelmässä tekemät arvioinnit sisältyvät yleissopimuksen soveltamisalaan edellyttäen, että ne täyttävät edellä mainitut edellytykset.

Ks. 3 ja 19 artikla.

²⁰ Ks. yleissopimuksen selitysmuistio, 434–437 kohta.

Selitys

93. Selitys on sopimusvaltion antama virallinen ilmoitus, joka koskee yleissopimuksen tiettyjä artikloja tai vaatimuksia. Selityksistä määrätään 63 artiklassa. Valtio voi esimerkiksi antaa 2 artiklan 3 kohdan mukaisesti selityksen, jonka mukaan koko yleissopimusta sovelletaan puolisoitten tai entisten puolisoitten keskinäisiin elatusvelvoitteisiin. Selityksiä voidaan antaa valtion liittyessä yleissopimukseen tai milloin tahansa sen jälkeen. Selityksiä voidaan myös muuttaa. Valtion maaprofiilissa esitetään kyseisen valtion antamat selitykset, ja ne ovat saatavilla myös Haagin konferenssin verkkosivustolla osoitteessa < www.hcch.net > kohdassa "Child Support / Maintenance Section".

Ks. 63 artikla.

Täytäntöönpanokelpoiseksi julistaminen

94. Täytäntöönpanokelpoiseksi julistaminen on mekanismi, jota jotkin valtiot voivat käyttää sen mahdollistamiseksi, että ulkomailla tehdyllä päätöksellä on sama vaikutus (kansallisessa lainsäädännössä asetetuissa rajoissa) kuin kyseissä valtiossa tehdyllä päätöksellä. Täytäntöönpanokelpoiseksi julistaminen on eri asia kuin asiakirja, josta käy ilmi, että päätös on täytäntöönpanokelpoinen alkuperävaltiossa, ja joka on sisällytettävä tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevan hakemuksen liiteasiakirjoihin.

Ks. 23 artiklan 2 kohta ja 25 artiklan 1 kohdan b alakohta.

Käsikirjan kohta – luvut 4 ja 5.

Päätöksen saaminen

95. Termillä tarkoitetaan elatusapupäätöksen saamiseksi käytettävää prosessia, kun elatusapupäätöstä ei ole tai kun olemassa olevaa elatusapupäätöstä ei voida jostakin syystä tunnustaa tai panna täytäntöön. Päätöksen saaminen voi käsittää myös vanhemmuuden vahvistamisen, jos elatusapupäätöksen tekeminen sitä edellyttää.

Ks. 10 artikla.

Käsikirjan kohta – luvut 8 ja 9.

Vanhemmuuden vahvistaminen

96. Vanhemmuuden vahvistaminen tarkoittaa lapsen biologisen tai laillisen vanhemman selvittämistä elatusvelvoitteen määrittelemiseksi. Vanhemmuuden vahvistamista haetaan yleissopimuksen nojalla usein elatusapupäätöksen saamista koskevan hakemuksen yhteydessä, vaikka sitä voidaan hakea 7 artiklan mukaisesti myös esittämällä erityisiä toimenpiteitä koskeva pyyntö.²¹ Vanhemmuus voidaan vahvistaa geenitestien avulla, mutta se voidaan vahvistaa myös oikeudellisesti olettamusten perusteella, kuten lapsen syntymää edeltävän osapuolten avio- tai avoliiton perusteella taikka vanhemmuuden myöntämisen tai tunnustamisen perusteella.

Ks. 7 ja 10 artikla.

Käsikirjan kohta – luvut 8 ja 9.

²¹ Ks. yleissopimuksen selitysmuistio, 174 kohta.

Omasta aloitteesta tehtävä uudelleentarkastelu

97. Omasta aloitteesta tehtävällä uudelleentarkastelulla tarkoitetaan uudelleentarkastelua, jonka toimivaltainen viranomainen voi tehdä omasta aloitteestaan tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevassa menettelyssä. Uudelleentarkastelusta määrätään 23 artiklan 4 kohdassa ja 24 artiklan 4 kohdassa.²² Kummallakaan osapuolella ei ole oikeutta esittää uudelleentarkastelua koskevia huomautuksia.
98. Jos pyynnön vastaanottava valtio ei ole antanut selitystä, jonka mukaan se soveltaa 24 artiklan mukaista menettelyä, 23 artiklan mukaisessa omasta aloitteesta tehtävässä uudelleentarkastelussa voidaan tarkastella, onko päätöksen rekisteröinti täytäntöönpanoa varten tai täytäntöönpanokelpoiseksi julistaminen selvästi vastoin kyseisen valtion oikeusjärjestyksen perusteita.
99. Jos käytetään 24 artiklan mukaista vaihtoehtoista menettelyä, omasta aloitteesta tehtävä uudelleentarkastelu on hieman erilainen, koska toimivaltaisen viranomaisen on tarkasteltava myös eräitä muita perusteita.

Ks. yleissopimuksen V luku, jossa tarkastellaan menettelyä yksityiskohtaisesti.

Ks. 12 artiklan 8 kohta, 23 artiklan 4 kohta ja 24 artiklan 4 kohta.

Käsikirjan kohta – luvut 4 ja 5.

Ulosmittaus

100. Ulosmittauksella tarkoitetaan sitä, että täytäntöönpanoviranomainen pidättää osan varoista, jotka maksettaisiin muutoin velalliselle. Ulosmittausilmoituksen tai -määräyksen mukaan henkilön tai organisaation, joka olisi muutoin maksanut varat velalliselle, on maksettava ne täytäntöönpanoviranomaiselle elatusvelkojan hyväksi. Joissakin valtioissa ulosmittausta kutsutaan takavarikoinniksi tai varojen pidättämiseksi.

Ks. 34 artikla.

Käsikirjan kohta – luku 10.

Asuinpaikka

101. Termiä "(vakinainen) asuinpaikka" ei määritellä yleissopimuksessa.²³ Termiä käytetään useissa yleissopimuksen artikloissa sen yhteydessä, voidaanko päätös tunnustaa tai panna täytäntöön. Kussakin tapauksessa yksittäiset tosiseikat määräävät, onko henkilön asuinpaikka kyseisessä valtiossa. Asuinpaikan määrittäminen voi perustua esimerkiksi siihen, missä henkilö asuu, missä henkilön vakituinen (tai pääasiallinen) asunto on ja missä hän työskentelee tai käy koulua. Pelkkä valtiossa oleskelu ei kuitenkaan riitä asuinpaikan määrittäisperusteeksi.

Ks. 20 artiklan 1 kohdan a alakohhta.

Käsikirjan kohta – luku 5.

²² Ks. yleissopimuksen selitysmuistio, 500 kohta.

²³ Ks. yleissopimuksen selitysmuistio, 63 ja 444 kohta.

Toimivalta

102. Vastaaja voi riitauttaa tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevan päätöksen tai hakea siihen muutosta esittämällä, että 20 artiklassa määritellyt tunnustamisen ja täytäntöönpanon perusteet eivät täyty. Tunnustamisen ja täytäntöönpanon perusteet sekä viittaus toimivaltaan tässä yhteydessä liittyvät yhteyksiin, joita osapuolten ja päätöksen tekevän valtion välillä on oltava. Esimerkiksi tuomioistuimella voi olla toimivalta tehdä elatusapupäätös, jos molemmat osapuolet asuvat kyseisessä valtiossa. Näin ollen tällä perusteella tehty päätös voidaan tunnustaa ja panna täytäntöön.

Ks. 20 ja 21 artikla.

Laillistaminen

103. Termiä "laillistaminen" käytetään kuvaamaan tiettyjä virallisia oikeudellisia menettelyjä. Laillistamisella todistetaan oikeaksi henkilön allekirjoitus, asiakirjan allekirjoittaneen henkilön virka-asema sekä tarvittaessa asiakirjaan liitetty sinetti tai leima. Laillistaminen ei koske varsinaisen asiakirjan (eli laillistetun asiakirjan) sisältöä. Yleissopimuksen 41 artiklan mukaan yleissopimuksen yhteydessä ei vaadita laillistamista eikä muuta vastaavaa muodollisuutta, kuten Apostille-todistuksen käyttöä.²⁴

Ks. 41 artikla.

Panttaus

104. Panttaamisella tarkoitetaan omaisuuden tai sen panttioikeuden luovuttamista saamisen vakuudeksi. Joissakin valtioissa velallisen omaisuutta, myös maata ja ajoneuvoja, voidaan pantata, jos velallinen on velvollinen maksamaan elatusapua. Jos pantattu omaisuus myydään, elatusrästit voidaan periä myynnin tuotosta.

Ks. 34 artikla.

Käsikirjan kohta – luku 10.

Elatusapu

105. Elatusapu käsittää lasten, puolison tai rekisteröidyn parisuhteen osapuolen elatustuen sekä lapsen tai puolison / rekisteröidyn parisuhteen osapuolen elatukseen liittyvät kulut. Valtio voi laajentaa yleissopimuksen koskemaan myös muista perhesuhteista johtuvia elatusvelvoitteita.
106. Velallinen maksaa elatusapua velkojalle. Elatusapu voi tarkoittaa sekä säännöllisesti maksettavia suorituksia että kertasuorituksia tai omaisuuden siirtoja sen valtion lainsäädännön mukaan, jossa päätös tehdään.²⁵

Ks. 2 artikla.

Käsikirjan kohta – luku 3.

²⁴ Ks. yleissopimuksen selitysmuistio, 614 kohta.

²⁵ Ks. yleissopimuksen selitysmuistio, 65 kohta.

Elatusapusopimus

107. Yleissopimuksen 30 artiklan nojalla elatusapusopimus voidaan tunnustaa ja panna täytäntöön edellyttäen, että se on siinä valtiossa, jossa se on tehty, samalla tavoin täytäntöönpanokelpoinen kuin päätös. Yleissopimuksen 10 artiklan mukaisissa tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevissa hakemuksissa termi ”pätös” käsittää myös elatusapusopimuksen.²⁶
108. Elatusapusopimus määritellään 3 artiklassa elatusavun maksamisesta tehdyksi kirjalliseksi sopimukseksi, jota toimivaltainen viranomainen voi tarkastella uudelleen ja muuttaa ja joka
- on laadittu virallisesti tai rekisteröity virallisena asiakirjana toimivaltaisen viranomaisen toimesta tai
 - on toimivaltaisen viranomaisen vahvistama tai tehty, rekisteröity tai tallennettu toimivaltaisen viranomaisen toimesta.
109. Näin ollen määritelmä kattaa joissain valtioissa käytetyt viralliset asiakirjat ja yksityiset sopimukset. Elatusapusopimuksena ja yleissopimuksen mukaisesti täytäntöönpanokelpoisena voidaan pitää esimerkiksi avioeromenettelyn aikana vanhempien välillä tehtyä elatusapusopimusta tai vanhempien välisen välitysmenettelyn tuloksena syntynyttä päätöstä, jos sopimus tai päätös täyttää edellä mainitut edellytykset.
110. Sopimusvaltio voi tehdä varauman, jonka mukaan se ei tunnusta elatusapusopimuksia.

Ks. 3 ja 30 artikla.

Käsikirjan kohta – luvut 4 ja 5.

Elatusapusopimus

Ks. päätös.

Varallisuuden arviointi

111. Yleissopimuksen mukaan valtio voi joissakin tilanteissa käyttää varallisuuden arviointia sen määrittämiseksi, onko hakijalla oikeus saada oikeusapua yleissopimuksen mukaisessa menettelyssä ja annetaanko hakijalle tai osapuolelle oikeusapua maksutta. Varallisuuden arvioinnissa tarkastellaan yleisesti hakijan tuloja ja omaisuutta tai hänen varallisuuttaan koskevia muita tietoja, jotka vaikuttavat hänen kykynsä maksaa oikeusavusta.
112. Yleissopimuksen 16 artiklassa sallitaan lapsen varallisuuden selvittäminen tiettyjen hakemusten yhteydessä. Arvioinnissa tarkastellaan lapsen – ei vanhemman – varallisuutta tai taloudellista tilannetta, ja jotkin valtiot voivat käyttää lapsen varallisuuden arviointia sen määrittämiseen, annetaanko oikeusapua maksutta.

Ks. 16 ja 17 artikla.

Käsikirjan kohta – luku 3.

²⁶ Ks. yleissopimuksen selitysmuistio, 554 kohta.

Hakemuksen sisällön arviointi

113. Yleissopimuksen mukaan valtio voi joissakin tilanteissa käyttää hakemuksen sisällön arviointia sen määrittämiseksi, onko hakijalla oikeus saada maksutonta oikeusapua yleissopimuksen mukaisessa menettelyssä. Hakemuksen sisällön arvioinnissa tarkastellaan yleisesti hakemuksen aiheellisuutta tai menestymismahdollisuuksia ja pohditaan esimerkiksi hakemuksen oikeusperustaa ja sitä, johtavatko asiaan liittyvät tosiseikat todennäköisesti myönteiseen lopputulokseen. Hakemuksen sisällön arvioinnissa tarkasteltavat kysymykset riippuvat arviointia käyttävästä valtiosta.

Ks. 15 artiklan 2 kohta ja 17 artiklan a alakohta.

Käsikirjan kohta – luku 3.

Päätöksen muuttaminen

114. Päätöksen muuttamisella tarkoitetaan prosessia, jossa jo tehtyä elatusapupäätöstä muutetaan. Joissakin valtioissa kyseistä hakemusta kutsutaan muutoshakemukseksi tai päätöksen muuttamista koskevaksi hakemukseksi. Tällä hakemuksella voidaan muuttaa elatusavun määrää, maksujen tiheyttä tai elatusapupäätöksen muita ehtoja. Yleissopimuksessa termillä "muuttaminen" tarkoitetaan myös uuden päätöksen tekemistä, jos pyynnön vastaanottavan valtion kansallisessa lainsäädännössä ei säädetä ulkomailla tehdyn päätöksen muuttamismenettelystä tai sallitaan vain uuden päätöksen tekeminen.²⁷ Päätöksen muuttamista koskevan hakemuksen voi panna vireille joko velkoja 10 artiklan 1 kohdan e tai f alakohdan nojalla tai velallinen 10 artiklan 2 kohdan b tai c alakohdan nojalla.

Ks. 10 ja 18 artikla.

Käsikirjan kohta – luku 11.

Pysyvä toimisto / Haagin kansainvälisen yksityisoikeuden konferenssi

115. Haagin kansainvälisen yksityisoikeuden konferenssi (HCCH) on kansainvälinen hallitustenvälinen järjestö, joka kehittää ja hoitaa monenvälisiä oikeudellisia välineitä ja edistää kansainvälistä oikeudellista ja hallinnollista yhteistyötä yksityisoikeuden alalla, erityisesti perheen ja lasten suojelun sekä siviiliprosessi- ja kauppaoikeuden aloilla.
116. Pysyvä toimisto on Haagin konferenssin sihteeristö, joka vastaa järjestön päivittäisestä työstä.
117. Sopimusvaltioiden on yleissopimuksen nojalla toimitettava pysyvälle toimistolle 57 artiklassa määritellyt tiedot, joista käy ilmi, miten yleissopimuksessa asetettuja vaatimuksia toteutetaan kyseisessä valtiossa. Pysyvä toimisto kerää myös tietoja yleissopimuksen soveltamisesta, erityisesti tilastotietoja ja oikeuskäytäntöä.

Ks. 54 ja 57 artikla.

²⁷ Ks. yleissopimuksen selitysmuistio, 264 kohta.

Henkilötiedot

118. Henkilötiedot ovat henkilöä koskevia henkilökohtaisia tietoja, joita kerätään, käytetään tai luovutetaan yleissopimuksen mukaisten menettelyjen aikana. Henkilötiedot sisältävät tunnistamiseen liittyviä tietoja, kuten syntymäajan, henkilön osoitteen, henkilön tulo- ja työllisyystietoja sekä kansallisia tai kyseisessä valtiossa käytettäviä tunnisteita, kuten sosiaalivakuutusnumeron, sosiaaliturvanumeron, terveydenhoitonumeron tai vastaavan yksilöllisen tunnuksen.²⁸
119. Yleissopimuksen mukaisesti henkilötietoja saa käyttää ainoastaan siihen tarkoitukseen, johon ne on hankittu tai toimitettu. Tietojen luottamuksellisuus on varmistettava tietojä käsittelyä valtion lainsäädännön mukaisesti. Henkilötietoja ei saa luovuttaa, jos tietojen luovuttaminen saattaisi vaarantaa henkilön terveyden, turvallisuuden tai vapauden.²⁹

Ks. 38–40 artikla.

Käsikirjan kohta – luku 3.

Pöytäkirja elatusvelvoitteisiin sovellettavasta laista

120. *Elatusvelvoitteisiin sovellettavasta laista 23 päivänä marraskuuta 2007 tehty Haagin pöytäkirja* on kansainvälinen väline, joka sisältää sovellettavaa lakia koskevia yleisiä sääntöjä ja jolla täydennetään *lasten ja muiden perheenjäsenten elatusavun kansainvälisestä perinnästä 23 päivänä marraskuuta 2007 tehtyä Haagin yleissopimusta*. Jotkin maat, jotka ovat yleissopimuksen osapuolia, voivat olla myös olla pöytäkirjan allekirjoittajia ja soveltavat pöytäkirjaa elatusapuasioihin.

Käsikirjan kohta – luvut 8, 9 ja 12.

Väliaikaiset toimenpiteet

121. Väliaikaisista toimenpiteistä määrätään yleissopimuksen 6 artiklan 2 kohdan i alakohdassa ja 7 artiklassa. Ne ovat valtion vireille panemia menettelyjä, joiden tarkoituksena on varmistaa vireillä olevan elatushakemuksen päätökseen saattaminen. Väliaikaisia toimenpiteitä voidaan pyytää esimerkiksi omaisuuden luovuttamisen estämiseksi tai sen estämiseksi, että velallinen poistuu valtiosta välttääkseen elatusapumenettelyt.³⁰

Ks. 6 ja 7 artikla.

Käsikirjan kohta – luvut 13 ja 14.

Julkisen sektorin elin / julkisyhteisö

122. Termejä ”julkisen sektorin elin” ja ”julkisyhteisö” (*public body*) käytetään yleissopimuksessa kahdessa eri yhteydessä.
123. Yleissopimuksen 36 artiklan mukaan julkisen sektorin elin on viranomainen, joka voi tehdä elatushakemuksen velkojana vain rajoitetuissa tilanteissa. Julkisen sektorin elin voi panna vireille 10 artiklan 1 kohdan a ja b alakohdan mukaisen päätöksen tunnustamista, tunnustamista ja täytäntöönpanoa tai täytäntöönpanoa koskevan hakemuksen. Lisäksi julkisen sektorin elin voi panna vireille päätöksen saamista koskevan hakemuksen, jos tehtyä elatusapupäätöstä ei voida tunnustaa 20 artiklan 4 kohdassa esitetystä syistä.³¹

²⁸ Ks. yleissopimuksen selitysmuistio, 605 kohta.

²⁹ Ks. yleissopimuksen selitysmuistio, 608 kohta.

³⁰ Ks. yleissopimuksen selitysmuistio, 176 kohta.

³¹ Ks. yleissopimuksen selitysmuistio, 590 kohta.

124. Julkisen sektorin elimellä on oikeus tehdä hakemus vain silloin, jos julkisen sektorin elin toimii velkojan sijasta tai perii takaisin etuudet, jotka se on maksanut elatusavun sijasta.
125. Yleissopimuksen 6 artiklan 3 kohdassa viitataan julkisyhteisöihin, joilla tarkoitetaan tässä yhteydessä elimiä, jotka voivat valtion lainsäädännön mukaan suorittaa keskusviranomaisen tehtävät. Näistä tehtävistä vastaavan julkisyhteisön on oltava valtion toimivaltaisen viranomaisen valvonnan alainen, ja julkisyhteisön yleissopimuksen mukaisten tehtävien laajuudesta on ilmoitettava Haagin konferenssin pysyvälle toimistolle.

Ks. 6 artiklan 3 kohta ja 36 artikla.

Ratifiointi

126. Ratifiointi on yksi niistä tavoista, joita valtio voi käyttää tullakseen yleissopimuksen sopimusvaltioksi. Yleissopimuksen 60 artiklassa määrätään, milloin yleissopimus tulee voimaan (kolmen kuukauden kuluttua toisen ratifioimis- tai hyväksymiskirjan tallettamisesta) ja milloin se tulee voimaan yksittäisessä sopimusvaltiossa. Haagin konferenssin verkkosivustolla luetellaan valtiot, joista on tullut yleissopimuksen sopimusvaltioita.

Ks. 58 ja 60 artikla.

Tunnustaminen

127. Elatusapupäätöksen tunnustaminen on menettely, jota valtion toimivaltainen viranomainen käyttää hyväksyäkseen elatusapua koskevat oikeudet ja velvoitteet, jotka alkuperävaltion viranomainen on määrittänyt siinä valtiossa, jossa päätös on tehty. Tunnustamisen jälkeen päätöksestä tulee sitova.³² Useimmissa tapauksissa hakija hakee myös päätöksen täytäntöönpanoa, jolloin hakemus koskee tunnustamista ja täytäntöönpanoa. Hakija voi kuitenkin hakea pelkkää päätöksen tunnustamista. Yleissopimuksen 26 artiklan mukaan päätöksen tunnustamista koskevaan hakemukseen sovelletaan samoja vaatimuksia kuin päätöksen tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevaan hakemukseen, paitsi että täytäntöönpanokelpoisuuden sijaan päätöksen "on oltava voimassa" alkuperävaltiossa.

Ks. 19–28 artikla.

Käsikirjan kohta – luvut 4 ja 5.

Tunnustaminen ja täytäntöönpano

128. Elatusapupäätöksen tunnustaminen ja täytäntöönpano on yksi yleissopimuksen keskeisistä menettelyistä. Tunnustamisen ja täytäntöönpanon tarkoituksena on, että yhdessä valtiossa tehty päätös voidaan saattaa voimaan tai panna täytäntöön toisessa sopimusvaltiossa.³³ Tunnustamis- ja täytäntöönpanomenettelyn ansiosta velkojan ei tarvitse saada uutta päätöstä siinä valtiossa, jossa päätös pannaan täytäntöön, vaan pyynnön vastaanottava valtio voi panna täytäntöön jo tehdyn päätöksen.

Ks. 19–28 artikla.

Käsikirjan kohta – luvut 4 ja 5.

³² Ks. yleissopimuksen selitysmuistio, 429 kohta.

³³ Ks. yleissopimuksen selitysmuistio, 490 kohta.

Pyynnön esittävä / pyynnön vastaanottava keskusviranomainen

129. Pyynnön esittävä keskusviranomainen on sen valtion keskusviranomainen, jossa hakemus tai pyyntö pannaan vireille. Pyynnön esittävä keskusviranomainen toimittaa hakemuksen edelleen pyynnön vastaanottavalle keskusviranomaiselle, joka käsittelee hakemuksen ja lähettää sen toimivaltaiselle viranomaiselle päätökseen saattamista varten. Keskusviranomaisen tehtävät määritellään yleissopimuksen 7 artiklassa.

Ks. 7 artikla.

Pyynnön esittävä / pyynnön vastaanottava valtio

130. **Pyynnön esittävä valtio** on hakijan asuinvaltio, jossa yleissopimuksen mukainen hakemus tai pyyntö pannaan vireille. **Pyynnön vastaanottava valtio** on valtio, jota pyydetään käsittelemään hakemus tai pyyntö. Tämä valtio on tavallisesti vastaajan asuinvaltio.³⁴

Ks. 10 ja 12 artikla.

Varauma

131. Varauma on virallinen ilmoitus, jonka sopimusvaltio voi yleissopimuksen mukaan antaa tietyissä tilanteissa ja jolla rajoitetaan yleissopimuksen soveltamista kyseisessä valtiossa jollain tapaa. Valtio voi esimerkiksi varata oikeuden olla tunnustamatta tai panematta täytäntöön elatusapusopimuksia. Varaumia koskevasta prosessista määrätään 62 artiklassa. Valtion tekemät varaumat käyvät ilmi sen maaprofiilista. Kaikki valtioiden tekemät varaumat ovat kokonaisuudessaan saatavilla myös Haagin konferenssin verkkosivustolla osoitteessa < www.hcch.net > kohdassa "Child Support / Maintenance Section".

Ks. 62 artikla.

Vastaaja

132. Vastaaja on henkilö, joka vastaa yleissopimuksen nojalla tehtyyn hakemukseen tai muutoksenhakuun. Vastaaja voi olla velkoja tai velallinen.

Ks. 11, 23 ja 24 artikla.

Erityiset toimenpiteet

133. Erityisillä toimenpiteillä tarkoitetaan hallinnolliseen yhteistyöhön liittyviä tiettyjä tehtäviä, jotka luetellaan 7 artiklassa ja joiden toteuttamista keskusviranomainen voi pyytää toiselta keskusviranomaiselta. Pyyntö esitetään erillään tunnustamista, tunnustamista ja täytäntöönpanoa, päätöksen saamista, täytäntöönpanoa tai muuttamista koskevasta hakemuksesta. Pyydetävät erityiset toimenpiteet voivat koskea esimerkiksi apua

³⁴ Termejä "pyynnön vastaanottava valtio" ja "pyynnön esittävä valtio" ei määritellä yleissopimuksessa eikä selitysmuistiossa. Ks. yleissopimuksen selitysmuistio, 64 kohta. Yleissopimuksen 9 artiklassa määritellään termi "asuminen" vain kyseisen artiklan soveltamista varten. Ks. yleissopimuksen selitysmuistio, 228 kohta.

- velallisen tai velkojan olinpaikan selvittämiseksi
- velallisen tai velkojan tulotietojen ja heidän varallisuuttaan koskevien tietojen hankkimiseksi, mukaan lukien omaisuuden sijaintipaikan selvittäminen
- vanhemmuuden vahvistamiseksi
- asiakirja- tai muun todistusaineiston hankkimiseksi
- asiakirjojen tiedoksi antamiseksi
- väliaikaisten toimenpiteiden toteuttamiseksi.

Ks. 7 artikla.

Käsikirjan kohta – luvut 13 ja 14.

Valtio

Ks. sopimusvaltio.

Alkuperävaltio

134. Tällä termillä tarkoitetaan valtiota, jossa elatusapupäätös on tehty. Alkuperävaltio voi olla eri valtio tai sama valtio kuin hakijan tai vastaajan nykyinen asuinvaltio. Alkuperävaltion selvittäminen on tärkeää määrittäessä esimerkiksi sitä, minkä toimivaltaisen viranomaisen on täytettävä tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevan hakemuksen yhteydessä asiakirja, josta käy ilmi, että päätös on täytäntöönpanokelpoinen. Alkuperävaltiota voidaan kutsua myös päätöksen antaneeksi valtioksi.
135. Elatusapusopimusten osalta alkuperävaltio on todennäköisimmin valtio, jossa sopimus on tehty tai virallistettu.

Ks. 11, 20, 25 ja 30 artikla.

Käsikirjan kohta – luku 4.

Asiakirja, josta käy ilmi, että päätös on täytäntöönpanokelpoinen (Statement of Enforceability)

136. Tämä asiakirja on liitettävä tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevaan hakemukseen, jotta voidaan vahvistaa, että päätös on täytäntöönpanokelpoinen siinä valtiossa, jossa se on tehty (alkuperävaltio). Joissakin valtioissa asiakirjan antaa toimivaltainen viranomainen, ja siitä käy ilmi, että päätös on sitova eli että se voidaan panna täytäntöön kyseisessä valtiossa. Tämä asiakirja on eri asia kuin täytäntöönpanokelpoiseksi julistaminen, joka on mekanismi, jota jotkin valtiot voivat käyttää päätöksen tunnustamiseksi tai tunnustamiseksi ja täytäntöönpanemiseksi.³⁵

Ks. 23 artiklan 2 kohta ja 25 artiklan 1 kohdan b alakohta.

Käsikirjan kohta – luku 4.

³⁵ Joissakin valtioissa voidaan käyttää "attestation de la force de chose jugée" -asiakirjaa, josta käy ilmi, että päätös on lainvoimainen kyseisessä valtiossa.

Asiakirja, josta käy ilmi, että vastaajalle on ilmoitettu asianmukaisesti menettelystä (*Statement of Proper Notice*)

137. Tämä asiakirja on liitettävä tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevaan hakemukseen, jos vastaaja (usein velallinen) ei ole ollut läsnä eikä edustettuna menettelyissä alkuperävaltiossa. Asiakirjassa vahvistetaan, että vastaajalle on ilmoitettu elatusapupäätökseen johtaneesta menettelystä ja hänellä on ollut mahdollisuus tulla kuulluksi tai että hänelle on ilmoitettu päätöksestä ja hänellä on ollut mahdollisuus riitauttaa se tai hakea siihen muutosta tosiseikkojen ja oikeusperustan perusteella ("tosiasia- ja oikeuskysymyksen osalta").³⁶

Ks. 25 artikla.

Käsikirjan kohta – luku 4.

Haavoittuvassa asemassa oleva henkilö

138. Haavoittuvassa asemassa oleva henkilö määritellään yleissopimuksen 3 artiklassa henkilöksi, joka henkilökohtaisten kykyjensä heikentymisen tai riittämättömyyden vuoksi ei pysty huolehtimaan itsestään. Yleissopimusta sovelletaan haavoittuvassa asemassa oleviin henkilöihin vain silloin, jos sekä pyynnön esittävä että pyynnön vastaanottava valtio ovat antaneet 2 artiklan 3 kohdan mukaisen selityksen soveltamisalan laajentamisesta.

Ks. 2 artikla.

Käsikirjan kohta – luku 3.

³⁶ Ks. käsikirjan luvun 4 jakson III kohdan B alakohta 3, jossa käsitellään kyseistä hakemukseen liitettävää asiakirjaa.

Luku 3

Yleistä soveltamista koskevia asioita

Osa 1

Yleissopimuksen soveltamisala

I. Luvun tarkoitus

139. Kunkin yleissopimuksen mukaisen lähtevän tai saapuvan hakemuksen tai erityisiä toimenpiteitä koskevan pyynnön yhteydessä on pohdittava useita yhteisiä näkökohtia ja suoritettava toistuvia tehtäviä. Ensimmäinen ja tärkein näkökohta on se, sovelletaanko kyseiseen hakemukseen tai pyyntöön ylipäätään yleissopimusta. Tätä kutsutaan yleissopimuksen soveltamisalaksi.
140. Jos hakemus tai pyyntö ei kuulu yleissopimuksen soveltamisalaan, käsikirjassa kuvailtuja menettelyjä ei sovelleta. Luvun 3 ensimmäisessä osassa kuvataan tekijöitä, joiden perusteella määritetään, kuuluuko hakemus yleissopimuksen soveltamisalaan, missä määrin kyseiseen hakemus- tai pyyntötyyppiin sovelletaan yleissopimuksen määräyksiä ja sovelletaanko niitä kokonaan vai osittain.
141. Luvun 3 toisessa osassa käsitellään asioita, jotka ovat yhteisiä kaikille yleissopimuksen mukaisille menettelyille: viestintään liittyviä kielivaatimuksia, asiakirjojen ja päätösten käännöstarvetta, henkilötietojen suojaamista ja vaatimusta antaa hakijoille todellinen mahdollisuus päästä menettelyjen piiriin.

II. Yleissopimuksen soveltamisala

A. Yleistä

142. Yleissopimuksen soveltamisalan ymmärtäminen on olennaisen tärkeää sen määrittämiseksi, missä määrin yleissopimusta sovelletaan elatushakemukseen (tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa, täytäntöönpanoa, päätöksen saamista tai muuttamista koskeva hakemus). Yleissopimusta ei ole tarkoitus soveltaa kaikenlaisiin elatushakemuksiin, kun osapuolet asuvat eri valtioissa. Yleissopimuksen jokaista määräystä ei myöskään automaattisesti sovelleta kaikkiin yleissopimuksen nojalla tehtyihin hakemuksiin.
143. Tämän vuoksi ensimmäiseksi on tärkeää määrittää, sovelletaanko kyseisessä tilanteessa yleissopimuksen lukuja, jotka koskevat hallinnolliseen yhteistyöhön liittyviä tehtäviä ja keskusviranomaisten tehtäviä, myös oikeusavun antamista, sekä hakemusten sisältöä ja eteenpäin toimittamista koskevia sääntöjä. Tehtävät määritellään yleissopimuksen II ja III luvussa.
144. Yleissopimuksen 2 artiklan avulla määritetään lähtökohtaisesti yleissopimuksen soveltamisala sekä II ja III luvun mahdollinen soveltaminen yksittäiseen hakemukseen. Kyseisessä artiklassa esitetään, minkälaisiin elatusvelvoitteisiin yleissopimusta sovelletaan ja missä määrin soveltamisalaa voidaan laajentaa tai rajoittaa joko sopimusvaltion antamalla selityksellä tai sopimusvaltion tekemällä varaumalla.

B. Keskeinen soveltamisala – elatusvelvoitteet

145. Yleissopimuksen keskeiseen soveltamisalaan kuuluvat lapsiin kohdistuvat elatusvelvoitteet sekä puolisoiden tai entisten puolisoiden keskinäiset elatusvelvoitteet, joita kuvataan jäljempänä.

1. Lasten elatusapu

146. Yleissopimusta sovelletaan laajimmin lasten elatusapuun. Lähtökohtana on, että yleissopimuksen kaikkia lukuja sovelletaan kaikkiin lapsiin kohdistuviin **elatusvelvoitteisiin**, jos
- elatusvelvoite johtuu vanhemman ja lapsen suhteesta
 - lapsi on alle 21-vuotias.
147. Sopimusvaltiot voivat joko laajentaa tai rajoittaa yleissopimuksen alkuperäistä soveltamisalaa antamalla selityksiä tai tekemällä varaumia, kuten todetaan jaksossa 3 jäljempänä.

Elatusapu käsittää lasten, puolison tai rekisteröidyn parisuhteen osapuolen elatustuen sekä lapsen tai puolison / rekisteröidyn parisuhteen osapuolen elatukseen liittyvät kulut. Valtio voi laajentaa yleissopimuksen koskemaan myös muista perhesuhteista johtuvia elatusvelvoitteita.

2. Puolison tai entisen puolison elatusapu

148. Yleissopimusta ei sovelleta yhtä laajasti puolisoon tai entiseen puolisoon kohdistuviin elatusvelvoitteisiin kuin lasten elatusapuun.
149. Yleissopimusta sovelletaan kokonaisuudessaan, myös II ja III luvun määräyksiä, aina tunnustamista, tunnustamista ja täytäntöönpanoa tai täytäntöönpanoa koskeviin hakemuksiin, jos puolison tai entisen puolison elatusapuvaade esitetään edellä kuvatussa yhteydessä yhdessä lapsen elatusapua koskevan vaateen kanssa tai osana sitä.³⁷ Näin ollen tällaisten hakemusten käsittelyyn osallistuvat molempien valtioiden keskusviranomaiset ja hakemuksiin sovelletaan kaikkia keskusviranomaisia koskevia yleissopimuksen määräyksiä, kuten velvollisuuksia pitää yhteyttä ja toimittaa päätöksiä edelleen valtion toimivaltaiselle viranomaiselle.
150. Jos hakemus koskee kuitenkin vain puolisoiden tai entisten puolisoiden keskinäisiä elatusvelvoitteita, hakemukseen ei sovelleta II ja III luvun määräyksiä, paitsi jos kyseinen valtio antanut selityksen, jonka mukaan koko yleissopimuksen soveltamisalaa laajennetaan myös tämältyypiseen elatusapuun. Tämä tarkoittaa, että pyyntöä tai hakemusta ei tehdä keskusviranomaisen välityksellä, vaan se toimitetaan suoraan toisen valtion toimivaltaiselle viranomaiselle. Tällöin kyse on suorasta pyynnöstä toimivaltaiselle viranomaiselle. Koska keskusviranomaiset eivät osallistu prosessiin, niiden tehtäviä koskevia yleissopimuksen määräyksiä ei sovelleta, sillä toimivaltaisille viranomaisille osoitettuihin suoriin pyyntöihin sovelletaan muita määräyksiä. Kaikkia yleissopimuksen artikloja, jotka eivät sisälly II ja III lukuun, sovelletaan aina päätöksiin, jotka koskevat vain puolisolle tai entiselle puolisolle maksettavaa elatusapua.
151. Sopimusvaltio voi laajentaa keskusviranomaisen osallistumisen kaikkiin asioihin, jotka liittyvät puolisoiden tai entisten puolisoiden keskinäisiin elatusvelvoitteisiin. Tätä käsitellään jäljempänä.

³⁷ Yleissopimuksessa käytetään ilmaisua "esitetään yhdessä [lasten elatusapua koskevan] vaateen kanssa". Puolison tai entisen puolison elatusapuvaateen ei kuitenkaan tarvitse välttämättä sisältyä samaan päätökseen, vaan sen on liityttävä tai oltava yhteydessä lapsen elatusapuvaateeseen. Ks. yleissopimuksen selitysmuistio, 47 kohta.

3. Varaumat ja selitykset

152. Sopimusvaltion mahdollisuudesta rajoittaa tai laajentaa yleissopimuksen soveltamista määrätään 2 artiklassa.

a) Lasten elatusapu – lapsen ikä

153. Sopimusvaltio voi yleissopimuksen mukaisesti tehdä **varauman**, jonka mukaan se rajoittaa yleissopimuksen soveltamisen koskemaan vain alle 18-vuotiaita lapsia. Sopimusvaltio voi myös laajentaa yleissopimuksen (tai sen osan) soveltamisen koskemaan yli 21-vuotiaita lapsia.
- Varauma** on virallinen ilmoitus, jonka sopimusvaltio voi yleissopimuksen mukaan antaa tietyissä tilanteissa ja jolla rajoitetaan yleissopimuksen soveltamista kyseisessä valtiossa jollain tapaa.*

b) Puolison tai entisen puolison elatusapu

154. Sopimusvaltio voi antaa selityksen, jonka mukaan se laajentaa yleissopimuksen II ja III luvun soveltamisen koskemaan joitakin tai kaikkia hakemuksia, jotka koskevat puolisoitten tai entisten puolisoitten keskinäisiä elatusvelvoitteita. Käytännössä tämä tarkoittaa, että keskusviranomaisten tehtäviä, myös erityisiä toimenpiteitä koskevien pyyntöjen esittämistä ja niihin vastaamista, sekä joitakin tai kaikkia hakemuksia koskevia määräyksiä sovelletaan kaikkiin tällaisiin elatusvelvoitteisiin ja niitä koskeviin pyyntöihin.

c) Muiden perheenjäsenten elatusapu

155. Yleissopimuksen mukaan sopimusvaltiot voivat antaa **selityksen**, jonka mukaan ne laajentavat yleissopimuksen (tai sen osan) soveltamisen koskemaan kaikenlaisista perhesuhteista johtuvia elatusvelvoitteita. Näin ollen sopimusvaltio voi laajentaa yleissopimuksen soveltamisalaa lankous- tai muusta perhesuhteesta johtuviin elatusvelvoitteisiin. Sopimusvaltio voi myös laajentaa yleissopimuksen soveltamisen koskemaan yleissopimuksessa määriteltuihin haavoittuvassa asemassa oleviin henkilöihin kohdistuvia elatusvelvoitteita.
- Selitys** on sopimusvaltion antama virallinen ilmoitus, joka koskee yleissopimuksen tiettyjä artikloja tai vaatimuksia. Selityksistä määrätään 63 artiklassa.*

d) Elatusapusopimukset

156. Sopimusvaltio voi yleissopimuksen mukaan tehdä varauman, jonka mukaan se ei tunnusta eikä pane täytäntöön **elatusapusopimuksia**. Jos sopimusvaltio tekee tällaisen varauman, vain yleissopimuksessa tarkoitettuja elatusapusopimuksia voidaan tunnustaa ja panna täytäntöön kyseisessä valtiossa. Valtio voi myös antaa selityksen, jonka mukaan elatusapusopimuksen tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevat hakemukset on tehtävä keskusviranomaisen välityksellä. Ks. 19 artiklan 4 kohta ja 30 artiklan 7 kohta.
- Elatusapusopimuksella** tarkoitetaan 3 artiklan mukaan elatusavun maksamisesta tehtyä kirjallista sopimusta, joka on laadittu virallisesti tai rekisteröity virallisena asiakirjana toimivaltaisen viranomaisen toimesta tai joka on toimivaltaisen viranomaisen vahvistama tai tehty, rekisteröity tai tallennettu toimivaltaisen viranomaisen toimesta ja jota toimivaltainen viranomainen voi tarkastella uudelleen ja muuttaa.*

4. Yleissopimuksen soveltamisen rajoittamista koskevien varaumien vaikutus

157. Kuten edellä todettiin, sopimusvaltio voi tehdä yleissopimuksen mukaisesti varauksen, jonka mukaan sopimusvaltio rajoittaa yleissopimuksen soveltamista. Sopimusvaltio voi 2 artiklan 2 kohdan mukaisesti rajoittaa yleissopimuksen soveltamisen koskemaan vain alle 18-vuotiaita lapsia. Tällöin yleissopimusta ei kyseisessä valtiossa sovelleta hakemuksiin, jotka koskevat 18 vuotta täyttäneiden lasten elatusapua.
158. Jos sopimusvaltio on tehnyt varauksen, jonka mukaan se rajoittaa yleissopimuksen soveltamisalaa alle 18-vuotiaisiin henkilöihin, se ei voi pyytää muita valtioita käsittelemään hakemuksia, jotka koskevat 18 vuotta täyttäneitä lapsia (2 artiklan 2 kohta ja 62 artiklan 4 kohta).
159. Lisätietoja siitä, onko sopimusvaltio tehnyt yleissopimuksen rajoittamista koskevia varauksia, on saatavilla Haagin konferenssin verkkosivustolla osoitteessa < www.hcch.net > kohdassa "Child Support / Maintenance Section".

5. Yleissopimuksen soveltamisen laajentamista koskevien selitysten vaikutus

160. On tärkeää huomata, että pyynnön vastaanottavan valtion ja pyynnön esittävän valtion on annettava vastaava yleissopimuksen soveltamisalan laajentamista koskeva selitys, jotta yleissopimusta voidaan soveltaa näissä molemmissa maissa laajennetun soveltamisalan mukaisesti. Koko laajentamisen ei kuitenkaan tarvitse olla täysin samanlainen molemmissa valtioissa, vaan riittää, että osa laajentamisesta on vastaava.
161. Esimerkiksi jos sopimusvaltio A (pyynnön esittävä valtio) on laajentanut yleissopimuksen kaikkien artiklojen, myös II ja III luvun, soveltamisen koskemaan haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden elatusapua koskevia asioita, tämä ei velvoita mitenkään sopimusvaltiota B (pyynnön vastaanottava valtio) hyväksymään haavoittuvassa asemassa olevan henkilön elatusapupäätöksen saamista koskevaa hakemusta, jollei valtio B ole laajentanut yleissopimuksen soveltamisalaa haavoittuvassa asemassa oleviin henkilöihin antamalla **selityksen** ja laajentanut II ja III luvun soveltamisen koskemaan myös tällaisten henkilöiden elatusapupäätösten saamista koskevia hakemuksia. Tässä esimerkissä maan A ja maan B antamat selitykset eivät välttämättä ole aivan samanlaisia, mutta ne vastaavat toisiaan haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden elatusapupäätösten saamista koskevien hakemusten osalta, sillä molemmat valtiot ovat laajentaneet yleissopimuksen soveltamisalaa päätöksen saamista koskeviin hakemuksiin.
- Selitys on sopimusvaltion antama virallinen ilmoitus, joka koskee yleissopimuksen tiettyjä artikloja tai vaatimuksia.*
162. Lisätietoja siitä, onko sopimusvaltio antanut yleissopimuksen laajentamista koskevia selityksiä, on saatavilla Haagin konferenssin verkkosivustolla osoitteessa < www.hcch.net > kohdassa "Child Support / Maintenance Section".

6. Esimerkkitapauksia

Esimerkki 1

163. K asuu maassa A. Hänellä on maassa A tehty elatusapupäätös, jonka mukaan L:n on maksettava elatusapua kahdelle lapselle, jotka ovat 10- ja 12-vuotiaita, sekä puolison tai entisen puolison elatusapua. L on lasten isä ja asuu maassa B. K haluaa, että elatusapupäätös tunnustetaan ja pannaan täytäntöön maassa B. Sekä maa A että maa B ovat yleissopimuksen sopimusvaltioita.

Sovelletaanko yleissopimusta?

164. Yleissopimusta sovelletaan tilanteeseen. Lapset ovat alle 21-vuotiaita ja asia koskee lasten elatusapua, joka johtuu vanhemman ja lapsen suhteesta. Koska puolison tai entisen puolison elatusavun tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskeva pyyntö sisältyy lasten elatusapua koskevaan vaateeseen, yleissopimuksen kaikkia määräyksiä sovelletaan myös puolison tai entisen puolison elatusapuvaateeseen.

Esimerkki 2

165. M asuu maassa A, ja hänellä on maassa A tehty elatusapupäätös, jonka mukaan elatusapua maksetaan yhdelle lapselle, joka on nyt 20-vuotias. M haluaa, että elatusapupäätös pannaan täytäntöön ja että maassa B nykyisin asuva lapsen isä velvoitetaan maksamaan elatusapua. Sekä maa A että maa B ovat yleissopimuksen sopimusvaltioita.

Sovelletaanko yleissopimusta?

166. Koska asia koskee lasten elatusapua, joka johtuu vanhemman ja lapsen suhteesta, yleissopimusta sovelletaan, paitsi jos maa A tai maa B on tehnyt varauman, jonka mukaan yleissopimuksen soveltaminen rajoitetaan koskemaan vain alle 18-vuotiaita lapsia. Jos joko maa A tai maa B on tehnyt tällaisen varauman, yleissopimusta ei sovelleta tähän asiaan.

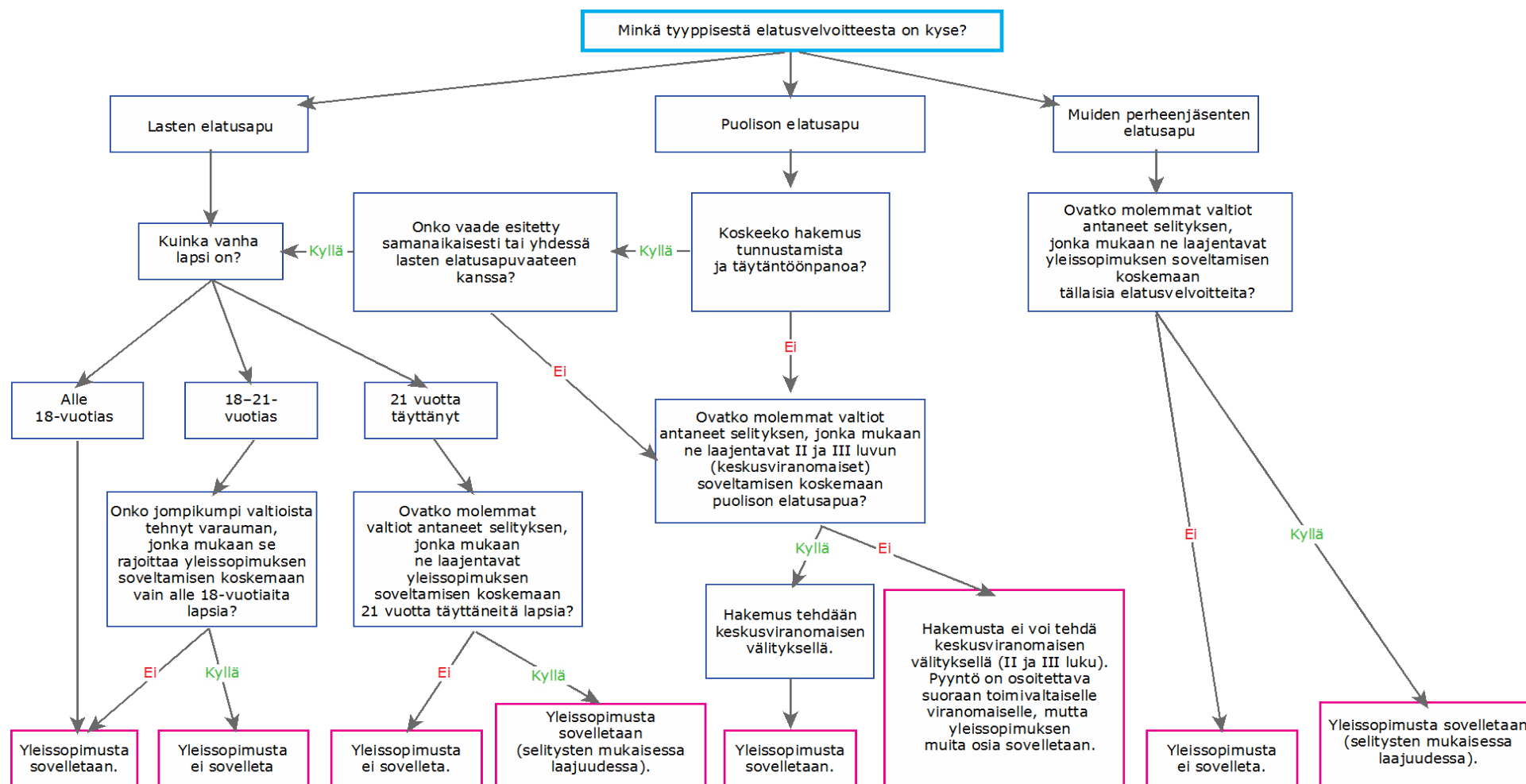
Esimerkki 3

167. N asuu maassa A ja hakee lapsen elatusapua koskevan päätöksen saamista puolivuotiaalle lapselleen sekä entisen puolison elatusapua itselleen. Lapsen isä, N:n entinen aviomies, asuu maassa B. Sekä maa A että maa B ovat yleissopimuksen sopimusvaltioita.

Sovelletaanko yleissopimusta?

168. Yleissopimusta sovelletaan lapsen elatusapupäätöksen saamista koskevaan hakemukseen. N ei kuitenkaan voi käyttää keskusviranomaisen palveluja tai yleissopimuksen määräyksiä entisen puolison elatusapua koskevan päätöksen *saamiseksi*, paitsi jos sekä maa A että maa B ovat laajentaneet yleissopimuksen II ja III luvun soveltamisen koskemaan puolisoitten tai entisten puolisoitten keskinäisiä elatusvelvoitteita tai tarkemmin tällaista elatusapua koskevien päätösten saamista.
169. Seuraavalla sivulla olevassa kaaviossa esitetään, miten yleissopimuksen soveltamisalaa koskevia määräyksiä sovelletaan määritettäessä, sovelletaanko tiettyyn elatusvelvoitteeseen yleissopimusta tai sen osaa.

YLEISSOPI MUKSEN SOVELTAMISALAN MÄÄRITTÄMINEN

Kaavio 7: Sen määrittäminen, kuuluuko hakemus yleissopimuksen soveltamisalaan

C. Muita yleissopimuksen soveltamisalaan vaikuttavia tekijöitä

170. Myös muutamat muut tekijät voivat vaikuttaa siihen, miten yleissopimusta sovelletaan tietyssä tilanteessa. Näitä ovat seuraavat:

- Asumatko osapuolet sopimusvaltioissa?
- Onko hakija velallinen vai velkoja?
- Onko hakijalla elatusapupäätös?
- Missä päätös on tehty?
- Missä velkojan asuinpaikka on?

1. Asumatko osapuolet sopimusvaltioissa?

171. Yleissopimuksen soveltaminen edellyttää, että hakija (henkilö, joka tekee hakemuksen tai pyytää apua yleissopimuksen nojalla) asuu sopimusvaltiossa.

172. Jos hakija asuu sopimusvaltiossa mutta vastaaja (henkilö, joka vastaa hakemukseen) ei asu tai jos vastaajana on velallinen, jolla ei ole omaisuutta tai tuloja sopimusvaltiossa, hakija ei voi käyttää yleissopimusta hakeakseen elatusapupäätöksen tunnustamista, täytäntöönpanoa, saamista tai muuttamista. Tällöin hakijan kannattaa pyytää oikeudellista neuvontaa sen määrittämiseksi, voidaanko haettua elatustukea saada muilla keinoin.

173. Jos hakija asuu muussa kuin sopimusvaltiossa, mutta vastaaja/velallinen asuu tai hänellä on omaisuutta sopimusvaltiossa, hakijan valtion keskusviranomaisen ei osallistu prosessiin, vaan hakija voi osoittaa apua koskevan pyynnön suoraan vastaajan valtion toimivaltaiselle viranomaiselle.³⁸

174. Jos kumpikaan osapuolista ei asu sopimusvaltiossa, asiassa ei voida soveltaa yleissopimusta. Hakija voi kuitenkin mahdollisesti käyttää muita asuinvaltionsa menettelyjä elatusapupäätöksen saamiseksi tai täytäntöönpanemiseksi.

175. Yleissopimuksen sopimusvaltiot luetellaan Haagin konferenssin verkkosivustolla osoitteessa < www.hcch.net > kohdassa "Child Support / Maintenance Section".

2. Onko hakija velallinen vai velkoja?

176. Yleissopimuksen nojalla oikeussuojakeinoja käyttävä hakija voi olla velkoja, velallinen tai julkisen sektorin elin. **Velkoja** on luonnollinen henkilö, jolla on tai jolla väitetään olevan oikeus saada elatusapua. **Velallinen** on luonnollinen henkilö, joka on tai jonka väitetään olevan velvollinen maksamaan elatusapua. **Julkisen sektorin elin** on valtiollinen elin, joka on maksanut velkojalle etuusia elatusavun sijasta tai joka toimii velkojan sijasta tai puolesta.

Miksi hakijan selvittäminen on tärkeää?

177. On tärkeää tunnistaa hakija, koska yleissopimuksen 10 artiklassa määritellään, kenellä on oikeus panna vireille erityyppisiä hakemuksia.

³⁸ On syytä muistaa, että toimivaltaisen viranomaisen suoraan hyväksymiin tapauksiin liittyvät säännöt ja menettelyt vahvistetaan kansallisessa lainsäädännössä. Näin ollen tällaisessa tilanteessa hakijan olisi otettava yhteyttä toimivaltaiseen viranomaiseen ja selvitettävä, mitä pyynnön esittäminen edellyttää.

178. **Velkoja** voi panna vireille seuraavat hakemukset:

- päätöksen tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskeva hakemus
- pyynnön vastaanottavassa valtiossa tehdyn tai tunnustetun päätöksen täytäntöönpanoa koskeva hakemus
- päätöksen saamista koskeva hakemus, mukaan lukien tarvittaessa vanhemmuuden vahvistaminen, kun päätöstä ei ole vielä tehty
- päätöksen saamista koskeva hakemus, kun tehtyä päätöstä ei voida tunnustaa tai panna täytäntöön
- pyynnön vastaanottavassa valtiossa tai muussa valtiossa tehdyn päätöksen muuttamista koskeva hakemus.

Velkoja on luonnollinen henkilö, jolla on tai jolla väitetään olevan oikeus saada elatusapua. Velkoja voi tarkoittaa vanhempaa, puolisoa tai entistä puolisoa, lasta, kasvatusvanhempia, sukulaisia tai muita lapsesta huolehtivia henkilöitä. Joissakin valtioissa tätä henkilöä voidaan kutsua elatusavun vastaanottajaksi, huoltajaksi tai holhoojaksi.

179. **Velallinen** voi yleissopimuksen nojalla panna vireille vain seuraavat hakemukset:

- päätöksen tunnustamista koskeva hakemus aikaisemman päätöksen täytäntöönpanon keskeyttämiseksi tai rajoittamiseksi
- pyynnön vastaanottavassa valtiossa tai muussa valtiossa tehdyn päätöksen muuttamista koskeva hakemus.

Velallinen on luonnollinen henkilö, joka on tai jonka väitetään olevan velvollinen maksamaan elatusapua. Velallinen voi tarkoittaa vanhempaa, puolisoa tai entistä puolisoa tai ketä tahansa muuta, joka on päätöksentekopaikan lainsäädännön mukaan velvollinen maksamaan elatusapua. Joissakin valtioissa tätä henkilöä voidaan kutsua elatusavun maksajaksi, vanhemmaksi, joka ei ole lapsen huoltaja, tai etävanhemmaksi.

180. **Julkisen sektorin elin** voi panna vireille vain seuraavat hakemukset:

- pyynnön vastaanottavassa valtiossa tehdyn tai tunnustetun päätöksen täytäntöönpanoa koskeva hakemus
- muualla tehdyn päätöksen tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskeva hakemus
- päätöksen saamista koskeva hakemus, mikäli tehtyä päätöstä ei voida tunnustaa 20 artiklan 2 kohdan nojalla tehdyn varauman vuoksi.

Julkisen sektorin elin on viranomainen, joka voi tehdä elatushakemuksen velkojana vain rajoitetuissa tilanteissa.

181. Näin ollen julkisen sektorin elin ei voi yleissopimuksen nojalla panna vireille esimerkiksi päätöksen muuttamista koskevaa hakemusta eikä velallinen voi käyttää yleissopimuksen mukaisia menettelyjä elatusapupäätöksen saamiseksi.

182. Lisäksi yleissopimuksessa rajoitetaan sitä, missä määrin velkojalle tai velalliselle on annettava oikeusapua hakemusten yhteydessä. Ks. luvun 3 osan 2 jakso III, jossa esitetään oikeusavun tarjoamista koskevat vaatimukset.

3. Onko hakijalla elatusapupäätös?

183. **Elatusapupäätös** on oikeus- tai hallintoviranomaisen tekemässä päätöksessä oleva määräys, jonka mukaan hakijalle, lapselle tai muulle tukea tarvitsevalle henkilölle on maksettava elatusapua. Elatusapupäätös voi olla oikeusviranomaisen tekemä päätös tai hallintoviranomaisen, tuomioistuimen tai ministeriön antama määräys tai tekemä päätös, jos se täyttää 19 artiklassa määritellyt edellytykset.

184. Yleissopimuksessa määritelty elatusapusopimus voidaan tunnustaa ja panna täytäntöön, jos se on täytäntöönpanokelpoinen siinä valtiossa, jossa se on tehty. Elatusapusopimus ei kuitenkaan ole yleissopimuksessa tarkoitettu päätös ja elatusapusopimusten tunnustamiseen sovelletaan eri sääntöjä.
185. Jos hakijalla ei ole elatusapupäätöstä, on tehtävä päätöksen saamista koskeva hakemus. Yleissopimuksen soveltaminen päätöksen saamista koskevaan pyyntöön voi kuitenkin riippua siitä, minkä tyyppistä elatusapua haetaan, kuten edellä olevassa soveltamisalaa koskevassa kohdassa todettiin.

4. Missä päätös on tehty?

186. Elatusapupäätöksen tekopaikka on olennainen sen kannalta, onko päätös tunnustettava, ennen kuin se voidaan panna täytäntöön. Jos päätös on tehty pyynnön vastaanottavassa valtiossa, tunnustamista koskevaa pyyntöä ei tarvitse esittää. Tällöin hakija voi esittää päätöksen täytäntöönpanoa koskevan pyynnön. Jos päätös on tehty sopimusvaltiossa, joka ei ole sama valtio, jossa se on määrä panna täytäntöön, päätös on tunnustettava ensin.
187. Päätöksen tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevia hakemuksia voidaan tehdä vain silloin, kun päätös on tehty sopimusvaltiossa.³⁹

5. Missä velkojan asuinpaikka on?

188. Sen lisäksi, että kaikkien hakemusten yhteydessä on selvitettävä, asuvatko hakija ja vastaaja sopimusvaltioissa, tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevien hakemusten sekä velallisten tekemien päätöksen muuttamista koskevien hakemusten yhteydessä on tärkeää määrittää velkojan asuinpaikka. Tämä johtuu siitä, että muutetun päätöksen tunnustamiseen ja täytäntöönpanoon liittyy erityisiä määräyksiä riippuen siitä, kuka hakemuksen on pannut vireille ja asuuko velkoja siinä valtiossa, jossa alkuperäinen elatusapupäätös on tehty.
189. Termiä "asuinpaikka" ei määritellä yleissopimuksessa, joten velkojan asuinpaikka on määritettävä tapauskohtaisten tosiseikkojen perusteella. Yleensä asuinpaikka määritetään tarkastelemalla esimerkiksi sitä, missä henkilöllä on asunto ja missä henkilö tavallisesti asuu, työskentelee tai käy koulua.⁴⁰
190. Yleissopimuksessa määrätään, että jos velkojan asuinpaikka on valtiossa, jossa päätös on tehty, velallisen pyytämästä muutetun päätöksen tunnustamisesta voidaan kieltäytyä 18 artiklan nojalla, paitsi jos sovelletaan 18 artiklassa määriteltyjä poikkeuksia. Tätä tarkastellaan yksityiskohtaisemmin käsikirjan luvuissa 11 ja 12.

³⁹ Yleissopimuksen selitysmuistio, 240 kohta.

⁴⁰ Yleissopimuksen selitysmuistio, 63 ja 444 kohta.

Osa 2

Kaikkia yleissopimuksen mukaisia hakemuksia ja erityisiä toimenpiteitä koskevia pyyntöjä koskevia asioita

191. Tässä osassa käsitellään useita kysymyksiä, jotka ovat yhteisiä kaikille yleissopimuksen soveltamisalaan kuuluville hakemuksille ja pyynnöille.

I. Kieli

192. Yleissopimuksen soveltamisen kansainvälisen luonteen vuoksi on tärkeää, että hakemuksissa ja viestinnässä noudatetaan yleissopimuksessa määriteltyjä sääntöjä, jotka koskevat viestinnässä käytettävää kieltä ja mahdollisia asiakirjojen kääntämisvaatimuksia. Vaatimuksista määrätään 44 ja 45 artiklassa.

A. Hakemuksen ja asiakirjojen kieli

193. Yleissopimuksen nojalla tehtävä hakemus ja sen liiteasiakirjat (myös päätös) toimitetaan alkukielisinä. Mukaan on liitettävä hakemuksen (ja liiteasiakirjojen) käännös pyynnön vastaanottavan valtion viralliselle kielelle⁴¹, paitsi jos kyseisen valtion toimivaltainen viranomainen (hakemuksen käsittelevä oikeus- tai hallintoviranomainen) on ilmoittanut, ettei se tarvitse käännöstä.
194. Pynnön vastaanottava valtio voi myös antaa yleissopimuksen mukaisesti selityksen, jonka mukaan hakemus ja liiteasiakirjat on toimitettava muulla kuin pyynnön vastaanottavan valtion virallisella kielellä. Jos valtiossa on eri alueita (kuten maakuntia tai osavaltioita) ja useampia virallisia kieliä tai jos valtiossa on useita virallisia kieliä, joita käytetään sen eri osissa, sopimusvaltio voi täsmentää selityksessä, millä kielellä asiakirjat on laadittava toimitettavaksi maan eri osiin.
195. On syytä panna merkille, että yleissopimuksen mukaiset hakemukset kannattaa laatia käyttäen suositettuja lomakkeita erityisesti sen vuoksi, että lomakkeiden rakenteen ansiosta ne voidaan täyttää millä tahansa kielellä ja niitä on helppo ymmärtää muunkielisinä, mikä vähentää käännöstarvetta.

B. Viestinnässä käytettävä kieli

196. Mikäli keskusviranomaiset eivät ole muuta sopineet, kaikki keskusviranomaisten väliset viestit toimitetaan pyynnön vastaanottavan valtion virallisella kielellä tai englanniksi tai ranskaksi. Sopimusvaltio voi kuitenkin tehdä varauman, jolla se kieltää englannin tai ranskan käyttämisen viestinnässä. Viestinnällä tarkoitetaan tässä yhteydessä sopimusvaltioiden välistä rutiininomaista yhteydenpitoa, tietojen päivityksiä ja ilmoituksia.

⁴¹ Jos valtiossa on useampia virallisia kieliä eikä sen alueen kaikissa osissa käytetä kaikkia virallisia kieliä, on tärkeää varmistaa, millä kielellä hakemus on toimitettava maan kyseiseen osaan (44 artiklan 2 kohta).

C. Kääntämistä koskevat poikkeukset

197. Joissakin tapauksissa pyynnön esittävän valtion ei ehkä ole käytännöllistä tai mahdollista käännättää asiakirjoja pyynnön vastaanottavan valtion käyttämälle tai ilmoittamalle kielelle. Pynnön esittävässä valtiossa ei välttämättä ole saatavilla käännöspalveluja, jotka tarjoaisivat käännöksiä pyynnön vastaanottavan valtion kielelle. Jos tällaisessa tapauksessa on kyse yleissopimuksen III luvussa tarkoitetusta hakemuksesta (yleisesti ottaen mistä tahansa lasten elatusapua koskevasta hakemuksesta tai lasten ja puolison tai entisen puolison elatusavun tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevasta hakemuksesta), pyynnön vastaanottava valtio voi joko yksittäisessä tapauksessa tai yleisesti suostua käännättämään asiakirjat itse.⁴²
198. Jos pyynnön vastaanottava valtio ei suostu avustamaan asiakirjojen kääntämisessä, pyynnön esittävä valtio voi käännättää asiakirjat englannin tai ranskan kielelle. Pynnön vastaanottava valtio voi sen jälkeen käännättää asiakirjat tarvittaessa omalle kielelleen.

D. Menettely käytännössä

- 1 Tehdessään yleissopimuksen mukaisen hakemuksen hakija (tai keskusviranomaisen edustaja) täyttää lomakkeen omalla kielellään ja liittää mukaan asiaa koskevia asiakirjoja, kuten alkukielisen elatusapupäätöksen.
- 2 Jos pyynnön vastaanottavan valtion tai kyseisen valtion tietyn alueen virallinen kieli ei ole pyynnön esittävän valtion kieli, hakemus ja liiteasiakirjat on käännettävä pyynnön vastaanottavan valtion viralliselle kielelle tai muulle kielelle, jonka kyseinen valtio on ilmoittanut selityksessä, paitsi jos pyynnön vastaanottava valtio on ilmoittanut, ettei se tarvitse käännöstä.
- 3 Jos pyynnön esittävä valtio ei voi käännättää asiakirjoja pyynnön vastaanottavan valtion viralliselle kielelle (tai muulle ilmoitetulle kielelle) ja hakemus tehdään yleissopimuksen III luvun nojalla, pyynnön esittävä valtio voi
 - i) tiedustella, voiko pyynnön vastaanottava valtio hoitaa käännöksen
 - ii) laatia asiakirjoista englannin- tai ranskankieliset käännökset (paitsi jos pyynnön vastaanottava valtio on tehnyt varauman, jolla se kieltää jommankumman kielen käytön), mikäli pyynnön vastaanottava valtio ei suostu käännättämään asiakirjoja, ja lähettää asiakirjat pyynnön vastaanottavalle valtiolle, joka voi käännättää asiakirjat sen jälkeen viralliselle kielelleen.
- 4 Sen jälkeen kaikessa keskusviranomaisten välisessä viestinnässä (kirjeissä, raporteissa ja vastaavassa yhteydenpidossa) on käytettävä joko pyynnön vastaanottavan valtion virallista kieltä tai englantia tai ranskaa. Pynnön esittävä valtio voi halutessaan käyttää viestinnässä pyynnön vastaanottavan valtion virallista kieltä tai englantia tai ranskaa, paitsi jos pyynnön vastaanottava valtio on tehnyt varauman, jolla se kieltää joko englannin tai ranskan käytön.

⁴² Huomaa, että jos pyynnön vastaanottava valtio käännättää asiakirjat itse edellä kuvatulla tavalla, käännöskuluista vastaa pyynnön esittävä valtio (paitsi jos asianomaisten valtioiden keskusviranomaiset ovat sopineet toisin). Ks. myös 45 artiklan 3 kohta.

Kaksi esimerkkiä

199. Elatusapupäätös on tehty Saksassa, ja se lähetetään Meksikoon tunnustamista ja täytäntöönpanoa varten. Meksikoon lähetettyihin asiakirjoihin sisältyy jäljennös saksankielisestä päätöksestä, mikäli päätöksen alkukieli on saksa, sekä päätöksen espanjankielinen käännös. Pakollinen saatelomake, suositettu hakemuslomake ja muut vaaditut asiakirjat, kuten asiakirja, josta käy ilmi, että päätös on täytäntöönpanokelpoinen, on toimitettava espanjaksi. Jos nämä asiakirjat on laadittu saksaksi, niistä on toimitettava käännös, paitsi jos Meksiko on antanut selityksen, jonka mukaan se ei tarvitse käännöstä. Tässä tapauksessa jatkuvassa viestinnässä olisi käytettävä joko espanjaa (joka on pyynnön vastaanottavan valtion kieli) tai englantia tai ranskaa, paitsi jos Meksiko on tehnyt varauman, jolla se kieltää joko englannin tai ranskan käytön.
200. Pynnön esittävässä valtiossa (Norja) asuva hakija ei pysty käännättämään asiakirjoja pyynnön vastaanottavan valtion kielelle (Meksikon espanja) eikä Meksikon viranomainen pysty käännättämään päätöstä norjasta espanjaksi. Tällöin hakija voi sen sijaan käännättää asiakirjat norjasta englanniksi tai ranskaksi. Sen jälkeen Meksikon viranomainen voi käännättää englannin- tai ranskankieliset asiakirjat espanjaksi.

E. Muita asiakirjavaatimuksia

1. Laillistaminen

201. Muiden Haagin yleissopimusten mukaisesti lasten elatusavusta vuonna 2007 tehdyn yleissopimuksen 41 artiklassa määrätään, ettei yleissopimuksen yhteydessä vaadita **laillistamista** eikä muuta vastaavaa muodollisuutta. Näin ollen asiakirjat laativan virkamiehen allekirjoitusta ei tarvitse todistaa oikeaksi eikä Apostille-todistusta tarvita, jos tämä on sopimusvaltion tavallinen käytäntö.

Laillistaminen on termi, jota käytetään kuvaamaan tiettyjä virallisia oikeudellisia menettelyjä, joilla varmennetaan asiakirjoja, kuten Apostille-todistuksen käyttöä tai julkisella notaarilla vahvistuttamista.

2. Valtakirja

202. Yleissopimuksen 42 artiklan mukaan hakijalta voidaan vaatia valtakirjaa vain hyvin rajoitetuissa tapauksissa. Valtakirja voidaan vaatia, jos pyynnön vastaanottavan valtion keskusviranomainen tai muu viranomainen edustaa hakijaa esimerkiksi oikeudenkäynnissä, tai edustajan nimeämiseksi tätä varten.⁴³ Pynnön vastaanottavan valtion maaprofiilista käy ilmi, vaatiiko valtio valtakirjan.

3. Allekirjoitukset ja asiakirjojen oikeaksi todistetut jäljennökset

203. Yleissopimukseen ei sisälly vaatimusta, jonka mukaan hakemus olisi allekirjoitettava, jotta se olisi pätevä. Lisäksi tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskeviin hakemuksiin sovellettavissa artikloissa (12 artiklan 2 kohta sekä 13, 25 ja 30 artikla) määrätään prosessista, jonka mukaisesti asiakirjoista, myös päätöksestä, voidaan lähettää pelkkä jäljennös tunnustamista koskevan hakemuksen liitteenä. Tunnustamis- ja täytäntöönpanomenettelyn aikana toimivaltainen viranomainen tai vastaaja voi pyytää mistä tahansa asiakirjasta oikeaksi todistetun jäljennöksen, jos sitä tarvitaan hakemuksen käsittelyä tai hakemukseen vastaamista varten. Jollei tällaista pyyntöä esitetä, pelkkä jäljennös kuitenkin riittää. Valtio voi hyväksyä myös sähköisessä muodossa olevat asiakirjat, koska yleissopimuksen ilmaisussa ei

⁴³ Yleissopimuksen selitysmuistio, 617 kohta.

tarkoituksellisesti oteta kantaa käytettävään välineeseen.

204. Yleissopimuksen mukaan valtio voi myös täsmentää, että se vaatii aina kaikista asiakirjoista oikeaksi todistetun jäljennöksen. Valtion maaprofiilista käy ilmi, onko se tehnyt tällaisen täsmennyksen.

II. Henkilötietojen ja luottamuksellisten tietojen suojaaminen

205. Yleissopimuksessa vahvistetaan eräitä tärkeitä takeita yleissopimuksen mukaisesti toimitettujen henkilötietojen ja luottamuksellisten tietojen suojaamiseksi. (Huomaa, että henkilötiedoista käytetään yleissopimuksen englanninkielisessä versiossa termiä "*personal data*", koska tätä termiä käytetään myös muissa Haagin yleissopimuksissa.) Takeista määrätään 38–40 artiklassa. Henkilötietoja ovat esimerkiksi (mutta eivät yksinomaan) nimi, syntymäaika, osoite tai yhteystiedot sekä henkilötunnisteet, kuten kansallinen henkilötunnus.⁴⁴
206. Yleissopimuksessa todetaan, että valtiot jakavat henkilöitä koskevia arkaluonteisia tietoja. Sen vuoksi tietojen suojaaminen on välttämätöntä, jotta voidaan varmistaa, että osapuolia suojellaan mahdollisilta haitallisilta vaikutuksilta, joita tietojen paljastaminen voisi aiheuttaa.
207. Yleissopimuksessa määritetään tarkasti, missä tietyissä tilanteissa yleissopimuksen soveltamiseksi kerättyjä tai toimitettuja tietoja voidaan luovuttaa tai vahvistaa. Tietoja ei saa luovuttaa tai vahvistaa, jos se saattaisi vaarantaa henkilön terveyden, turvallisuuden tai vapauden (40 artiklan 1 kohta). Henkilö voi olla lapsi, hakija, vastaaja tai kuka tahansa muu henkilö. Yleissopimuksessa ei rajoiteta kiellon soveltamista tässä suhteessa.
208. Kun keskusviranomaisen katsoo, että tietojen luovuttaminen tai vahvistaminen voisi aiheuttaa edellä mainitun vaaran, keskusviranomaisen ilmoittaa asiasta toisen valtion keskusviranomaiselle, ja tämän on otettava riskinarviointi huomioon käsitellessään yleissopimuksen mukaista hakemusta. Pyynnön esittävän keskusviranomaisen riskinarviointi ei sido pyynnön vastaanottavaa keskusviranomaisesta. Pynnön vastaanottavan keskusviranomaisen on kuitenkin arvioitava, saattaisiko tietojen luovuttaminen vaarantaa henkilön terveyden, turvallisuuden tai vapauden, ja pyynnön vastaanottavan keskusviranomaisen on 40 artiklan 2 kohdan mukaisesti otettava huomioon pyynnön esittävän keskusviranomaisen tekemä arviointi. Pynnön vastaanottavan keskusviranomaisen menettely tällaisessa tilanteessa riippuu siitä, mitä hakemuksen käsittely ja yleissopimuksessa valtiolle asetettujen velvoitteiden täyttäminen edellyttävät (40 artikla). Jos pyynnön esittävä keskusviranomaisen arvioi, että hakijaa, velkojaa tai muuta henkilöä koskevien luottamuksellisten tietojen luovuttamiseen liittyy riskejä, on suositeltavaa käyttää pyynnön esittävän valtion keskusviranomaisen tai toimivaltaisen viranomaisen osoitetta velkojan tai hakijan osoitteen sijaan ja lisätä sen yhteyteen c/o-merkintä ("*care of*").⁴⁵
209. Haagin konferenssin pysyvän toimiston julkaisemat pakolliset ja suositetut lomakkeet on suunniteltu niin, että niissä otetaan huomioon myös henkilötietojen suojaaminen. Keskusviranomaisen voi näillä lomakkeilla ilmoittaa, että tietojen luovuttaminen tai vahvistaminen saattaisi vaarantaa henkilön terveyden, turvallisuuden tai vapauden (lomakkeissa on tätä varten rastittava kohta).

⁴⁴ Yleissopimuksen selitysmuistio, 605 kohta.

⁴⁵ Yleissopimuksen selitysmuistio, 612 kohta. Mainittua c/o-osoitetta käyttävän valtion on otettava huomioon, että pyynnön vastaanottava valtio voi kansallisen lainsäädäntönsä vuoksi vaatia velkojan henkilökohtaisen osoitteen ilmoittamista esimerkiksi asiakirjojen tiedoksi antamista varten.

210. Jos vaarasta on ilmoitettu, arkaluonteiset henkilötiedot (kuten yhteystiedot tai tiedot, joita voitaisiin käyttää henkilön tunnistamiseen tai olinpaikan selvittämiseen) voidaan ilmoittaa lomakkeen erillisessä osassa. Näin vastaajalle tai toimivaltaiselle viranomaiselle voidaan toimittaa hakemus, joka sisältää vain tiedot, jotka vastaaja tarvitsee siihen vastaamiseksi, eikä tiedoilla vaaranneta hakijaa, velkojaa tai muuta henkilöä.
211. Lisäksi pyynnön vastaanottavan ja pyynnön esittävän valtion kaikkien viranomaisten, jotka käsittelevät tietoja yleissopimuksen mukaisissa menettelyissä, on noudatettava tietojen luottamuksellisuutta koskevaa kansallista lainsäädäntöä (39 artikla). Näin ollen kaikessa tietojen toimittamisessa on noudatettava myös kansallisessa lainsäädännössä asetettuja vaatimuksia, kuten vaatimusta hankkia suostumus tietojen luovuttamista varten, tai tietojen luovuttamista koskevia rajoituksia.

III. Todellinen mahdollisuus päästä menettelyjen piiriin ja oikeusapu

A. Yleiskatsaus

1. Todellinen mahdollisuus päästä menettelyjen piiriin

212. Yhden yleissopimuksen keskeisen peruseriaatteen mukaan hakijoilla on oltava todellinen mahdollisuus päästä niiden menettelyjen piiriin, joita hakemusten tekeminen pyynnön vastaanottavalle valtiolle edellyttää. Todellinen mahdollisuus päästä menettelyjen piiriin tarkoittaa, että hakija pystyy panemaan asiansa tehokkaasti vireille pyynnön vastaanottavan valtion asianmukaisessa viranomaisessa ja saa siihen tarvittaessa apua pyynnön vastaanottavan valtion viranomaisilta.⁴⁶
213. Yleissopimuksen 14–17 artiklassa ja 43 artiklassa käsitellään pyynnön vastaanottavan valtion velvollisuutta antaa hakijoille todellinen mahdollisuus päästä menettelyjen piiriin ja antaa maksutonta oikeusapua tietyissä tilanteissa sekä mahdollisuutta periä kuluja hävinneeltä osapuolelta tietyissä tilanteissa (43 artikla). Käsikirjan tässä kohdassa esitellään lyhyesti nämä määräykset.
214. Yleissopimuksen 14 artiklassa määrätään yleisestä velvoitteesta antaa hakijoille todellinen mahdollisuus päästä menettelyjen piiriin, täytäntöönpano- ja muutoksenhakumenettelyt mukaan lukien. Hakijat voivat olla velkoja, velallisia ja julkisen sektorin elimiä (jos ne toimivat velkojan sijasta tunnustamista, tunnustamista ja täytäntöönpanoa tai täytäntöönpanoa koskevien hakemusten yhteydessä), jotka tekevät hakemuksia keskusviranomaisen välityksellä.
215. Hakijan suoraan toimivaltaiselle viranomaiselle esittämiin pyyntöihin ei sovelleta mainittua yleistä määräystä, mutta 17 artiklan b alakohdassa edellytetään antamaan tietyn tyyppistä apua tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevien hakemusten yhteydessä, ja myös 14 artiklan 5 kohtaa sovelletaan tällaisiin hakemuksiin. (Tätä käsitellään yksityiskohtaisemmin jäljempänä.)

2. Oikeusapu

216. Yleissopimuksessa vaadittavaan todelliseen mahdollisuuteen päästä menettelyjen piiriin sisältyy tarvittaessa myös oikeusapua. Hakijan varallisuus tai kyky maksaa ei saisi olla este oikeusavun antamiselle. Siten 15 artiklassa määrätään, että maksutonta oikeusapua on tarjottava velkojille useimmissa lasten elatusaputilanteissa.

⁴⁶ Yleissopimuksen selitysmuistio, 357 kohta.

217. Velvollisuus antaa maksutonta oikeusapua on ehdollinen, sillä sitä ei tarvitse antaa, jos pyynnön vastaanottavassa valtiossa käytettävät menettelyt ovat niin yksinkertaisia, että hakija voi tehokkaasti hoitaa asian ilman oikeusapua, ja keskusviranomaisen tarjoaa tarvittavat palvelut veloituksetta.
218. Tämä on tärkeää, koska monissa valtioissa on kehitetty elatusapupäätösten tunnustamista, tunnustamista ja täytäntöönpanoa, täytäntöönpanoa, saamista ja muuttamista varten tehokkaita menettelyjä, joita kaikki kyseisen maan hakijat voivat käyttää ilman tarvetta **oikeusapuun**, ja nämä menettelyt ovat yhtäläisesti kaikkien yleissopimuksen mukaisten hakijoiden käytettävissä. Valtiosta riippuen menettelyihin voi sisältyä yksinkertaisten lomakkeiden käyttöä, hallinnollisia menettelyjä sekä tietojen ja neuvonnan tarjontaa kaikille hakijoille keskusviranomaisen tai toimivaltaisen viranomaisen toimesta. Jos hakija pystyy hoitamaan asiansa tehokkaasti näiden yksinkertaisten menettelyjen avulla ja pyynnön vastaanottava valtio tarjoaa ne hakijalle veloituksetta, pyynnön vastaanottava valtio ei ole velvollinen antamaan hakijalle maksutonta oikeusapua.
- Yleissopimuksen 3 artiklan mukaan oikeusavulla tarkoitetaan "apua, joka on tarpeen, jotta hakijat voivat tuntea oikeutensa ja vedota niihin ja jotta voidaan taata, että hakemukset käsitellään pyynnön vastaanottaneessa valtiossa kokonaisuudessaan ja tehokkaasti. Oikeusavun antamisella voidaan tarpeen mukaan tarkoittaa oikeudellista neuvontaa, oikeudellista apua asian saattamiseksi viranomaisen käsiteltäväksi, edustamista oikeudenkäynnissä ja vapauttamista menettelyn kuluista".*
219. Siltä varalta, että yksinkertaistettuja menettelyjä ei ole käytettävissä ja oikeusapu on tarpeen, yleissopimuksessa on määräyksiä, joissa määritellään tilanteet, joissa hakijoille on annettava maksutonta oikeusapua.
220. Koska elatusapuasioihin liittyvät menettelyt ovat erilaisia eri valtioissa, myös vaadittavan oikeusavun tyyppi on määriteltävä tapauskohtaisesti. Hallinto- ja tuomioistuihin järjestelmät voivat vaatia yhdenlaista apua ja oikeusjärjestelmät puolestaan toisenlaista apua. Apua voidaan antaa tarjoamalla palveluja, kuten oikeudellisia neuvontapalveluja, julkista oikeusapua tai perhetukipalveluja. Saatavilla olevia oikeudellisia palveluja esitellään sopimusvaltion maaprofiilissa.
221. Kun hakija tarvitsee oikeusapua, yleissopimuksessa edellytetään lähtökohtaisesti, että kaikki sopimusvaltiot antavat tällaista apua velkojille veloituksetta lähes kaikissa tapauksissa, jotka liittyvät **lasten elatusapuun**. Tähän on kuitenkin joitakin poikkeuksia niissä valtioissa, jotka ovat antaneet yleissopimuksen mukaisia selityksiä.⁴⁷

47

Valtio voi antaa selityksen, jonka mukaan se selvittää lapsen varallisuuden tiettyjen tapausten yhteydessä (16 artiklan 1 kohta).

222. Sitä vastoin jos hakemus koskee **muuta kuin lasten elatusapua**, hakijoiden oikeus maksuttomaan oikeusapuun on rajoitetumpi, samoin kuin velallisten oikeus maksuttomaan oikeusapuun päätöksen tunnustamista ja muuttamista koskevien hakemusten yhteydessä. Tällaisten hakemusten yhteydessä pyynnön vastaanottava valtio voi harkita oikeusavun antamista **varallisuuden tai hakemuksen sisällön arvioinnin** perusteella.
- Varallisuuden arvioinnissa** tarkastellaan hakijan tuloja ja omaisuutta tai hänen varallisuuttaan koskevia muita tietoja, jotka vaikuttavat hänen kykynsä maksaa oikeusavusta.
- Hakemuksen sisällön arvioinnissa** tarkastellaan hakemuksen aiheellisuutta tai menestymismahdollisuuksia ja pohditaan esimerkiksi hakemuksen oikeusperustaa ja sitä, johtavatko asiaan liittyvät tosiseikat todennäköisesti myönteiseen lopputulokseen.
223. On kuitenkin tärkeää huomata, että kaikissa tunnustamiseen ja täytäntöönpanoon liittyvissä tapauksissa valtion on annettava kaikille hakijoille (velkojille, velallisille tai julkisen sektorin elimille⁴⁸) vähintään yhtä laajaa maksutonta oikeusapua, kuin hakija saisi vastaavassa kansallisessa tapauksessa. Näin varmistetaan, että kaikki hakijat saavat asuinpaikastaan riippumatta samantasoista palvelua. Lisäksi vaikka maksutonta oikeusapua ei välttämättä aina ole saatavilla, pyynnön vastaanottava valtio ei saa vaatia oikeudenkäyntikulujen maksamisen vakuudeksi takuuta tai talletusta (37 artiklan 2 kohta ja 14 artiklan 5 kohta).
224. Se, onko hakijan käytettävissä maksutonta oikeusapua, riippuu siis seuraavista tekijöistä:
- onko hakijan käytettävissä pyynnön vastaanottavassa valtiossa yksinkertaistettuja menettelyjä veloituksetta
 - millaisesta elatusavusta on kyse (lasten elatusavusta, puolison tai entisen puolison elatusavusta vai muiden perheenjäsenten elatusavusta)
 - onko hakija velkoja vai velallinen
 - millainen hakemus tehdään (tunnustamista, täytäntöönpanoa, päätöksen saamista tai muuttamista koskeva hakemus, erityisiä toimenpiteitä koskeva pyyntö)
 - sovelletaanko kyseiseen hakemukseen hakemuksen sisällön arviointia
 - käyttääkö pyynnön vastaanottava valtio kyseisen hakemuksen yhteydessä varallisuuden arviointia (lapsen varallisuuden selvittäminen tai hakijan edellytyksiin perustuva arviointi).
225. Seuraavissa osissa ja vuokaavioissa selitetään yksityiskohtaisesti oikeutta maksuttomaan oikeusapuun erilaisissa tilanteissa.

B. Velvollisuus antaa maksutonta oikeusapua

226. Seuraavassa osassa selitetään oikeutta maksuttomaan oikeusapuun yleissopimuksen mukaisten hakemusten yhteydessä kaikissa niissä valtioissa, jotka eivät ole antaneet selitystä lapsen varallisuuden selvittämisestä. Näissä valtioissa käytettyjä menettelyjä käsitellään osan loppupuolella.
- Huomautus:** Jos tunnustettava ja täytäntöön pantava päätös koskee sekä puolisolalle tai entiselle puolisolalle että lapselle maksettavaa elatusapua, sovelletaan samaa oikeutta maksuttomaan oikeusapuun.

⁴⁸ Yleissopimuksen selitysmuistio, 383 kohta.

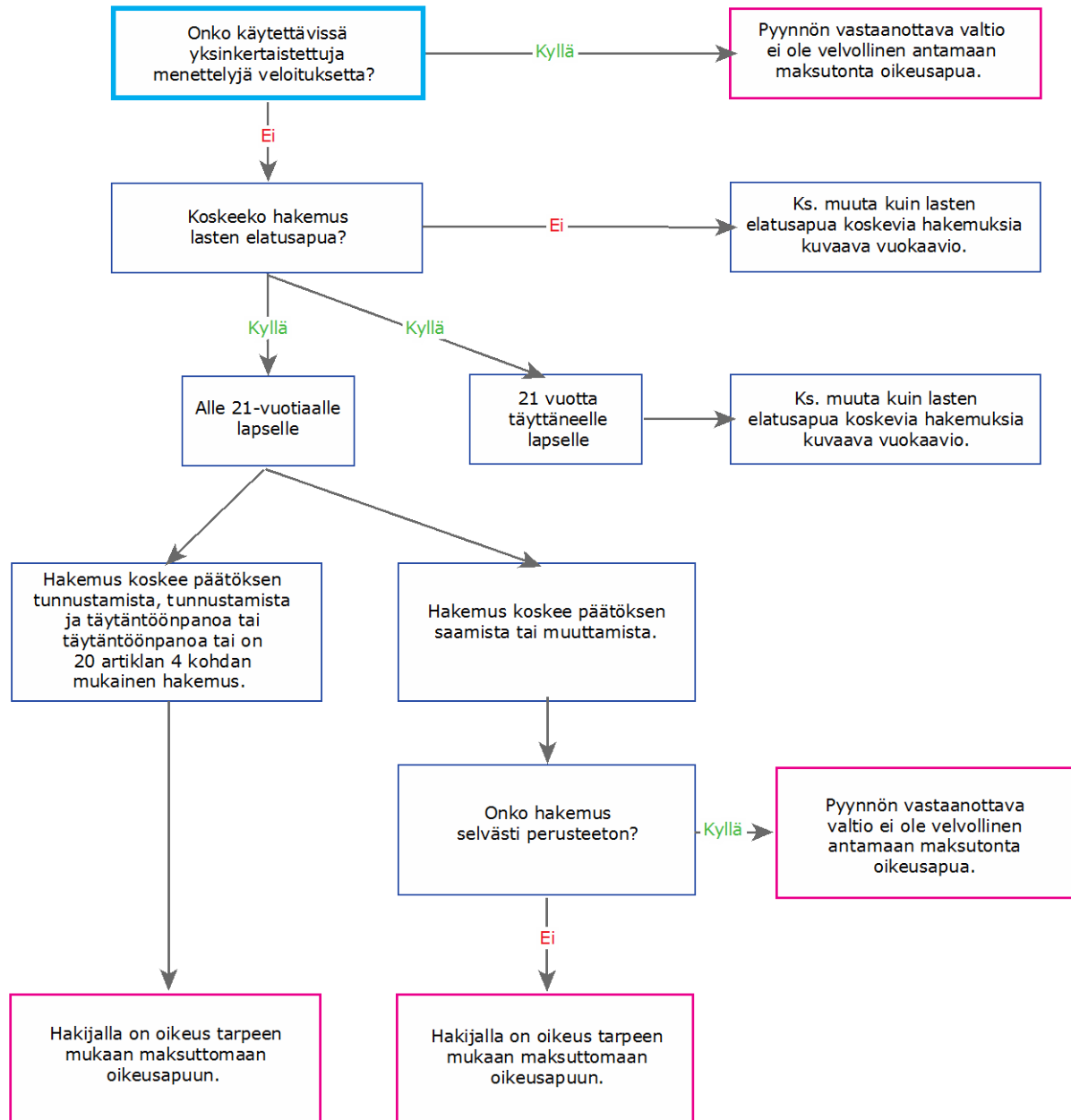
1. Velkojan tekemät hakemukset

- a) **Hakemukset, jotka koskevat alle 21-vuotiaalle lapselle (tai alle 18-vuotiaalle lapselle, jos on tehty varauma) maksettavaa lasten elatusapua**

227. Kuten jäljempänä osoitetaan, oikeusapua on tarjottava maksutta, mikäli hakemus koskee lasten elatusapupäätöksen tunnustamista, tunnustamista ja täytäntöönpanoa tai täytäntöönpanoa. Tästä vaatimuksesta ei ole poikkeuksia. Jos hakemus koskee lasten elatusapua, mutta sillä haetaan päätöksen saamista tai muuttamista, valtio voi evätä maksuttoman oikeusavun, jos se katsoo, että vaatimus tai muutoksenhaku on selvästi perusteeton.⁴⁹

⁴⁹ Ks. myös 43 artiklan 2 kohta, jossa käsitellään kulujen perimistä.

**OIKEUSAPU
VELKOJAN TEKEMÄT LASTEN ELATUSAPUHADEMUKSET
(15–17 artikla)**

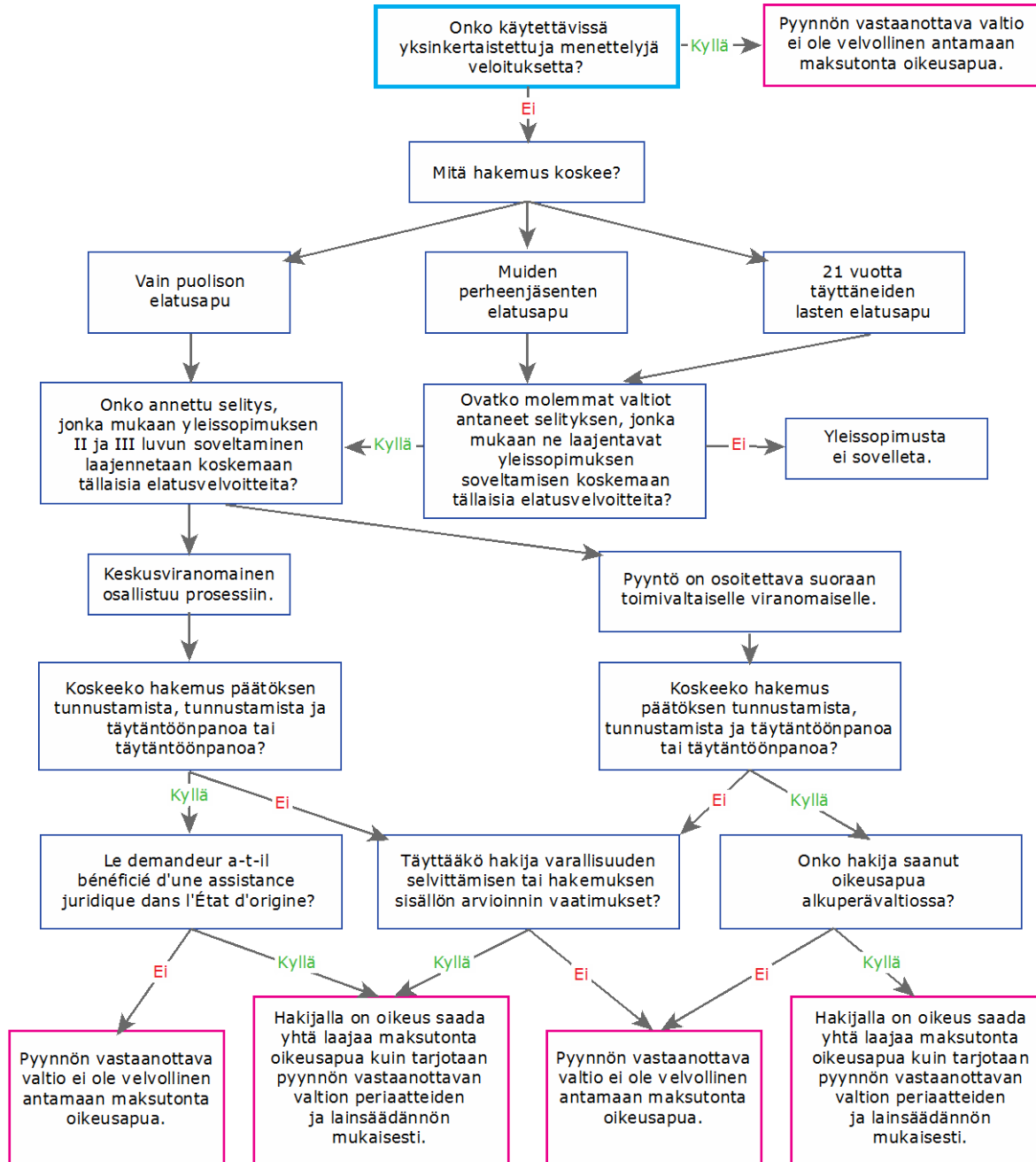

Kaavio 8: Oikeusapu: velkojan tekemät lasten elatushakemukset

b) Hakemukset, jotka koskevat muuta elatusapua kuin alle 21-vuotiaalle lapselle (tai alle 18-vuotiaalle lapselle, jos on tehty varauma) maksettavaa lasten elatusapua

228. Jos hakemus koskee 21 vuotta täyttäneelle lapselle, puolisolle tai entiselle puolisolle tai muulle perheenjäsenelle maksettavaa elatusapua ja jos valtio on laajentanut yleissopimuksen soveltamisen koskemaan myös näitä tapauksia, maksutonta oikeusapua ei tarvitse antaa joka tilanteessa. Sopimusvaltio voi evätä maksuttoman oikeusavun, jos hakemus todennäköisesti hylätään (hakemuksen sisällön arviointi), ja valtio voi myös edellyttää varallisuuden arviointia tällaisten palvelujen saamiseksi.
229. Kaikissa tapauksissa, jotka koskevat edellä kuvattuja elatusaputyyppejä koskevan päätöksen tunnustamista, tunnustamista ja täytäntöönpanoa tai täytäntöönpanoa, hakijalla, joka on saanut alkuperävaltiossa maksutonta oikeusapua päätöksen saamisen yhteydessä, on kuitenkin oikeus saada vähintään yhtä laajaa apua myös pyynnön vastaanottaneessa valtiossa edellyttäen, että vastaavaa apua on saatavilla. Tätä kuvataan seuraavalla sivulla olevassa kaaviossa 9.

**OIKEUSAPU
VELKOJAN TEKEMÄT MUUTA KUIN LASTEN
ELATUSAPUA KOSKEVAT HAKEMUKSET (17 artikla)**

Kaavio 9: Oikeusapu: velkojan tekemät muuta kuin lasten elatusapua koskevat hakemukset

c) Julkisen sektorin elimen tekemät hakemukset

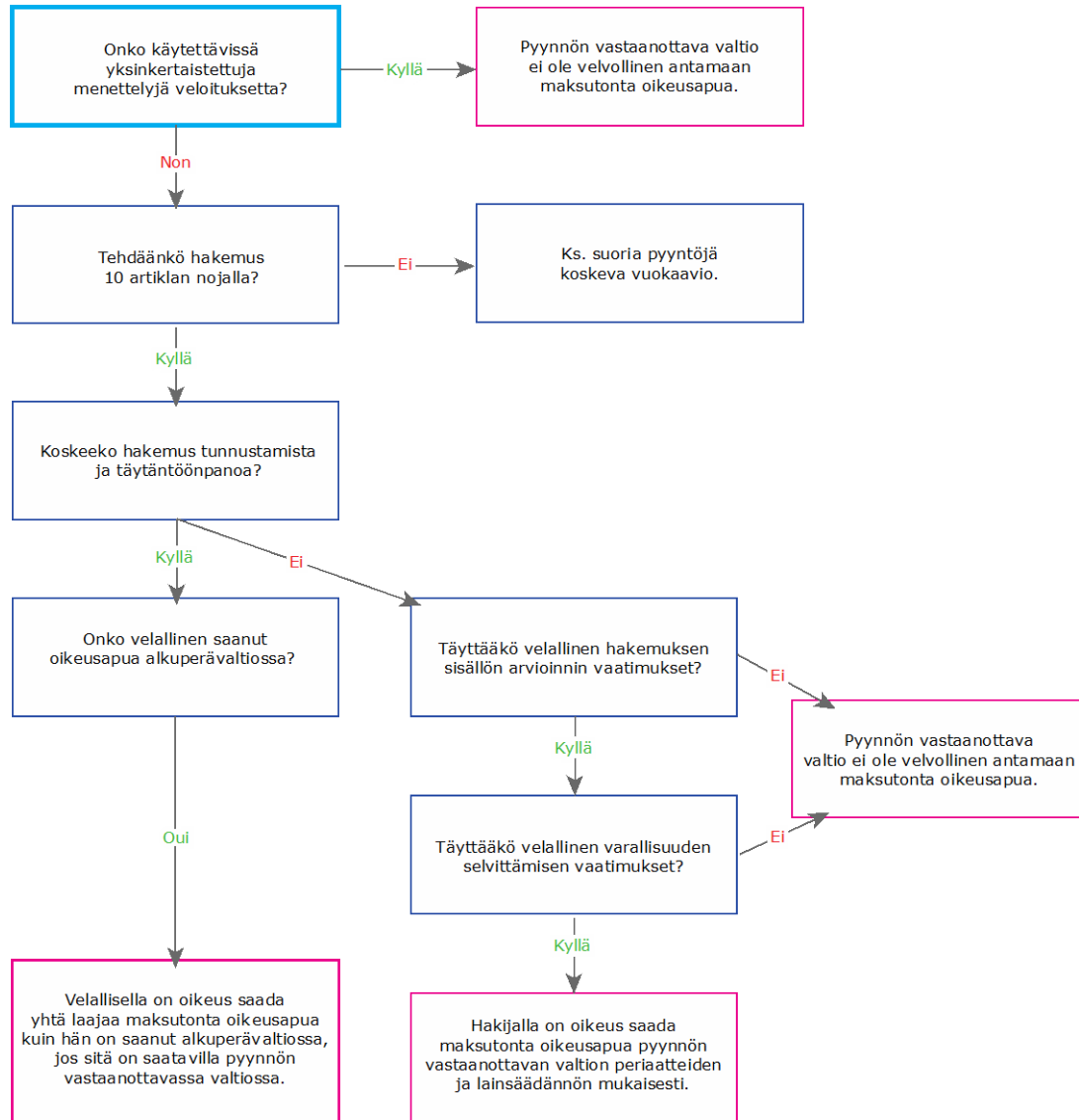
230. Jos hakija on 36 artiklassa tarkoitettu julkisen sektorin elin, se sisältyy velkojan määritelmään päätöksen tunnustamista, tunnustamista ja täytäntöönpanoa tai täytäntöönpanoa koskevien hakemusten yhteydessä. Näin ollen julkisen sektorin elimillä on näiden hakemusten yhteydessä oikeus maksuttomaan oikeusapuun, jos kyse on alle 21-vuotiaille lapsille (tai mahdollisesti alle 18-vuotiaille lapsille) maksettavasta elatusavusta.⁵⁰

2. Velallisen tekemät hakemukset

231. Velallisen tekemien hakemusten yhteydessä pyynnön vastaanottava valtio voi käyttää sekä varallisuuden arviointia että hakemuksen sisällön arviointia määrittääkseen, annetaanko hakijalle maksutonta oikeusapua. Tätä kuvataan jäljempänä olevassa kaaviossa 10.

⁵⁰ Yleissopimuksen selitysmuistio, 383 ja 384 kohta.

**OIKEUSAPU
VELALLISEN TEKEMÄT HAKEMUKSET
(17 artikla)**

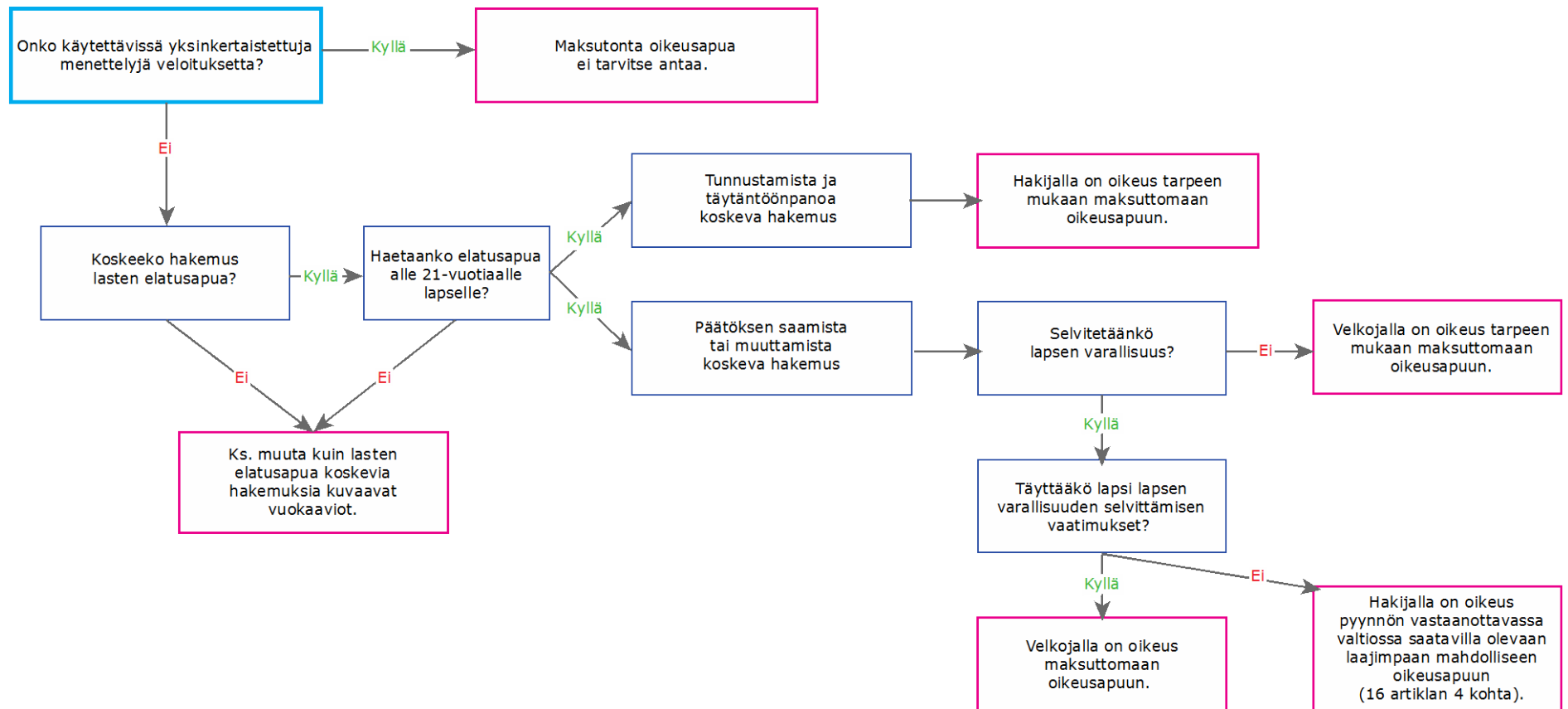

Kaavio 10: Oikeusapu: velallisen tekemät hakemukset

3. Lapsen varallisuuden selvittäminen

232. Sopimusvaltio voi antaa selityksen, jonka mukaan se selvittää lapsen varallisuuden sellaisten hakemusten yhteydessä, jotka koskevat muuta kuin lasten elatusapupäätöksen tunnustamista ja täytäntöönpanoa, määrittääkseen hakijan oikeuden maksuttomaan oikeusapuun (ks. 16 artiklan 3 kohta). Jäljempänä olevassa vuokaaviossa kuvataan tätä menettelyä. On tärkeää muistaa, että selvityksessä tarkastellaan lapsen varallisuutta, ei vanhemman, joten useimmat hakijat täyttävät avun edellytykset, paitsi jos itse lapsi on varakas.
233. Jos pyynnön vastaanottava valtio on antanut selityksen lapsen varallisuuden selvittämisestä, hakemukseen on liitettävä virallinen lausunto, jossa todetaan, että lapsen varallisuus täyttää pyynnön vastaanottavan valtion asettamat vaatimukset. Nämä vaatimukset ovat saatavilla Haagin konferenssin verkkosivustolla osoitteessa < www.hcch.net > kohdassa "Child Support / Maintenance Section". Hakijan lausunto on riittävä, ellei pyynnön vastaanottaneella valtiolla ole perusteltua syytä olettaa, että hakijan antamat tiedot ovat virheellisiä.

OIKEUSAPU LAPSEN VARALLISUUDEN SELVITTÄMINEN (16 artikla)

Kaavio 11: Oikeusapu: lapsen varallisuuden selvittäminen

4. Vanhemmuuden vahvistaminen tai geenitestit

234. Yleissopimuksen 6 artiklan 2 kohdan h alakohdassa edellytetään, että keskusviranomaisen toteuttaa kaikki tarvittavat toimenpiteet avustukseen vanhemmuuden vahvistamisessa, kun se on tarpeen elatusavun perimiseksi. Vanhemmuuden vahvistamiseksi tarvittavista geenitesteistä aiheutuvat kulut voivat olla merkittäviä. Jotta nämä kulut eivät estäisi lasten elatusapupäästösten saamista⁵¹ silloin, kun vanhemmuuden vahvistaminen on välttämätöntä 10 artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaisen hakemuksen yhteydessä, pyynnön vastaanottava valtio ei voi vaatia hakijaa maksamaan testeistä aiheutuvia kuluja, vaan kulut kuuluvat maksutonta oikeusapua koskevan yleisen määräyksen piiriin.⁵²
235. Tämän toteutus käytännössä riippuu siitä, mitä kansallisia menettelyjä prosessiin osallistuvat sopimusvaltiot soveltavat geenitesteihin. Joissakin valtioissa testien tekeminen voi edellyttää, että testejä pyytävä henkilö maksaa kaikki testeistä, myös äidille ja lapselle tai lapsille tehtävistä testeistä, aiheutuvat kulut etukäteen. Toisissa valtioissa voidaan edellyttää, että velallinen maksaa vain oman osuutensa testeistä aiheutuvista kuluista etukäteen. Tällöin pyynnön vastaanottanut valtio kattaa äidille ja lapselle tai lapsille tehtävistä testeistä aiheutuneet kulut, jotka hakijan olisi muutoin maksettava. Näitä kuluja voidaan kuitenkin periä velalliselta, jos hänen todetaan olevan lapsen vanhempi. Jokainen valtio päättää kansallisen lainsäädäntönsä tai menettelynsä mukaisesti, missä määrin velallisen on vastattava testeistä aiheutuvista kuluista ja missä prosessin vaiheessa ne on tällöin maksettava.
236. Kunkin sopimusvaltion maaprofiilissa ilmoitetaan, mitä järjestelyjä kyseisessä valtiossa sovelletaan vanhemmuuden vahvistamiseen.
237. Jos hakemus koskee alle 21-vuotiaalle lapselle maksettavaa elatusapua, yleissääntönä on, ettei velkojan tarvitse maksaa etukäteen vanhemmuuden vahvistamiseksi tarvittavista testeistä aiheutuvia kuluja, jollei hakemus ole selvästi perusteeton.⁵³
238. Ainoastaan niissä valtioissa, jotka ovat antaneet selityksen lapsen varallisuuden selvittämisestä, vanhemmuuden vahvistamiseksi tarvittavista testeistä aiheutuvat kulut sisältyvät annettavaan oikeusapuun, paitsi jos lapsi ei täytä varallisuuden arvioinnin vaatimuksia.

IV. Keskusviranomaisten erityiset tehtävät

239. Hallinnollinen yhteistyö ja apu yleissopimuksen mukaisten hakemusten yhteydessä vaikuttavat ratkaisevasti yleissopimuksen soveltamisalaan kuuluvien asioiden onnistuneeseen käsittelyyn. Yleissopimuksen II luvussa määritellään keskusviranomaisten yleiset ja erityiset tehtävät ja III luvussa vahvistetaan säännöt, joita sovelletaan keskusviranomaisten välityksellä tehtäviin hakemuksiin.
240. Sovellettaessa yleissopimuksen II lukua hakemukseen 6 artiklan 1 kohdassa edellytetään, että keskusviranomaiset antavat III luvun mukaisiin hakemuksiin liittyvää apua. Apua annetaan erityisesti
- toimittamalla edelleen ja ottamalla vastaan kyseisiä hakemuksia
 - panemalla vireille näihin hakemuksiin liittyviä menettelyjä tai helpottamalla niiden vireillepanoa.

⁵¹ Vanhemmuuden vahvistamisesta aiheutuneiden kulujen maksamista ennakoon vaaditaan vain silloin, jos on ilmeistä, että pyyntö vanhemmuuden vahvistamisesta on tehty hyvin arveluttavissa olosuhteissa (ilman perusteita). Yleissopimuksen selitysmuistio, 391 kohta.

⁵² Yleissopimuksen selitysmuistio, 392 kohta.

⁵³ Yleissopimuksen selitysmuistio, 390 kohta.

241. Yleissopimuksen 6 artiklan 2 kohdan nojalla keskusviranomaiset toteuttavat kaikki tarvittavat näihin hakemuksiin liittyvät toimenpiteet

- oikeusavun antamiseksi tai helpottamiseksi olosuhteiden sitä vaatiessa
- velallisen tai velkojan olinpaikan selvittämiseksi
- velallisen tai velkojan asiaankuuluvien tulotietojen ja tarvittaessa heidän varallisuuttaan koskevien muiden tietojen hankkimisen edistämiseksi, mukaan lukien omaisuuden sijaintipaikan selvittäminen
- sovintoratkaisuihin pääsyn edistämiseksi, minkä tavoitteena on elatusavun vapaaehtoinen maksaminen, käyttämällä välitys- tai sovittelumenettelyä tai niihin verrattavia menettelyjä, kun tämä osoittautuu asianmukaiseksi
- elatusapupäätösten meneillään olevan täytäntöönpanon helpottamiseksi, elatusapurästit mukaan lukien
- elatusmaksujen keruun ja nopean eteenpäin toimittamisen helpottamiseksi
- asiakirja- tai muun todistusaineiston hankkimisen helpottamiseksi
- avustamiseksi vanhemmuuden vahvistamisessa, kun se on tarpeen elatusavun perimiseksi
- sellaisten menettelyjen vireille panemiseksi tai vireillepanon helpottamiseksi, joita tarvitaan luonteeltaan alueellisten väliaikaisten toimenpiteiden toteuttamiseksi ja joiden tarkoituksena on varmistaa vireillä olevan elatushakemuksen päätökseen saattaminen
- asiakirjojen tiedoksiannon helpottamiseksi.

242. Kukin sopimusvaltio nimeää **keskusviranomaisen** (moniosaiset valtiot voivat nimetä useamman kuin yhden keskusviranomaisen) ja lisäksi kukin sopimusvaltio määrittelee, minkä tyyppistä apua keskusviranomainen antaa taikka **toimivaltainen viranomainen**, julkisen sektorin elin tai muut elimet antavat keskusviranomaisen valvonnassa kyseisessä sopimusvaltiossa.⁵⁴

Keskusviranomainen on sopimusvaltion nimeämä viranomainen, joka vastaa yleissopimuksen mukaisista hallinnolliseen yhteistyöhön ja apuun liittyvistä tehtävistä tai suorittaa ne.

Toimivaltainen viranomainen on tietyn valtion julkisen sektorin elin tai henkilö, jonka tehtävänä on tai joka saa kyseisen valtion lainsäädännön mukaan hoitaa tiettyjä yleissopimuksen mukaisia tehtäviä. Toimivaltainen viranomainen voi olla tuomioistuin, hallintoyksikkö, elatusaputoimisto tai muu valtiollinen elin, joka hoitaa joitakin yleissopimukseen liittyviä tehtäviä.

243. Kun tarkastellaan keskusviranomaisen tehtäviä yksittäisessä tapauksessa, on määritettävä, missä määrin kyseiseen tapaukseen sovelletaan yleissopimusta. Jos hakija hakee elatusapupäätöksen saamista esimerkiksi vain puolisolalle tai entiselle puolisolalle maksettavaa elatusapua varten, edellä mainittua apua ei ole käytettävissä, paitsi jos kyseiset sopimusvaltiot ovat laajentaneet II ja III lukujen soveltamisalaa kaikkiin puolisoloiden hakemuksiin.

⁵⁴

Ks. myös 50 artikla.

V. Muut Haagin yleissopimukset

244. Jotkin valtiot ovat osapuolia myös muissa yleissopimuksissa tai kansainvälisissä asiakirjoissa, jotka saattavat vaikuttaa tapauksiin, joissa haetaan kansainvälistä elatusapua. Tällaisia ovat erityisesti asiakirjojen tiedoksiannosta vuonna 1965 tehty yleissopimus ja todisteiden vastaanottamisesta vuonna 1970 tehty yleissopimus.⁵⁵ Jos tapaukseen voidaan soveltaa toista näistä yleissopimuksista, on tärkeää pyytää oikeudellista neuvontaa sen varmistamiseksi, että lasten elatusavusta vuonna 2007 tehdyn yleissopimuksen mukaiset vaatimukset täyttyvät asianmukaisesti.
245. Sekä asiakirjojen tiedoksiannosta vuonna 1965 tehtyä yleissopimusta että todisteiden vastaanottamisesta vuonna 1970 tehtyä yleissopimusta sovelletaan vain, jos asiakirjat on annettava tiedoksi tai todisteet otettava vastaan *ulkomailla*. Tässä suhteessa on tärkeää huomata, ettei termiä "**ulkomailla**" käytetä lasten elatusavusta vuonna 2007 tehdyn yleissopimuksen 6 artiklan 2 kohdan g alakohdassa, joka koskee myös erityisiä toimenpiteitä koskevia pyyntöjä ("asiakirja- tai muun todistusaineiston hankkimisen helpottamiseksi"), eikä j alakohdassa ("asiakirjojen tiedoksiannon helpottamiseksi"). Tämä johtuu siitä, että useimmiten keskusviranomaista pyydetään helpottamaan todisteiden vastaanottamista tai asiakirjojen tiedoksiantoa *omalla alueellaan* ja *omaan toimivaltaansa kuuluvissa* elatusapumenettelyissä. **Ulkomailla** tapahtuvaa todisteiden vastaanottamista tai asiakirjojen tiedoksiantoa koskevat pyynnöt ovat harvinaisempia. Lasten elatusavusta vuonna 2007 tehdyn yleissopimuksen soveltamisalaan kuuluu monia tilanteita, joissa asiakirjoja ei tarvitse toimittaa ulkomaille tiedoksiantoa varten eikä todisteita tarvitse ottaa vastaan ulkomailla.⁵⁶
246. Alalla sovellettavia muita yleissopimuksia ei tarkastella tässä käsikirjassa. Lisätietoja siitä, onko valtio riita-asiain oikeudenkäynnistä 1 päivänä maaliskuuta 1954 tehdyn Haagin yleissopimuksen, asiakirjojen tiedoksiannosta vuonna 1965 tehdyn yleissopimuksen ja todisteiden vastaanottamisesta vuonna 1970 tehdyn yleissopimuksen osapuoli, on Haagin konferenssin verkkosivustolla osoitteessa < www.hcch.net >.

Asiakirjojen tiedoksiannosta vuonna 1965 tehty yleissopimus⁵⁷

247. Tässä yleissopimuksessa (jota kutsutaan asiakirjojen tiedoksiannosta tehdyksi Haagin yleissopimukseksi) määrätään lähetysteistä, joita on käytettävä, kun oikeudenkäynti- ja muu asiakirja on lähetettävä tiedoksiantoa varten yleissopimuksen osapuolena olevasta valtiosta toiseen yleissopimuksen osapuolena olevaan valtioon.
248. Asiakirjojen tiedoksiannosta vuonna 1965 tehtyä yleissopimusta sovelletaan, jos kaikki seuraavat edellytykset täyttyvät:
- 1 Sen valtion lainsäädännössä, jossa menettely on vireillä (tuomioistuimen valtio), edellytetään, että asiakirja (esimerkiksi ilmoitus kanteesta) on lähetettävä kyseisestä valtiosta toiseen valtioon tiedoksiantoa varten.
 - 2 Molemmat valtiot ovat asiakirjojen tiedoksiannosta tehdyn yleissopimuksen osapuolia.

⁵⁵ Ks. 50 artikla ja yleissopimuksen selitysmuistio, 648–651 kohta.

⁵⁶ Ks. yleissopimuksen selitysmuistio, 164–167 kohta ja 182–185 kohta. Lisätietoja avusta, jota pyynnön vastaanottava valtio voi antaa todisteiden vastaanottamisesta vuonna 1970 tehdyn yleissopimuksen soveltamisalan ulkopuolella, on yleissopimuksen selitysmuistion 174 kohdassa.

⁵⁷ Lisätietoja asiakirjojen tiedoksiannosta tehdystä yleissopimuksesta on Haagin konferenssin verkkosivustolla kohdassa "Service Section".

- 3 Henkilön, jolle asiakirja on annettava tiedoksi, osoite on tiedossa.
- 4 Tiedoksi annettava asiakirja on oikeudenkäynti- tai muu asiakirja.
- 5 Tiedoksi annettava asiakirja liittyy siviili- tai kauppaoikeudelliseen asiaan.

249. Jos asiakirjojen tiedoksiannosta tehdyn yleissopimuksen soveltamisesta tai sen määräysten noudattamisesta on epävarmuutta, kannattaa pyytää oikeudellista neuvontaa.

Todisteiden vastaanottamisesta vuonna 1970 tehty yleissopimus⁵⁸

250. Tässä yleissopimuksessa (jota kutsutaan todisteiden vastaanottamisesta tehdyksi Haagin yleissopimukseksi) vahvistetaan yhteistyötavat, joita käytetään todisteiden vastaanottamiseen ulkomailla (eli toisessa valtiossa) siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa. Yleissopimuksessa, jota sovelletaan vain sen osapuolina olevien valtioiden välillä, määrätään todisteiden vastaanottamisesta i) oikeusapupyyntöjen avulla ja ii) diplomaattisten edustajien, konsulivirkamiesten taikka toimimiesten toimesta. Yleissopimukseen sisältyy tehokkaita keinoja, joiden avulla voidaan ratkaista yksityisoikeudellisten ja *common law* -järjestelmien välisiä todisteiden vastaanottamiseen liittyviä eroja.
251. Jos todisteita on otettava vastaan ulkomailla, virkailijoiden olisi saatava tarvittaessa oikeudellista neuvontaa, jonka avulla varmistetaan todisteiden vastaanottamisesta vuonna 1970 tehdyn yleissopimuksen vaatimusten noudattaminen.

⁵⁸ Lisätietoja todisteiden vastaanottamisesta tehdystä yleissopimuksesta on Haagin konferenssin verkkosivustolla kohdassa "Evidence Section".

Luku 4

Tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevien hakemusten lähettäminen (10 artiklan 1 kohdan a alakohta ja 10 artiklan 2 kohdan a alakohta)

Luvun sisältö:

Tässä luvussa käsitellään elatusapupäätöksen tunnustamista tai päätöksen tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevien hakemusten lähettämistä.

Jaksossa I esitetään yleiskatsaus hakemuksesta. Jaksossa kerrotaan, koska hakemusta käytetään ja kenelle se on tarkoitettu, sekä selitetään asiaan liittyvät peruskäsitteet.

Jaksossa II esitellään hakemuksen laatimisen ja käsittelyn vaiheet.

Jaksossa III käydään läpi vaaditut lomakkeet ja asiakirjat ja kerrotaan, mitä tietoja hakemuksen on sisällettävä ja miten lomakkeet täytetään.

Jaksossa IV käsitellään elatusapusopimusten tunnustamista ja täytäntöönpanoa ja muita poikkeuksia jaksossa II kuvatuista menettelyistä.

Jaksossa V käsitellään muita asiaan liittyviä seikkoja.

Jaksossa VI on viittauksia lisämateriaaliin.

Jaksossa VII on vaadittuja menettelyjä koskeva tarkistuslista.

Jaksossa VIII vastataan tavallisimpiin kysymyksiin.

I. Yleiskatsaus ja yleiset periaatteet

252. Tunnustamis- ja täytäntöönpanomenettely on keskeinen osa kansainvälisen elatusavun perintää. Menettelyllä voidaan varmistaa, että velkojalla on kustannustehokas keino vaatia elatusavun maksamista silloin, kun velallinen asuu toisessa **sopimusvaltiossa** tai hänellä on siellä omaisuutta tai tuloja. Tunnustamis- ja täytäntöönpanomenettelyn ansiosta velkojan ei tarvitse matkustaa **valtioon**, jossa päätös on määrä panna täytäntöön, eikä saada päätöstä kyseisessä sopimusvaltiossa. Kun päätös on tunnustettu joko julistamalla päätös täytäntöönpanokelpoiseksi tai rekisteröimällä se täytäntöönpanoa varten, yhdessä sopimusvaltiossa tehty päätös voidaan panna täytäntöön toisessa sopimusvaltiossa kuin se olisi alun perin tehty kyseisessä valtiossa.
- Sopimusvaltio** on valtio, joka on yleissopimuksen sitoma, koska valtio on saattanut päätökseen 58 artiklassa määrätyn ratifiointi- tai hyväksymisprosessin.
- Tässä käsikirjassa käytetään usein termiä **valtio**. Sillä viitataan yleensä suvereeniin valtioon tai maahan eikä valtion eri osiin tai alueisiin, kuten maakuntaan tai Amerikan yhdysvaltojen osavaltioon.
253. Yleissopimuksen määräysten tarkoituksena on, että päätösten tunnustamisessa tai tunnustamisessa ja täytäntöönpanossa käytettävät menettelyt olisivat

yksinkertaiset, edulliset ja nopeat.⁵⁹ Tätä varten on luotu järjestelmä, jossa päätös voidaan toisen sopimusvaltion esittämän tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevan pyynnön johdosta tunnustaa ja tarvittaessa panna täytäntöön nopealla ja yksinkertaisella menettelyllä. Päätös voidaan julistaa täytäntöönpanokelpoiseksi tai rekisteröidä täytäntöönpanoa varten ilman, että osapuolet esittävät huomautuksia tai että se edellyttää asianomaiselta toimivaltaiselta viranomaiselta laajaa arviointia. Kun päätös on julistettu täytäntöönpanokelpoiseksi tai rekisteröity, pyynnön vastaanottanut valtio voi toteuttaa täytäntöönpanotoimenpiteitä elatusmaksujen keräämiseksi. Vastaaja voi vastustaa päätöksen rekisteröintiä tai täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista, mutta vastalauseiden esittämisen määräajat ja perusteet ovat tiukat.⁶⁰ Useimmiten asiaa ei kuitenkaan vastusteta eikä siihen haeta muutosta, jolloin käsittelyssä voidaan edetä mahdollisimman nopeasti.

254. Hakemuksen tekevän sopimusvaltion (pyynnön esittävän valtion) näkökulmasta hakemuksen laatimismenettely on yhtä yksinkertainen, ja hakemuksessa vaadittujen asiakirjojen määrä on pyritty pitämään pienenä. Yleissopimuksessa nimenomaisesti rajoitetaan tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevassa hakemuksessa vaadittavien asiakirjojen määrää. Useimmiten hakemuksen voi tehdä ilman, että sitä varten täytyy hankkia päätöksistä tai muista asiakirjoista oikeaksi todistettuja jäljennöksiä. Tämä vastaa yleissopimuksen tavoitetta tehdä menettelystä mahdollisimman yksinkertainen ja tehokas, jotta päätöksiä voidaan tunnustaa mahdollisimman laajasti.
255. Elatusapusopimusten tunnustamisessa ja täytäntöönpanossa käytettävä menettely poikkeaa hieman edellä kuvatusta. Niiden tunnustamista ja täytäntöönpanoa käsitellään myöhemmin tässä luvussa.

A. Milloin hakemusta käytetään?

256. Tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevaa hakemusta käytetään, kun velkojalla on jo yhdessä sopimusvaltiossa tehty elatusapupäätös ja hän haluaa, että päätös tunnustetaan ja pannaan täytäntöön toisessa sopimusvaltiossa, jossa velallinen asuu tai jossa hänellä on omaisuutta tai tuloja.
- Pyynnön esittävä valtio on sopimusvaltio, joka tekee hakemuksen ja esittää pyynnön kyseisessä valtiossa asuvan hakijan puolesta. Pyyntöön vastaanottava valtio on sopimusvaltio, jota pyydetään käsittelemään hakemus.*
257. Toisinaan velkoja hakee vain päätöksen **tunnustamista**. Näin tehdään yleensä silloin, kun täytäntöönpanoa ei tarvita juuri kyseisellä hetkellä. Pelkkää tunnustamista koskevan hakemuksen voi tehdä myös velallinen, joka haluaa saada sopimusvaltion päätökselle tunnustuksen elatusapupäätöksen täytäntöönpanon rajoittamiseksi tai keskeyttämiseksi.
- Elatusapupäätöksen **tunnustaminen** on menettely, jota valtion toimivaltainen viranomainen käyttää hyväksyäkseen elatusapua koskevat oikeudet ja velvoitteet, jotka alkuperävaltion viranomainen on määrittänyt siinä valtiossa, jossa päätös on tehty. Tunnustamisen jälkeen päätöksestä tulee sitova.

⁵⁹ Yleissopimuksen selitysmuistio, 490 kohta.

⁶⁰ Yleissopimuksen mukaan valtio voi antaa selityksen, jonka mukaan se käyttää vaihtoehtoisia menettelyjä, jossa valtio voi ilmoittaa vastaajalle menettelystä ennen päätöksen rekisteröintiä tai julistamista täytäntöönpanokelpoiseksi. Myös toimivaltaisella viranomaisella on laajemmat perusteet tarkastella asiaa uudelleen. Asiaa käsitellään käsikirjan luvun 5 jaksossa IV.

258. Jos päätös on alun perin tehty pyynnön vastaanottavassa valtiossa, päätöstä ei tarvitse tunnustaa vaan ainoastaan panna täytäntöön. Tällaisiin hakemuksiin sovelletaan 10 artiklan 1 kohdan b alakohtaa, ja niitä käsitellään käsikirjan luvussa 6.

B. Esimerkkitapaus

259. P ja hänen kaksi lastaan asuvat maassa A. P:llä on päätös, jonka mukaan Q:n on maksettava lasten elatusapua ja puolison tai entisen puolison elatusapua. Päätös on tehty maassa A. Q asuu maassa B. P haluaa, että elatusapupäätös lähetetään maahan B, jotta Q:hun saataisiin yhteys ja elatusapumaksut saataisiin kerättyä. Sekä maa A että maa B ovat yleissopimuksen sopimusvaltioita.

Miten asiassa toimitaan yleissopimuksen mukaisesti?

260. P asioi maan A keskusviranomaisen luona. Keskusviranomainen toimittaa hakemuksen ja siihen liitetyt tarvittavat asiakirjat P:n puolesta maan B keskusviranomaiselle. Hakemuksessa pyydetään elatusapupäätöksen **tunnustamista ja täytäntöönpanoa** maassa B. Jos päätös täyttää yleissopimuksen mukaiset tunnustamisen edellytykset, maan B toimivaltainen viranomainen (tai keskusviranomainen, jos se on toimivaltainen viranomainen) käsittelee pyynnön sekä tunnustaa päätöksen ja panee sen täytäntöön. Q:lle ilmoitetaan päätöksen tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta, ja hänellä on mahdollisuus riitauttaa elatusapupäätöksen tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskeva päätös tai hakea siihen muutosta. Kun päätös on tunnustettu, maan B toimivaltainen viranomainen panee sen täytäntöön. P:n tarvitsee asioida ainoastaan maan A keskusviranomaisen kanssa. Kaiken yhteydenpidon maan B keskusviranomaisen kanssa hoitaa yleensä maan A keskusviranomainen.

C. Kuka voi hakea tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa?

261. Hakemuksen voi tehdä sopimusvaltiossa asuva **velkoja**, joka on luonnollinen henkilö, velkojana toimiva julkisen sektorin elin, joka voi tehdä hakemuksen hakijan puolesta, tai velkojana toimiva julkisen sektorin elin, joka on maksanut velkojalle etuusia elatusavun sijasta.
- Velkoja on luonnollinen henkilö, jolla on tai jolla väitetään olevan oikeus saada elatusapua. Velkoja voi tarkoittaa vanhempaa, puolisoa tai entistä puolisoa, lasta, kasvatusvanhempia, sukulaisia tai muita lapsesta huolehtivia henkilöitä. Joissakin valtioissa tätä henkilöä voidaan kutsua elatusavun vastaanottajaksi tai saajaksi, huoltajaksi tai lähivanhemmaksi.**
262. Myös **velallinen** voi hakea toiselta sopimusvaltiolta elatusapupäätöksen tunnustamista aiemman elatusapupäätöksen täytäntöönpanon keskeyttämiseksi tai rajoittamiseksi.
- Velallinen on luonnollinen henkilö, joka on tai jonka väitetään olevan velvollinen maksamaan elatusapua. Velallinen voi tarkoittaa vanhempaa, puolisoa tai entistä puolisoa tai ketä tahansa muuta, joka on päätöksentekopaikan lainsäädännön mukaan velvollinen maksamaan elatusapua. Joissakin valtioissa tätä henkilöä voidaan kutsua elatusavun maksajaksi, vanhemmaksi, joka ei ole lapsen huoltaja, tai etävanhemmaksi.**

D. Tunnustamisen ja täytäntöönpanon riittäminen

263. Useimmiten tunnustamis- ja täytäntöönpanomenettely etenee pyynnön vastaanottavassa valtiossa nopeasti ja ilman, että velallinen tai **vastaaja** vastustaa sitä. Joissakin tapauksissa hakemusmenettelyn toinen osapuoli (velallinen tai velkoja) kuitenkin saattaa vastustaa päätöksen tunnustamista ja täytäntöönpanoa siksi, ettei päätös täytä vähimmäisvaatimuksia, joiden perusteella kyseisenlainen päätös voitaisiin tunnustaa tai panna täytäntöön yleissopimuksen nojalla. Näitä vaatimuksia käsitellään tarkemmin luvussa 5, sillä riittäminen tai muutoksenhaku tapahtuu pyynnön vastaanottavassa valtiossa, jossa tunnustamista koskevaa hakemusta käsitellään. Näin ollen asia liittyy tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevien hakemusten vastaanoton yhteydessä noudatettavaan menettelyyn. On kuitenkin tärkeää, että hakemuksen pyynnön esittävässä valtiossa tekevät ovat tietoisia siitä, että tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskeva päätös voidaan riittää tai siihen voidaan hakea muutosta. Näin he voivat varmistaa, että hakemuksen mukana lähetetään kaikki tarvittavat asiakirjat ja että pyynnön vastaanottavalla valtiolla on kaikki tiedot, jotka se tarvitsee vastataksaan vastaajan esittämiin kysymyksiin ja huolenaiheisiin.
264. Voidakseen täyttää hakemuksen oikein tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevan hakemuksen täyttävän virkailijan on myös voitava osoittaa ne päätöksen tunnustamisen ja täytäntöönpanon perusteet, joiden nojalla hakemus tehdään. Tätä käsitellään tarkemmin luvussa 15, jossa annetaan ohjeita suositetun hakemuslomakkeen täyttämiseen.

*Etsitkö lyhyttä yhteenvetoa tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskeviin hakemuksiin liittyvistä menettelyistä? Siirry luvun lopussa olevaan **tarkistuslistaan**.*

II. Hakemusten käsittely ja laatiminen

265. Pynnön esittävän valtion keskusviranomaisen vastaa hakemukseen liittyvien asiakirjojen kokoamisesta, varmistaa, että hakemus sisältää vaaditut lomakkeet ja asiakirjat, ja valmistelee toiseen valtioon lähetettävän hakemuspaketin. Koska sopimusvaltioiden välillä on eroja, on tutustuttava sen valtion maaprofiiliin⁶¹, johon päätös lähetetään. Profiilista käyvät ilmi kyseisen valtion asettamat erityisvaatimukset, kuten asiakirjojen kääntämistä ja oikeaksi todistamista koskevat vaatimukset. Valtio ei kuitenkaan voi vaatia tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevassa hakemuksessa muita kuin 11 ja 25 artiklassa mainittuja asiakirjoja.
266. Tämä jakso koskee yhtä lailla myös pelkkää tunnustamista koskevia hakemuksia. Kyseiset hakemukset ovat melko harvinaisia. Yleissopimuksen 26 artiklassa määrätään, että yleissopimuksen V luvun (Tunnustaminen ja täytäntöönpano) määräyksiä sovelletaan päätöksen tunnustamista koskeviin hakemuksiin soveltuvien osin siten, että täytäntöönpanokelpoisuutta koskevan vaatimuksen korvaa vaatimus,

⁶¹ Osa sopimusvaltioista ei käytä suositeltua maaprofiilia, mutta suurin osa tiedoista toimitetaan Haagin kansainvälisen yksityisoikeuden konferenssin pysyvään toimistoon. Tiedot ovat saatavilla Haagin konferenssin verkkosivustolla osoitteessa < www.hcch.net > kohdassa "Child Support / Maintenance Section".

jonka mukaan päätöksen on oltava voimassa alkuperävaltiossa. Tämä tarkoittaa, että käytännön syistä tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevia määräyksiä sovelletaan myös tunnustamishakemuksiin lukuun ottamatta niitä määräyksiä, joita on muutettava siksi, että hakemuksessa ei pyydetä päätöksen täytäntöönpanoa.⁶²

A. Tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevan hakemuksen laatiminen

LÄHTEVÄ TUNNUSTAMISTA TAI TUNNUSTAMISTA JA TÄYTÄNTÖÖNPANOA KOSKEVA HAKEMUS

- 1 Kokoa tarvittavat asiakirjat:
 - elatusapupäätös
 - hakemuslomake
 - maaprofiili.

- 2 Tarkasta hakijan antamat tiedot.
 - Onko kaikki tiedot annettu?

- 3 Selvitä, voidaanko hakemus tehdä yleissopimuksen nojalla.
 - Asuuko hakija valtiossa, jossa tekee hakemuksen?
 - o Jos ei, hänen on tehtävä hakemus asuinvaltiossaan.
 - Onko hakijalla elatusapupäätös?
 - o Ks. luvussa 2 annetut "elatusavun" ja "päätöksen" määritelmät.
 - o Jos päätöstä ei ole, tee päätöksen saamista koskeva hakemus.
 - o Jos päätös ei koske elatusapua, yleissopimusta ei sovelleta.

- 4 Missä päätös on tehty?
 - Pyynnön vastaanottavassa valtiossa:
 - o Tee pelkkää täytäntöönpanoa koskeva hakemus.
 - Pyynnön esittävässä valtiossa tai jossakin kolmannessa sopimusvaltiossa:
 - o Tee tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskeva hakemus.

- 5 Onko pyynnön vastaanottava valtio jo tunnustanut päätöksen?
 - Jos on, tee pelkkää täytäntöönpanoa koskeva hakemus.

- 6 Käännätä asiakirjat tarvittaessa.
 - (Varmista tarve maaprofiilista.)

- 7 Hanki päätöksestä tarvittaessa oikeaksi todistetut jäljennökset.
 - (Varmista tarve maaprofiilista.)

- 8 Hanki toimivaltaiselta viranomaiselta asiakirja, josta käy ilmi, että päätös on täytäntöönpanokelpoinen.

- 9 Tee tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskeva hakemus.
 - (Ks. luku 15.)

⁶² Ks. yleissopimuksen selitysmuistio, 546 kohta.

-
- 10 Liitä hakemukseen kaikki tarvittavat asiakirjat.
-
- 11 Täytä saatelomake.
▪ (Ks. luku 15.)
-
- 12 Lähetä hakemus pyynnön vastaanottavan valtion keskusviranomaiselle.
-
- 13 Odota vahvistusta pyynnön vastaanottamisesta.
-
- 14 Toimita pyydytyt lisäasiakirjat kolmen kuukauden kuluessa pyynnöstä.
-

Kaavio 12: Tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevan hakemuksen laatiminen

B. Menettely vaihe vaiheelta

Seuraavassa kerrotaan tarkemmin edellä olevassa kaaviossa 12 luetelluista vaiheista.

1. Kokoa tarvittavat asiakirjat

267. Hakemukseen tarvitaan jäljennös elatusapupäätöksestä ja hakijan esittämät tiedot tai pyyntö. Vaaditut asiakirjat ja tiedot on selvitettävä hakemuksen kohdevaltion maaprofiilista. Maaprofiilit ovat saatavilla Haagin konferenssin verkkosivustolla osoitteessa < www.hcch.net > kohdassa "Child Support / Maintenance Section".

2. Tarkasta hakijan antamat tiedot

268. Hakija täyttää muut hakemuksen tekvän valtion mahdollisesti edellyttämät lomakkeet. Varmista, että lomakkeet on täytetty mahdollisimman täydellisesti ja että hakija on antanut kaikki tarvittavat tiedot. Jos hakija ei ole täyttänyt jotakin suositellun hakemuslomakkeen kohtaa, hänen on annettava riittävät tiedot, jotta keskusviranomaisen voi täyttää asiakirjan.

3. Voidaanko hakemus tehdä yleissopimuksen nojalla?

269. Ennen tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevan hakemuksen tekemistä on selvitettävä, toteutuvatko seuraavat seikat:

- Hakijan on asuttava siinä valtiossa, jossa hakemus tehdään, voidakseen hakea keskusviranomaisen palveluja. Jos hakija asuu jossakin toisessa valtiossa, hänen on tehtävä hakemus kyseisen valtion keskusviranomaisen välityksellä.
 - Jos hakijalla ei vielä ole **elatusapupäätöstä** tai jos päätöstä ei ole tehty sopimusvaltiossa,⁶³ on tehtävä päätöksen saamista koskeva hakemus (ks. luku 8).
- Elatusapu käsittää lasten, puolison tai rekisteröidyn parisuhteen osapuolen elatustuen sekä lapsen tai puolison / rekisteröidyn parisuhteen osapuolen elatukseen liittyvät kulut.*
- Elatusapupäätöksessä määritellään velallisen velvoite maksaa elatusapua. Päätös voi sisältää elatusavun automaattisen tarkistamisen indeksin perusteella ja vaatimuksen elatusrästien, takautuvan elatusavun tai korkojen maksamisesta sekä vahvistuksen oikeudenkäyntikuluista.*

⁶³ Jotta päätös, joka lähetetään tunnustettavaksi pyynnön vastaanottavaan valtioon, voidaan tunnustaa ja panna täytäntöön yleissopimuksen nojalla, sen on oltava tehty sopimusvaltiossa. Ei riitä, että jokin sopimusvaltioista on aiemmin tunnustanut päätöksen. Yleissopimuksen selitysmuistio, 241 kohta.

- Koskeeko päätös elatusapua? Katso luvussa 2 annettu määritelmä. Jos päätös ei koske elatusapua, yleissopimuksen nojalla ei voida tehdä päätöksen tunnustamista koskevaa hakemusta.
- Jos vastaaja asuu jossakin muussa kuin sopimusvaltiossa tai jos täytäntöönpanon kohteena oleva omaisuus tai tulot sijaitsevat jossakin muussa kuin sopimusvaltiossa, päätöstä ei voida tunnustaa ja panna täytäntöön kyseisessä valtiossa yleissopimuksen nojalla.

4. Määritä, missä päätös on tehty

270. Jos päätös on tehty siinä valtiossa, johon hakemus lähetetään (pyynnön vastaanottava valtio), tai jos kyseinen valtio on jo tunnustanut päätöksen, hakemus koskee yksinkertaisesti pelkkää täytäntöönpanoa. Päätöksen tunnustaminen ei ole tarpeen, sillä valtiota pyydetään panemaan täytäntöön oma päätöksensä, ei toisen valtion päätöstä. Vaikka hakemukset ovat samankaltaisia, niissä tarvittavissa asiakirjoissa on eroja. Jos päätös on tehty pyynnön vastaanottavassa valtiossa, siirry lukuun 6.
271. Tunnustettava päätös on täytynyt tehdä sopimusvaltiossa. Jos näin ei ole, yleissopimusta ei voida soveltaa. Käytettävissä voi olla muita oikeussuojakeinoja, kuten kahdenvälinen sopimus tai jokin muu velallisen asuinvaltion lainsäädäntöön perustuva menettely. Hakijan on pyydettävä apua asianomaiselta lasten elatusapuun ja muuhun elatusapuun liittyvistä asioista vastaavalta viranomaiselta. Joissakin tapauksissa voidaan tarvita uusi elatusapupäätös.

5. Onko päätös jo tunnustettu?

272. Jos päätös on jo aiemmin tunnustettu pyynnön vastaanottavassa valtiossa, sitä ei tarvitse tunnustaa uudelleen. Tällöin on tehtävä pelkkää täytäntöönpanoa koskeva hakemus. Katso luku 6.

6. Täytyykö aineisto kääntää?

273. Lähetettävä hakemus ja päätös on toimitettava alkukielisinä, mutta niiden mukaan on liitettävä hakemuksen (ja sen liiteasiakirjojen) käännös pyynnön vastaanottavan valtion viralliselle kielelle⁶⁴, paitsi jos kyseisen valtion toimivaltainen viranomainen (hakemuksen käsittelevä oikeus- tai hallintoviranomainen) on ilmoittanut, ettei se tarvitse käännöstä. Pynnön vastaanottavan valtion maaprofiilissa on tietoa valtion virallisesta kielestä ja käännösvaatimuksista. Jos käännöstä vaaditaan, maaprofiilissa kerrotaan, voidaanko päätöksestä toimittaa tiivistelmä tai ote (ks. jäljempänä oleva selitys). Tämä saattaa pienentää käännöskuluja ja helpottaa kääntämistä.

7. Selvitä, tarvitaanko asiakirjoista oikeaksi todistettuja jäljennöksiä

274. Katso maaprofiilin 1 jakson II osan 1 kohta. Siitä ilmenee, vaatiiko pyynnön vastaanottava valtio joistakin asiakirjoista oikeaksi todistettuja jäljennöksiä. Jos vaatii, jäljennöstä on pyydettävä asianomaiselta oman maan viranomaiselta tai pyydettävä hakijaa hankkimaan vaaditut jäljennökset.

⁶⁴ Jos valtiossa on useampia virallisia kieliä eikä sen alueen kaikissa osissa käytetä kaikkia virallisia kieliä, on tärkeää varmistaa, millä kielellä hakemus on toimitettava maan kyseiseen osaan (44 artiklan 2 kohta).

8. Hanki päätöksen täytäntöönpanokelpoisuutta ja asianmukaista ilmoitusta koskevat asiakirjat

275. Jotta voidaan todistaa, että päätös on täytäntöönpanokelpoinen siinä maassa, jossa se on tehty, tarvitaan asiakirja, josta käy ilmi, että päätös on täytäntöönpanokelpoinen (*Statement of Enforceability*).⁶⁵ Asiakirjassa, josta käy ilmi, että vastaajalle on ilmoitettu menettelystä asianmukaisesti (*Statement of Proper Notice*), vahvistetaan, että vastaajalle on ilmoitettu elatusapupäätökseen johtaneesta menettelystä ja hänellä on ollut mahdollisuus tulla kuulluksi tai että vastaajalle on ilmoitettu päätöksestä ja hänellä on ollut mahdollisuus riitauttaa se tai hakea siihen muutosta. Jos päätös on tehty jossakin muussa sopimusvaltiossa, näitä asiakirjoja on pyydettävä kyseisestä valtiosta (alkuperävaltiosta).

9. Tee tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskeva hakemus

276. Hakemuksessa käytetään suositettua lomaketta.⁶⁶ Lisäksi on varmistettava, että kaikki kohdat on täytetty oikein. Maaprofiilista on varmistettava, että hakemus noudattaa kaikkia tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevalle hakemukselle asetettuja vaatimuksia, kuten vaatimusta oikeaksi todistettujen jäljennösten toimittamisesta tai mahdollisuutta käyttää otetta tai tiivistelmää (ks. 1 jakson II osan 1 kohta). Näin voidaan varmistaa, että pyynnön vastaanottava valtio voi käsitellä hakemuksen viipymättä.

277. Luvussa 15 annetaan ohjeita suositetun hakemuslomakkeen täyttämiseen.

10. Liitä hakemukseen kaikki tarvittavat asiakirjat

278. Tämän luvun seuraavassa jaksossa käsitellään tarkemmin kaikkia muita vaadittavia asiakirjoja ja niiden täyttämistä.

11. Täytä saatelomake

279. Pakollinen saatelomake (*Transmittal Form*) tarvitaan kaikissa yleissopimuksen mukaisissa hakemuksissa. Saatelomake lähetetään hakemuslomakkeen ja vaadittujen asiakirjojen mukana. Lomakkeessa on hakemuksen toimittavan keskusviranomaisen valtuutetun edustajan nimi. Lomaketta ei allekirjoiteta. Luvussa 15 annetaan ohjeita saatelomakkeen täyttämiseen.

12. Lähetä hakemus toisen valtion keskusviranomaiselle

280. Useimmiten asiakirjat lähetetään pyynnön vastaanottavan valtion keskusviranomaiselle tavallisessa postissa. Osa valtiosta hyväksyy asiakirjat myös sähköisessä muodossa. Selvitä asia pyynnön vastaanottavan valtion maaprofiilista ja lähetä asiakirjat pyydettyssä muodossa mainittuun osoitteeseen.

⁶⁵ Tähän voidaan käyttää suositettua lomaketta. Joissakin valtioissa voidaan käyttää "*attestation de la force de chose jugée*" -asiakirjaa, josta käy ilmi, että päätös on sitova kyseisessä valtiossa. Jos hakemus koskee pelkkää tunnustamista, asiakirjasta on käytävä ilmi ainoastaan, että päätös on voimassa eikä että päätös on täytäntöönpanokelpoinen. (26 artikla)

⁶⁶ Kaikki valtiot eivät käytä suositettua lomaketta. Näissä valtioissa käytettävä lomake määritetään kansallisen lainsäädännön tai keskusviranomaisen käytäntöjen mukaan. Tässä käsikirjassa käsitellään vain pakollisten ja suositettujen lomakkeiden täyttämistä, eikä keskityä kansallisiin tai kansainvälisiin lomakkeisiin.

13. Odota vahvistusta pyynnön vastaanottamisesta

281. Pynnön vastaanottaneen valtion on ilmoitettava vastaanottamisesta kuuden viikon kuluessa. Keskusviranomaisen on annettava ilmoitus pakollisella vastaanottotodistuksella (*Acknowledgement Form*). Vastaanottoilmoituksen yhteydessä pyynnön vastaanottanut keskusviranomainen kertoo myös, mihin myöhemmät käsittelyä koskevat kyselyt osoitetaan, ja antaa asiaa valtiassa käsittelevän henkilön tai yksikön yhteystiedot.

14. Toimita tarvittaessa vaaditut lisäasiakirjat

282. Vastaanottotodistuksessa voidaan pyytää muiden asiakirjojen tai lisätietojen toimittamista. Tiedot on toimitettava mahdollisimman pian mutta kuitenkin kolmen kuukauden kuluessa. Jos on aihetta epäillä, että tietojen toimittamiseen menee yli kolme kuukautta, asiasta on ilmoitettava toisen valtion keskusviranomaiselle, sillä se voi lopettaa asian käsittelyn kolmen kuukauden jälkeen, jos se ei saa vastausta.

***Hyvä käytäntö:** Jos pyydettyjen tietojen tai asiakirjojen hankkiminen on vaikeaa, asiasta on hyvä ilmoittaa toiselle keskusviranomaiselle. Muuten pyynnön vastaanottaneen valtion keskusviranomainen voi lopettaa asian käsittelyn, jos se ei ole saanut minkäänlaista vastausta kolmen kuukauden kuluessa.*

III. Hakemukseen vaadittavien asiakirjojen valmistelu

A. Yleistä

283. Yleissopimuksen 11, 12 ja 25 artiklassa määrätään kaikkien elatusapupäätöksen tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevien hakemusten sisällöstä.
284. Käsikirjan tässä jaksossa selitetään, mitä hakemuspaketin tulee sisältää ja miten tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevaan hakemukseen kuuluvat asiakirjat kuuluu koota ja täyttää. Seuraavassa taulukossa luetellaan vaaditut asiakirjat. Pynnön vastaanottava valtio ei voi vaatia tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevaan hakemukseen muita asiakirjoja (11 artiklan 3 kohta).

✓	Hakemus (suositettu lomake)
✓	Päätöksen koko teksti tai tiivistelmä
✓	Asiakirja, josta käy ilmi, että päätös on täytäntöönpanokelpoinen
✓	Asiakirja, josta käy ilmi, että vastaajalle on ilmoitettu asianmukaisesti menettelystä (ellei vastaaja ole ollut läsnä tai riitauttanut päätöstä)
Tarvittaessa	Taloudellista tilannetta koskeva lomake (vain velkojan tekemässä hakemuksessa)
Tarvittaessa	Laskelma elatusapurästeistä
Tarvittaessa	Selvitys päätöksen tarkistamisesta tai sitomisesta indeksiin
Tarvittaessa	Asiakirjojen käännettyt jäljennökset
✓	Saatelomake

Kaavio 13: Tunnustamis- ja täytäntöönpanohakemuksissa tarvittavat asiakirjat

285. Jos hakijana on julkisen sektorin elin, pyynnön esittävä valtio voi myös tapauksesta riippuen haluta sisällyttää hakemukseen tietoa julkisen sektorin elimen maksamista etuuksista.
286. Tässä jaksossa oletetaan, että virkailija tai hakemuksen laatija käyttää Haagin konferenssin suositamia ja julkaisemia lomakkeita. Kaikki valtiot eivät välttämättä käytä kyseisiä lomakkeita. Niissä virkailijoiden on noudatettava valtion omia kansallisten lomakkeiden täyttämistä koskevia toimintaperiaatteita ja menettelyjä.

B. Hakemuksen sisältö (tunnustaminen tai tunnustaminen ja täytäntöönpano)

1. Hakemuslomake

287. Hakemuksessa käytetään suositettua hakemuslomaketta (tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskeva hakemus, *Application for Recognition or Recognition and Enforcement*). Lomakkeen avulla voidaan varmistaa, että kaikissa hakemuksissa on tarvittavat tiedot.
288. Luvussa 15 annetaan ohjeita suositetun lomakkeen täyttämiseen.

2. Asiakirja, josta käy ilmi, että päätös on täytäntöönpanokelpoinen (Statement of Enforceability)

289. Jotta päätös voitaisiin panna täytäntöön pyynnön vastaanottavassa valtiossa, sen on oltava täytäntöönpanokelpoinen alkuperävaltiossa eli valtiossa, jossa se on tehty. Juuri tämä on vastavuoroisuuden ydin: yhdessä valtiossa täytäntöönpanokelpoiset päätökset on pantava täytäntöön myös toisessa valtiossa.

Vinkki: Joskus päätöstä, jonka tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa haetaan, ei ole tehty pyynnön esittävässä eikä pyynnön vastaanottavassa valtiossa vaan jossakin kolmannessa sopimusvaltiossa. On tärkeää muistaa, että asiakirjan, josta käy ilmi, että päätös on täytäntöönpanokelpoinen, on oltava päätöksentekovaltion (alkuperävaltion) toimivaltaisen viranomaisen myöntämä ja siinä on osoitettava, että päätös on alkuperävaltiossa täytäntöönpanokelpoinen.

a) Päätös on oikeusviranomaisen tekemä

290. Jos päätöksen on tehnyt oikeusviranomainen, tarvitaan ainoastaan asiakirja, josta käy ilmi, että päätös on täytäntöönpanokelpoinen siinä valtiossa, jossa se on tehty.⁶⁷

b) Päätös on hallintoviranomaisen tekemä

291. Jos päätöksen on tehnyt hallintoviranomainen, asiakirjasta on käytävä ilmi seuraavat seikat:

- 1 päätös on täytäntöönpanokelpoinen siinä valtiossa, jossa se on tehty, ja
- 2 päätöksen tehnyt viranomainen oli julkisen sektorin elin, jonka päätökset täyttävät seuraavat edellytykset:
 - i) päätökseen voi hakea muutosta tai pyytää sen uudelleen tarkastelua oikeusviranomaisessa ja
 - ii) päätöksellä on sama vaikutus kuin samaa asiaa koskevalla oikeusviranomaisen päätöksellä.

292. Jälkimmäistä seikkaa (edellä olevan luotelman 2 kohtaa) koskevaa asiakirjaa ei tarvita, jos alkuperävaltio on 57 artiklan mukaisesti täsmentänyt, että sen hallintoviranomaisten päätökset täyttävät aina kyseiset vaatimukset (25 artiklan 1 kohdan b alakohta). Myös pyynnön vastaanottava valtio on voinut 57 artiklan mukaisesti täsmentää, että se ei vaadi asiakirjaa, josta käyvät ilmi edellä olevan luotelman 2 kohdan tiedot.

293. Tästä seuraa, että jos tunnustettava tai tunnustettava ja täytäntöönpanettava päätös on hallintoviranomaisen tekemä, täytäntöönpanokelpoisuutta koskevassa asiakirjassa tarvittavien tietojen selvittämiseksi on selvitettävä, onko päätöksen tehnyt valtio tai pyynnön vastaanottava valtio täsmentänyt asiaa edellä mainitulla tavalla. Asian voi selvittää alkuperävaltion ja pyynnön vastaanottavan valtion maaprofiileista.

⁶⁷ Joissakin valtioissa voidaan käyttää "attestation de la force de chose jugée" -asiakirjaa, josta käy ilmi, että päätös on lainvoimainen kyseisessä valtiossa.

294. On hyvä muistaa, että jos hakemus koskee vain päätöksen tunnustamista, päätöksen ei tarvitse olla alkuperävaltiossa täytäntöönpanokelpoinen. Riittää, että se on voimassa kyseisessä valtiossa. Täytäntöönpanokelpoisuuden todistamiseen suositetussa lomakkeessa (*Statement of Enforceability of a Decision*) on kohta, johon merkitään päätöksen voimaantulopäivä. Näin vaatimus voidaan täyttää kyseisellä lomakkeella.

3. Asiakirja, josta käy ilmi, että vastaajalle on ilmoitettu asianmukaisesti menettelystä (*Statement of Proper Notice*)

295. Pyynnön vastaanottavan valtion on saatava tietää, että vastaajalle on ilmoitettu päätöksentekoon johtaneesta menettelystä asianmukaisesti. Tämä voi tarkoittaa ilmoitusta menettelystä ja mahdollisuutta tulla kuulluksi tai ilmoitusta päätöksestä ja mahdollisuutta riitauttaa se.
296. Jos vastaaja on ollut läsnä menettelyissä, asia on ilmoitettava hakemuslomakkeen kohdassa 7. Jos vastaaja ei ole ollut läsnä tai edustettuna menettelyissä, hakemukseen tarvitaan asiakirja, josta käy ilmi, että vastaajalle on ilmoitettu asianmukaisesti menettelystä.⁶⁸
297. Asiakirjan olisi oltava päätöksentekovaltion toimivaltaisen viranomaisen täyttämä. Asiakirjan laatijan on osoitettava, että päätöksen tai **toimivaltaisen viranomaisen** asiakirjojen mukaan
- vastaajalle on ilmoitettu menettelyistä ja hänellä on ollut mahdollisuus tulla kuulluksi tai
 - vastaajalle on ilmoitettu päätöksestä ja hänellä on ollut mahdollisuus riitauttaa se päätöksen tehneen valtion (alkuperävaltion) lainsäädännön vaatimusten mukaisesti.
- Keskusviranomainen on sopimusvaltion nimeämä viranomainen, joka vastaa yleissopimuksen mukaisista hallinnolliseen yhteistyöhön ja apuun liittyvistä tehtävistä tai suorittaa ne.**
- Toimivaltainen viranomainen on tietyn valtion viranomainen, jonka tehtävänä on tai joka saa kyseisen valtion lainsäädännön mukaan hoitaa tiettyjä yleissopimuksen mukaisia tehtäviä. Toimivaltainen viranomainen voi olla tuomioistuimien, hallintoyksikkö, elatusaputoimisto tai muu valtiollinen elin, joka hoitaa joitakin yleissopimukseen liittyviä tehtäviä.**
298. Jos vastaajalle on alkuperävaltiossa annettu vaadittu ilmoitus, siitä on useimmiten saatavilla jokin asiakirja, kuten tiedoksianto tai ilmoitusta koskeva todistus tai vahvistus, jolla voidaan vahvistaa, että vastaajalle on ilmoitettu menettelyistä tai päätöksestä. Myös päätöksessä voidaan mainita, että vastaaja on ollut läsnä taikka että hänelle on ilmoitettu menettelyistä tai päätöksestä ja hänellä on ollut mahdollisuus tulla kuulluksi tai riitauttaa päätös. Joissakin valtioissa vastaaja voi kansallisen lainsäädännön mukaisesti antaa ainoastaan kirjallisen vastauksen. Tällaiset asiakirjat voivat auttaa toimivaltaista viranomaista laatimaan asiakirjan, josta käy ilmi, että vastaajalle on ilmoitettu asianmukaisesti menettelystä.

⁶⁸ Yleissopimus koskee sekä hallinto- että oikeuselimissä tehtyjä päätöksiä. Joissakin järjestelmissä vastaajalle/velalliselle ei anneta ilmoitusta ennen päätöksentekoa, vaan hänelle ilmoitetaan päätöksestä päätöksenteon jälkeen ja annetaan mahdollisuus riitauttaa päätös.

299. Jos vaadittu ilmoitus on tehtävä kyseisen valtion ulkopuolella ja sekä alkuperävaltio että kyseinen toinen valtio ovat sopimuspuolina jossakin toisessa ilmoituksen antamiseen sovellettavassa kansainvälisessä sopimuksessa, alkuperävaltion toimivaltainen viranomaislainen voi käyttää kyseisen ilmoitusmenettelyn asiakirjoja laatiakseen asiakirjan, josta käy ilmi, että vastaajalle on ilmoitettu asianmukaisesti menettelystä.

4. Taloudellista tilannetta koskeva lomake

300. Taloudellista tilannetta koskeva lomake (*Financial Circumstances Form*) helpottaa tunnustetun päätöksen täytäntöönpanoa ja sisältää lisätietoja, jotka voivat olla avuksi vastaajan olinpaikan selvittämisessä. Koska lomake on suunniteltu käytettäväksi useissa eri hakemuksissa, sen kaikkia osia ei tarvitse täyttää tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevien hakemusten yhteydessä. Etenkin on syytä muistaa, että koska hakemus koskee tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa, velkojan tilannetta koskevia tietoja ei tarvitse täyttää. Jos hakemuksella ei pyydetä täytäntöönpanoa (eli hakemus koskee vain tunnustamista), lomaketta ei tarvitse täyttää.
301. Suositettu lomake sisältää tietoa velallisen taloudellisesta tilanteesta ja hänen omaisuudestaan. Tiedot ovat tarpeen päätöksen täytäntöönpanossa etenkin, jos velallinen ei maksa vaadittua elatusapua vapaaehtoisesti. Lomake on täytettävä mahdollisimman täydellisesti siltä osin kuin seikat ovat hakijan tiedossa.
302. Velkoja/hakija voi täyttää lomakkeen, sillä velallista koskevat lomakkeen tiedot ovat usein hakijan saatavilla. Jos velkoja/hakija täyttää lomakkeen, keskusviranomaisen edustajan on kuitenkin tarkastettava lomake varmistaakseen, että siinä on kaikki tarvittavat tiedot.
303. Luvussa 15 annetaan ohjeita lomakkeen täyttämiseen.

5. Laskelma elatusapurästeistä

304. Päätöksen tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevan pyynnön yhteydessä hakija voi pyytää myös päätöksen tekemisen jälkeen kertyneiden elatusapurästien täytäntöönpanoa. Hakijan on tällöin toimitettava täydellinen laskelma, josta käyvät ilmi päätöksen mukaiset elatusapumaksut, maksetut maksut (jos sellaisia on) ja maksamatta oleva osuus. Asiakirjan tietojen on oltava mahdollisimman täydellisiä ja oikein, sillä vastaaja voi riitauttaa tunnustamisen ja täytäntöönpanon sillä perusteella, että elatusapurästien on maksettu kokonaan. Jos elatusapurästeihin on laskettu mukaan myös niiden korot, on hyvän käytännön mukaista selvittää tyhjentävästi, miten korko on laskettu ja mikä on koron perimisen oikeusperusta.

Hyvä käytäntö: Jos elatusaputoimisto tai elatusavun täytäntöönpanosta vastaava virasto on osallistunut elatusapurästien laskemiseen ja täytäntöönpanoon, hakemukseen on sisällytettävä lausunto kyseiseltä viranomaiselta, sillä sen hallussa olevat tiedot ovat oikein ja täydelliset.

6. Selvitys elatusavun tarkistamisesta tai sitomisesta indeksiin

305. Joissakin valtioissa päätökseen tai päätöksen perustana olevaan lainsäädäntöön sisältyy mahdollisuus päätöksen automaattisesta tarkistamisesta tietyin väliajoin tai päätöksen sitomisesta indeksiin. Jos näin on, pyynnön esittävän valtion on annettava tiedot siitä, miten tarkistaminen toteutetaan. Jos tarkistaminen perustuu esimerkiksi prosenttiosuuteen elinkustannuksista, valtion on selvitettävä, miten se laskee tarkistuksen, mitä tietoja laskelmaan tarvitaan ja miten laskettu uusi summa annetaan tiedoksi pyynnön vastaanottavalle keskusviranomaiselle ja asianosaisille.
306. Myös joihinkin hallintoviranomaisten päätöksiin sisältyy mahdollisuus arvioida päätöstä uudelleen tai tarkistaa elatusapua määrätyin väliajoin osapuolten taloudellisen tilanteen perusteella.⁶⁹ Jos tunnustettavaa päätöstä voidaan tällä tavalla arvioida uudelleen, on varmistettava, että pyynnön vastaanottavalle valtiolle annetaan riittävä selvitys siitä, miten uudelleenarviointi tehdään ja miten mahdollinen uudelleen arvioitu summa ilmoitetaan pyynnön vastaanottavalle valtiolle.
307. Yleisen hyvän käytännön mukaisesti on suositeltavaa, että tarkistus lasketaan päätöksen tehneessä valtiossa, sillä kyseinen valtio tuntee laskumenettelyn parhaiten. Jos tämä on odotettu menettely, päätöksen tarkistamista koskevassa selvityksessä on kerrottava pyynnön vastaanottavalle valtiolle, miten menettely toteutetaan ja milloin pyynnön vastaanottava valtio voi odottaa saavansa tarkistetut elatusaputiedot.

7. Päätöksen koko teksti

308. Seuraavassa lueteltuja poikkeuksia lukuun ottamatta hakemuksen on sisällettävä elatusapupäätöksen koko teksti. Yleensä hakemukseen liitetään päätöksen tehneen oikeus- tai hallintoviranomaisen antama tavallinen jäljennös päätöksestä.

a) Valtio on ilmoittanut hyväksyvänsä tiivistelmän tai otteen

309. Valtio voi ilmoittaa, että se hyväksyy päätöksen koko tekstin sijasta tiivistelmän tai otteen päätöksestä (25 artiklan 3 kohdan b alakohta). Joissakin tapauksissa elatusapua koskevat säännökset ovat vain pieni osa koko päätöstä. Valtio ei välttämättä halua maksaa koko tekstin käännättämisestä, jos siitä tarvitaan vain elatusapua koskevia säännöksiä. Pynnön vastaanottavan valtion maaprofiilista selviää, hyväksyykö valtio tiivistelmän tai otteen.
310. Jos pyynnön vastaanottava valtio hyväksyy otteen, sen toimittamisessa on käytettävä suositettua lomaketta (pätöksen tiivistelmämake, *Abstract of a Decision*).

Hyvä käytäntö: Jos asiasta on annettu useampi kuin yksi päätös, hakemukseen on sisällytettävä jäljennökset kaikista päätöksistä, jos niihin perustuvia elatusapumaksuja on rästissä. Jos myöhempi päätös on korvannut koko aiemman päätöksen, pyynnön vastaanottavan valtion ei tulisi edellyttää aiemman päätöksen liittämistä. On myös hyvä muistaa, että jos päätös on tehty valtiossa, jossa päätökset tarkistetaan automaattisesti (kuten Australiassa, jossa elatusapu arvioidaan säännöllisesti uudelleen), hakemukseen on liitettävä kaikki kyseistä ajanjaksoa koskevat arvioinnit, sillä jokainen arviointi voidaan katsoa erilliseksi, uudeksi päätökseksi.

⁶⁹

Esimerkiksi Australiassa elatusapu arvioidaan ja määritetään uudelleen 15 kuukauden välein.

- b) **Pyynnön vastaanottava valtio on täsmentänyt, että hakemukseen tarvitaan oikeaksi todistettu jäljennös päätöksestä, päätös on riitautettu tai siihen on haettu muutosta taikka päätöksestä on pyydetty oikeaksi todistettua täydellistä jäljennöstä**

311. Yleissopimuksen 25 artiklan 3 kohdan mukaan valtio voi täsmentää edellyttävänsä toimivaltaisen viranomaisen oikeaksi todistamaa jäljennöstä päätöksestä. Lisäksi 25 artiklan 2 kohdan mukaan hakemukseen on liitettävä oikeaksi todistettu jäljennös, jos päätös on riitautettu tai siihen on haettu muutosta taikka jos toimivaltainen viranomainen sellaista pyytää.⁷⁰ Muissa tapauksissa riittää tavallinen jäljennös. Maaprofiilista käy ilmi, tarvitaanko oikeaksi todistettuja jäljennöksiä.
312. Päätös saattaa täytyä kääntää pyynnön vastaanottavan valtion viralliselle kielelle⁷¹ taikka englanniksi tai ranskaksi. Kääntämistä koskevia vaatimuksia käsitellään tarkemmin luvussa 3 (osassa 2). Maaprofiilista selviää, onko päätös käännettävä.

8. Muut hakemusta tukevat tiedot

313. Vaikka pyynnön vastaanottava valtio ei voi vaatia tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevassa hakemuksessa muita kuin 25 artiklassa mainittuja asiakirjoja, muut hakemusta tukevat tiedot voivat joissakin tapauksissa helpottaa tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevaa menettelyä.
314. Esimerkiksi, jos hakija on julkisen sektorin elin ja se on maksanut etuuksia elatusavun sijasta, hakemukseen voidaan liittää etuuksien maksamista koskevia asiakirjoja, joilla voidaan osoittaa julkisen sektorin elimen oikeus tehdä hakemus. Vastaavasti, jos vanhemmalle lapselle maksettavaa elatusapua koskevassa päätöksessä on asetettu ehdoksi osallistuminen korkea-asteen koulutukseen, todistus lapsen läsnäolosta korkeakoulussa voi olla avuksi päätöksen täytäntöönpanossa. Vaikka tällaisia asiakirjoja ei lähtökohtaisesti vaadita tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevassa hakemuksessa, niiden avulla voidaan varmistaa, että hakemus käsitellään pyynnön vastaanottavassa valtiossa joutuisasti.

9. Täytä saatelomake

315. Saatelomake (*Transmittal Form*) on pakollinen lomake, jonka avulla valtiot voivat lähettää hakemuksia vakioidulla ja yhdenmukaisella tavalla. Saatelomake on liitettävä kaikkiin yleissopimuksen nojalla tehtäviin hakemuksiin. Lomakkeessa luetellaan vaaditut asiakirjat ja hakemukseen sisältyvät tiedot. Lisäksi siinä kerrotaan pyynnön vastaanottavalle keskusviranomaiselle, mitä hakemus koskee.
316. Luvussa 15 annetaan ohjeita saatelomakkeen täyttämiseen.

⁷⁰ Yleissopimuksen 25 artiklan 2 kohta.

⁷¹ Virallinen kieli voi olla myös valtion tietyn osan, kuten maakunnan tai alueen, virallinen kieli. Ks. luku 3 (44 artikla).

IV. Tunnustaminen ja täytäntöönpano – muut huomioon otettavat seikat

A. Elatusapusopimukset

1. Yleistä

317. **Elatusapusopimukset** määritellään yleissopimuksen 3 artiklassa. Ne eivät ole elatusapupäätöksiä, vaikka niitä käsitellään yleissopimuksen tietyissä osissa samalla tavalla kuin elatusapupäätöksiä. Yleissopimuksen 30 artiklassa määrätään erikseen elatusapusopimuksen tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta edellyttäen, että sopimus on alkuperävaltiossa täytäntöönpanokelpoinen samalla tavoin kuin elatusapupäätös.

Elatusapusopimuksella tarkoitetaan elatusavun maksamisesta tehtyä kirjallista sopimusta, joka on joko laadittu virallisesti tai rekisteröity virallisena asiakirjana toimivaltaisen viranomaisen toimesta tai joka on toimivaltaisen viranomaisen vahvistama tai tehty, rekisteröity tai tallennettu toimivaltaisen viranomaisen toimesta ja jota toimivaltainen viranomainen voi tarkastella uudelleen ja muuttaa.

318. Sopimusvaltio voi yleissopimuksen mukaisesti tehdä varauman, jonka mukaan se ei tunnusta eikä pane täytäntöön elatusapusopimuksia. Tämä mainitaan maaprofiilissa

2. Tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevat menettelyt

a) Hakemus tehdään keskusviranomaisten välityksellä

319. Yleissopimuksen 10 artiklan sisältämiä tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevia määräyksiä sovelletaan myös elatusapusopimuksiin. Tämä tarkoittaa, että elatusapusopimusten tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevat menettelyt ovat yleisesti ottaen samanlaiset kuin elatusapupäätösten tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevat menettelyt edellyttäen, että elatusapu itsessään kuuluu yleissopimuksen soveltamisalaan (ks. soveltamisalaa koskeva luvun 3 osa 1). Menettelyjen välillä on kuitenkin joitakin eroja. Ne koskevat elatusapusopimuksen tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevassa hakemuksessa tarvittavia asiakirjoja sekä menettelyä ja perusteita, joita elatusapusopimuksen tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa vastustava vastaaaja voi käyttää. Yleissopimuksen 30 artiklan 5 kohdassa luetellaan ne yleissopimuksen artikkelit, joita sovelletaan elatusapusopimusten tunnustamiseen ja täytäntöönpanoon, ja ne, joita ei sovelleta.

320. Näin ollen hakija voi pyytää keskusviranomaista välittämään elatusapusopimuksen tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevan hakemuksen toiseen sopimusvaltioon, kunhan elatusapusopimus koskee alle 21-vuotiaaseen lapseen (tai alle 18-vuotiaaseen, jos asiasta on tehty varauma) kohdistuvaa elatusvelvollisuutta taikka lapseen ja puolisoon tai entiseen puolisoon kohdistuvaa elatusvelvollisuutta.

b) Asiakirjat

321. Koska elatusapusopimuksen tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevaa hakemusta käsitellään samalla tavoin kuin elatusapupäätöksen tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevaa hakemusta, myös vaadittavissa asiakirjoissa on yhtäläisyyksiä. Kaikissa tapauksissa tarvitaan seuraavat asiakirjat:

(1) Hakemuslomake

322. Hakemuslomake kattaa 11 artiklassa vaaditut tiedot. Elatusapusopimusten tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa varten ei ole laadittu erityistä hakemuslomaketta. Elatusapupäätöksen tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskeva lomake kuitenkin soveltuu tarkoitukseen vastaajalle annettavaa ilmoitusta koskevaa määräystä lukuun ottamatta, joten sitä voidaan käyttää myös tässä yhteydessä.

(2) Asiakirja, josta käy ilmi, että elatusapusopimus on täytäntöönpanokelpoinen

323. Jotta elatusapusopimus voidaan tunnustaa tai tunnustaa ja panna täytäntöön, sen täytyy olla alkuperävaltiossa täytäntöönpanokelpoinen.⁷² Jos täytäntöönpanolle on asetettu ennakkoehdot, kuten sopimuksen tallentaminen oikeusviranomaisen toimesta, asiakirjan antavan toimivaltaisen viranomaisen on varmistettava, että ehdot täyttyvät. Jos osapuolet asuivat sopimuksen tekohetkellä eri valtioissa, alkuperävaltio on yleensä se valtio, jossa sopimus on tehty tai virallistettu.
324. Elatusapusopimuksen täytäntöönpanokelpoisuuden osoittavalle asiakirjalle ei ole laadittu suositettua lomaketta. Vastaavaa elatusapupäätösten yhteydessä käytettävää lomaketta (*Statement of Enforceability of a Decision*) voidaan kuitenkin muokata tähän tarkoitukseen sopivaksi.⁷³

(3) Asiakirja, josta käy ilmi, että vastaajalle on ilmoitettu asianmukaisesti menettelystä

325. Elatusapusopimusten luonteen vuoksi tätä asiakirjaa ei tarvita elatusapusopimuksen tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevassa hakemuksessa. Koska molemmat osapuolet ovat osallistuneet elatusapusopimuksen tekemiseen ja ovat antaneet sopimukselle suostumuksensa tai hyväksyntänsä, asianmukaisesta ilmoituksesta todistavaa asiakirjaa ei tarvita.

(4) Velallisen taloudellinen tilanne

326. Jos elatusapusopimus on määrä panna täytäntöön sen tunnustamisen jälkeen, hakemukseen voidaan liittää taloudellista tilannetta koskeva lomake (*Financial Circumstances Form*), sillä lomake sisältää tärkeää tietoa sekä velallisen olinpaikasta että hänen omaisuudestaan ja tuloistaan. Tiedot auttavat pyynnön vastaanottavaa valtiota selvittämään velallisen olinpaikan, jotta valtio voi antaa hänelle tiedon sopimuksen tunnustamisesta.

(5) Muut asiakirjat

327. Vaikka yleissopimuksen 25 artiklan 1 kohtaa ei sovelleta elatusapusopimusten tunnustamiseen ja täytäntöönpanoon, on hyvän käytännön mukaista sisällyttää hakemukseen tarpeen vaatiessa seuraavat asiakirjat:

Asiakirja, jossa todetaan elatusapurästöt

328. Jos hakija pyytää sopimuksen nojalla kertyneiden elatusapurästien täytäntöönpanoa, pyynnön mukana on toimitettava kaikki tarvittavat pyyntöä tukevat asiakirjat, kuten laskelma maksetuista ja maksamatta olevista elatusapumaksuista. (Ks. asian käsittely edellä olevassa jaksossa III.)

⁷² Yleissopimuksen selitysmuistio, 558 kohta.

⁷³ Joissakin valtioissa voidaan käyttää "*attestation de la force de chose jugée*" -asiakirjaa, josta käy ilmi, että sopimus on lainvoimainen kyseisessä valtiossa.

Selvitys sopimuksen tarkistamisesta

329. Jos sopimukseen sisältyy mahdollisuus elatusavun automaattisesta tarkistamisesta tai sitomisesta indeksiin, hakemukseen on liitettävä tarkistamista selittävä asiakirja. (Ks. asian käsittely edellä olevassa jaksossa III.)

c) Tunnustamis- ja täytäntöönpanomenettely pyynnön vastaanottavassa valtiossa

330. Pynnön vastaanottavassa valtiossa noudatettava elatusapusopimuksen tunnustamis- ja täytäntöönpanomenettely poikkeaa hieman päätöksiä koskevasta menettelystä. Elatusapusopimuksia koskevista menettelyistä määrätään 30 artiklassa, ja niitä käsitellään käsikirjan luvussa 5, jossa kerrotaan saapuvien tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevien hakemusten käsittelystä.

d) Elatusapusopimukset – toimivaltaisille viranomaisille osoitetut pyynnot (suorat pyynnot)

331. Jos elatusapusopimus koskee muita kuin yleissopimuksen II ja III luvun soveltamisalaan kuuluvia elatusvelvollisuuksia (esim. ainoastaan puolisojen tai entisten puolisojen välistä elatusvelvollisuutta), sopimuksen tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskeva pyyntö on osoitettava suoraan toimivaltaiselle viranomaiselle. Sovellettavia menettelyjä käsitellään luvussa 16.
332. On kuitenkin hyvä huomata, että sopimusvaltio voi antaa selityksen, jonka mukaan kaikki elatusapusopimuksen tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevat hakemukset on tehtävä toimivaltaisen viranomaisen sijaan valtion keskusviranomaiselle.⁷⁴ Tämä käy ilmi valtion maaprofiilista.

B. Puolison tai entisen puolison elatusapu

333. Soveltamisalaa käsitellään edellä luvussa 3. Yleisesti puolisojen ja entisten puolisojen väliset elatusvelvoitteet kuuluvat yleissopimuksen soveltamisalaan yleissopimuksen II ja III luvussa mainittuja keskusviranomaisen tehtäviä lukuun ottamatta (elleivät molemmat sopimusvaltiot ole laajentaneet lukujen soveltamista koskemaan puolisojen tai entisten puolisojen välisiä elatusvelvoitteita). On pidettävä mielessä, että jos täytäntöönpantava elatusapupäätös koskee sekä lasten elatusapua että puolison tai entisen puolison elatusapua, päätös kuuluu automaattisesti koko yleissopimuksen soveltamisalaan. Tällöin edellä kuvattuja, lapseen kohdistuvia elatusvelvoitteita koskevan päätöksen tunnustamisen tai tunnustamisen ja täytäntöönpanon menettelyjä sovelletaan myös puolison tai entisen puolison elatusapua koskeviin säännöksiin.
334. Jos keskusviranomaisen ei osallistu menettelyyn sen vuoksi, että pyynnön vastaanottava ja pyynnön esittävä valtio eivät ole antaneet selitystä keskusviranomaisen palveluiden laajentamisesta, pyynnön esittävässä valtiossa olevan hakijan on lähetettävä tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskeva pyyntö pyynnön vastaanottavan valtion keskusviranomaisen sijasta suoraan valtion toimivaltaiselle viranomaiselle. Tällöin kyseessä on suora pyyntö, johon sovelletaan 37 artiklaa. Suoria pyyntöjä käsitellään luvussa 16.

⁷⁴ Näin voidaan tehdä, jotta sopimusten tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevia pyyntöjä voidaan tarkastella ja valvoa paremmin. Yleissopimuksen selitysmuistio, 565 kohta.

C. Muiden perheenjäsenten elatusapu

335. Soveltamisalaa käsitellään edellä luvussa 3. Jos pyynnön vastaanottava ja pyynnön esittävä valtio eivät ole antaneet muiden perheenjäsenten elatusavusta yhteneväisiä⁷⁵ selityksiä, ei ole perusteita käsitellä pyyntöä muiden perheenjäsenten elatusapua koskevan päätöksen tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta. Jos valtiot ovat antaneet selitykset yleissopimuksen soveltamisalan laajentamisesta, yleissopimuksen määräyksiä sovelletaan näiden selitysten rajoissa.

V. Muut seikat

A. Vastaajan olinpaikka

336. Hakija ei aina välttämättä tiedä vastaajan olinpaikkaa. Tämä ei estä päätöksen tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevan hakemuksen tekemistä. Vastaanotettuaan hakemuksen pyynnön vastaanottanut valtio pyrkii tarvittavin keinoin selvittämään vastaajan olinpaikan.
337. On kuitenkin mahdollista, että velkoja haluaa vahvistaa velallisen olinpaikan ennen tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevan hakemuksen tekemistä. Näin voi olla esimerkiksi silloin, jos on epäselvää, onko vastaaja pyynnön vastaanottavassa valtiossa, tai jos päätöksen kääntämisestä pyynnön vastaanottavan valtion kielelle aiheutuu kustannuksia.
338. Sen selvittäminen, onko vastaaja pyynnön vastaanottavassa valtiossa, voi olla tarpeen ennen hakemuksen laatimista myös silloin, jos päätös on hallintoviranomaisen tekemä. Tämä johtuu siitä, että pyynnön esittävän valtion keskusviranomaisen on tiedettävä, edellyttääkö pyynnön vastaanottava valtio asiakirjaa, josta käy ilmi, että päätös täyttää 19 artiklan 3 kohdan vaatimukset.
339. Tällaisissa tilanteissa hakija voi esittää ensin erityisiä toimenpiteitä koskevan pyynnön (ks. käsikirjan luku 13) velallisen tai vastaajan olinpaikan (tai velallisen tulojen tai omaisuuden sijaintipaikan) selvittämisestä. Kun asia on selvitetty, tunnustamista tai tunnustamista ja päätöksentekoa koskevan hakemuksen suhteen voidaan edetä.
340. On kuitenkin syytä huomata, että vastaajan osoitetta ei välttämättä anneta pyynnön esittäneelle keskusviranomaiselle tai hakijalle, jos pyynnön vastaanottaneen valtion kansallinen lainsäädäntö kieltää tiedon luovuttamisen. Tällöin pyynnön vastaanottanut valtio voi vain vahvistaa, että vastaaja tai velallinen (tai velallisen omaisuus tai tulot) on kyseisessä valtiossa.

⁷⁵

Yhteneväisyydellä tarkoitetaan tilannetta, jossa kahden valtion selitykset tai varaumat (jotka voivat olla hyvin erilaisia) ovat osittain päällekkäisiä niin, että selityksen tai varauksen kyseiseen osaan sisältyviä seikkoja sovelletaan tiettyyn asiaan molemmissa valtioissa.

B. Tunnustaminen ja täytäntöönpano – pyynnön vastaanottavan valtion tekemien varaumien vaikutus

341. Kuten tämän luvun jaksossa I todettiin, vastaaja voi riitauttaa elatusapupäätöksen tunnustamisen tai tunnustamisen ja täytäntöönpanon sillä perusteella, ettei mikään 20 artiklan mukaisista toimivaltaperusteista täyty. Valtio voi myös tehdä varauman, jonka mukaan kyseisessä valtiossa ei hyväksytä tiettyjä 20 artiklan mukaisia toimivaltaperusteita päätöksen tunnustamiselle ja täytäntöönpanolle (20 artiklan 2 kohta). Tämä tarkoittaa, että valtio voi tehdä varauman, joka koskee esimerkiksi perustetta, että päätös on tunnustettava ja pantava täytäntöön, jos velkojan asuinpaikka on ollut alkuperävaltiossa. Tällöin kyseisten olosuhteiden vallitessa tehtyä päätöstä ei välttämättä tunnusteta tai panna täytäntöön.⁷⁶
342. Käytännössä tämä tarkoittaa, että tietyissä tilanteissa hakijan on varauduttava siihen, että pyynnön vastaanottava valtio ei välttämättä tunnusta päätöstä ja pane sitä täytäntöön tällaisen varauman vuoksi. Tällöin hakijalla on kaksi vaihtoehtoa.
343. Hakija voi tehdä tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevan hakemuksen. Jos hakemusta ei varauman vuoksi hyväksytä, hakija voi vedota 20 artiklan 4 kohtaan. Artiklassa edellytetään, että pyynnön vastaanottaneen valtion on kyseisessä tilanteessa toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet uuden päätöksen tekemiseksi. Tällöin toimivaltaisen viranomaisen on 20 artiklan 5 kohdan mukaisesti katsottava, että lapsella on oikeus panna vireille elatusapumenettely, ja nopeutettava menettelyä.⁷⁷ Tässä tilanteessa hakijan on kuitenkin hyvä olla tietoinen siitä, että pyynnön vastaanottanut valtio voi pyytää täydentäviä tietoja tai asiakirjoja ennen uuden elatusapupäätöksen antamista ja että uuden päätöksen saamista koskevan hakemuksen käsittely ei välttämättä etene ennen kuin hakija on toimittanut pyydetty tiedot tai asiakirjat.
344. Velkojan toinen vaihtoehto on tehdä uuden päätöksen saamista koskeva hakemus ja olla yrittämättä olemassa olevan päätöksen tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa. Tämä voi olla nopeampi keino, sillä kaikki tarvittavat asiakirjat voidaan toimittaa pyynnön vastaanottavalle valtiolle alkuperäisen hakemuksen mukana. Jotta 20 artiklan 5 kohtaa voidaan soveltaa, hakijan on varmistettava, että pyynnön vastaanottava valtio on tietoinen olemassa olevan päätöksen tunnustamista koskevasta rajoituksesta. Asiaa käsitellään luvussa 8, jossa keskitytään elatusapupäätöksen saamista koskevien hakemusten lähettämiseen.

VI. Lisäaineistoa

A. Käytännön neuvoja

- Keskusviranomaisen valtuutetun edustajan on täytettävä saatelomake ja tarkastettava tai täytettävä suositettu hakemuslomake.
- Yksittäiset valtiot ovat voineet laatia hakijoiden käyttöön myös omia kansallisia hakemuksiaan. Myös niissä annettuja tietoja voidaan hyödyntää hakemuslomakkeen täyttämässä.

⁷⁶ On syytä huomata, että päätös on tunnustettava, jos pyynnön vastaanottavan valtion kansallinen lainsäädäntö olisi sallinut päätöksen tekemisen vastaavassa tilanteessa. Ks. yleissopimuksen selitysmuistio, 463 kohta.

⁷⁷ Ks. yleissopimuksen selitysmuistio, 469–471 kohta. Huomaa, että yleissopimuksessa ei tässä yhteydessä määritellä termiä "oikeus", ja siksi pyynnön vastaanottavan valtion kansallinen lainsäädäntö määrää, miten käsitettä tulkitaan ja vaaditaanko elatusapupäätöksen tekemiseen lisätietoja tai -näyttöä. Tämä ei tarkoita, että lapsesta tulee hakija vaan että yksi elatusavun perusteista (oikeus) toteutuu.

- Valtioita kannustetaan käyttämään Haagin konferenssin suosittamia ja julkaisemia lomakkeita. Ne on laadittu niin, että niissä on kaikki tarvittavat tiedot. Vain saatelomakkeen ja vastaanottotodistuksen käyttö on pakollista.
- Vaikka taloudellista tilannetta koskeva lomake ei ole pakollinen, on hyvän käytännön mukaista liittää lomake hakemukseen aina, kun päätös on määrä panna täytäntöön tunnustamisen jälkeen. Taloudellista tilannetta koskeva lomake sisältää velallista koskevia tietoja, joista on paljon apua, jos velallinen ei maksa elatusapua vapaaehtoisesti ja päätös on pantava täytäntöön. Täyttämällä lomake voidaan varmistaa, että velalliseen saadaan viipymättä yhteys maksujen vapaaehtoisen maksamisen aloittamista tai mahdollista täytäntöönpanoa varten.
- Hakemukseen liitettävien asiakirjojen ei tarvitse olla alkuperäisiä kappaleita.
- Yleissopimuksen mukaan tavalliset jäljennökset asiakirjoista riittävät, ellei pyynnön vastaanottava valtio ole erikseen ilmoittanut edellyttävänsä päätöksestä oikeaksi todistettua jäljennöstä. Vaatimukset saa selville maaprofiilista.
- Usein vastaajan kanssa kannattaa jo ensimmäisen tilaisuuden tullen pyrkiä siihen, että tämä maksaa päätöksen mukaiset elatusapumaksut vapaaehtoisesti. Näin voidaan varmistaa, että hakija saa maksut nopeasti. Kaikkien täytäntöönpanotoimenpiteiden tavoitteena on varmistaa, että päätöstä noudatetaan joutuisasti.

B. Vinkkejä ja apuvälineitä

- Pynnön vastaanottavan valtion varaumat ja selitykset vaikuttavat siihen, millaisia hakemuksia keskusviranomaisen välityksellä voidaan tehdä ja mitä asiakirjoja hakemuksessa vaaditaan. Maaprofiilista ja osoitteessa < www.hcch.net > olevan Haagin konferenssin verkkosivuston kohdasta "Child Support / Maintenance Section" voi selvittää, onko hakemuksen tekemisessä otettava huomioon mahdollisia varaumia tai selityksiä.
- Kun hakemus on lähetetty pyynnön vastaanottavalle valtiolle, hakija on pidettävä ajan tasalla käsittelyn etenemisestä ja hänelle on mahdollisuuksien mukaan kerrottava, milloin hän voi odottaa hakemuksen käsittelyn päättyvän.
- Joskus osapuolet pääsevät sovintoratkaisuun sen jälkeen, kun tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskeva hakemus on tehty. Jos näin käy, asiasta on ilmoitettava pyynnön vastaanottaneelle valtiolle, jotta hakemus voidaan perua.
- Yleissopimuksen nojalla käsiteltävissä asioissa perusperiaatteena on, että menettelyn on oltava mahdollisimman nopea. Hakemuksen sujuva käsittely pyynnön vastaanottavassa valtiossa voidaan varmistaa huolehtimalla siitä, että hakemus sisältää tarvittavat tiedot ja että tiedot ovat oikein, ja ennakoimalla tunnustamismenettelyssä mahdollisesti esiin nousevia ongelmia.

C. Asiaa koskevat lomakkeet

Saatelomake

Tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskeva hakemus (10 artiklan 1 kohdan a alakohta ja 10 artiklan 2 kohdan a alakohta)

Salassa pidettäviä tietoja koskeva lomake

Asiakirja, josta käy ilmi, että päätös on täytäntöönpanokelpoinen

Asiakirja, josta käy ilmi, että vastaajalle on ilmoitettu asianmukaisesti menettelystä

Taloudellista tilannetta koskeva lomake

Päätöksen tiivistelmä

D. Asiaa koskevat yleissopimuksen artiklat

10 artiklan 1 kohdan a alakohta
 10 artiklan 2 kohdan a alakohta
 11 artikla
 12 artikla
 19 artikla
 25 artikla
 30 artikla

E. Asiaa koskevat käsikirjan kohdat

Luku 5 – Tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevien saapuvien hakemusten käsittely
 Luku 6 – Vastaanottavassa valtiossa tehdyn tai tunnustetun päätöksen täytäntöönpanoa koskevan hakemuksen lähettäminen
 Luvun 13 jakso I – Yleiskatsaus – Erityisiä toimenpiteitä koskevat pyynnot
 Luvun 15 jakso I – Kaikissa hakemuksissa pakollisten lomakkeiden täyttäminen

VII. Tarkistuslista – tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevat hakemukset

	Menettely	Käsikirjan kohta
1	Tarkasta asiakirjat.	II.B.1
2	Selvitä, voidaanko hakemus tehdä.	II.B.3
3	Selvitä, mitä asiakirjoja tarvitaan.	II.B.5–II.B.7
4	Tarkasta tai täytä hakemuslomake.	II.B.9
5	Liitä asiakirjat.	III.B
6	Täytä saatelomake.	Luku 15
7	Lähetä hakemus pyynnön vastaanottavalle valtiolle.	II.B.12
8	Odota vahvistusta hakemuksen vastaanottamisesta.	II.B.13

VIII. Usein kysyttyä

Miksi tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevassa hakemuksessa tarvitaan hakijan syntymäaika?

345. Syntymäaika tarvitaan, jotta elatusapupäätöksen osapuolet voidaan tunnistaa asianmukaisesti. Koska monella henkilöllä voi olla sama nimi, keskusviranomaisen voi tarvittaessa vahvistaa osapuolen henkilöllisyyden syntymäajan perusteella. Jos hakija on lapsi, syntymäaika auttaa myös määrittämään, onko elatusapua yhä maksettava. Tämä voi olla tarpeen esimerkiksi silloin, jos päätöksessä tai päätöksentekopaikan lainsäädännössä on säännös, jonka mukaan lapsen elatusapu päättyy tietyssä iässä.

Onko hakijan osoite annettava, jos hakija on huolissaan perheväkivallasta?

346. Yleissopimuksen 11 artiklan mukaan hakemuksessa on oltava hakijan osoite. Yleissopimuksen 40 artiklassa kuitenkin määrätään, että viranomaisen ei saa luovuttaa tietoja, jos se katsoo, että tietojen luovuttaminen saattaisi vaarantaa henkilön terveyden, turvallisuuden tai vapauden. Tämän vuoksi suositetuissa hakemuslomakkeissa on kohta, jossa pyynnön esittävä keskusviranomainen voi osoittaa tehneensä päätöksen tietojen salassapidosta. Jos keskusviranomainen rastittaa kyseisen kohdan, se voi toimittaa hakijaa koskevat salassa pidettävät tiedot erillisellä lomakkeella, jota ei saa luovuttaa vastaajalle. Vaikka pyynnön esittävän valtion päätös tietojen salassapidosta ei sido pyynnön vastaanottavaa keskusviranomaista, vastaanottavan keskusviranomaisen on kuitenkin otettava päätös huomioon. Tämän jälkeen keskusviranomainen päättää, voiko tietojen luovuttaminen vaarantaa henkilön terveyden, turvallisuuden tai vapauden, ja etenee yleissopimuksen mukaisten velvoitteidensa täyttämisen edellyttämällä tavalla.

Voiko lomakkeessa käyttää hakijan osoitteen sijaan keskusviranomaisen osoitetta?

347. Kyllä. Tällainen toimintatapa voi olla aiheellinen, jos on huolta jonkun asiaan liittyvän henkilön terveydestä, turvallisuudesta tai vapaudesta tai jos pyynnön esittävän valtion kansallinen lainsäädäntö kieltää osoitteen luovuttamisen. Tällöin keskusviranomaisen (tai tarvittaessa toimivaltaisen viranomaisen) on oltava valmis vastaanottamaan tiedonantoja hakijan puolesta, sillä yleissopimuksen mukaan hakijalle on ilmoitettava tietyistä menettelyistä, kuten elatusapupäätöksen tunnustamista tai tunnustamatta jättämistä koskevasta päätöksestä.
348. Jos pyynnön vastaanottava valtio vaatii hakijan osoitetta, on suositeltavaa rastittaa aina tietojen salassapitoa koskeva kohta. Näin voidaan varmistaa, että pyynnön vastaanottava keskusviranomainen tietää, ettei osoitetta saa luovuttaa vastaajalle, ellei se ole välttämätöntä, jotta keskusviranomainen voi täyttää yleissopimuksen mukaiset velvoitteensa.

- Katso myös luku 3: Henkilötietojen ja luottamuksellisten tietojen suojaaminen.

Miten menettely poikkeaa tavallisesta, jos hakemuksen tekee hakijan puolesta valtion virasto tai julkisen sektorin elin?

349. Valtion viraston tai julkisen sektorin elimen saattaa täytyä osoittaa, että sillä on maan kansallisen lainsäädännön mukaan oikeus toimia hakijan/velkojan sijasta tai että se on maksanut hakijalle etuuksia elatusavun sijasta.

Miten toimitaan, jos hakija ei tiedä vastaajan olinpaikkaa?

350. Hakija täyttää silti tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevan hakemuksen ja lähettää sen valtioon, jossa vastaajan uskotaan olevan. Pynnön vastaanottava keskusviranomainen toteuttaa kaikki tarvittavat toimenpiteet vastaajan olinpaikan selvittämiseksi voidakseen käsitellä tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevan hakemuksen.

Voidaanko tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskeva hakemus tehdä, jos hakijalla ei ole elatusapupäätöstä?

351. Ei. Hakemus edellyttää elatusapupäätöstä. Päätös voi olla hallintoviranomaisen päätös, oikeusviranomaisen päätös tai yleissopimuksen määritelmän mukainen elatusapusopimus.
352. Jos hakijalla ei ole elatusapupäätöstä, hänen tulee tehdä elatusapupäätöksen saamista koskeva hakemus. Katso luku 8.

Voiko tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevan hakemuksen tehdä, jos hakijalla on elatusapusopimus (esim. asumuserosopimus)?

353. Kyllä, kunhan **elatusapusopimus** on alkuperävaltiossa täytäntöönpanokelpoinen samalla tavoin kuin päätös. Elatusapusopimusten tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevat menettelyt ovat yleisesti ottaen samankaltaiset kuin elatusapupäätösten tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevat menettelyt. On kuitenkin syytä huomata, että sopimusvaltio voi yleissopimuksen mukaisesti tehdä varauman, jonka mukaan se ei tunnusta eikä pane täytäntöön elatusapusopimuksia.
- Elatusapusopimuksella** tarkoitetaan elatusavun maksamisesta tehtyä kirjallista sopimusta, joka on joko laadittu virallisesti tai rekisteröity virallisena asiakirjana toimivaltaisen viranomaisen toimesta tai joka on toimivaltaisen viranomaisen vahvistama tai tehty, rekisteröity tai tallennettu toimivaltaisen viranomaisen toimesta ja jota toimivaltainen viranomainen voi tarkastella uudelleen ja muuttaa.
- Katso myös elatusapusopimuksen tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevan hakemuksen käsittelystä kertova käsikirjan kohta (luvussa 5 olevan jakson IV kohta C).

Onko tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevaan hakemukseen liitettävä oikeaksi todistettu jäljennös päätöksestä?

354. Vain joissakin tapauksissa. Katso luku 3.
355. Pyynnön vastaanottava valtio voi täsmentää, että kaikkien hakemusten liitteenä on oltava oikeaksi todistettu jäljennös päätöksestä. Tämä mainitaan pyynnön vastaanottavan valtion maaprofiilissa (ks. maaprofiilin 1 jakson II osan 1 kohta). Pynnön vastaanottaneen valtion toimivaltainen viranomainen voi pyytää oikeaksi todistettua jäljennöstä myös hakemuksen käsittelyn myöhemmässä vaiheessa etenkin, jos toimitetun päätöksen aitous tai eheys on riitautettu. Muutoin riittää tavallinen jäljennös päätöksestä.

Voiko hakija pyytää ainoastaan puolison tai entisen puolison elatusapua koskevan päätöksen tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa?

356. Kyllä, mutta jos sekä pyynnön esittävä että pyynnön vastaanottava valtio eivät ole laajentaneet yleissopimuksen II ja III luvun soveltamisalaa koskemaan kyseisiä hakemuksia, pyyntö on osoitettava suoraan pyynnön vastaanottavan valtion toimivaltaiselle viranomaiselle. Se voi olla hallinto- tai oikeusviranomainen. Tällöin ei voida käyttää keskusviranomaisen palveluja (ks. luku 3).

Miten toimitaan, jos elatusapupäätöksiä on enemmän kuin yksi? Alkuperäisen elatusapupäätöksen lisäksi on esimerkiksi myöhempi päätös, jolla on muutettu alkuperäistä päätöstä. Kumpi päätös tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevaan hakemukseen tulisi liittää?

357. Yleissopimuksessa ei käsitellä suoraan tätä asiaa. Jos päätös on määrä panna täytäntöön ja aiempaan päätökseen perustuvia elatusapumaksuja on rästissä, pyynnön vastaanottava valtio saattaa tarvita kyseisestä päätöksestä jäljennöksen täytäntöönpanoa varten. Päätöstä voidaan tarvita täytäntöönpanoa koskevan kansallisen lainsäädännön vuoksi tai silloin, jos velallinen riitauttaa elatusapurästit tai vetoaa toisenlaiseen tulkintaan velvoitteesta. Voi olla myös muita seikkoja (kuten indeksiin sitomista tai muuttamista koskevat ehdot), jotka sisältyvät yhteen päätöksistä mutta eivät toiseen.
358. Päätöksen tunnustamisesta ei kuitenkaan voi kieltäytyä vain sillä perusteella, että asiasta on olemassa aiempia päätöksiä, joita ei ole liitetty hakemukseen. Jos tuorein päätös on ainoa täytäntöönpanokelpoinen päätös, lähetetään hakemuksen mukana vain se. Jos pyynnön vastaanottanut valtio tarvitsee jäljennöksiä aiemmista päätöksistä, se ilmoittaa asiasta.

Luku 5

Tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevien saapuvien hakemusten käsittely

Luvun sisältö:

Tässä luvussa käsitellään elatusapupäätöksen tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevia hakemuksia.

Jaksossa I esitetään yleiskatsaus hakemuksesta sekä tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevista yleisistä periaatteista eli siitä, milloin menettelyä käytetään ja kuka sitä voi hakea.

Jakso II sisältää hakemusmenettelyä kuvaavan vuokaavion.

Jaksossa III kerrotaan tarkemmin tunnustamiseen liittyvistä menettelyistä.

Jaksossa IV käsitellään muita yleisiin menettelyihin liittyviä näkökohtia, kuten velallisten tekemiä hakemuksia ja suoraan toimivaltaisille viranomaisille osoitettavia pyyntöjä.

Jaksossa V käsitellään muita seikkoja, kuten oikeusapua ja täytäntöönpanoa.

Jakso VI sisältää muuta aineistoa, kuten mainintoja asiaan liittyvistä lomakkeista ja hakemuksia koskevia käytännön vinkkejä.

Jakso VII sisältää hakemusmenettelyjä kuvaavan tarkistuslistan.

Jaksossa VIII vastataan tavallisimpiin kysymyksiin.

I. Yleiskatsaus ja yleiset periaatteet

A. Yleiset periaatteet

359. Tunnustamismenettely on keskeinen osa kansainvälisen elatusavun perintää. Menettelyllä voidaan varmistaa, että velkojalla on kustannustehokas keino vaatia elatusavun maksamista silloin, kun velallinen asuu toisessa sopimusvaltiossa tai hänellä on siellä omaisuutta tai tuloja.⁷⁸
360. Toisessa sopimusvaltiossa tehdyn päätöksen tunnustamisen tai tunnustamisen ja täytäntöönpanon ansiosta velkojan ei tarvitse hankkia uutta päätöstä valtiossa, jossa velallinen asuu tai jossa hänellä on omaisuutta tai tuloja.

Keskusviranomainen on sopimusvaltion nimeämä viranomainen, joka vastaa yleissopimuksen mukaisista hallinnolliseen yhteistyöhön ja apuun liittyvistä tehtävistä tai suorittaa ne.

⁷⁸ Tunnustaminen ja täytäntöönpano eivät ole sama asia. Päätöksen tunnustaminen toisessa valtiossa tarkoittaa, että kyseinen valtio hyväksyy alkuperävaltion vahvistamat tai päättämät lailliset oikeudet ja velvoitteet. Täytäntöönpano tarkoittaa, että pyynnön vastaanottava valtio hyväksyy, että sen omia menettelyjä voidaan käyttää päätöksen täytäntöönpanemiseksi. Ks. yleissopimuksen selitysmuistio, 472 ja 473 kohta.

361. Päätöksen tunnustamisessa tai tunnustamisessa ja täytäntöönpanossa käytettävät menettelyt on suunniteltu niin, että annettuja päätöksiä voidaan tunnustaa mahdollisimman laajasti. Menettelyllä voidaan myös varmistaa, että hakemus voidaan käsitellä mahdollisimman nopeasti. Yleissopimuksen soveltamisala on laajimmillaan tunnustamisen ja täytäntöönpanon suhteen. Valtioiden odotetaan antavan hakijoille kattavan mahdollisuuden päästä tehokkaiden menettelyjen piiriin. Tunnustamismenettely on yksinkertainen, ja yleissopimuksen mukaan siihen liittyvät toimet on toteutettava ”viipymättä”. Vastaaja voi vastustaa tunnustamista ja täytäntöönpanoa vain rajallisin perustein ja tietyn määräajan puitteissa. Nämä ehdot kuvastavat yleissopimuksen peruseriaa, jonka mukaan tunnustamisen ja täytäntöönpanon on oltava yksinkertaista, edullista ja nopeaa.⁷⁹

Toimivaltainen viranomainen on tietyn valtion viranomainen, jonka tehtävänä on tai joka saa kyseisen valtion lainsäädännön mukaan hoitaa tiettyjä yleissopimuksen mukaisia tehtäviä. Toimivaltainen viranomainen voi olla tuomioistuimien, hallintoyksikkö, elatusaputoimisto tai muu valtiollinen elin, joka hoitaa joitakin yleissopimukseen liittyviä tehtäviä.

B. Menettelyn yleiskuvaus

362. Seuraavassa kuvattavia, tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevia täytäntöönpanokelpoiseksi julistamisen tai rekisteröimisen menettelyjä käytetään useimmissa sopimusvaltioissa. Yleissopimus (24 artikla) mahdollistaa myös vaihtoehtoisen menettelyn, jonka valtio voi valita antamalla asiasta selityksen. Kyseistä menettelyä käsitellään tarkemmin myöhemmin tässä luvussa.
363. Vastaanotettuaan toisen
keskusviranomaisen lähettämän
hakemuksen **pyynnön**
vastaanottavan **valtion**
keskusviranomaisen lähettää aineiston
toimivaltaisen viranomaisen
käsiteltäväksi. Joissakin
sopimusvaltioissa keskusviranomaisen
on asiassa toimivaltainen viranomainen.
Muissa valtioissa toimivaltainen
viranomaisen voi olla oikeus- tai
hallintoviranomaisen.
- Pyynnön esittävä valtio** tarkoittaa sitä sopimusvaltiota, jossa hakija asuu ja joka esittää päätöksen tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevan pyynnön.*
- Pyynnön vastaanottava valtio** tarkoittaa sopimusvaltiota, joka vastaanottaa hakemuksen ja tunnustaa päätöksen ja panee sen täytäntöön.*
364. Toimivaltaisen viranomaisen on viipymättä julistettava päätös täytäntöönpanokelpoiseksi tai rekisteröitävä se täytäntöönpanoa varten. Toimivaltainen viranomaisen voi kieltäytyä tästä vain, jos tunnustaminen ja täytäntöönpano olisi ”selvästi vastoin” valtion oikeusjärjestyksen perusteita. Hakijalla tai vastaajalla ei ole menettelyn tässä vaiheessa oikeutta esittää huomautuksia. Vaihetta kutsutaan omasta aloitteesta tehtäväksi uudelleentarkasteluksi.
365. Rekisteröintimenettelyä käyttävissä sopimusvaltioissa päätös voidaan rekisteröinnin yhteydessä antaa oikeusviranomaisen tai tuomioistuimen tallennettavaksi tai rekisteröidä hallintoviranomaisen tai -virkamiehen (esim. Australiassa elatusaputoimiston kirjaajan) toimesta.
366. Muissa valtioissa ei käytetä rekisteröintimenettelyä, vaan toimivaltainen viranomaisen julistaa elatusapupäätöksen toimeenpanokelpoiseksi.

367. Kun päätös on julistettu täytäntöönpanokelpoiseksi tai rekisteröity täytäntöönpanoa varten, asiasta ilmoitetaan sekä hakijalle että vastaajalle.⁸⁰ Vastaajalla on rajallisin perustein oikeus riitauttaa täytäntöönpanokelpoiseksi julistaminen tai rekisteröinti taikka hakea siihen muutosta.⁸¹ Vastaaja voi hakea rekisteröintiin tai täytäntöönpanokelpoiseksi julistamiseen muutosta tai riitauttaa sen esimerkiksi, jos hänelle ei ole ilmoitettu alkuperäisestä elatusapua koskevasta pyynnöstä tai jos hänellä ei ole ollut mahdollisuutta riitauttaa tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevan hakemuksen kohteena olevaa päätöstä. Asia on riitautettava tai siihen on haettava muutosta 60 päivän kuluessa rekisteröintiä tai täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista koskevasta tiedoksiannosta. Riitauttaminen tai muutoksenhaku pannaan vireille hallinto- tai oikeusviranomaisessa kyseisen valtion sääntöjen mukaan.
368. Jos vastaaja ei suostu aloittamaan päätöksen mukaisen elatusavun maksamista vapaaehtoisesti, päätös voidaan panna täytäntöön pyynnön vastaanottaneen valtion lainsäädännön mukaisesti meneillään olevasta riitauttamisesta tai muutoksenhausta huolimatta. Vapaaehtoinen maksaminen on tärkeä keino varmistaa, että velkoja alkaa saada maksuja mahdollisimman nopeasti. Jotta maksut eivät viivästyisi, on tarvittaessa kuitenkin myös toteutettava täytäntöönpanotoimenpiteitä.
369. Jos tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevan päätöksen riitauttaminen tai päätöstä koskeva muutoksenhaku hyväksytään, täytäntöönpanokelpoiseksi julistaminen tai rekisteröinti voidaan kumota. Se ei kuitenkaan tarkoita, että elatusapua koskevan pyynnön käsittely päättyisi. Riippuen siitä, mihin päätöksen tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta kieltäytyminen perustuu, saattaa lapsen elatusapua koskevien päätösten tapauksessa olla mahdollista saada uusi päätös pyynnön vastaanottaneessa valtiossa. Pynnön vastaanottaneen valtion toimivaltainen viranomainen voi kansallisen lainsäädännön sen salliessa käsitellä tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevaa hakemusta kuin se koskisi uuden päätöksen saamista pyynnön vastaanottavassa valtiossa. Määräyksellä varmistetaan, että jos **velkoja** tarvitsee lapsen elatusapua ja annettua
- Vinkki:** Yleissopimuksen 23 artiklassa määrätään tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevasta menettelystä. Artiklassa mainitaan riitauttaminen tai muutoksenhaku (23 artiklan 7 kohta) ja muutoksenhaku ylimpään oikeusasteeseen (23 artiklan 10 kohta). Yleissopimuksen 23 artiklan 7 kohdassa tarkoitettu riitauttaminen tai muutoksenhaku rajoittuu kolmeen kyseisessä kohdassa tarkoitettuun perustejoukkoon ja saman artiklan 8 kohdassa tarkoitettuun perusteeseen. Asia on riitautettava tai siihen on haettava muutosta 30 tai 60 päivän kuluessa täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista tai rekisteröimistä koskevasta tiedoksiannosta riippuen siitä, kumpi osapuolista päätöstä moittii. Yleissopimuksen 23 artiklan 10 kohdassa tarkoitetussa muutoksen hakemisessa ylimpään oikeusasteeseen noudatetaan täysin valtion kansallista lainsäädäntöä. Muutosta voi hakea ainoastaan, jos se on kansallisen lainsäädännön mukaan mahdollista.
- Velkoja on luonnollinen henkilö, jolla on tai jolla väitetään olevan oikeus saada elatusapua. Velkoja voi tarkoittaa vanhempaa, puolisoa tai entistä puolisoa, lasta, kasvatusvanhempia, sukulaisia tai muita lapsesta huolehtivia henkilöitä. Joissakin valtioissa tätä henkilöä voidaan kutsua elatusavun vastaanottajaksi, huoltajaksi tai holhoojaksi.**

⁸⁰ Jos kumpikin valtio on asiakirjojen tiedoksiannosta vuonna 1965 tehdyn yleissopimuksen osapuoli, ks. muita Haagin yleissopimuksia käsittelevä luvun 3 osan 2 jakso V.

⁸¹ Yleissopimuksen selitysmuistio, 504 kohta.

päätöstä ei voida tunnustaa tai panna täytäntöön, uuden päätöksen saaminen on mahdollista ilman uuden menettelyn käynnistämistä pyynnön esittävässä valtiossa.

370. Jos asian riitauttamista tai muutoksenhakua ei hyväksytä, pyynnön vastaanottavan valtion lainsäädännön mukaan voi olla mahdollista hakea muutosta ylimpään oikeusasteeseen. Asiasta ei välttämättä ole säädetty kaikissa valtioissa. Jos muutosta voi hakea, yleissopimuksessa säädetään nimenomaisesti, että muutoksenhaku ei keskeytä päätöksen täytäntöönpanoa, paitsi jos kyseessä ovat poikkeukselliset olosuhteet (23 artiklan 10 kohta).

C. Milloin hakemusta käytetään?

371. Toinen sopimusvaltio lähettää annetun elatusapupäätöksen **tunnustamista** tai **tunnustamista ja täytäntöönpanoa** koskevan hakemuksen pyytääkseen päätöksen täytäntöönpanoa, koska velallinen asuu pyynnön vastaanottavassa valtiossa tai hänellä on siellä omaisuutta tai tuloja.
372. Vaikka useimmat hakemukset koskevat päätöksen tunnustamista ja täytäntöönpanoa, joskus velkoja voi hakea pelkkää päätöksen tunnustamista eikä sen täytäntöönpanoa. Myös velallinen voi pyytää toiselta sopimusvaltiolta elatusapupäätöksen tunnustamista toisen elatusapupäätöksen täytäntöönpanon keskeyttämiseksi tai rajoittamiseksi.
373. Jos päätös on tehty siinä valtiossa, jota pyydetään panemaan se täytäntöön, päätöstä ei tarvitse tunnustaa. Hakemus voidaan käsitellä pelkästään täytäntöönpanon osalta (ks. luku 6).

*Elatusapupäätöksen tunnustaminen on menettely, jota valtion toimivaltainen viranomainen käyttää hyväksyäkseen elatusapua koskevat oikeudet ja velvoitteet, jotka alkuperävaltion viranomainen on määrittänyt siinä valtiossa, jossa päätös on tehty. Tunnustamisen ansiosta päätöksestä tulee tunnustavassa valtiossa sitova. Useimmissa tapauksissa hakija hakee myös päätöksen täytäntöönpanoa, jolloin hakemus koskee **tunnustamista ja täytäntöönpanoa**.*

D. Esimerkitapaus

374. Velkojalla on maassa A tehty elatusapupäätös, jonka mukaan velallisen on maksettava lapsen elatusapua. **Velallinen** asuu maassa B. Sen sijaan, että hän hakisi uutta päätöstä maassa B, velkoja haluaa, että olemassa oleva elatusapupäätös pannaan täytäntöön maassa B. Sekä maa A että maa B ovat yleissopimuksen sopimusvaltioita.
- Velallinen** on luonnollinen henkilö, joka on tai jonka väitetään olevan velvollinen maksamaan elatusapua. Velallinen voi tarkoittaa vanhempaa, puolisoa tai entistä puolisoa tai ketä tahansa muuta, joka on päätöksentekopaikan lainsäädännön mukaan velvollinen maksamaan elatusapua.*

Miten asiassa toimitaan yleissopimuksen mukaisesti?

375. Velkoja⁸² pyytää maan A keskusviranomaista välittämään elatusapupäätöksen tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevan hakemuksen maahan B. Maan B keskusviranomainen tarkastaa hakemuksen varmistaakseen, että siinä on kaikki tarvittavat tiedot, ja käsittelee hakemuksen. Menettelystä ilmoitetaan

⁸²

On syytä huomata, että tietyissä tilanteissa hakemuksen tekee velkojan puolesta julkisen sektorin elin (kuten elatusaputoimisto).

velkojalle ja velalliselle, ja heille annetaan mahdollisuus vastustaa päätöksen tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa yleissopimuksessa määrättyjen rajallisten perusteiden perusteella. Kun päätös on tunnustettu, maan B toimivaltainen viranomaislainen voi panna sen täytäntöön kuin se olisi alun perin tehty maassa B.

***Pyynnön vastaanottavassa valtiossa tehdyn päätöksen täytäntöönpanoa** koskevia hakemuksia käsitellään luvussa 6. Minkä tahansa elatusapupäätöksen **täytäntöönpanoa** käsitellään luvussa 10.*

E. Kuka voi tehdä hakemuksen?

376. Tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevan hakemuksen voi tehdä velkoja tai velallinen (kuten jäljempänä todetaan, velallisen hakemus voi koskea ainoastaan tunnustamista, kun taas velkoja voi hakea joko tunnustamista tai täytäntöönpanoa taikka molempia). Hakijan on asuttava siinä valtiossa, joka tekee hakemuksen. Hakemuksessa velkojana voi olla henkilö, jolla on oikeus saada elatusapua, julkisen sektorin elin, joka toimii velkojan sijasta, tai julkisen sektorin elin, joka on maksanut velkojalle etuuksia.

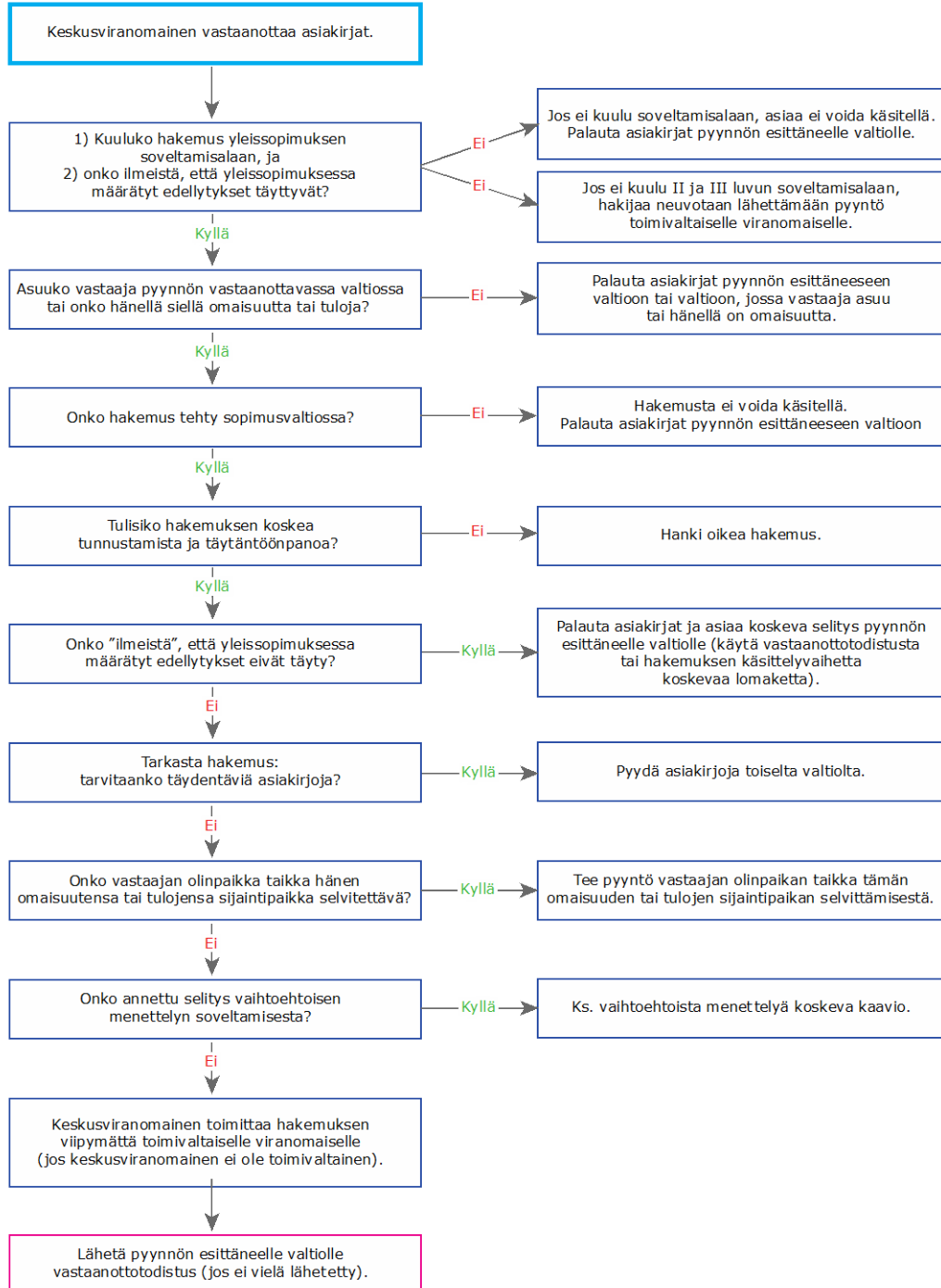
***Vinkki:** Jos etsit luetteloa noudatettavista vaiheista etkä ole kiinnostunut yksityiskohdista, luvun lopussa on menettelyä koskeva tarkistuslista.*

II. Yhteenveto tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevasta menettelystä

377. Seuraavan sivun kaaviossa esitetään velkojan tekemän elatusapupäätöksen tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevan hakemuksen koko käsittelyprosessi. Kutakin vaihetta käsitellään tarkemmin tämän luvun seuraavissa jaksoissa.
378. Tämä jakso koskee yhtä lailla myös pelkkää tunnustamista koskevia hakemuksia. Kyseiset hakemukset ovat melko harvinaisia. Yleissopimuksen 26 artiklassa määrätään, että V luvun (Tunnustaminen ja täytäntöönpano) määräyksiä sovelletaan päätöksen tunnustamista koskeviin hakemuksiin soveltuvin osin siten, että täytäntöönpanokelpoisuutta koskevan vaatimuksen korvaa vaatimus, jonka mukaan päätöksen on oltava voimassa alkuperävaltiossa. Tämä tarkoittaa, että käytännön syistä tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevia määräyksiä sovelletaan myös tunnustamishakemuksiin lukuun ottamatta niitä määräyksiä, joita on muutettava siksi, että hakemuksessa ei pyydetä päätöksen täytäntöönpanoa.⁸³

⁸³ Yleissopimuksen selitysmuistio, 546 kohta.

PYYNNÖN VASTAANOTTAVASSA VALTIOSSA TEHDYN TAI TUNNUSTETUN PÄÄTÖKSEN TÄYTÄNTÖÖNPANOA KOSKEVAT SAAPUVAT HAKEMUKSET

Kaavio 14: Kaavio (keskusviranomaiselle) saapuvien tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevien hakemusten käsittelystä Menettelyt

A. Keskusviranomaisen tekemä saapuvien asiakirjojen alustava tarkastus

379. Ennen kuin keskusviranomaisen lähettää aineiston toimivaltaiselle viranomaiselle, sen on alustavasti tarkastettava hakemus ja varmistettava, että se kuuluu tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevien yleissopimuksen määräysten soveltamisalaan ja että hakemus sisältää kaikki tarvittavat asiakirjat.

1. Asiakirjojen alustava tarkastelu

- Koskeeko hakemus lapsen elatusapua koskevan päätöksen tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa? Hakemuksen on kuuluttava yleissopimuksen soveltamisalaan. Asiaa käsitellään luvussa 3. Jos päätös koskee puolison tai entisen puolison elatusapua tai muiden perheenjäsenten elatusapua ja yleissopimuksen soveltamisalaa ei ole laajennettu koskemaan kyseisiä velvoitteita, asiasta on tehtävä **suora pyyntö** toimivaltaiselle viranomaiselle.
- Asuuko vastaaja tai velallinen pyynnön vastaanottaneessa valtiossa tai onko hänellä kyseisessä valtiossa omaisuutta tai tuloja? Jos ei, pyyntö on lähetettävä sinne, missä vastaaja tai velallinen asuu tai missä hänellä on omaisuutta, taikka palautettava pyynnön esittäneeseen valtioon.
- Onko hakemus tehty sopimusvaltiossa? Jos ei, yleissopimusta ei voida soveltaa.

Suoraa pyyntöä ei esitetä keskusviranomaiselle. Suora pyyntö tarkoittaa toimivaltaisen viranomaisen, kuten tuomioistuimen tai hallintoviranomaisen, suoraan henkilöltä vastaanottamaa pyyntöä. Sitä ei tehdä 10 artiklan nojalla.

2. Vastaanottotodistus pyynnön esittäneelle valtiolle

380. Yleissopimuksen mukaan pyynnön vastaanottaneen valtion on kuuden viikon kuluessa hakemuksen vastaanottamisesta lähetettävä pyynnön esittäneelle valtiolle täytetty vastaanottotodistus (*Acknowledgement Form*). Vastaanottotodistus voidaan lähettää välittömästi asiakirjojen vastaanottamisen jälkeen tai alustavan tarkastelun jälkeen, kunhan se tehdään kuuden viikon määräajan kuluessa.

381. Luvussa 15 annetaan ohjeita todistuksen täyttämiseen.

3. Onko tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskeva hakemus oikea kyseisessä tilanteessa?

382. Asiakirjat tarkastetaan sen varmistamiseksi, että tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskeva hakemus on tilanteessa asianmukainen. Asian selvittämisessä on huomioitava seuraavat seikat:

- Jos hakijalla ei ole elatusapupäätöstä, hänen olisi haettava päätöksen saamista eikä sen tunnustamista ja täytäntöönpanoa. Katso luku 9.
- Jos hakijalla on elatusapupäätös mutta se on tehty pyynnön vastaanottaneessa valtiossa, päätöstä ei tarvitse tunnustaa. Pynnön vastaanottanut valtio voi yksinkertaisesti lähettää päätöksen toimivaltaiselle viranomaiselle täytäntöönpanoa varten tavanomaisten täytäntöönpanomenettelyjensä mukaisesti. Katso luku 7.

4. Onko "ilmeistä", että yleissopimuksessa määrätyt edellytykset eivät täyty?

383. Yleissopimuksen mukaan keskusviranomainen voi kieltäytyä hakemuksen käsittelystä ainoastaan, jos se katsoo, että on "ilmeistä", että yleissopimuksessa määrätyt edellytykset eivät täyty (ks. 12 artiklan 8 kohta). Näin voidaan katsoa olevan vain melko rajallisessa joukossa tilanteita.⁸⁴ Ollakseen "ilmeinen" kieltäytymisen syy on käytävä ilmi vastaanotetuista asiakirjoista ensi näkemältä, ilman yksityiskohtaista tarkastelua.⁸⁵
384. Hakemuksen käsittelystä voidaan kieltäytyä tällä perusteella esimerkiksi silloin, jos asiakirjoista käy selvästi ilmi, ettei päätös liity millään tavalla elatusapuun. Käsittelystä voidaan kieltäytyä myös silloin, jos saman osapuolen täysin samoin perustein tekemä aiempi hakemus on hylätty.
385. Vaikka päätöksen tunnustaminen ja täytäntöönpano vaikuttaisi olevan vastoin valtion oikeusjärjestyksen perusteita, hakemus on silti käsiteltävä ja välitettävä toimivaltaiselle viranomaiselle. Toimivaltainen viranomainen voi määrittää, onko tunnustaminen ja täytäntöönpano vastoin valtion oikeusjärjestyksen perusteita, ja kieltäytyä sillä perusteella päätöksen tunnustamisesta.
386. Jos keskusviranomainen kieltäytyy käsittelemästä hakemusta, koska on "ilmeistä", että yleissopimuksessa määrätyt edellytykset eivät täyty, asiasta on ilmoitettava pyynnön esittäneelle valtiolle pakollisella vastaanottotodistuksella. Tästä kerrotaan lisää jäljempänä.

5. Asiakirjojen täydellisyyden tarkastaminen

387. Kun pyynnön esittävän valtion lähettämä hakemus otetaan vastaan, on joutuisasti varmistettava, että siinä on tarvittavat tiedot. Tämän jälkeen voidaan tarvittaessa pyytää täydentäviä asiakirjoja. Pyyntö on esitettävä viipymättä. Yleissopimuksen 25 artiklassa luetellaan tyhjentävästi kaikki hakemuksessa tarvittavat asiakirjat. Tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevissa hakemuksissa ei voida vaatia muita asiakirjoja.

Hyvä käytäntö: Alustavassa arvioinnissa voi käyttää apuna tarkistuslistaa tai saatelomaketta. Arviointi on hyvä tehdä mahdollisimman pian hakemuksen vastaanottamisen jälkeen siltä varalta, että hakemusta on täydennettävä muilla asiakirjoilla.

388. Yleissopimuksen 11, 12, 25 ja 44 artiklan mukaan saapuvan hakemuksen on sisällettävä seuraavat asiakirjat:

⁸⁴ Yleissopimuksen selitysmuistio, 345 kohta.

⁸⁵ Yleissopimuksen selitysmuistio, 344 kohta.

✓	Hakemuslomake
✓	Päätöksen koko teksti tai tiivistelmä
✓	Asiakirja, josta käy ilmi, että päätös on täytäntöönpanokelpoinen
✓	Asiakirja, josta käy ilmi, että vastaajalle on ilmoitettu asianmukaisesti menettelystä (ellei vastaaja ole ollut läsnä tai edustettuna taikka riitauttanut päätöstä)
Tarvittaessa	Asiakirjojen käännökset
Tarvittaessa	Taloudellista tilannetta koskeva lomake (vain velkojan tekemässä hakemuksessa)
Tarvittaessa	Laskelma elatusapurästeistä
Tarvittaessa	Selvitys päätöksen tarkistamisesta tai sitomisesta indeksiin
✓	Saatelomake

Kaavio 15: Tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevan hakemuksen sisältö

389. Seuraavassa kuvataan lyhyesti saapuvan hakemuksen tyypillistä sisältöä.

a) Kaikissa hakemuksissa vaaditut lomakkeet

(1) Hakemuslomake

Useimmiten pyynnön esittävä valtio käyttää suositettua hakemuslomaketta. Sen avulla voidaan varmistaa, että pyynnön vastaanottava valtio saa kaikki vaaditut tiedot. Jos saapuvassa hakemuksessa ei ole käytetty suositettua lomaketta, hakemus on tarkastettava sen varmistamiseksi, että siinä on kaikki vaaditut perustiedot, kuten hakijan yhteystiedot, vastaajan yhteystiedot, tiedot elatusapuun oikeutetuista henkilöistä ja tieto siitä, mihin maksut lähetetään.

(2) Päätöksen teksti tai tiivistelmä

Hakemukseen on liitettävä elatusapupäätöksen koko teksti, ellei pyynnön vastaanottava valtio ole ilmoittanut hyväksyvänsä pelkän päätöksen tiivistelmän tai otteen päätöksestä. Hakemukseen ei tarvitse liittää oikeaksi todistettua jäljennöstä päätöksestä, ellei pyynnön vastaanottava valtio ole täsmentänyt edellyttävänsä aina oikeaksi todistettua jäljennöstä.

(3) Asiakirja, josta käy ilmi, että päätös on täytäntöönpanokelpoinen

Hakemukseen on liitettävä asiakirja, josta käy ilmi, että elatusapupäätös on täytäntöönpanokelpoinen siinä valtiossa, jossa se on tehty (*Statement of Enforceability*)⁸⁶. Jos päätös on hallintoviranomaisen tekemä, asiakirjasta on käytävä ilmi, että yleissopimuksen 19 artiklan 3 kohdan vaatimukset täyttyvät, paitsi jos pyynnön vastaanottava valtio on täsmentänyt, ettei se vaadi kyseistä lausuntoa. Jos hakemus koskee pelkkää tunnustamista, siitä on käytävä ilmi ainoastaan, että päätös on voimassa alkuperävaltiossa. Siitä ei tarvitse käydä ilmi, että päätös on täytäntöönpanokelpoinen.⁸⁷ Täytäntöönpanokelpoisuudesta kertovassa asiakirjassa on kohta, jossa mainitaan päivämäärä, jona päätös on tullut voimaan kyseisessä valtiossa.

(4) Asiakirja, josta käy ilmi, että vastaajalle on ilmoitettu asianmukaisesti menettelystä

Asiakirja, josta käy ilmi, että vastaajalle on ilmoitettu asianmukaisesti menettelystä (*Statement of Proper Notice*), vaaditaan vain, jos vastaaja ei ole ollut läsnä eikä edustettuna menettelyissä.

Se, oliko vastaajana läsnä tai edustettuna, ilmenee suositetusta hakemuslomakkeesta. Vaaditut tiedot annetaan hakemuksen 7 kohdassa.

Jos hakemuslomakkeesta käy ilmi, että vastaaja ei ole ollut päätöstä tehtäessä läsnä eikä edustettuna, asianmukaista ilmoittamista koskeva asiakirja osoittaa, että hakemus on annettu vastaajalle tiedoksi tai hänelle on ilmoitettu siitä ja hänellä on ollut mahdollisuus olla läsnä elatusapupäätökseen johtaneissa menettelyissä taikka että vastaajalle on ilmoitettu päätöksestä sen tekemisen jälkeen ja annettu mahdollisuus riitauttaa se. Joissakin valtioissa päätöksen riitauttaminen tai siihen vastaaminen saatetaan tehdä kirjallisesti. Vastaajan ei aina tarvitse olla henkilökohtaisesti läsnä.

(5) Saatelomake

Kaikkiin tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskeviin hakemuksiin on liitettävä saatelomake (*Transmittal Form*). Lomake on pakollinen yleissopimuksen nojalla. Saatelomakkeessa nimetään osapuolet ja hakemustyyppi. Siinä mainitaan myös, mitä asiakirjoja hakemukseen on liitetty.

b) Muut mahdollisesti tarvittavat lomakkeet

390. Yleissopimuksen 11 artiklan 3 kohdassa määrätään, että tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevassa hakemuksessa voidaan vaatia vain kyseisessä artiklassa tarkoitettuja (ja edellä kuvattuja) asiakirjoja. Myös muita asiakirjoja voidaan kuitenkin tarvita. Tällaisia asiakirjoja ovat asiasta riippuen seuraavat:

(1) Taloudellista tilannetta koskeva lomake

Jos hakija hakee myös päätöksen täytäntöönpanoa (kuten useimmissa tapauksissa), hakemukseen on aina hyvä liittää taloudellista tilannetta koskeva lomake (*Financial Circumstances Form*). Se sisältää tärkeää tietoa vastaajan olinpaikasta ja taloudellisesta tilanteesta siltä osin kuin ne ovat hakijan tiedossa.

⁸⁶ Joissakin valtioissa voidaan käyttää "*attestation de la force de chose jugée*" -asiakirjaa, josta käy ilmi, että päätös on lainvoimainen kyseisessä valtiossa.

⁸⁷ Yleissopimuksen selitysmuistio, 546 kohta.

Jos hakija on käyttänyt tarkoitukseen suositettua lomaketta, velkojaa koskevat lomakkeen kohdat on jätetty tyhjiksi, sillä kyseisiä tietoja ei tarvita tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevissa hakemuksissa. Jos hakemus koskee vain tunnustamista, tätä lomaketta ei ole liitetty hakemukseen.

(2) Laskelma elatusapurästeistä

Jos elatusapuräpäätökseen perustuvia elatusapurämaksuja on jäänyt maksamatta (rästissä) ja ne on määrä panna täytäntöön, hakemuksessa on oltava asiakirja, jossa ilmoitetaan elatusapurästien määrä, niiden laskutapa ja päivä, jona laskelma on tehty.

(3) Selvitys päätöksen tarkistamisesta tai sitomisesta indeksiin

Joissakin valtioissa päätökseen tai päätöksen perustana olevaan kansalliseen lainsäädäntöön sisältyy mahdollisuus päätöksen automaattisesta tarkistamisesta tietyin väliajoin tai sen sitomisesta indeksiin. Jos näin on, pyynnön esittävän valtion olisi ollut annettava hakemuspaketissa tiedot siitä, miten tarkistaminen toteutetaan. Jos tarkistaminen perustuu esimerkiksi prosenttiosuuteen elinkustannuksista, valtion on selvitettävä, miten se laskee tarkistuksen, mitä tietoja laskelmaan tarvitaan ja miten laskettu uusi summa annetaan tiedoksi pyynnön vastaanottavalle keskusviranomaiselle ja asianosaisille.⁸⁸

(4) Julkisen sektorin elimen todiste etuuksista

Hakemuksen voi tehdä hakijan puolesta myös julkisen sektorin elin, kuten sosiaalitoimisto. Tällöin elimen saattaa täytyä toimittaa tietoja, jotka osoittavat, että sillä on oikeus toimia hakijan puolesta tai että se on maksanut hakijalle suorituksia elatusavun sijasta (36 artiklan 4 kohta).

6. Onko vastaajan olinpaikka selvitettävä?

391. Jos hakija ei ole antanut vastaajan voimassa olevaa osoitetta, keskusviranomaisen kannattaa aluksi selvittää vastaajan olinpaikka voidakseen varmistaa, että vastaajalle voidaan ilmoittaa tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevasta hakemuksesta. Vastaajan olinpaikan selvittäminen voi olla välttämätöntä myös sen määrittämiseksi, mikä viranomainen on toimivaltainen vastaamaan hakemuksesta. Joissakin valtioissa toimivaltainen viranomainen tekee olinpaikan selvittämistä koskevan pyynnön käsittelyn myöhemmässä vaiheessa. Tämä riippuu sisäisistä menettelyistä.
392. Saadakseen vastaajan olinpaikan selvitettyä keskusviranomaisen on hyödynnettävä kaikkia käytettävissään olevia tietokantoja ja julkista tietoa koskevia tietolähteitä ja pyydettyä muita julkisen sektorin elimiä selvittämään asiaa puolestaan. Olinpaikan selvittämisessä on kuitenkin noudatettava kansallista lainsäädäntöä ja henkilötietojen saatavuutta koskevia sääntöjä. Osalla keskusviranomaisista voi olla oikeus käyttää myös tietolähteitä, joiden käyttöoikeutta on rajoitettu.
393. Jos vastaajan olinpaikkaa ei saada selville, asiasta on ilmoitettava pyynnön esittäneelle valtiolle (on hyvä muistaa, että jos päätöksen tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskeva hakemus perustuu siihen, että vastaajalla on omaisuutta tai tuloja pyynnön vastaanottavassa valtiossa, vastaaja itse voi olla muualla kuin kyseisessä valtiossa). Jos saatavilla ei ole mitään lisätietoja, joista voisi olla apua vastaajan olinpaikan selvittämisessä, asian käsittely ei välttämättä etene.

⁸⁸ Yleissopimuksen selitysmuistio, 435 kohta. Tämä tarkoittaa, että myöhempien, elatusavun tarkistamista koskevien päätösten osalta ei tarvitse käydä läpi koko tunnustamismenettelyä. Alkuperäinen tunnustaminen koskee myös tulevia tarkistuksia. Esimerkiksi Australiassa elatusaputoimisto arvioi elatusavun uudelleen 15 kuukauden välein osapuolten taloudellisen tilanteen perusteella.

7. Jos asiakirjat ovat puutteelliset

394. Jos vaikuttaa siltä, että hakija ei ole toimittanut kaikkia vaadittuja asiakirjoja, pyynnön vastaanottaneen keskusviranomaisen on viipymättä ilmoitettava asiasta pyynnön esittäneelle keskusviranomaiselle ja pyydettyä sitä toimittamaan täydentävät asiakirjat. Hakemusta ei voi hylätä vain sen takia, että osa asiakirjoista puuttuu (12 artiklan 9 kohta). Täydentäviä asiakirjoja voidaan pyytää pakollisella vastaanottotodistuksella.
395. Jos pyynnön esittänyttä valtiota pyydetään toimittamaan täydentäviä asiakirjoja, sen on toimitettava ne **kolmen kuukauden** kuluessa. Jos pyydettyjä asiakirjoja ei toimiteta kolmen kuukauden kuluessa eikä hakemuksen käsittelyä voida jatkaa, pyynnön vastaanottaneen valtion keskusviranomaisen voi (mutta sen ei ole pakko) lopettaa hakemuksen käsittelyn ja ilmoittaa päätöksestä pyynnön esittäneelle valtiolle. Useimmiten voi olla paikallaan ottaa pyynnön esittäneeseen valtioon uudelleen yhteyttä sen selvittämiseksi, aikooko se toimittaa pyydettyt asiakirjat. Jos pyynnön vastaanottanut valtio aikoo lopettaa hakemuksen käsittelyn, sen on ilmoitettava asiasta pyynnön esittäneelle valtiolle pakollisella vastaanottotodistuksella.
396. Joskus hakemuksen käsittelyn seuraaviin vaiheisiin voidaan edetä jo ennen täydentävän aineiston saamista. Tämä riippuu siitä, mitkä asiakirjat hakemuksesta puuttuvat ja edellyttävätkö tunnustamis- ja täytäntöönpanomenettelyn seuraavat vaiheet kyseisten tietojen saamista. Jos hakemuksesta esimerkiksi puuttuu ainoastaan ilmoitus elatusapurästeistä ja menettelyssä on seuraavaksi määrä tehdä vastaajan olinpaikan selvittämistä koskeva pyyntö, tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevan menettelyn seuraavaan vaiheeseen voidaan edetä samalla, kun odotetaan täydentäviä tietoja.

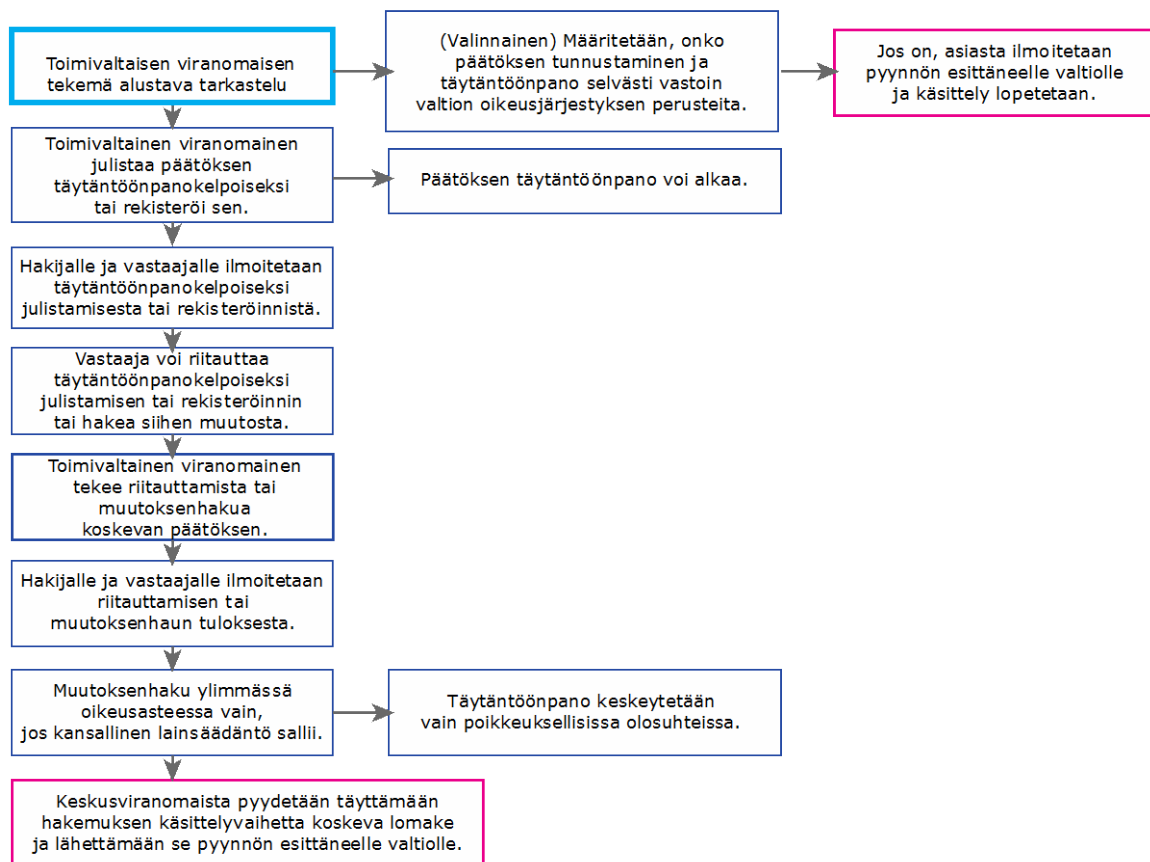
8. Hakemuksen toimittaminen toimivaltaiselle viranomaiselle

397. Käsittelyn seuraavassa vaiheessa hakemus toimitetaan toimivaltaiselle viranomaiselle päätöksen tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa varten (paitsi jos keskusviranomaisen on myös tunnustamismenettelystä vastaava toimivaltainen viranomainen). Tämä on tehtävä viipymättä sen jälkeen, kun edellä kuvatut alustavat tarkastukset on suoritettu. Toimivaltainen viranomainen voi olla tuomioistuin, hallintoviranomainen tai jokin muu valtion viranomainen, jolla on toimivalta hoitaa tunnustamismenettelyt.

B. Toimivaltaisen viranomaisen tekemä täytäntöönpanokelpoiseksi julistaminen tai rekisteröinti

398. Tässä jaksossa käsitellään menettelyjä, joita useimmat valtiot käyttävät elatusapupäätösten tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevien hakemusten käsittelyssä (23 artikla). Valtio voi myös antaa selityksen, jonka mukaan se käyttää vaihtoehtoisia menettelyä (24 artikla). Vaihtoehtoisia menettelyä käsitellään myöhemmin tässä luvussa.
399. Seuraavassa kaaviossa esitetään toimivaltaisen viranomaisen toteuttamat toimet.

KESKUSVIRANOMAISEN TOIMET SEN VASTAANOTETTUA PÄÄTÖKSEN SAAMISTA KOSKEVAN HAKemuksen

Kaavio 16: Toimivaltaisen viranomaisen toimet tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevan hakemuksen yhteydessä (23 artikla)

1. Päätöksen julistaminen täytäntöönpanokelpoiseksi tai sen rekisteröiminen täytäntöönpanoa varten

400. Kun toimivaltainen viranomainen on vastaanottanut hakemuksen, päätös joko julistetaan täytäntöönpanokelpoiseksi tai rekisteröidään täytäntöönpanoa varten pyynnön vastaanottaneen valtion menettelystä riippuen. Toimivaltaisen viranomaisen on suoritettava tämä vaihe (täytäntöönpanokelpoiseksi julistaminen tai rekisteröiminen täytäntöönpanoa varten) "viipymättä" (23 artiklan 2 kohdan a alakohta). Kun elatusapupäätös on julistettu täytäntöönpanokelpoiseksi tai rekisteröity täytäntöönpanoa varten, se voidaan panna täytäntöön pyynnön vastaanottaneen valtion lainsäädännön mukaisesti.

2. Kieltäytyminen päätöksen julistamisesta täytäntöönpanokelpoiseksi tai sen tunnustamisesta täytäntöönpanoa varten

401. Toimivaltainen viranomainen voi kieltäytyä päätöksen julistamisesta täytäntöönpanokelpoiseksi tai sen rekisteröinnistä vain, jos päätöksen tunnustaminen ja täytäntöönpano olisi **selvästi vastoin** valtion oikeusjärjestyksen perusteita. Tämän poikkeuksen soveltamisala on tarkoitettu hyvin rajalliseksi, jotta voidaan varmistaa, että yleissopimuksen sopimusvaltiot tunnustavat ja panevat täytäntöön muiden sopimusvaltioiden päätöksiä mahdollisimman laajasti. Poikkeusta voidaan soveltaa vain silloin, jos tunnustaminen tai tunnustaminen ja täytäntöönpano johtaisi "kestämättömään" lopputulokseen.⁸⁹

3. Päätöksen täytäntöönpano

402. Kun päätös on rekisteröity tai julistettu täytäntöönpanokelpoiseksi, päätöksen täytäntöönpano ei yleissopimuksen mukaan edellytä hakijalta muuta pyyntöä tai hakemusta. Yleissopimuksessa ei myöskään vaadita, että vastaajalle olisi annettava uusi ilmoitus päätöksen täytäntöönpanosta.⁹⁰

4. Hakijalle ja vastaajalle ilmoittaminen

403. Kun päätös on julistettu täytäntöönpanokelpoiseksi tai rekisteröity, molemmille osapuolille ilmoitetaan asiasta. Ilmoituksen antamisesta ei määrätä yleissopimuksessa, joten se on annettava kansallisen lainsäädännön mukaisesti. Hakijalle annetaan vahvistus siitä, että päätös on tunnustettu ja että se pannaan täytäntöön, tai tieto siitä, että tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta on kieltäydytty. Tämä ilmoitus voidaan pyynnön vastaanottaneen valtion menettelyistä riippuen antaa hakijalle joko pyynnön esittäneen valtion keskusviranomaisen välityksellä tai suoraan.⁹¹

Hyvä käytäntö: Hakijalle ja vastaajalle on kerrottava heidän oikeudestaan riitauttaa täytäntöönpanokelpoiseksi julistaminen tai rekisteröinti tai hakea siihen muutosta sekä asiaa koskevasta menettelystä ja määräajasta. Samalla on myös hyvä selvittää, suostuuko vastaaja noudattamaan päätöstä vapaaehtoisesti.

⁸⁹ Yleissopimuksen selitysmuistio, 478 kohta.

⁹⁰ Joidenkin jäsenvaltioiden kansallisessa lainsäädännössä saatetaan edellyttää, että velalliselle on annettava ilmoitus ennen täytäntöönpanoa. Tämä ei kuitenkaan perustu yleissopimuksen määräyksiin. Jos molemmat valtiot ovat asiakirjojen tiedoksiannosta vuonna 1965 tehdyn yleissopimuksen osapuolia, ks. muita Haagin yleissopimuksia käsittelevä luvun 3 osan 2 jakso V.

⁹¹ Jos molemmat valtiot ovat asiakirjojen tiedoksiannosta vuonna 1965 tehdyn yleissopimuksen osapuolia, ks. edellinen alaviite.

5. Vastaaja tai hakija vastustaa tunnustamista ja täytäntöönpanoa

a) Yleistä

404. Elatusapupäätösten tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevien yleissopimuksen määräysten tarkoitus on varmistaa, että annetut elatusapupäätökset tunnustetaan ja pannaan täytäntöön sopimusvaltioissa tehokkaasti ja nopeasti aina, kun se on mahdollista.⁹² Kuten aiemmin tässä luvussa on todettu, yleissopimuksen mukaiset menettelyt on laadittu niin, että päätös tunnustetaan tai tunnustetaan ja pannaan täytäntöön, ellei vastaaja voi osoittaa hyviä syitä sille, että päätöstä ei tule tunnustaa tai panna täytäntöön.
405. Kun toisessa valtiossa tehty päätös on tunnustettu, päätöksen tunnustanut valtio voi panna sen täytäntöön samalla tavoin kuin alun perin kyseisessä valtiossa tehty päätökset. Yleissopimuksen mukaan valtio voi varmistaa päätöksen noudattamisen kaikilla käytettävissään olevilla täytäntöönpanomekanismeilla. Yleissopimuksessa määrätään myös tietyistä rajallisista tilanteista, joissa vastaaja (tunnustamishakemukseen vastaava henkilö) voi halutessaan vastustaa päätöksen tunnustamista tai täytäntöönpanoa.
406. Yleissopimuksen 20 artiklassa luetellaan perusteet, joiden nojalla jossakin valtiossa tehty elatusapupäätös voidaan tunnustaa ja panna täytäntöön toisessa sopimusvaltiossa. Nämä ”tunnustamisen ja täytäntöönpanon perusteet” liittyvät yleensä siihen, millainen yhteys vanhemmalla, perheenjäsenellä tai lapsilla on oltava ollut valtioon, jotta päätös voidaan panna täytäntöön toisessa valtiossa. Yhteys päätöksen tehneeseen valtioon voi perustua esimerkiksi siihen, että osapuolet ja lapset ovat asuneet kyseisessä valtiossa taikka että vastaaja on osallistunut päätökseen johtaneisiin menettelyihin tai ollut niissä läsnä.⁹³
407. Vastaaja voi riitauttaa päätöksen täytäntöönpanokelpoiseksi julistamisen tai rekisteröimisen taikka hakea siihen muutosta, jos mitään tunnustamisen ja täytäntöönpanon perusteista ei voida soveltaa. Tämä ei välttämättä tarkoita, että päätöstä ei ole annettu oikein siinä valtiossa, jossa se on tehty, vaan ainoastaan sitä, että pyynnön vastaanottanut sopimusvaltio ei voi yleissopimuksen mukaan tunnustaa ja panna sitä täytäntöön.
- Keskusviranomainen on sopimusvaltion nimeämä viranomainen, joka vastaa yleissopimuksen mukaisista hallinnolliseen yhteistyöhön ja apuun liittyvistä tehtävistä tai suorittaa ne.*
408. Yleissopimuksen 22 artiklan nojalla vastaaja voi vastustaa päätöksen tunnustamista sillä perusteella, että sen tunnustaminen ja täytäntöönpano on selvästi vastoin valtion oikeusjärjestyksen perusteita tai että päätös on saatu menettelyllä, jossa on ollut puutteita. Puute voi olla esimerkiksi se, että elatusapumenettelyistä tai -päätöksestä ei ole ilmoitettu vastaajalle, tai petollisten keinojen käyttäminen. Perusteeksi käy myös se, että
- Toimivaltainen viranomainen on tietyn valtion viranomainen, jonka tehtävänä on tai joka saa kyseisen valtion lainsäädännön mukaan hoitaa tiettyjä yleissopimuksen mukaisia tehtäviä. Toimivaltainen viranomainen voi olla tuomioistuin, hallintoyksikkö, elatusaputoimisto tai muu valtiollinen elin, joka hoitaa joitakin yleissopimukseen liittyviä tehtäviä.*

⁹² Yleissopimuksen selitysmuistio, 428 kohta.

⁹³ Yleissopimuksen 20 artikla sisältää niin sanotut välilliset toimivaltasäännöt. Artiklassa ei määrätä sääntöjä siitä, milloin valtion viranomainen voi tehdä päätöksen (ns. suorat toimivaltasäännöt). Sen sijaan artiklassa määrätään, millä perusteella päätös on täytynyt tehdä, jotta se voidaan tunnustaa ja panna täytäntöön toisessa valtiossa. Ks. yleissopimuksen selitysmuistion 443 kohta, jossa käsitellään asiaa.

asiassa on annettu myöhemmin uusi päätös, joka on ristiriidassa sen päätöksen kanssa, jonka tunnustamista pyydetään.

409. Useimmiten riitauttaja tai muutoksenhakija on vastaaja. On myös mahdollista, joskin harvinaista, että hakija riitauttaa viranomaisen päätöksen kieltäytyä päätöksen rekisteröimisestä tai sen julistamisesta täytäntöönpanokelpoiseksi taikka hakee siihen muutosta.

b) Riitauttamista tai muutoksenhakua koskevat määräajat

410. Jos osapuoli, joka on oikeutettu riitauttamaan päätöksen täytäntöönpanokelpoiseksi julistamisen tai rekisteröimisen taikka hakemaan siihen muutosta, asuu valtiossa, jossa päätös on rekisteröity tai julistettu täytäntöönpanokelpoiseksi, hänen on riitautettava asia tai haettava siihen muutosta **30 päivän** kuluessa päivästä, jolloin täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista tai rekisteröintiä koskeva päätös annettiin hänelle tiedoksi. Jos asian riitauttava tai siihen muutosta hakeva osapuoli asuu muussa valtiossa, hänen on riitautettava asia tai haettava siihen muutosta **60 päivän** kuluessa tiedoksiannosta (23 artiklan 6 kohta).⁹⁴

411. Vastaaja asuu useimmiten pyynnön vastaanottaneessa valtiossa, joten hänellä on vain 30 päivää aikaa riitauttaa täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista tai rekisteröintiä koskeva päätös tai hakea siihen muutosta. Jos päätös on lähetetty pyynnön vastaanottaneeseen valtioon tunnustettavaksi sen takia, että kyseisessä valtiossa on vastaajan omaisuutta, vastaaja voi itse asua muualla. Tällöin hänellä on 60 päivää aikaa riitauttaa päätös tai hakea siihen muutosta. Vastaavasti velallinen voi pyytää kotivaltiossaan toisessa valtiossa tehdyn, täytäntöönpanoa rajoittavan päätöksen tunnustamista. Tällöin valtion ulkopuolella asuva velkoja on oikeutettu tilanteen mukaan riitauttamaan päätöksen täytäntöönpanokelpoiseksi julistamisen tai rekisteröinnin taikka hakemaan siihen muutosta. Yleissopimuksen mukaan tämä on tehtävä 60 päivän kuluessa.

c) Riitauttamisen tai muutoksenhaun perusteet

412. Yleissopimuksen mukaan elatusapupäätöksen täytäntöönpanokelpoiseksi julistamisen tai rekisteröinnin voi riitauttaa tai siihen voi hakea muutosta vain rajallisin perustein. Kuten edellä todettiin, vastaaja voi riitauttaa päätöksen tai hakea siihen muutosta seuraavien seikkojen perusteella:

- tunnustamiselle ja täytäntöönpanolle ei ole 20 artiklan mukaista perustetta
- tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta kieltäytymiselle on 22 artiklan mukainen peruste
- hakemuksen mukana toimitettujen asiakirjojen aitoutta tai eheyttä on syytä epäillä
- kaikki täytäntöönpanon kohteena olevat elatusapurästit on maksettu.

d) Riitauttamisen tai muutoksenhaun käsittely (23 artiklan 5 kohta)

413. Muutoksenhaun tai riitauttamisen käsittelytapa määräytyy kansallisen lainsäädännön mukaan. Uudelleentarkastelu tai käsittely on mahdollista vain yleissopimuksessa mainittujen perusteiden tai syiden nojalla, ja päätöksen asiaratkaisua ei saa tutkia uudelleen (28 artikla).⁹⁵

⁹⁴ Yleissopimuksen selitysmuistio, 503 kohta.

⁹⁵ Yleissopimuksen selitysmuistio, 504 ja 505 kohta.

414. Jos riitauttaminen tai muutoksenhaku perustuu asiakirjojen aitouteen tai eheyteen eikä hakemukseen ole pyydetty tai sisällytetty oikeaksi todistettuja jäljennöksiä asiakirjoista, pyynnön esittänyttä valtiota voidaan pyytää toimittamaan oikeaksi todistetut jäljennökset tai muut asiaa koskevat asiakirjat.
415. Jos riitauttaminen tai muutoksenhaku koskee pelkkää elatusapurästien laskemista eikä vastaaja väitä, että elatusapurästien on maksettu kokonaan, asia on useimmiten parempi käsitellä täytäntöönpanon yhteydessä. Vastaaja voi tuolloin ottaa asiat esiin ja toimittaa lisätietoja täytäntöönpanosta vastaavalle toimivaltaiselle viranomaiselle. Kannattaa tutustua myös jäljempänä oleviin huomioihin päätöksen osittaisesta tunnustamisesta, jonka avulla voidaan mahdollistaa maksettavien elatusapumaksujen maksaminen, vaikka elatusapurästeistä kiistellään.

e) Riitauttamisen ja muutoksenhaun mukainen päätös ja muutoksenhaku ylimpään oikeusasteeseen (23 artiklan 10 kohta)

416. Kun päätöksen rekisteröintiä tai täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista koskeva riitauttaminen ja muutoksenhaku on saatu käsiteltyä, päätös on viipymättä annettava tiedoksi molemmille osapuolille. Tiedoksiannossa noudatetaan kansallisen lainsäädännön vaatimuksia.⁹⁶ Pynnön vastaanottaneen valtion menettelyistä riippuen asia voidaan antaa hakijalle tiedoksi suoraan tai pyynnön esittäneen valtion keskusviranomaisen välityksellä.
417. Muutosta voidaan hakea ylimpään oikeusasteeseen vain, jos se on pyynnön vastaanottaneen valtion lainsäädännön mukaan mahdollista.
418. Vaikka muutosta haettaisiin ylimpään oikeusasteeseen, päätös voidaan panna täytäntöön heti, kun se on rekisteröity tai julistettu täytäntöönpanokelpoiseksi. Muutoksenhaku ei keskeytä päätöksen täytäntöönpanoa, paitsi jos kyseessä ovat poikkeukselliset olosuhteet.

C. Tunnustaminen ja täytäntöönpano – hakemuksia koskevat ratkaisut

1. Tunnustaminen ja täytäntöönpano

419. Useimmiten tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskeva hakemus johtaa siihen, että päätös tunnustetaan ja pannaan täytäntöön samalla tavalla kuin pyynnön vastaanottaneessa valtiossa tehdyt päätökset. Velkojan ei tarvitse anoa täytäntöönpanoa erikseen. Käytetyistä täytäntöönpanomenettelyistä kerrotaan luvussa 10.

2. Muut ratkaisut

420. Yleissopimuksessa määrätään myös muista ratkaisumahdollisuuksista, jos päätöstä ei voida tunnustaa ja panna täytäntöön kokonaisuudessaan.

⁹⁶ Jos molemmat valtiot ovat asiakirjojen tiedoksiannosta vuonna 1965 tehdyn yleissopimuksen osapuolia, ks. muita Haagin yleissopimuksia käsittelevä luvun 3 osan 2 jakso V.

a) Osittainen tunnustaminen

421. Yleissopimuksen 21 artiklan mukaan toimivaltainen viranomainen voi tunnustaa ja panna täytäntöön vain osan päätöksestä, jos koko päätöstä ei voida tunnustaa tai tunnustaa ja panna täytäntöön. Tähän ratkaisuun voidaan päätyä esimerkiksi silloin, jos viranomainen ei voi tunnustaa päätöstä puolison tai entisen puolison elatusavun osalta mutta voi tunnustaa ja panna sen täytäntöön lapsen elatusavun osalta. Jos on erimielisyyttä elatusapurästeistä ja siitä, onko ne maksettu kokonaan, toimivaltainen viranomainen voi tunnustaa päätöksestä elatusavun maksamisen mahdollistavan osan, vaikka elatusapurästien riitauttaminen olisi yhä kesken.

Hyvä käytäntö: Jos tunnustamista koskevaa hakemusta ei hyväksytä, hakijan ei tarvitse erikseen pyytää päätöksen osittaista tunnustamista tai uuden päätöksen saamista. Yleissopimuksen mukaan kyseisiä vaihtoehtoja on harkittava mahdollisina ratkaisuinä tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevassa menettelyssä. Pyynnön vastaanottaneen valtion omat menettelyt määräävät, miten "uusi" hakemus etenee, sillä esimerkiksi uuden päätöksen saaminen voi edellyttää täydentäviä tietoja.

b) Tunnustaminen ei mahdollista varauman vuoksi

422. Joissakin tapauksissa elatusapupäätöstä ei voida tunnustaa tai panna täytäntöön valtion yleissopimuksen mukaisesti tekemän varauman vuoksi. Hakemuksen käsittelyn ei kuitenkaan välttämättä tarvitse päättyä siihen.
423. Yleissopimuksen 20 artiklan 4 kohdan mukaan keskusviranomaisen on toteutettava tarvittavat toimenpiteet uuden elatusapupäätöksen tekemiseksi velkojan hyväksi, jos päätöstä ei voida tunnustaa jotakin seuraavista perusteista koskevan varauman vuoksi:
- velkojan asuinpaikan sijaitseminen alkuperävaltiossa
 - kirjallinen sopimus (muissa kuin lapsen elatusapua koskevissa tapauksissa)
 - henkilöoikeudelliseen asemaan tai vanhempainvastuuseen perustuva toimivalta.⁹⁷
424. Velkojan ei tarvitse tehdä uutta hakemusta, ja annetun päätöksen on katsottava vahvistavan, että lapsella on oikeus⁹⁸ panna elatusapumenettely vireille (20 artiklan 5 kohta). Pynnön vastaanottaneen valtion menettelyistä riippuen hakijalta/velkojalta voidaan vaatia täydentäviä asiakirjoja, jotta uuden päätöksen saamista koskevassa asiassa voidaan edetä. Asiakirjoja voidaan pyytää pynnön esittäneen valtion keskusviranomaisen välityksellä. Katso 8 luku, jossa tarkastellaan päätöksen saamista koskevia hakemuksia.

⁹⁷ Yleissopimuksen 20 artiklan 3 kohdan mukaan varauman tehneen valtion on tunnustettava päätös ja pantava se täytäntöön, jos sen omille viranomaisille olisi vastaavassa tilanteessa myönnetty toimivalta tehdä tällainen päätös.

⁹⁸ Ks. yleissopimuksen selitysmuistio, 469–471 kohta. Huomaa, että yleissopimuksessa ei tässä yhteydessä määritellä termiä "oikeus", ja siksi pynnön vastaanottavan valtion kansallinen lainsäädäntö määrää, miten käsitettä tulkitaan ja vaaditaanko elatusapupäätöksen tekemiseen lisätietoja tai -näyttöä.

D. Yhteydenpito pyynnön esittäneen valtion kanssa

425. Sen lisäksi, että hakijalle ja pyynnön esittäneelle keskusviranomaiselle on menettelyn tietyissä vaiheissa annettava tiedoksi määrättyjä asioita (kuten tiedoksianto päätöksen tunnustamisesta tai tunnustamatta jättämisestä), yleissopimuksessa edellytetään, että keskusviranomaisten on jatkuvasti viestittävä keskenään osana hallinnolliseen yhteistyöhön kuuluvia yleisiä tehtäviään.
426. Pynnön vastaanottaneen valtion keskusviranomaisen on hakemuksen saatuaan ilmoitettava hakemuksen vastaanottamisesta viimeistään kuuden viikon kuluessa (12 artiklan 3 kohta). Tätä varten on laadittu lomake, jota on pakko käyttää. Luvussa 15 annetaan ohjeita lomakkeen täyttämiseen.
427. Lisäksi pyynnön vastaanottaneen valtion on yleissopimuksen mukaan ilmoitettava pyynnön esittäneelle keskusviranomaiselle hakemuksen käsittelyvaiheesta viimeistään **kolmen kuukauden** kuluessa vastaanottoilmoituksesta. Tätä varten on laadittu lomake, jonka käyttöä suositellaan (*Status of Application Report*).
428. Kun tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskeva menettely on saatu päätökseen, päätöksen tunnustamisesta (jos hakemus koski vain sitä) tai sen tulevasta täytäntöönpanosta on ilmoitettava pyynnön esittäneen valtion keskusviranomaiselle. Pynnön esittäneelle valtiolle on myös annettava sen henkilön tai yksikön yhteystiedot, joka vastaa päätöksen täytäntöönpanosta pyynnön vastaanottaneessa valtiossa.
429. Keskusviranomaisten väliset viestit toimitetaan yleensä jollakin pyynnön vastaanottavan valtion virallisella kielellä tai englanniksi tai ranskaksi. Valtio voi tehdä varauksen, jonka mukaan se kieltäytyy hyväksymästä joko ranskan tai englannin kielen käyttämisen (mutta ei molempien). Yhteydenpidossa käytettävästä kielestä ja käännösvaatimuksista kerrotaan tarkemmin luvussa 2.
430. Vaikka viestit välitetään usein postitse, valtio voi ilmoittaa olevansa valmis hyväksymään myös sähköisen viestinnän käytön. Viestintään liittyvät toiveet käyvät ilmi kunkin valtion maaprofiilista.

III. Muut seikat: tunnustamista ja tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevat hakemukset

A. Velallisen vireille panema tunnustamista koskeva hakemus

1. Yleistä

431. Yleissopimuksen mukaan velallinen voi tehdä päätöksen tunnustamista koskevan hakemuksen, jos tunnustamista tarvitaan aikaisemman päätöksen täytäntöönpanon keskeyttämiseen tai rajoittamiseen pyynnön vastaanottavassa valtiossa. Velallinen voi tehdä hakemuksen silloin, jos hän haluaa saada täytäntöönpanovaltiossa tunnustuksen toiselle päätökselle tai jos annettua päätöstä on muutettu toisessa sopimusvaltiossa ja velallinen haluaa, että päätös tunnustetaan valtiossa, jossa hänellä on omaisuutta.

432. Päätöksen **muuttamista** koskevia hakemuksia käsitellään tarkemmin luvuissa 11 ja 12.
433. Jos valtiossa, jossa velallinen asuu tai jossa hänellä on omaisuutta, pannaan jo täytäntöön elatusapupäätöstä, valtion kansallisessa lainsäädännössä useimmiten edellytetään, että toisessa valtiossa tehty muutettu päätös on tunnustettava ennen kuin sillä voidaan rajoittaa tai keskeyttää ensimmäisen päätöksen täytäntöönpanoa. Joissakin valtioissa tätä vaihetta ei kuitenkaan edellytetä esimerkiksi silloin, jos muutoksen on tehnyt ensimmäisen päätöksen antanut viranomainen. Näin ollen se, tarvitseeko päätös tunnustaa, on kussakin tapauksessa selvítettävä kansallisesta lainsäädännöstä.

Päätöksen muuttamisella tarkoitetaan prosessia, jossa elatusapupäätöstä muutetaan sen antamisen jälkeen. Joissakin valtioissa kyseistä hakemusta kutsutaan muutoshakemukseksi tai päätöksen muuttamista koskevaksi hakemukseksi. Hakemuksella voidaan muuttaa elatusavun määrää, maksujen tiheyttä tai elatusapupäätöksen muita ehtoja.

2. Milloin velallinen voi tehdä hakemuksen?

434. Koska 10 artiklan 2 kohdan a alakohdassa tarkoitetun tunnustamista koskevan hakemuksen tarkoitus on rajoittaa päätöksen täytäntöönpanoa ja koska täytäntöönpano tapahtuu useimmiten velallisen asuinvaltiossa, päätöksen tunnustamista vaativa velallinen asuu usein valtiossa, jossa päätös on tarpeen tunnustaa. Yleissopimuksessa ei käsitellä erikseen tilannetta, jossa hakijan on osoitettava hakemus oman maansa keskusviranomaiselle. Tällaisissa tapauksissa tunnustaminen onkin käsiteltävä valtion kansallisen lainsäädännön mukaisesti velallisen asuinvaltion keskusviranomaiselle osoitettuna pyyntönä.⁹⁹ Jos päätöksen tunnustamista pyydetään valtiossa, jossa velallisella on omaisuutta mutta jossa hän ei asu, velallinen voi tehdä 10 artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaisen hakemuksen.
435. Aina, kun kyseessä on 10 artiklan 2 kohdan a alakohdan mukainen hakemus, hakijana on velallinen. Tällöin velkoja on vastaaja ja ilmoitus päätöksen rekisteröinnistä tai täytäntöönpanokelpoiseksi julistamisesta on annettava velkojalle.

Esimerkki

436. Velallinen asuu maassa A, jossa alkuperäinen elatusapupäätös on tehty. Hänellä on omaisuutta tai tuloja maassa B. Velkoja asuu maassa B. Alkuperäinen päätös on tunnustettu maassa B, ja sen täytäntöönpano kohdistuu maassa B olevaan velallisen omaisuuteen. Velallinen on sittemmin saanut maassa A muutetun päätöksen. Hän haluaa, että muutettu päätös tunnustetaan maassa B, jotta ensimmäisen päätöksen täytäntöönpanoa voitaisiin rajoittaa.

⁹⁹ Joissakin valtioissa keskusviranomainen toimii asiassa toimivaltaisena viranomaisena ja avustaa velallista tunnustamismenettelyssä. Päätöksen muuttamista koskevissa hakemuksissa tunnustaminen voidaan katsoa hakemuksen käsittelyn viimeiseksi vaiheeksi (ks. luku 12), eikä sitä varten tarvitse panna vireille uutta hakemusta. Toimintatapa riippuu kunkin valtion sisäisistä menettelyistä.

Miten asiassa toimitaan yleissopimuksen mukaisesti?

437. Velallinen voi tehdä maan A keskusviranomaiselle yleissopimuksen 10 artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaisen hakemuksen. Maa A välittää hakemuksen maahan B, jossa muutettu päätös rekisteröidään täytäntöönpanoa varten tai julistetaan täytäntöönpanokelpoiseksi tässä luvussa kuvattujen menettelyjen mukaisesti. Velkojalle ilmoitetaan päätöksen rekisteröinnistä tai täytäntöönpanokelpoiseksi julistamisesta, ja hänelle annetaan mahdollisuus riitauttaa täytäntöönpanokelpoiseksi julistaminen tai rekisteröinti taikka hakea siihen muutosta. Kun muutettu päätös on julistettu täytäntöönpanokelpoiseksi tai rekisteröity, sillä voidaan rajoittaa alkuperäisen päätöksen täytäntöönpanoa maassa B.

3. Menettelyt

438. Tässä luvussa käsiteltyjä tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevia menettelyjä voidaan soveltaa myös velallisen tällaisessa tilanteessa tekemään tunnustamishakemukseen. Yleissopimuksen 26 artiklassa määrätään, että V luvun (Tunnustaminen ja täytäntöönpano) määräyksiä sovelletaan päätöksen tunnustamista koskeviin hakemuksiin soveltuvien osien siten, että täytäntöönpanokelpoisuutta koskevan vaatimuksen korvaa vaatimus, jonka mukaan päätöksen on oltava voimassa alkuperävaltiossa. Tämä tarkoittaa, että käytännön syistä tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevia määräyksiä sovelletaan myös tunnustamishakemuksiin lukuun ottamatta niitä määräyksiä, joita on muutettava, koska hakemuksessa ei pyydetä päätöksen täytäntöönpanoa.¹⁰⁰

4. Muutettujen päätösten tunnustamista koskevat rajoitukset

439. On tärkeää huomata, että yleissopimuksessa määrätään yhdestä tärkeästä rajoituksesta, joka rajoittaa velallisen oikeutta saada päätös tunnustetuksi yleissopimuksen mukaisesti. Velkoja voi vastustaa muutetun päätöksen tunnustamista, jos muutettu päätös on tehty jossakin muussa sopimusvaltiossa kuin siinä, jossa alkuperäinen päätös on tehty (alkuperävaltio), ja velkojan asuinpaikka oli muutetun päätöksen tekohetkellä alkuperävaltiossa (18 artikla ja 22 artiklan 1 kohdan f alakohta). Tämä on sallittua muutamissa poikkeustapauksissa, mutta on tärkeää muistaa, että velallisen oikeudelle saada muutettu päätös tunnustettua on asetettu tiettyjä rajoituksia. Nämä rajoitukset eivät koske muiden päätösten tunnustamista ja täytäntöönpanoa.
440. Päätöksen muuttamista koskevia hakemuksia käsitellään luvuissa 11 ja 12.

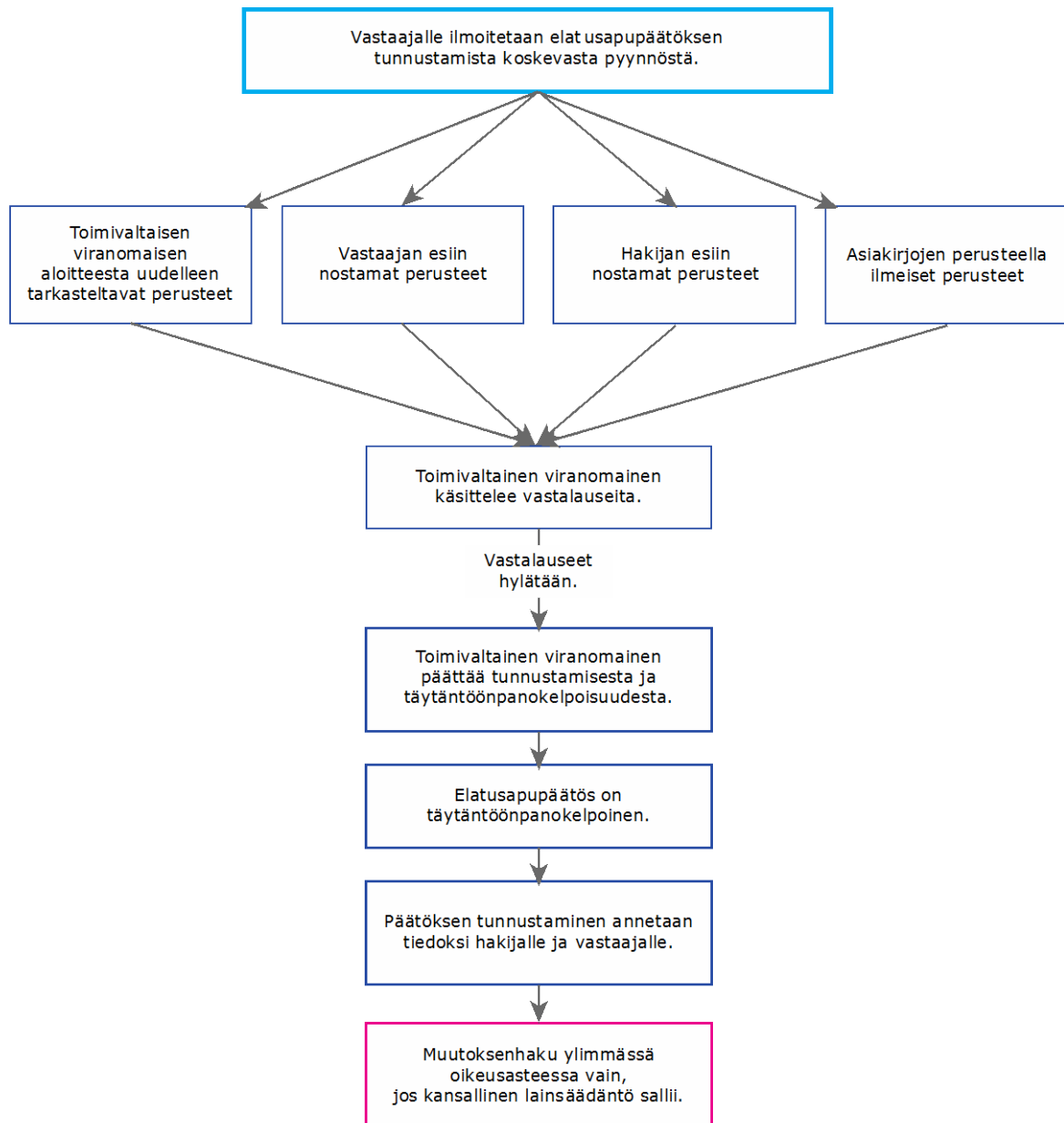
¹⁰⁰ Ks. yleissopimuksen selitysmuistio, 546 kohta.

B. Tunnustamista sekä tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskeva vaihtoehtoinen menettely (24 artikla)

441. Yleissopimuksen mukaan tunnustamista sekä tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskeviin hakemuksiin voidaan soveltaa kahta toisistaan hieman poikkeavaa menettelyä. Nämä ovat 23 artiklan mukainen tavanomainen menettely ja 24 artiklassa tarkoitettu vaihtoehtoinen menettely.
442. Valtio voi antaa selityksen, jonka mukaan se käyttää 24 artiklan mukaista vaihtoehtoista menettelyä.
443. Suurin ero tavanomaisen ja vaihtoehtoisen menettelyn välillä on se, että vaihtoehtoisessa menettelyssä päätös tunnustetaan vasta sen jälkeen, kun vastaajalle on ilmoitettu ja sekä hakijalle että vastaajalle on annettu mahdollisuus esittää huomautuksia toimivaltaiselle viranomaiselle. Lisäksi toimivaltainen viranomainen voi laajemmin harkita tiettyjä tunnustamisesta kieltäytymisen perusteita omasta aloitteestaan eli ilman, että kumpikaan osapuolista sitä pyytää. Näitä kahta poikkeusta lukuun ottamatta menettelyt ovat kuitenkin hyvin samanlaisia.¹⁰¹
444. Vaihtoehtoinen menettely kuvataan seuraavassa kaaviossa.
- Vinkki:** Valtio käyttää aina tavanomaista menettelyä, ellei se ole antanut selitystä, jonka mukaan se soveltaa vaihtoehtoista menettelyä. Tämä käy ilmi valtion maaprofiilista. Useimmissa valtioissa, joissa toisessa valtiossa tehtyjä päätöksiä pannaan täytäntöön yleissopimusta edeltävien kahdenvälisen sopimusten nojalla, on jo käytössä 23 artiklassa tarkoitetun tavanomaisen menettelyn kaltaiset menettelyt toisessa valtiossa tehtyjen päätösten rekisteröimiseksi tai niiden julistamiseksi täytäntöönpanokelpoiseksi. Näiden menettelyjen käyttöä jatketaan, mutta niihin tehdään pieniä muutoksia yleissopimuksen vaatimusten noudattamiseksi.

¹⁰¹ Yleissopimuksen selitysmuistio, 516 kohta.

**TUNNUSTAMISTA JA TÄYTÄNTÖÖNPANOA
KOSKEVA VAIHTOEHTOINEN MENETTELY
(24 artikla)**

Kaavio 17: Yleiskatsaus tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevasta vaihtoehtoisesta menettelystä

a) Ilmoita vastaajalle tunnustamista koskevasta hakemuksesta

445. Tavanomaisesta menettelystä poiketen vaihtoehtoisessa menettelyssä vastaajalle on annettava ilmoitus ennen päätöksen tunnustamista. Vaikka menettelystä on ilmoitettava vastaajalle ”viipymättä”, vastaajalle ei ole asetettu määräaikaa, jonka puitteissa hänen on esitettävä vastauksensa tai vastalauseensa ilmoituksen saatuaan. Jos määräaikoja asetetaan, niistä säädetään kansallisessa lainsäädännössä.

b) Tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevien vastalauseiden käsittely

446. Tavanomaisen menettelyn tapaan vastaaja voi vastustaa päätöksen tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa vain rajallisten perusteiden perusteella. Perusteet ovat vaihtoehtoisessa menettelyssä samat kuin tavanomaisessa menettelyssä.

447. Vaihtoehtoisessa menettelyssä toimivaltainen viranomainen voi kuitenkin tarkastella tiettyjä päätöksen tunnustamisesta tai täytäntöönpanosta kieltäytymisen perusteita ilman, että sen täytyy odottaa, että jompikumpi osapuolista pyytää sitä. (Tästä käytetään yleissopimuksessa ilmausta, että toimivaltainen viranomainen voi tarkastella perusteita ”omasta aloitteestaan”.) Perusteet, joita toimivaltainen viranomainen voi tarkastella, mainitaan 24 artiklan 4 kohdassa. Niitä ovat esimerkiksi seuraavat:

- onko päätöksen tunnustaminen ja täytäntöönpano selvästi vastoin valtion oikeusjärjestyksen perusteita
- onko pyynnön vastaanottaneessa valtiossa jo aikaisemmin pantu vireille samojen osapuolten välinen menettely, joka koskee samaa asiaa
- onko päätös ristiriidassa sellaisen samaa asiaa koskevan päätöksen kanssa, joka on tehty samojen osapuolten välillä pyynnön vastaanottaneessa valtiossa tai jossakin toisessa valtiossa (edellyttäen, että jälkimmäisessä tapauksessa päätös voidaan tunnustaa ja panna täytäntöön pyynnön vastaanottaneessa valtiossa)
- onko asiakirjojen perusteella (eli pelkkien asiakirjojen tietojen mukaan) ilmeistä, että tunnustamiselle ja täytäntöönpanolle ei ole 20 artiklan mukaista perustetta
- onko asiakirjojen perusteella jokin syy kieltäytyä tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta
- onko asiakirjojen perusteella syytä epäillä asiakirjojen aitoutta tai eheyttä.

Vinkki: Monissa valtioissa päätöksen tekevä viranomainen tarkastelee vain käsittelyn osapuolten esiin nostamia seikkoja. Näin toimitaan yleissopimuksen mukaisessa tunnustamis- ja täytäntöönpanohakemuksia koskevassa tavanomaisessa menettelyssä. Vaihtoehtoisessa menettelyssä toimivaltainen viranomainen voi tarkastella tiettyjä seikkoja ilman, että kumpikaan osapuolista pyytää sitä.

448. Toimivaltainen viranomainen tarkastelee edellä mainittuja seikkoja, vastaajan mahdollisesti esittämiä vastalauseita ja asiakirjojen perusteella esiin tulevia 20 ja 22 artiklan ja 23 artiklan 7 kohdan c alakohdan mukaisia kysymyksiä ja selvittää, voidaanko päätös tunnustaa ja panna täytäntöön.

c) Päätöksen täytäntöönpano

449. Tavanomaisen tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevan menettelyn tapaan päätös voidaan panna täytäntöön, kun se on tunnustettu vaihtoehtoisen menettelyn mukaisesti. Toimivaltainen viranomainen voi tunnustamisen jälkeen aloittaa täytäntöönpanon ilman, että hakijan tarvitsee tehdä uutta hakemusta tai pyyntöä. On aina hyvän käytännön mukaista pyrkiä velallisen kanssa mahdollisimman pian vapaaehtoiseen sovintoratkaisuun, jos se johtaa elatusapupäätöksen mukaisten maksujen säännölliseen maksamiseen velkojalle.

d) Muutoksenhaku

450. Tunnustamispäätöstä koskeva muutoksenhaku voidaan sallia kansallisessa lainsäädännössä. Jos muutoksenhaku on mahdollista, se ei keskeytä päätöksen täytäntöönpanoa, paitsi jos kyseessä ovat poikkeukselliset olosuhteet (24 artiklan 6 kohta).

C. Elatusapusopimukset

1. Tärkeimmät erot

451. Yleissopimuksessa erotetaan toisistaan elatusapupäätökset, jotka ovat oikeus- tai hallintoviranomaisten tekemiä päätöksiä, ja **elatusapusopimukset**, jotka ovat osapuolten tekemiä sopimuksia. Vaikka elatusapusopimusten tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevat menettelyt ovat melko samanlaisia kuin elatusapupäätöksiä koskevat menettelyt, valtio voi tehdä varauksen, jonka mukaan se ei tunnusta eikä pane täytäntöön elatusapusopimuksia.

Elatusapusopimuksella tarkoitetaan 3 artiklan määritelmän mukaan elatusavun maksamisesta tehtyä kirjallista sopimusta, joka on laadittu virallisesti tai rekisteröity virallisena asiakirjana toimivaltaisen viranomaisen toimesta tai joka on toimivaltaisen viranomaisen vahvistama tai tehty, rekisteröity tai tallennettu toimivaltaisen viranomaisen toimesta ja jota toimivaltainen viranomainen voi tarkastella uudelleen ja muuttaa.

2. Menettelyt

452. Elatusapusopimusten tunnustamiseen ja täytäntöönpanoon sovelletaan samoja yleisiä periaatteita ja menettelyjä kuin elatusapupäätösten tunnustamiseen ja täytäntöönpanoon.¹⁰² Yleissopimuksen 30 artiklassa määrätään, että elatusapusopimus on voitava tunnustaa ja panna täytäntöön samalla tavoin kuin elatusapupäätös, edellyttäen, että sopimus on alkuperävaltiossa täytäntöönpanokelpoinen samalla tavoin kuin päätös.
453. Elatusapusopimuksen tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevan hakemuksen saamisen jälkeen noudatetaan samaa yleistä menettelyä. Hakemuksen saatuaan toimivaltainen viranomainen tekee alustavan tarkastelun ja arvioi, onko sopimuksen tunnustaminen ja täytäntöönpano selvästi vastoin valtion oikeusjärjestyksen perusteita. Hakemukseen tarvitaan vastaavat asiakirjat kuin päätöksen tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevaan hakemukseen. Merkittävä ero on kuitenkin se, että hakemuksessa ei tarvita asiakirjaa, josta käy ilmi, että vastaajalle on ilmoitettu asianmukaisesti menettelystä. Tämä johtuu siitä, että molemmat osapuolet ovat osallistuneet sopimuksen tekemiseen.

¹⁰² Yleissopimuksen selitysmuistio, 559 kohta.

454. Kaikki elatusapusopimuksen tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevassa hakemuksessa tarvittavat asiakirjat luettelaa luvussa 4.
455. Sen jälkeen, kun keskusviranomainen on tarkastanut aineiston ja varmistanut, että hakemus käsittää kaikki tarvittavat asiakirjat, elatusapusopimus lähetetään toimivaltaiselle viranomaiselle (paitsi jos keskusviranomainen on asiassa toimivaltainen viranomainen). Tämän jälkeen sopimus rekisteröidään täytäntöönpanoa varten tai julistetaan täytäntöönpanokelpoiseksi ja asiasta ilmoitetaan vastaajalle. Jos valtio käyttää vaihtoehtoista menettelyä, sopimuksen tunnustamista koskeva hakemus annetaan tiedoksi vastaajalle ja hänelle annetaan mahdollisuus riitauttaa se tai hakea siihen muutosta.
456. Elatusapusopimusten ja elatusapupäätösten välillä on myös joitakin eroja niissä perusteissa, joiden perusteella tunnustamista voidaan vastustaa. Perusteista määrätään 30 artiklan 5 kohdassa.

3. Tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevan menettelyn päättäminen

457. Elatusapusopimusten tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskeva menettely on yhtä seikkaa lukuun ottamatta samanlainen kuin vastaava elatusapupäätöksiä koskeva menettely. Toimivaltainen viranomainen tekee päätöksen sopimuksen rekisteröinnistä tai täytäntöönpanokelpoiseksi julistamisesta, ja vastaajalle annetaan mahdollisuus riitauttaa päätös tai hakea siihen muutosta. Monissa valtioissa tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskeva menettely päättyy tähän. Jos vireillä on elatusapusopimuksen tunnustamista koskeva muutoksenhaku, sopimuksen täytäntöönpanoa koskeva menettely kuitenkin keskeytetään (30 artiklan 6 kohta). Tämä täytäntöönpanon keskeyttäminen on tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevissa menettelyissä merkittävä ero elatusapupäätösten ja -sopimusten välillä.

IV. Tunnustaminen ja täytäntöönpano – muut seikat

A. Oikeusapu

458. Yleissopimuksen mukaan pyynnön vastaanottavan valtion on yleensä annettava velkojalle maksutonta oikeusapua kaikkien sellaisten elatusapupäätöksen tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevien hakemusten osalta, jotka koskevat alle 21-vuotiaan lapsen elatusapua, jos oikeusapu on tarpeen hakemuksen käsittelemiseksi. On syytä muistaa, että jos valtio antaa hakijoille yksinkertaistettujen menettelyjen avulla todellisen mahdollisuuden päästä menettelyjen piiriin, oikeutta maksuttomaan oikeusapuun ei ole.
459. Vaatimusta, jonka mukaan hakijoille on annettava todellinen mahdollisuus päästä menettelyjen piiriin ja tarvittaessa myös maksutonta oikeusapua, käsitellään tarkemmin luvussa 3.
460. Kun tunnustamista koskeva hakemus on velallisen tekemä tai päätös ei koske alle 21-vuotiaan lapsen elatusapua, maksuttoman elatusavun tarjoamiseen liittyy useita poikkeuksia ja rajoitteita, jotka on otettava huomioon. Niistä kerrotaan luvussa 3.

B. Täytäntöönpanoon liittyvät kysymykset

Valuutan muuntaminen

461. Yleissopimuksessa ei käsitellä elatusvelvoitteiden valuuttamuunnoksiin liittyviä kysymyksiä. Riippuen siitä, millaisia menettelyjä toimivaltainen viranomaisen käyttää päätöksen tunnustamiseen, päätöksen elatusvelvoitteet saatetaan samanaikaisesti muuntaa täytäntöönpanovaltion valuuttaan. Toimivaltaisen viranomaisen on mahdollisesti hankittava todistus, jossa vahvistetaan maksujen muuntamiseen käytettävä vaihtokurssi. Muunnettua määrää käytetään täytäntöönpanovaltiossa elatusapuvastuun perustana.
462. Muissa tapauksissa pyynnön esittävä valtio on mahdollisesti jo muuntanut päätöksen ja mahdolliset elatusapurästöt pyynnön vastaanottavan valtion valuuttaan.
463. Valuutan muuntamiseen liittyviä kysymyksiä tarkastellaan tarkemmin päätösten täytäntöönpanoa käsittelevässä luvussa 10.

C. Olennaiset poikkeukset ja varaukset

464. Edellä esitettyä voidaan soveltaa yleisimmissä lasten elatusapua koskevan päätöksen tunnustamiseen liittyvissä tapauksissa. Monissa tapauksissa valtioiden varaukset tai selitykset voivat kuitenkin vaikuttaa tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskeviin menettelyihin.

a) 18–21-vuotiaat lapset

465. Valtio voi tehdä **varauman**, jonka mukaan se rajoittaa yleissopimuksen soveltamisen koskemaan vain alle 18-vuotiaita henkilöitä. Jos valtio on tehnyt tällaisen varauman, se ei hyväksy yleissopimuksen mukaisesti tunnustettavaksi tai tunnustettavaksi ja täytäntöönpanotavaksi 18 vuotta täyttäneiden lasten elatusapua koskevia päätöksiä eikä se voi pyytää toista valtiota käsittelemään 18 vuotta täyttäneiden lasten elatusapuun liittyviä asioita.

Varauma on virallinen ilmoitus, jonka sopimusvaltio voi yleissopimuksen mukaan antaa tietyissä tilanteissa ja jolla rajoitetaan yleissopimuksen soveltamista kyseisessä valtiossa jollain tapaa.

b) Tunnustamisen ja täytäntöönpanon perusteet

466. Valtio voi tehdä varauman, jonka mukaan se ei tunnusta tai pane täytäntöön elatusapupäätöstä, jos päätöksen perusteena on käytetty jotakin seuraavista:¹⁰³
- velkojan asuinpaikka
 - osapuolten tekemä kirjallinen sopimus
 - viranomaisen käyttämä toimivalta henkilöoikeudellista asemaa tai vanhempainvastuuta koskevassa asiassa.

c) Tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskeva menettely

467. Valtio voi antaa **selityksen**, jonka mukaan se soveltaa tunnustamisessa tai tunnustamisessa ja täytäntöönpanossa tavanomaisen menettelyn (23 artikla) sijaan edellä kuvattua vaihtoehtoista menettelyä (24 artikla).

Selitys on sopimusvaltion antama virallinen ilmoitus, joka koskee yleissopimuksen tiettyjä artikloja tai vaatimuksia.

¹⁰³ Yleissopimuksen 20 artiklan mukaisia tuomioistuimen toimivallan perusteita on tarkasteltu edellä (ks. alaviite 93).

d) Elatusapusopimukset

468. Sopimusvaltio voi tehdä varauman, jonka mukaan se ei tunnusta eikä pane täytäntöön elatusapusopimuksia. Toisaalta valtio voi antaa selityksen, jonka mukaan elatusapusopimuksen tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevat hakemukset on tehtävä keskusviranomaisen välityksellä.

V. Lisäaineistoa**A. Käytännön neuvoja**

- Päätöksen tunnustamisen jälkeen monet valtiot pyrkivät välittömästi ottamaan yhteyttä velalliseen ja saamaan hänet noudattamaan päätöstä vapaaehtoisesti, jotta voidaan varmistaa, että velkoja ja lapset saavat elatusapua mahdollisimman pian.
- Yleissopimuksessa määrätyn tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevan menettelyn tarkoituksena on mahdollistaa hakemusten nopea ja tehokas käsittely. Pyynnön vastaanottavan valtion virkailijoiden on syytä muistaa tämä ja toteuttaa tarvittavat toimet sen varmistamiseksi, että asiat käsitellään mahdollisimman nopeasti ja mahdollisimman vähäisin viivein.
- Kaikista tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevien hakemusten käsittelyyn liittyvistä menettelyistä ja vaatimuksista ei määrätä yleissopimuksessa. Virkailijoiden on noudatettava myös asiaan liittyviä kansallisia säädöksiä ja menettelyjä. Virkailijan on esimerkiksi otettava huomioon mahdolliset kansalliset vaatimukset siitä, miten päätös on annettava tiedoksi vastaajalle tai miten päätökset on annettava tiedoksi pyynnön vastaanottaneen valtion ulkopuolella asuvalle hakijalle.

B. Vinkkejä ja apuvälineitä

On hyvän käytännön mukaista ilmoittaa pyynnön esittäneelle valtiolle ajoissa asian käsittelyn etenemisestä ja mahdollisista viiveistä. Se auttaa myös pyynnön vastaanottavaa valtiota tiedottamaan asioista hakijalle.

C. Asiaa koskevat lomakkeet

Tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskeva hakemus

Saatelomake

Asiakirja, josta käy ilmi, että päätös on täytäntöönpanokelpoinen

Asiakirja, josta käy ilmi, että vastaajalle on ilmoitettu asianmukaisesti menettelystä

Taloudellista tilannetta koskeva lomake

Vastaanottotodistus

D. Asiaa koskevat yleissopimuksen artiklat

10 artiklan 1 kohdan a alakohta

10 artiklan 2 kohdan a alakohta

11 artikla

12 artikla

20 artikla

23 artikla

24 artikla

30 artikla

36 artikla

50 artikla

E. Asiaa koskevat käsikirjan kohdat

Luvun 3 osa 2 – Kaikkia yleissopimuksen mukaisia hakemuksia ja erityisiä toimenpiteitä koskevia pyyntöjä koskevia asioita

Luku 6 – Vastaanottavassa valtiossa tehdyn tai tunnustetun päätöksen täytäntöönpanoa koskevan hakemuksen lähettäminen

Luku 8 – Elatusapupäätöksen saamista koskevat lähtevät hakemukset

Luku 10 – Elatusapupäätösten täytäntöönpano

VI. Tarkistuslista – Tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevat hakemukset

	Menettely	Käsikirjan kohta
1	Asiakirjojen vastaanottaminen keskusviranomaiselta	
2	Onko tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskeva hakemus oikea kyseisessä tilanteessa?	III.A.3
3	Täyttääkö hakemus yleissopimuksessa asetetut vähimmäisvaatimukset?	III.A.4
4	Tarkasta, että hakemus käsittää kaikki tarvittavat asiakirjat.	III.A.5
5	Selvitä tarvittaessa vastaajan olinpaikka.	III.A.6
6	Pyydä tarvittaessa täydentävät asiakirjat.	III.A.7
7	Ilmoita hakemuksen vastaanottamisesta.	III.A.6
8	Vaihtoehtoista menettelyä soveltavissa valtioissa siirrytään kohtaan 9, muissa suoritettava vaiheet 8 a–c	
8 a	Rekisteröi päätös ja/tai julista päätös täytäntöönpanokelpoiseksi.	III.B.1
8 b	Ilmoita rekisteröinnistä tai täytäntöönpanokelpoiseksi julistamisesta hakijalle ja vastaajalle.	III.B.4
8 c	Vastaaja voi tietyin perustein riitauttaa täytäntöönpanokelpoiseksi julistamisen tai rekisteröinnin tai hakea siihen muutosta.	III.B.5
9 a	Ilmoita vastaajalle tunnustamista koskevasta hakemuksesta.	IV.B
9 b	Tarkastele perusteita (mahdolliset) vastaajan esiin nostamat perusteet mukaan lukien.	IV.B
9 c	Tunnusta päätös ja julista se täytäntöönpanokelpoiseksi.	IV.B
10	Saata mahdollinen riitautus tai muutoksenhaku päätökseen ja ilmoita hakijalle ja vastaajalle.	III.B.5
11	Lähetä hakijalle ja pyynnön esittäneelle keskusviranomaiselle hakemuksen käsittelyvaihetta koskeva ilmoitus.	III.D

VII. Usein kysyttyä

Velkojalla on maassa A tehty päätös. Hän asuu maassa B. Maa B ei tunnusta päätöstä eikä pane sitä täytäntöön. Velallinen asuu maassa C. Kaikki kolme valtiota ovat yleissopimuksen sopimusvaltioita. Voidaanko päätös tunnustaa ja panna täytäntöön maassa C?

469. Kyllä. Velkoja voi hakea päätöksen tunnustamista ja täytäntöönpanoa siinä valtiossa, jossa velallinen asuu tai jossa hänellä on omaisuutta tai tuloja, jos päätös on tehty jossakin sopimusvaltiossa. Päätöksen ei tarvitse olla täytäntöönpanokelpoinen eikä sitä ole tarvinnut tunnustaa pyynnön esittävässä valtiossa, vaan vain alkuperävaltiossa. Tässä tapauksessa alkuperävaltio on maa A. Jos päätöksen tehneestä maasta A on saatu asiakirja, josta käy ilmi, että päätös on siellä täytäntöönpanokelpoinen, maan C pitäisi pystyä käsittelemään tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskeva hakemus, jos kaikki muut vaatimukset täyttyvät.

Miksi velkoja hakisi pelkästään päätöksen tunnustamista eikä sekä tunnustamista että täytäntöönpanoa?

470. Voi olla, että velkoja aikoo panna päätöksen täytäntöön yksityisesti tai että hakijan täytyy saada päätös tunnustetuksi voidakseen hyödyntää pyynnön vastaanottaneessa valtiossa tiettyjä muita oikeussuojakeinoja. Esimerkiksi jos pyynnön vastaanottavassa valtiossa on jäämistö tai muuta omaisuutta, velkojan saattaa täytyä saada päätös tunnustetuksi ennen kuin se voidaan katsoa jäämistöön kohdistuvaksi vaateeksi.

Merkitseekö elatusapupäätöksen tunnustaminen sitä, että koko päätös on kuin mikä tahansa kyseisessä valtiossa alun perin tehty päätös?

471. Ei. Toisessa valtiossa tehdyn elatusapupäätöksen tunnustamisen ja täytäntöönpanon tarkoituksena on vain se, että päätös voidaan panna täytäntöön käyttämällä samoja mekanismeja ja menettelyjä kuin valtion sisäisten elatusapupäätösten yhteydessä. Näin ollen päätökseen ei esimerkiksi sovelleta lapsen huoltoa tai tapaamisoikeuksia koskevaa pyynnön vastaanottavan valtion lainsäädäntöä. Tunnustettu päätös vastaa sisäisiä päätöksiä vain elatusvelvoitteiden tunnustamisen ja täytäntöönpanon osalta.

Onko päätös aina tunnustettava, ennen kuin se voidaan panna täytäntöön?

472. On, jollei ole kyse päätöksestä, joka on tehty pyynnön vastaanottavassa valtiossa, jossa päätös on tarkoitus panna täytäntöön. Jos päätös on tehty missä tahansa muussa valtiossa, päätös on ensin tunnustettava, jotta voidaan varmistaa, että se noudattaa elatusvelvoitteiden vahvistamistapaan liittyviä menettelyä koskevia tai muita perusvaatimuksia. Vaatimukset voivat koskea esimerkiksi osapuolille annettavia ilmoituksia.

Voidaanko vieraalla kielellä tehty päätös panna täytäntöön yleissopimuksen nojalla?

473. Kyllä, mutta päätöksestä tai sen tekstin tiivistelmästä tai otteesta on oltava käännös pyynnön vastaanottavan valtion kielelle tai jollekin muulle kielelle, jonka pyynnön vastaanottava valtio on ilmoittanut hyväksyvänsä. Asiakirjojen ja päätösten kääntämistä koskevia vaatimuksia käsitellään luvussa 3.
474. Yleissopimuksen mukaan muut keskusviranomaisten väliset viestit voidaan toimittaa englanniksi tai ranskaksi.

Voiko valtio tunnustaa päätöksen, jos valtiossa ei tehdä kyseisenlaisia päätöksiä?

475. Kyllä, jos päätös kuuluu yleissopimuksen soveltamisalaan kuuluvien elatusvelvoitteiden piiriin. Esimerkiksi lapsen elatusapua koskeva päätös voi sisältää vaikkapa sairausvakuutusmaksujen ja muiden sellaisten kulujen korvaamisen, joita ei tunneta tai joista ei säädetä pyynnön vastaanottavan valtion lainsäädännössä. Päätös voidaan silti tunnustaa pyynnön vastaanottavassa valtiossa.

Miksi yleissopimuksessa ei edellytetä, että hakijan tai keskusviranomaisen edustajan on allekirjoitettava tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskeva hakemus?

476. Yleissopimuksen ilmaisussa ei tarkoituksellisesti oteta kantaa käytettävään välineeseen, jotta voidaan helpottaa tietotekniikan käyttöä ja aineiston tehokasta toimittamista valtioiden välillä. Allekirjoituksen edellyttäminen estäisi asiakirjojen lähettämisen faksilla tai sähköisessä muodossa.
477. Henkilö, jonka nimi on hakemuksessa, vastaa sen varmistamisesta, että hakemuksessa olevat tiedot ovat yhdenmukaisia hakijan antamien asiakirjojen ja tietojen kanssa ja että hakemus on yleissopimuksen vaatimusten mukainen.

Voidaanko tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskeva hakemus käsitellä ilman oikeaksi todistettuja jäljennöksiä asiakirjoista?

478. Asia riippuu siitä, onko pyynnön vastaanottava valtio antanut yleissopimuksen nojalla selityksen, jonka mukaan valtio edellyttää oikeaksi todistettujen jäljennösten toimittamista (tieto ilmenee maaprofiilista). Lisäksi tuomioistuin tai toimivaltainen viranomainen voi tietyissä tapauksissa pyytää oikeaksi todistettuja jäljennöksiä. Näin käy lähinnä silloin, jos on syytä epäillä toimitettujen asiakirjojen aitoutta tai eheyttä.
479. Jos tällaista selitystä ei ole annettu, hakemuksen käsittelyssä voidaan edetä pyynnön esittäneen valtion toimittamien jäljennösten perusteella.

Toimivaltainen viranomainen on rekisteröinyt päätöksen tai julistanut sen täytäntöönpanokelpoiseksi. Mitä seuraavaksi tapahtuu?

480. Kun päätös on rekisteröity tai julistettu täytäntöönpanokelpoiseksi, se voidaan panna täytäntöön. Yleissopimuksen mukaan hakijan ei tarvitse anoa täytäntöönpanoa erikseen (jos alkuperäinen hakemus on tehty keskusviranomaisen välityksellä). Hakijalle, vastaajalle ja pyynnön esittäneelle valtiolle on ilmoitettava viipymättä, että päätös on tunnustettu ja että sitä pannaan parhaillaan täytäntöön.

Miten toimitaan, jos elatusapupäätöksiä on enemmän kuin yksi? Alkuperäisen elatusapupäätöksen lisäksi on esimerkiksi myöhempi päätös, jolla on muutettu alkuperäistä päätöstä. Kumpi päätös olisi tunnustettava?

481. Yleissopimuksessa ei käsitellä suoraan tätä asiaa. Jos päätös on määrä panna täytäntöön ja aiempaan päätökseen perustuvia elatusapumaksuja on rästissä, pyynnön vastaanottava valtio saattaa tarvita kyseisestä päätöksestä jäljennöksen täytäntöönpanoa varten. Tätä voidaan edellyttää täytäntöönpanoa koskevassa kansallisessa lainsäädännössä taikka velallisen riitauttaessa elatusapurästit tai vedotessa toisenlaiseen tulkintaan velvoitteesta. Voi olla myös muita seikkoja (kuten indeksiin sitomista tai muuttamista koskevat ehdot), jotka sisältyvät yhteen päätöksistä mutta eivät toiseen.
482. Päätöksen tunnustamisesta ei kuitenkaan voi kieltäytyä vain sillä perusteella, että asiasta on olemassa aiempia päätöksiä, joita ei ole liitetty hakemukseen. Jos käy ilmi, että hakemukseen olisi pitänyt liittää myös muita asiaa koskevia elatusapupäätöksiä, on otettava yhteyttä pyynnön esittäneen valtion keskusviranomaiseen ja pyydettävä jäljennöksiä myös näistä päätöksistä.

Luku 6

Pyynnön vastaanottavassa valtiossa tehdyn tai tunnustetun päätöksen täytäntöönpanoa koskevan hakemuksen lähettäminen (10 artiklan 1 kohdan b alakohta)

Luvun sisältö:

Tässä luvussa käsitellään pyynnön vastaanottavassa valtiossa tehtyjen tai tunnustettujen päätösten täytäntöönpanoa koskevia hakemuksia.

Jaksossa I esitetään yleiskatsaus hakemuksesta. Jaksossa kerrotaan, koska hakemusta käytetään ja kenelle se on tarkoitettu, sekä selitetään asiaan liittyvät peruskäsitteet.

Jaksossa II esitellään hakemuksen laatimisen vaiheet, käydään läpi vaaditut lomakkeet ja asiakirjat ja kerrotaan, mitä tietoja hakemuksen on sisällettävä ja miten lomakkeet täytetään.

Jakso III sisältää lisäaineistoa.

Jaksossa V vastataan tavallisimpiin täytäntöönpanohakemuksia koskeviin kysymyksiin.

Jakson IV kätevä tarkistuslista on yksinkertainen tiivistelmä asiaan liittyvistä menettelyistä.

I. Yleiskatsaus

A. Milloin hakemusta käytetään?

483. Tässä luvussa käsiteltyä hakemusta käytetään silloin, kun hakijalla on pyynnön vastaanottavassa valtiossa tehty tai tunnustettu **elatusapupäätös**¹⁰⁴ ja hakija haluaa, että päätös pannaan täytäntöön kyseisessä valtiossa. Yleensä velkoja pyytää täytäntöönpanoa siksi, että velallinen asuu pyynnön vastaanottavassa valtiossa tai hänellä on siellä omaisuutta tai tuloja.

Elatusapupäätöksessä määritellään velallisen velvoite maksaa elatusapua. Päätös voi sisältää elatusavun automaattisen tarkistamisen indeksin perusteella ja vaatimuksen elatusrästien, takautuvan elatusavun tai korkojen maksamisesta sekä vahvistuksen oikeudenkäyntikuluista.

B. Esimerkkitapaus

484. R ja S menivät naimisiin maassa B. Heillä on kaksi lasta. Avioliitto päättyi avioeroon maassa B, ja elatusavusta tehtiin päätös. S ja lapset asuvat nykyään maassa A. R asuu edelleen maassa B. R lopetti elatusavun maksamisen edellisvuonna. S haluaa,

¹⁰⁴ Päätös on jo voitu tunnustaa joko yleissopimuksen nojalla tai valtion lainsäädännön nojalla ilman eri toimenpidettä, jos päätös on voimassa pyynnön vastaanottavassa valtiossa ilman, että sitä täytyy tunnustaa.

että maa B panee elatusapupäätöksen täytäntöön. Sekä maa A että maa B ovat yleissopimuksen sopimusvaltioita.

Miten asiassa toimitaan yleissopimuksen mukaisesti?

485. S ottaa yhteyttä maan A keskusviranomaiseen. Keskusviranomainen lähettää maan B keskusviranomaiselle hakemuksen, jossa pyydetään elatusapupäätöksen **täytäntöönpanoa** maassa B. Maan B keskusviranomainen käsittelee hakemuksen ja lähettää päätöksen toimivaltaiselle viranomaiselle täytäntöönpanoa varten. Toimivaltainen viranomainen panee päätöksen täytäntöön, ja maksut välitetään edelleen S:lle.

C. Kuka voi hakea elatusapupäätöksen täytäntöönpanoa?

486. Hakemuksen voi tehdä **velkoja**, joka voi olla myös velkojan puolesta toimiva julkisen sektorin elin tai julkisen sektorin elin, joka on maksanut etuuksia elatusavun sijasta.
- Velkoja on luonnollinen henkilö, jolla on tai jolla väitetään olevan oikeus saada elatusapua. Velkoja voi tarkoittaa vanhempaa, puolisoa tai entistä puolisoa, lasta, kasvatusvanhempia, sukulaisia tai muita lapsesta huolehtivia henkilöitä. Joissakin valtioissa tätä henkilöä voidaan kutsua elatusavun vastaanottajaksi, huoltajaksi tai holhoojaksi.*

D. Yleistä: täytäntöönpano, ei tunnustamista

487. Valtion itsensä tekemän päätöksen tai valtiossa jo tunnustetun päätöksen täytäntöönpanoa koskevat hakemukset ovat yksinkertaisempia kuin päätöksen tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevat hakemukset. Kuten edellä luvuissa 4 ja 5 todetaan, päätöksen tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevissa hakemusmenettelyissä vastaajalla on oikeus vastustaa tunnustamista ja täytäntöönpanoa sillä perusteella, että 20 artiklassa tarkoitetut tunnustamisen ja täytäntöönpanon perusteet eivät toteudu tai 22 artiklassa tarkoitetut päätöksen tunnustamiseen ja täytäntöönpanoon liittyvät menettelyvaatimukset ja muut vaatimukset eivät täyty.
- Keskusviranomainen on sopimusvaltion nimeämä viranomainen, joka vastaa yleissopimuksen mukaisista hallinnolliseen yhteistyöhön ja apuun liittyvistä tehtävistä tai suorittaa ne.*
488. Vastaajalla ei ole vastaavaa oikeutta silloin, kun päätös on tehty tai tunnustettu aiemmin pyynnön vastaanottavassa valtiossa. Tämä johtuu siitä, että valtiota pyydetään panemaan täytäntöön oma päätöksensä eikä toisen valtion tekemää päätöstä, päätös, joka on jo tunnustettu yleissopimuksen tai kansallisen lainsäädännön mukaisessa tunnustamisenmenettelyssä, tai päätös, johon ei tarvitse soveltaa tunnustamisenmenettelyä.

489. Jos vastaaja vastustaa päätöksen täytäntöönpanoa, hän voi vastustaa sitä vasta sen jälkeen, kun **toimivaltainen viranomainen** on aloittanut päätöksen täytäntöönpanon, jos täytäntöönpanosta vastaavan valtion lainsäädäntö sen sallii. Se, että täytäntöönpanoa koskeva hakemus tehdään yleissopimuksen nojalla, ei anna vastaajalle/velalliselle lisäperusteita riitauttaa päätöksen täytäntöönpano.

Toimivaltainen viranomainen on tietyn valtion viranomainen, jonka tehtävänä on tai joka saa kyseisen valtion lainsäädännön mukaan hoitaa tiettyjä yleissopimuksen mukaisia tehtäviä. Toimivaltainen viranomainen voi olla tuomioistuin, hallintoyksikkö, elatusaputoimisto tai muu valtiollinen elin, joka hoitaa joitakin yleissopimukseen liittyviä tehtäviä.

II. Hakemusten käsittely ja täyttäminen

A. Menettelyt

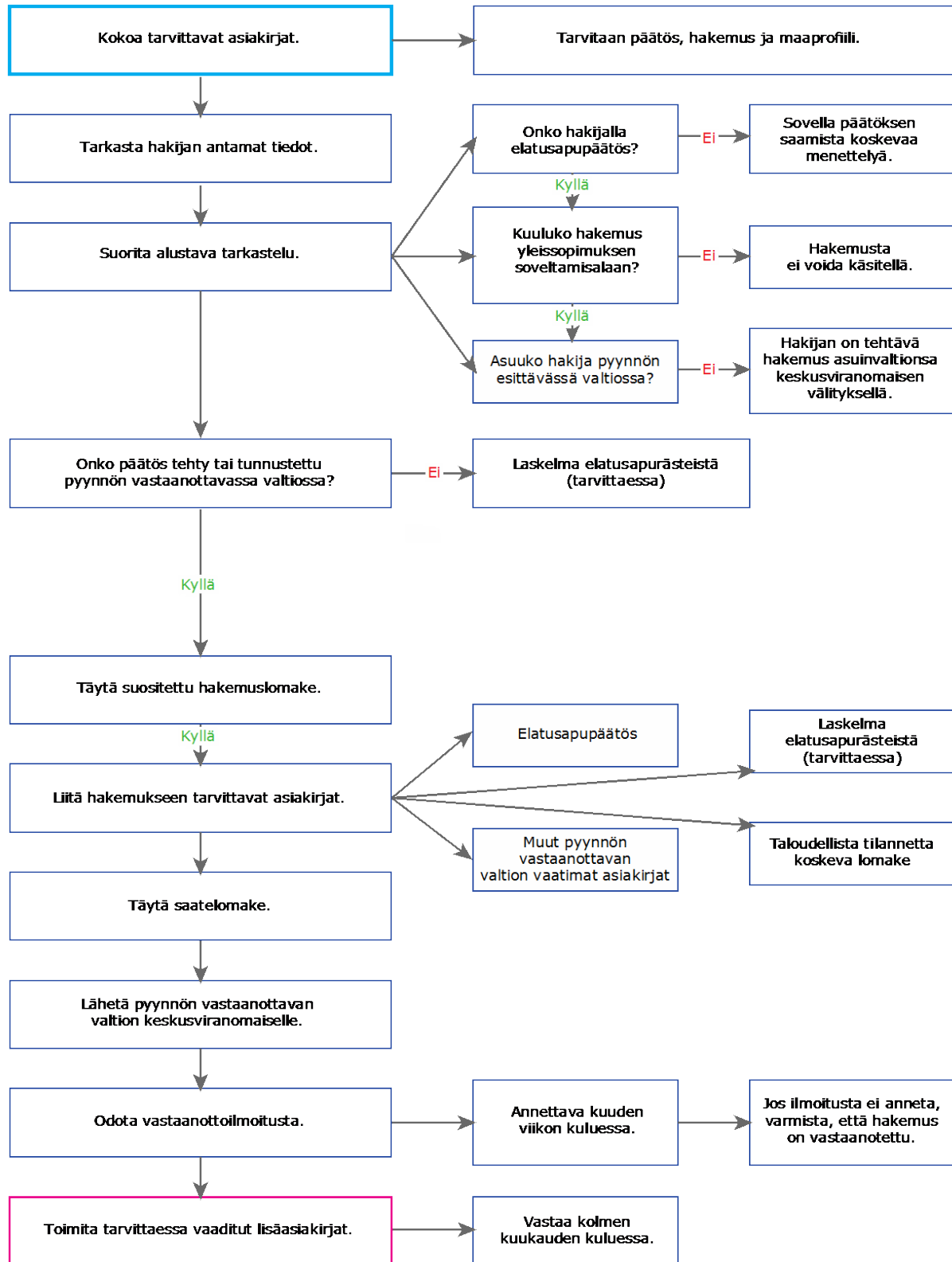
490. Pyynnön esittävä keskusviranomainen vastaa hakemukseen liittyvien asiakirjojen kokoamisesta, varmistaa, että hakemus sisältää vaaditut lomakkeet ja asiakirjat ja että ne on täytetty, ja lähettää hakemuspaketin toisen sopimusvaltion keskusviranomaiselle. Koska valtioiden välillä on eroja, tutustu pyynnön vastaanottavan valtion (valtion, johon hakemus lähetetään) maaprofiiliin¹⁰⁵.

Profiilista käyvät ilmi hakemusta ja asiakirjoja koskevat erityisvaatimukset.

491. Menettelyjen kuvaus on tiivistetty seuraavaan kaavioon.

¹⁰⁵ Useimmat sopimusvaltiot täyttävät maaprofiililomakkeen ja toimittavat sen Haagin kansainvälisen yksityisoikeuden konferenssin pysyvään toimistoon. Maaprofiilit ovat saatavilla Haagin konferenssin verkkosivustolla osoitteessa < www.hcch.net > kohdassa "Child Support / Maintenance Section". Vaikka sopimusvaltio ei laatisi maaprofiilia, sen on silti toimitettava 57 artiklassa mainitut tiedot, tässä yhteydessä tarkoitetut tiedot mukaan lukien.

PYYNNÖN VASTAANOTTAVASSA VALTIOSSA TEHDYN TAI TUNNUSTETUN PÄÄTÖKSEN TÄYTÄNTÖÖNPANOJA KOSKEVAT LÄHTEVÄT HAKEMUKSET

Kaavio 18: Lähteviä täytäntöönpanohakemuksia koskevat menettelyt

B. Täytäntöönpanoa koskevan hakemuksen lähettäminen

492. Seuraavassa käsiteltävät vaiheet vastaavat edellä olevassa kaaviossa 18 kuvattuja menettelyjä.

1. Tarkasta hakijan antamat tiedot ja muut asiakirjat

493. Tarkasta pyynnön vastaanottavan valtion maaprofiili ja hakijan toimittamat tiedot. Jos hakija ei ole täyttänyt suositettua hakemuslomaketta, hänen on annettava riittävät tiedot, jotta keskusviranomaisen edustaja voi täyttää lomakkeen.

2. Pohdi, onko hakemus asianmukainen

494. Hakijalla on oltava päätös, joka voidaan panna täytäntöön pyynnön vastaanottavassa valtiossa.

- Jos hakijalla ei ole vielä elatusapupäätöstä, hänen on tehtävä elatusapupäätöksen saamista koskeva hakemus (ks. luku 8).
- Kuuluvatko hakemus ja päätös yleissopimuksen soveltamisalaan? Katso luku 3. Jos eivät, hakemusta ei voida käsitellä.
- Voidakseen tehdä hakemuksen hakijan on asuttava **pyynnön esittävässä valtiossa**. Jos hakija asuu jossakin toisessa sopimusvaltiossa, hänen on tehtävä hakemus kyseisen valtion keskusviranomaisen välityksellä.
- Jos vastaaja ei asu jossakin sopimusvaltiossa tai hänellä ei ole jossakin sopimusvaltiossa omaisuutta tai tuloja, hakija ei voi käyttää päätöksen täytäntöönpanoon yleissopimukseen perustuvia menettelyjä.

Pyynnön esittävä valtio on sopimusvaltio, joka tekee hakemuksen ja esittää pyynnön kyseisessä valtiossa asuvan hakijan puolesta. Pyyntöön vastaanottava valtio on sopimusvaltio, jota pyydetään käsittelemään hakemus.

3. Määritä, missä päätös on tehty tai tunnustettu

495. Jos päätös on tehty siinä valtiossa, johon hakemus lähetetään (pyynnön vastaanottavassa valtiossa), tässä osiossa kuvattuja menettelyjä voidaan soveltaa.

496. Jos päätös on tehty jossakin toisessa valtiossa¹⁰⁶, pyynnön vastaanottavan valtion on oltava tunnustanut sen. Jos päätöstä ei ole tunnustettu, asiassa on tehtävä tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskeva hakemus (ks. luku 4).

4. Täytä hakemuslomake

497. Hakemuksessa olisi käytettävä suositettua hakemuslomaketta (pyynnön vastaanottavassa valtiossa tehdyn tai tunnustetun päätöksen täytäntöönpanoa koskeva hakemus, *Application for Enforcement of a Decision Made or Recognised in the Requested State*). Lomakkeen avulla voidaan varmistaa, että hakemuksessa on vähintään vaaditut tiedot.

498. Luvussa 15 annetaan ohjeita lomakkeen täyttämiseen.

¹⁰⁶ Huomaa, että päätöksen ei tarvitse olla jonkin sopimusvaltion tekemä, kunhan pyynnön vastaanottava valtio on tunnustanut sen. Ks. yleissopimuksen selitysmuistio, 243 kohta.

5. Täytä mahdolliset täydentävät asiakirjat

499. Tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevasta hakemuksesta poiketen täytäntöönpanoa koskevan hakemuksen mukana ei tarvitse lähettää pyynnön vastaanottavalle valtiolle mitään tiettyjä täydentäviä asiakirjoja. Usein on kuitenkin hyvä toimittaa seuraavassa luetellut asiakirjat, sillä ne ovat pyynnön vastaanottavalle valtiolle täytäntöönpanossa avuksi.

a) Taloudellista tilannetta koskeva lomake

500. Taloudellista tilannetta koskevasta lomakkeesta (*Financial Circumstances Form*) on apua, kun pyynnön vastaanottava valtio selvittää vastaajan olinpaikan täytäntöönpanoa varten ja panee päätöksen täytäntöön.
501. Suositetun lomakkeen käyttö on kätevä tapa kerätä tarvittavat tiedot velallisen taloudellisesta tilanteesta ja hänen omaisuudestaan. Tiedot auttavat pyynnön vastaanottavaa valtiota panemaan päätöksen täytäntöön.
- Huomautus:** Koska hakemus koskee täytäntöönpanoa, velkojan tilannetta koskevia tietoja ei tarvitse täyttää.
502. Velkoja/hakija voi täyttää velallista koskevat tiedot, sillä vaaditut tiedot ovat usein hakijan saatavilla. Jos velkoja/hakija täyttää tiedot, lomakkeessa on kuitenkin oltava hakemuksen toimittamisesta vastaavan keskusviraston edustajan nimi.
503. Luvussa 15 annetaan ohjeita lomakkeen täyttämiseen.

b) Laskelma elatusapurästeistä

504. Täytäntöönpanoa koskevan hakemuksen yhteydessä hakija voi pyytää myös päätöksen tekemisen jälkeen kertyneiden elatusapurästien täytäntöönpanoa. Tällöin on toimitettava täydellinen laskelma, josta käyvät ilmi päätöksen mukaiset elatusapurästekäytännöt, maksetut maksut (jos sellaisia on) ja maksamatta oleva osuus.
505. On tärkeää, että asiakirjan tiedot ovat mahdollisimman täydelliset ja oikein, sillä vastaaja voi riitauttaa täytäntöönpanon sillä perusteella, että elatusapurästit on laskettu väärin.

Hyvä käytäntö: Jos elatusaputoimisto tai elatusavun täytäntöönpanosta vastaava viranomainen on osallistunut elatusapurästien laskemiseen ja täytäntöönpanoon, hakemukseen on sisällytettävä lausunto kyseiseltä viranomaiselta, sillä sen hallussa olevat tiedot ovat oikein ja täydelliset.

c) Päätöksen koko teksti

506. Elatusapupäätöksen jäljennöksen liittäminen hakemukseen voi olla avuksi pyynnön vastaanottavan valtion toimivaltaiselle viranomaiselle. Jäljennöksen ei tarvitse olla oikeaksi todistettu, vaan päätöksen tehneen oikeus- tai hallintoviranomaisen antama tavallinen jäljennös riittää. Täytäntöönpanosta vastaavan toimivaltaisen viranomaisen käytännöstä riippuen päätöksen jäljennöksen toimittaminen saattaa nopeuttaa täytäntöönpanoa, sillä silloin pyynnön vastaanottaneen valtion toimivaltaisen viranomaisen ei tarvitse erikseen pyytää jäljennöstä päätöksen tehneeltä tai tunnustaneelta oikeus- tai hallintoviranomaiselta.

d) Muut hakemusta tukevat tiedot

507. Joissakin tapauksissa voidaan tarvita myös muita hakemusta tukevia tietoja. Tarve riippuu tilanteesta tai yksittäisestä hakemuksesta.

***Hyvä käytäntö:** Elatusvelvoitteen kesto määräytyy alkuperävaltion (valtion, jossa päätös on tehty) lainsäädännön mukaan. Alkuperävaltion maaprofiilista selviää, mitä vaaditaan, jotta oikeutta lapsen elatusapuun voidaan jatkaa. Nämä tiedot on hyvä toimittaa täytäntöönpanoa koskevan pyynnön mukana.*

508. Jos hakija on julkisen sektorin elin, se on saattanut maksaa etuuksia elatusavun sijasta. Joissakin tapauksissa voi olla tarpeen toimittaa asiakirja, joka osoittaa etuuksien maksamisen. Näin on esimerkiksi silloin, jos julkisen sektorin elin haluaa vedota oikeuteensa saada osa elatusapurästeistä.
509. Vastaavasti, jos lapsen elatusavun maksamiselle on asetettu päätöksessä ehdoksi, että lapsi käy koulua, tämän tiedon toimittaminen täytäntöönpanohakemuksen mukana voi helpottaa täytäntöönpanoa. Näin voidaan vähentää täytäntöönpanon viivästymistä, jos velallinen riitauttaa täytäntöönpanon kyseisen seikan perusteella.
510. Maaprofiilissa kerrotaan tietyissä tilanteissa tarvittavista lisäasiakirjoista.

6. Täytä saatelomake

511. Saatelomake (*Transmittal Form*) on pakollinen. Sen avulla hakemukset voidaan lähettää keskusviranomaisten välillä vakioidulla tavalla. Lomakkeessa luetellaan vaaditut asiakirjat ja hakemukseen sisältyvät tiedot. Lisäksi siinä kerrotaan pyynnön vastaanottavalle keskusviranomaiselle, mitä hakemus koskee.
512. Luvussa 15 annetaan ohjeita saatelomakkeen täyttämiseen.

7. Lähetä hakemus pyynnön vastaanottavalle valtiolle

513. Kun hakemus on valmis, se voidaan lähettää pyynnön vastaanottavan valtion keskusviranomaiselle.
514. Useimmiten aineisto lähetetään tavallisena postilähetyksenä, paitsi jos pyynnön vastaanottava valtio on ilmoittanut ottavansa asiakirjat vastaan sähköisessä muodossa.

8. Odotus vahvistusta pyynnön vastaanottamisesta

515. Pynnön vastaanottaneen valtion on ilmoitettava vastaanottamisesta kuuden viikon kuluessa. Keskusviranomaisen on annettava ilmoitus pakollisella vastaanottotodistuksella (*Acknowledgement Form*). Vastaanottoilmoituksen yhteydessä pyynnön vastaanottanut keskusviranomainen kertoo myös, mihin myöhemmät käsittelyä koskevat kyselyt osoitetaan, ja antaa asiaa valtiossa käsittelevän henkilön tai yksikön yhteystiedot.

9. Toimita tarvittaessa vaaditut lisäasiakirjat

516. Vastaanottotodistuksessa voidaan pyytää täydentävien asiakirjojen tai tietojen toimittamista. Tiedot on toimitettava mahdollisimman pian mutta kuitenkin kolmen kuukauden kuluessa. Jos on aihetta epäillä, että tietojen toimittamiseen menee yli kolme kuukautta, asiasta on ilmoitettava toisen valtion keskusviranomaiselle, sillä se voi lopettaa asian käsittelyn kolmen kuukauden jälkeen, jos se ei saa vastausta.

***Hyvä käytäntö:** Jos pyydettyjen tietojen tai asiakirjojen hankkiminen on vaikeaa, asiasta on hyvä ilmoittaa toiselle keskusviranomaiselle. Muuten pyynnön vastaanottaneen valtion keskusviranomainen voi lopettaa asian käsittelyn, jos se ei ole saanut minkäänlaista vastausta kolmen kuukauden kuluessa.*

C. Yleisiä menettelyjä koskevat poikkeukset

1. Vain puolison tai entisen puolison elatusapua koskevat päätökset

517. Elleivät sekä pyynnön vastaanottava että pyynnön esittävä valtio ole laajentaneet koko yleissopimuksen soveltamisalaa (II ja III luku) koskemaan myös puolison tai entisen puolison elatusapua, pyynnön esittävällä keskusviranomaisella ei ole velvollisuutta avustaa ainoastaan puolison tai entisen puolison elatusapua koskevan päätöksen täytäntöönpanoon liittyvän pyynnön toimittamisessa (ks. luku 3). Myöskään pyynnön vastaanottavan valtion keskusviranomainen ei osallistu pyynnön vastaanottamiseen tai käsittelyyn. Päätöksen täytäntöönpanoa koskeva pyyntö on osoitettava suoraan sille toimivaltaiselle viranomaiselle, joka vastaa täytäntöönpanosta pyynnön vastaanottavassa valtiossa.
518. Toimivaltaisille viranomaisille osoitettavia suoria pyyntöjä koskevista menettelyistä määrää pyynnön vastaanottava valtio. Pyyntöjä koskevista vaatimuksista voidaan kertoa maaprofiilissa tai toimivaltaisen viranomaisen verkkosivustolla.
519. On kuitenkin hyvä muistaa, että jos hakemus liittyy lapsen elatusapuun, täytäntöönpanohakemuksen voi joka tapauksessa tehdä keskusviranomaisen välityksellä riippumatta siitä, määrätäänkö puolison tai entisen puolison elatusavusta samassa tai eri päätöksessä kuin lapsen elatusavusta¹⁰⁷ tai onko valtio antanut asiaa koskevan selityksen.

2. Muiden perheenjäsenten elatusapua koskevat päätökset

520. Yleissopimusta ei sovelleta muiden perheenjäsenten elatusapua koskeviin päätöksiin, elleivät sekä pyynnön vastaanottava että pyynnön esittävä sopimusvaltio ole laajentaneet koko yleissopimuksen tai sen osan soveltamista koskemaan kyseisiä elatusavun muotoja.

¹⁰⁷ Ks. yleissopimuksen selitysmuistio, 47 kohta.

III. Lisäaineistoa

A. Käytännön neuvoja

- Keskusviranomaisen valtuutetun edustajan on täytettävä saatelomake ja tarkastettava tai täytettävä suositettu hakemuslomake.
- Valtioita kannustetaan käyttämään suositettuja lomakkeita. Ne on laadittu niin, että niissä on kaikki tarvittavat tiedot. Vain saatelomakkeen käyttö on pakollista.
- Pyynnön vastaanottavan valtion maaprofiilissa on paljon hyödyllistä tietoa. Siinä kerrotaan, millaisia menettelyjä ja aikatauluja täytäntöönpanossa noudatetaan.
- Hakemukseen liitettävien asiakirjojen ei tarvitse olla alkuperäisiä kappaleita.
- Yleissopimuksen mukaan tavalliset jäljennökset asiakirjoista riittävät, ellei pyynnön vastaanottava valtio ole erikseen ilmaissut edellyttävänsä päätöksestä oikeaksi todistettua jäljennöstä. Vaatimukset saa selville maaprofiilista.
- Usein on hyvä ottaa velalliseen yhteyttä mahdollisimman pian sen selvittämiseksi, suostuuko velallinen maksamaan elatusapua vapaaehtoisesti. Vapaaehtoisen maksamisen ansiosta velkoja saattaa usein saada maksut nopeammin. Tästä huolimatta tarvittavat täytäntöönpanotoimenpiteet on kuitenkin aina toteutettava viipymättä, jotta voidaan varmistaa, että elatusapu maksetaan. (Ks. luvut 7 ja 8.)

B. Asiaa koskevat lomakkeet

Saatelomake

Pyynnön vastaanottavassa valtiossa tehdyn tai tunnustetun päätöksen täytäntöönpanoa koskeva hakemus

Salassa pidettäviä tietoja koskeva lomake

Taloudellista tilannetta koskeva lomake

C. Asiaa koskevat yleissopimuksen artiklat

10 artiklan 1 kohdan b alakohta

11 artikla

12 artikla

32 artikla

D. Asiaa koskevat käsikirjan kohdat

Luku 4 – Tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevien hakemusten lähettäminen

Luku 10 – Elatusapupäätösten täytäntöönpano

Luvun 13 jakso I – Yleiskatsaus – Erityisiä toimenpiteitä koskevat pyynnöt

IV. Tarkistuslista – pyynnön vastaanottavassa valtiossa tehdyn päätöksen täytäntöönpanoa koskevan hakemuksen lähettäminen

	Menettely	Käsikirjan kohta
1	Tarkasta asiakirjat.	II.B.1
2	Varmista, että hakemus on asianmukainen.	II.B.2
3	Määritä, missä päätös on tehty.	II.B.3
4	Täytä hakemuslomake.	II.B.4
5	Täytä täydentävät asiakirjat.	II.B.5
6	Täytä saatelomake.	II.B.6
7	Lähetä hakemus pyynnön vastaanottavalle valtiolle.	II.B.7
8	Odota vahvistusta hakemuksen vastaanottamisesta.	II.B.8
9	Toimita lisäasiakirjat.	II.B.9

V. Usein kysyttyä

Miten pyynnön vastaanottavassa valtiossa tehdyn tai tunnustetun päätöksen täytäntöönpanoa koskeva hakemus eroaa tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevasta hakemuksesta?

521. Täytäntöönpanoa koskevaa hakemusta käytetään, kun päätös on tehty tai tunnustettu aiemmin pyynnön vastaanottavassa valtiossa, jolloin sitä ei tarvitse tunnustaa ennen täytäntöönpanoa. Se on jo voimassa ja täytäntöönpanokelpoinen kyseisessä valtiossa. Toisin kuin tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevassa pyynnössä siinä ei pyydetä toisessa valtiossa tehdyn päätöksen tunnustamista ja täytäntöönpanoa, vaan yksinkertaisesti sitä, että pyynnön vastaanottava valtio panisi täytäntöön oman päätöksensä tai päätöksen, jonka se on jo tunnustanut.

Miksi on sovellettava yleissopimusta, jos hakemus koskee valtion oman päätöksen täytäntöönpanoa?

522. Joissakin valtiossa toimivaltaisen viranomaisen (esim. elatusaputoimiston) palvelujen piiriin kuuluminen on rajoitettu koskemaan vain kyseisen valtion asukkaita. Pynnön vastaanottavan ja pyynnön esittävän valtion keskusviranomaiset voivat avustaa myös maksujen välittämisessä, jos se on tarpeen ja ne voivat niin tehdä. Jos hakija tarvitsee oikeusapua täytäntöönpanomenettelyn vireille panemisessa pyynnön vastaanottaneessa valtiossa, hän saa oikeusapua maksutta, jos hakemus on tehty yleissopimuksen nojalla.

Voiko keskusviranomaiselle tehdä puolison tai entisen puolison elatusapua koskevan päätöksen täytäntöönpanoa koskevan hakemuksen?

523. Vain jos hakemus koskee myös lapsen elatusapua koskevaa päätöstä (ks. luku 3). Jos päätös koskee ainoastaan puolison tai entisen puolison elatusapua, täytäntöönpanoa koskeva pyyntö on osoitettava suoraan pyynnön vastaanottavan valtion toimivaltaiselle viranomaiselle, elleivät sekä pyynnön vastaanottava ja pyynnön esittävä valtio ole laajentaneet yleissopimuksen II ja III luvun soveltamisalaa koskemaan myös puolison tai entisen puolison elatusapua.

Luku 7

Pyynnön vastaanottavassa valtiossa tehdyn tai tunnustetun päätöksen täytäntöönpanoa koskevan saapuvan hakemuksen käsittely

Luvun sisältö:

Tässä luvussa käsitellään elatusapupäätöksen täytäntöönpanoa koskevia hakemuksia.

Jaksossa I esitetään yleiskatsaus hakemuksesta. Jaksossa kerrotaan, koska hakemusta käytetään ja kenelle se on tarkoitettu, sekä selitetään asiaan liittyvät peruskäsitteet.

Jaksossa II esitellään saapuvan hakemuksen tarkastamisessa ja käsittelyssä noudatettavat menettelyt tai vaiheet.

Jaksossa III kerrotaan hakemukseen liittyvistä lähteistä ja lisäaineistosta.

Jaksossa IV on tarkistuslista, jonka avulla saa yleiskuvan menettelystä.

Jaksossa V vastataan tavallisimpiin tällaisia hakemuksia koskeviin kysymyksiin.

I. Yleiskatsaus – Pyynnön vastaanottavassa valtiossa tehdyn tai tunnustetun päätöksen täytäntöönpanoa koskevat saapuvat hakemukset

A. Milloin hakemusta käytetään?

524. Tämä hakemus on kaikista yleissopimuksen mukaisista hakemuksista yksinkertaisin. Hakemuksessa pyydetään, että sopimusvaltion toimivaltainen viranomainen panisi täytäntöön oman päätöksensä tai toisessa valtiossa tehdyn päätöksen, jonka se on jo tunnustanut,¹⁰⁸ ja avustaisi maksujen toimittamisessa edelleen toisessa valtiossa asuvalle velkojalle. Velkoja pyytää päätöksen täytäntöönpanoa siksi, että velallinen asuu pyynnön vastaanottavassa valtiossa tai hänellä on siellä omaisuutta tai tuloja.

525. Menettely on hyvin yksinkertainen, koska päätöstä tarvitse tunnustaa ennen täytäntöönpanoa. Tunnustamista ei tarvita, koska päätös on tehty täytäntöönpaneavassa valtiossa tai **pyynnön vastaanottava valtio** on jo tunnustanut päätöksen, jos se on tehty toisessa valtiossa.

Pyynnön esittävä valtio on sopimusvaltio, joka tekee hakemuksen ja esittää pyynnön kyseisessä valtiossa asuvan hakijan puolesta. Pyyntö vastaanottava valtio on sopimusvaltio, jota pyydetään käsittelemään hakemus.

526. Hakemus tehdään yleissopimuksen 10 artiklan 1 kohdan b alakohdan nojalla.

¹⁰⁸ Päätös on voitu tunnustaa joko yleissopimuksen nojalla tai valtion lainsäädännön nojalla ilman eri toimenpidettä, jos tiettyjen toisessa valtiossa tehtyjen päätösten tunnustaminen tapahtuu automaattisesti.

B. Esimerkkitapaus

527. T:llä on maassa A tehty elatusapupäätös. Hän asuu nykyään maassa B. Velallinen asuu yhä maassa A. T haluaa, että maa A panee elatusapupäätöksen täytäntöön ja lähettää maksut hänelle. Sekä maa A että maa B ovat yleissopimuksen sopimusvaltioita.
528. T pyytää yleissopimuksen nojalla maan B keskusviranomaisesta toimittamaan **päätöksen täytäntöönpanoa koskevan hakemuksen** maahan A. Maan A keskusviranomaisen vastaanottaa hakemuksen, varmistaa, että siinä on vaaditut tiedot, välittää hakemuksen toimivaltaiselle täytäntöönpanoviranomaiselle täytäntöönpanoa varten ja avustaa tarvittaessa maksujen välittämisessä T:lle.

C. Valtion oman päätöksen täytäntöönpanoon liittyvä merkittävä ero

529. Pyyntöön vastaanottavassa valtiossa tehdyn tai tunnustetun päätöksen täytäntöönpanoa koskeva hakemus on yksinkertaisempi kuin muualla tehdyn päätöksen tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskeva hakemus. Kuten luvuissa 4 ja 5 todetaan, päätöksen tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevissa hakemusmenettelyissä vastaajalla on oikeus vastustaa tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa sillä perusteella, että 20 artiklassa tarkoitetut tunnustamisen tai tunnustamisen ja täytäntöönpanon perusteet eivät toteudu tai 22 artiklassa tarkoitetut päätöksen tunnustamiseen tai tunnustamiseen ja täytäntöönpanoon liittyvät menettelyvaatimukset ja muut vaatimukset eivät täyty.
530. Vastaajalla ei ole vastaavaa oikeutta silloin, kun päätös on tehty tai tunnustettu pyynnön vastaanottavassa valtiossa. Tämä johtuu siitä, että valtiota pyydetään panemaan täytäntöön kyseisessä valtiossa tehty päätös eikä toisessa valtiossa tehtyä päätöstä tai päätös, joka on jo aiemmin todettu täytäntöönpanokelpoiseksi tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevassa menettelyssä. Näin ollen **toimivaltaisen viranomaisen** ei tarvitse arvioida, olisiko päätös tunnustettava tai pantava täytäntöön.
531. Jos vastaaja vastustaa päätöksen täytäntöönpanoa, hän voi vastustaa sitä vasta sen jälkeen, kun toimivaltainen viranomainen on aloittanut päätöksen täytäntöönpanon, jos täytäntöönpanosta vastaavan valtion lainsäädäntö sen sallii. Se, että täytäntöönpanoa koskeva hakemus tehdään yleissopimuksen nojalla, ei anna vastaajalle/velalliselle lisäperusteita riitauttaa päätöksen täytäntöönpano.

Keskusviranomaisen on sopimusvaltion nimeämä viranomainen, joka vastaa yleissopimuksen mukaisista hallinnolliseen yhteistyöhön ja apuun liittyvistä tehtävistä tai suorittaa ne.

Toimivaltainen viranomainen on tietyn valtion viranomainen, jonka tehtävänä on tai joka saa hoitaa kyseisen valtion lainsäädännön mukaan tiettyjä yleissopimuksen mukaisia tehtäviä. Toimivaltainen viranomainen voi olla tuomioistuimien, hallintoyksikkö, elatusaputoimisto tai muu valtiollinen elin, joka hoitaa joitakin yleissopimukseen liittyviä tehtäviä.

532. Saapuvien täytäntöönpanohakemusten käsittely on pyynnön vastaanottavalle keskusviranomaiselle hyvin yksinkertaista. Asiakirjat tarkastetaan sen varmistamiseksi, että hakemuksessa on tarvittavat tiedot, ja hakemus toimitetaan toimivaltaiselle viranomaiselle täytäntöönpanoa varten. Toimivaltainen viranomainen toteuttaa kaikki kansallisen lainsäädännön mukaiset toimenpiteet pannakseen päätöksen täytäntöön. Näitä menettelyjä käsitellään tarkemmin seuraavassa jaksossa.

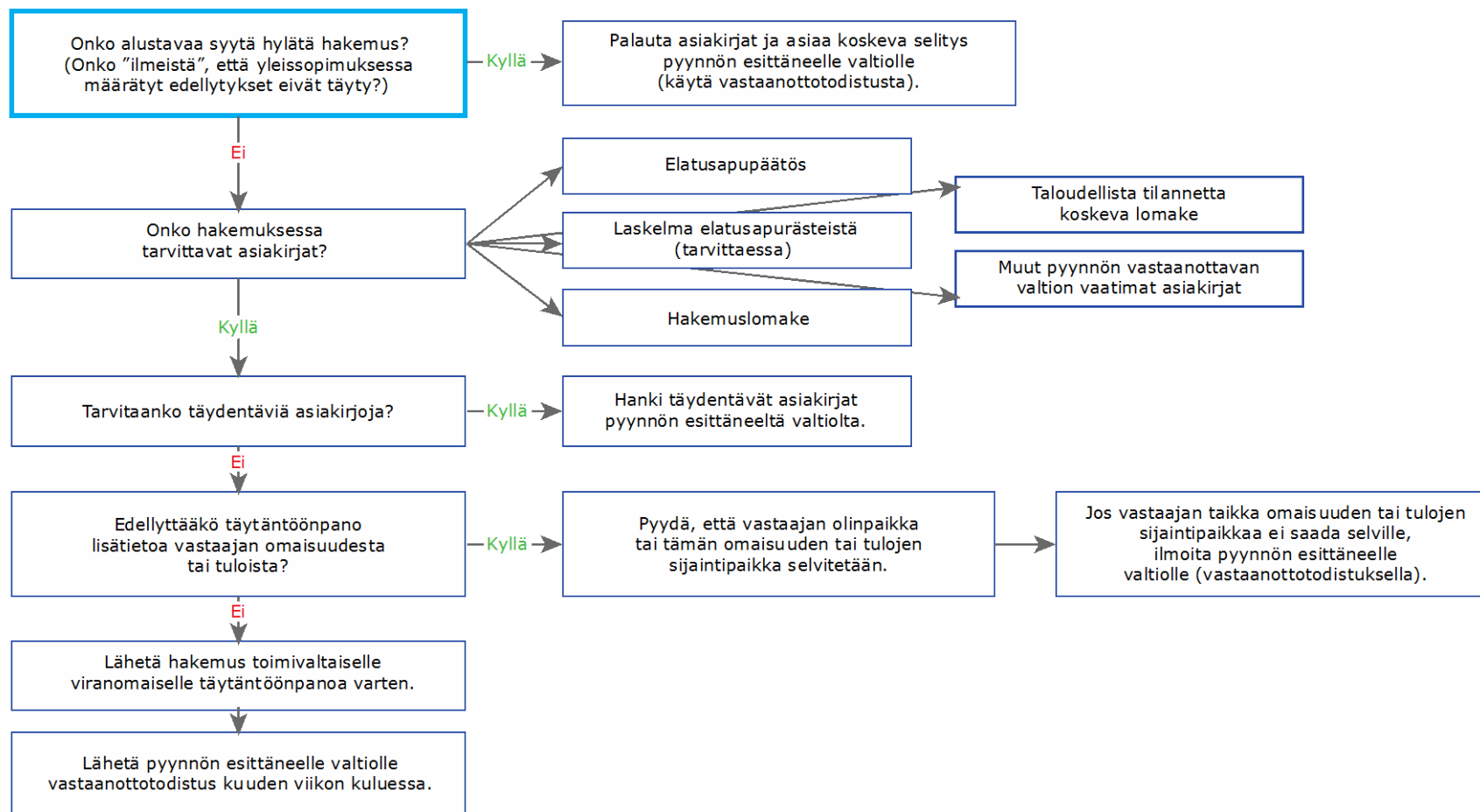
*Haluatko lyhyen yhteenvedon tässä luvussa käsitellyistä menettelyistä? Siirry luvun lopussa olevaan **tarkistuslistaan**.*

II. Täytäntöönpanoa koskevan hakemuksen käsittely

A. Vuokaavio

533. Kun toiselta keskusviranomaiselta saadaan päätöksen täytäntöönpanoa koskeva hakemus, on ensin tarkastettava, sisältääkö se tarvittavat tiedot, ja arvioitava alustavasti, voidaanko hakemus käsitellä. Tämän jälkeen annetaan ilmoitus hakemuksen vastaanottamisesta ja pyydetään tarvittavia täydentäviä asiakirjoja. Lopuksi hakemus lähetetään asianomaiselle viranomaiselle täytäntöönpanoa varten.

PYYNNÖN VASTAANOTTAVASSA VALTIOSSA TEHDYN TAI TUNNUSTETUN PÄÄTÖKSEN TÄYTÄNTÖÖNPANOA KOSKEVAT SAAPUVAT HAKEMUKSET

Kaavio 19: Yleiskatsaus täytäntöönpanohakemuksen käsittelystä

B. Saapuvien asiakirjojen tarkastaminen

1. Varmista, että hakemus sisältää tarvittavat asiakirjat

534. Kun pyynnön vastaanottavan valtion keskusviranomaisen saa asiakirjat, sen on tarkastettava ne joutuisasti, jotta täydentäviä asiakirjoja voidaan tarvittaessa pyytää viipymättä.
535. Pakollinen vastaanottotodistus (*Acknowledgement Form*) täytetään joissakin valtioissa välittömästi hakemuksen vastaanottamisen jälkeen. Muissa valtioissa tehdään ensin seuraavassa kuvattu alustava tarkastelu. Molemmista tapauksista vastaanottotodistus on täytettävä ja lähetettävä pyynnön esittäneelle valtiolle kuuden viikon kuluessa hakemuksen vastaanottamisesta.
536. Hakemuksessa on oltava seuraavat asiakirjat:

✓	Saatelomake
✓	Hakemuslomake
Tarvittaessa	Päätöksen teksti
✓	Taloudellista tilannetta koskeva lomake
Tarvittaessa	Laskelma elatusapurästeistä
Tarvittaessa	Julkisen sektorin elimen todiste etuuksista
Tarvittaessa	Asiakirjojen käännettyt jäljennökset

Kaavio 20: Luettelo lomakkeista ja asiakirjoista

a) Hakemukseen sisältyvät lomakkeet

1) Saatelomake

537. Kaikkiin yleissopimuksen mukaisiin hakemuksiin on liitettävä saatelomake (*Transmittal Form*). Lomake on pakollinen. Saatelomakkeessa nimetään osapuolet ja hakemustyyppi. Siinä luetellaan myös hakemuksen liitteinä olevat asiakirjat.

2) Hakemuslomake

538. Useimmiten käytetään suositettua hakemuslomaketta.

3) Päätöksen teksti

539. Useimmiten hakija liittää hakemukseen tavanomaisen jäljennöksen päätöksestä. Se auttaa täytäntöönpanosta vastaavaa toimivaltaista viranomaista löytämään päätöksen ja hankkimaan siitä lisäjäljennöksiä tai oikeaksi todistettuja jäljennöksiä, jos täytäntöönpano sitä edellyttää.

4) Taloudellista tilannetta koskeva lomake

540. Koska hakemus koskee täytäntöönpanoa, siihen liitetään taloudellista tilannetta koskeva lomake (*Financial Circumstances Form*). Lomakkeessa kerrotaan vastaajan olinpaikasta ja taloudellisesta tilanteesta siltä osin kuin seikat ovat hakijan tiedossa. Lomakkeen tiedot ovat tärkeitä päätöksen täytäntöönpanon kannalta.

541. Jos hakija on käyttänyt tarkoitukseen suositettua lomaketta, velkojaa koskevat lomakkeen kohdat on jätetty tyhjiksi, sillä kyseisiä tietoja ei tarvita täytöntöönpanoa koskevilla hakemuksilla.

5) **Laskelma elatusapurästeistä**

542. Jos elatusapupäätöksen mukaisia maksuja on jäänyt maksamatta (rästissä) ja hakija haluaa, että ne pannaan täytöntöön, hakemuksessa on oltava asiakirja, josta käy ilmi, miten elatusapurästit on laskettu.

b) **Muut asiakirjat**

Julkisen sektorin elimen todiste etuuksista

543. Jos hakija on julkisen sektorin elin, se on saattanut maksaa etuuksia elatusavun sijasta. Joissakin tapauksissa voi olla tarpeen toimittaa asiakirja, joka osoittaa etuuksien maksamisen. Näin on esimerkiksi silloin, jos julkisen sektorin elin haluaa vedota oikeuteensa saada osa elatusapurästeistä.

c) **Pyydä täydentäviä asiakirjoja**

544. Hakemusta ei voida hylätä siksi, että se on puutteellinen ja siihen tarvitaan täydentäviä asiakirjoja. Sen sijaan on pyydettävä täydentäviä asiakirjoja. Pyyntö esitetään pakollisella vastaanottotodistuksella (*Acknowledgement Form*, lisätietoa jäljempänä).
545. Jos pyynnön esittänyttä valtiota pyydetään toimittamaan täydentäviä asiakirjoja, sen on toimitettava ne **kolmen kuukauden** kuluessa. Jos pyydettyjä asiakirjoja ei toimiteta kolmen kuukauden kuluessa, asiasta on oltava uudelleen yhteydessä pyynnön esittäneeseen valtioon. Jos pyydettyjä asiakirjoja ei tästä huolimatta saada eikä hakemuksen käsittelyä voida jatkaa, pyynnön vastaanottaneen valtion keskusviranomaisen voi lopettaa hakemuksen käsittelyn ja ilmoittaa päätöksestään pyynnön esittäneelle valtiolle. Ilmoitus annetaan jälleen pakollisella vastaanottotodistuksella.

2. Onko "ilmeistä", että yleissopimuksessa määrätty edellytykset eivät täyty?

546. Yleissopimuksen mukaan keskusviranomaisen voi kieltäytyä hakemuksen käsittelystä, jos se katsoo, että on "ilmeistä", että yleissopimuksessa määrätty edellytykset eivät täyty (ks. 12 artiklan 8 kohta). Mahdollisuudet tähän ovat melko rajalliset¹⁰⁹, ja keskusviranomaisen voi itse päättää, ottaako se vaatimuksen huomioon.
547. Keskusviranomaisen on esimerkiksi voinut jo aiemmin hylätä samojen osapuolten välisen hakemuksen. Jos hakemuksen tukena ei ole uutta näyttöä, keskusviranomaisen voi hylätä hakemuksen uudelleen. Hakemuksen käsittelystä voidaan kieltäytyä myös silloin, jos asiakirjojen perusteella on selvää, ettei pyyntö liity millään tavalla elatusapuun.
548. Jos hakemuksen käsittelystä kieltäydytään tämän rajallisen perusteen nojalla, asiasta on ilmoitettava pyynnön esittäneelle keskusviranomaiselle pakollisella vastaanottotodistuksella. Tätä käsitellään tarkemmin jäljempänä.

¹⁰⁹ Yleissopimuksen selitysmuistio, 345 kohta.

3. Onko vastaajan olinpaikka selvitettävä?

549. Keskusviranomaisen saattaa joissakin tapauksissa haluta selvittää vastaajan olinpaikan ennen täytäntöönpanon aloittamista. Näin on etenkin silloin, jos täytäntöönpanosta vastaavan valtion lainsäädäntö edellyttää, että asia annetaan tiedoksi ennen täytäntöönpanoa, tai jos hakija ei ole varma, asuuko velallinen pyynnön vastaanottaneessa valtiossa tai onko hänellä siellä omaisuutta tai tuloja.
550. Olinpaikan selvittämisessä keskusviranomaisen tai sen puolesta toimivan toimivaltaisen viranomaisen odotetaan hyödyntävän kaikkia käytettävissään olevia tietokantoja tai julkisia tietolähteitä. Viranomaisen on kuitenkin noudatettava henkilötietojen saatavuutta koskevaa kansallista lainsäädäntöä.
551. Jos vastaajan olinpaikkaa tai vastaajan omaisuuden tai tulojen sijaintipaikkaa ei saada pyynnön vastaanottaneessa valtiossa selville, asiasta on ilmoitettava pyynnön esittäneelle keskusviranomaiselle. Jos pyynnön esittänyt valtio ei voi toimittaa vastaajan olinpaikan selvittämistä helpottavia lisätietoja, päätöstä ei voida panna täytäntöön.

4. Vastaanottoilmoitus

552. Yleissopimuksen mukaan pyynnön vastaanottavan valtion keskusviranomaisen on ilmoitettava hakemuksen vastaanottamisesta **kuuden viikon** kuluessa. Ilmoitus annetaan pakollisella vastaanottotodistuksella (*Acknowledgement Form*). Ilmoitus voidaan antaa heti asiakirjojen saavuttua tai sen jälkeen, kun niitä on tarkasteltu, kunhan ilmoitus annetaan määräajan puitteissa.

5. Aloita täytäntöönpano

553. Käsittelyn tässä vaiheessa hakemusasiakirjat voidaan lähettää elatusapupäätösten täytäntöönpanosta valtiossa vastaavalle toimivaltaiselle viranomaiselle.

III. Lisäaineistoa

A. Käytännön neuvoja

- Joissakin valtioissa pyritään ennen täytäntöönpanoa tai sen aikana saamaan osapuolet noudattamaan sopimusta vapaaehtoisesti. Kaikkien elatusapua koskevien hakemusten tavoitteena on vakiinnuttaa maksujen maksaminen velkojalle pitkällä aikavälillä ja mahdollisimman tehokkaasti.
- On tärkeää pitää mielessä, että kaikki hakemukset on käsiteltävä nopeasti, tehokkaasti ja turhia viiveitä välttäen.
- Hakemuksen käsittelyvaihetta koskevaa lomaketta (*Status of Application Report*) voidaan käyttää missä käsittelyvaiheessa tahansa. Se voidaan lähettää esimerkiksi yhtä aikaa vastaanottoilmoituksen kanssa tai milloin tahansa sen jälkeen. Lomake on kätevä tapa kertoa käsittelyn etenemisestä hakijalle ja pyynnön esittäneelle keskusviranomaiselle.

B. Asiaa koskevat lomakkeet

Pyynnön vastaanottavassa valtiossa tehdyn tai tunnustetun päätöksen täytäntöönpanoa koskeva hakemus

12 artiklan 3 kohdassa tarkoitettu vastaanottotodistus

12 artiklan 4 kohdassa tarkoitettu hakemuksen käsittelyvaihetta koskeva lomake (täytäntöönpanoa koskeva hakemus)

C. Asiaa koskevat artiklat

10 artiklan 1 kohdan b alakohta

12 artikla

32 artikla

34 artikla

D. Asiaa koskevat käsikirjan kohdat

Luku 4 – Tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevien hakemusten lähettäminen

Luku 10 – Elatusapupäätösten täytäntöönpano

IV. Tarkistuslista – saapuvat täytäntöönpanopyynnot

	Menettely	Käsikirjan kohta
1	Asiakirjojen vastaanottaminen pyynnön esittäneeltä keskusviranomaiselta	II.B
2	Varmista, että hakemus sisältää tarvittavat asiakirjat.	II.B.1
3	Onko "ilmeistä", että yleissopimuksessa määrätyt edellytykset eivät täyty?	II.B.2
4	Lähetä vastaanottotodistus pyynnön esittäneelle keskusviranomaiselle.	II.B.4
5	Lähetä hakemus toimivaltaiselle viranomaiselle täytäntöönpanoa varten.	II.B.5

V. Usein kysyttyä

Miksi pyynnön vastaanottavassa valtiossa tehtyä päätöstä ei tarvitse tunnustaa?

554. Päätöstä ei tarvitse tunnustaa, koska valtiota pyydetään panemaan täytäntöön oma päätöksensä eikä toisen valtion päätöstä tai päätös, joka on jo tunnustettu.

Miksi yleissopimusta on sovellettava, jos pyyntö koskee valtion oman päätöksen täytäntöönpanoa?

555. Joissakin valtioissa toimivaltaisen viranomaisen (esim. elatusaputoimiston) palvelujen piiriin kuulumisen on rajoitettu koskemaan vain kyseisen valtion asukkaita. Pynnön vastaanottavan ja pyynnön esittävän valtion keskusviranomaiset voivat myös avustaa maksujen välittämisessä, jos se on tarpeen ja ne voivat niin tehdä. Jos hakija tarvitsee pyynnön vastaanottaneessa valtiossa oikeusapua täytäntöönpanomenettelyn vireille panemisessa, hän saa sitä maksutta, jos hakemus kuuluu sopimusvaltioiden noudattamaan yleissopimuksen soveltamisalaan.

Luku 8

Elatusapupäätöksen saamista koskevat lähtevät hakemukset

Luvun sisältö:

Tässä luvussa käsitellään elatusapupäätöksen saamista koskevia hakemuksia.

Jaksossa I esitetään yleiskatsaus hakemuksesta. Jaksossa kerrotaan, koska hakemusta käytetään ja kenelle se on tarkoitettu, sekä selitetään asiaan liittyvät peruskäsitteet.

Jaksossa II tehdään yhteenveto menettelyistä ja toimista, joilla hakemus täytetään ja toimitetaan eteenpäin, ja kerrotaan, mitkä asiakirjat hakemukseen on liitettävä.

Jaksossa III kerrotaan hakemukseen liittyvistä lähteistä ja lisäaineistosta.

Jaksossa IV on tarkistuslista, jonka avulla saa yleiskuvan menettelystä.

Jaksossa V vastataan tavallisimpiin tällaisia hakemuksia koskeviin kysymyksiin.

I. Yleiskatsaus

A. Milloin hakemusta käytetään?

556. Hakemus elatusapupäätöksen **saamiseksi** toisesta sopimusvaltiosta (pyynnön vastaanottaneesta valtiosta) voidaan tehdä seuraavissa tilanteissa:

- Aiempaa päätöstä ei ole ja velkoja pyytää päätöstä.
- Päätöstä ei voida tunnustaa eikä panna täytäntöön tai siitä kieltäydytään, koska tunnustamiselle ja täytäntöönpanolle ei ole 20 artiklan tai 22 artiklan b tai e alakohdan mukaisia perusteita.¹¹⁰

Saaminen tarkoittaa tässä elatusapupäätöksen saamisprosessia, kun elatusapupäätöstä ei ole tai kun olemassa olevaa elatusapupäätöstä ei voida jostakin syystä tunnustaa tai panna täytäntöön. Päätöksen saaminen voi käsittää myös vanhemmuuden vahvistamisen, jos elatusapupäätöksen tekeminen sitä edellyttää.

557. Elatusapupäätöksen saamista koskeva hakemus voi sisältää pyynnön vanhemmuuden vahvistamisesta.
558. Elatusapupäätöksen saamista koskeviin hakemuksiin sovelletaan yleissopimuksen 10 artiklan 1 kohdan c ja d alakohtaa.

¹¹⁰ Jos päätöksen tunnustaminen ja täytäntöönpano ei ole mahdollista 20 artiklan 2 kohdan mukaisen varauman vuoksi (eli varauman, joka liittyy johonkin 20 artiklan 1 kohdan c, e tai f alakohdan tuomiovaltaperusteisiin), hakijalla on oikeus maksuttomaan oikeusapuun uuden päätöksen saamiseksi (15 artikla ja 20 artiklan 4 kohta). Tämä on yleissopimuksen mukainen tilanne, jossa hakijalla on oikeus saada maksutonta oikeusapua hakemuksen tekemiseen.

B. Esimerkkitapaus

559. V hakee elatusapua kahdelle lapselleen. Hän ei ollut koskaan naimissa W:n kanssa, mutta he asuivat monta vuotta yhdessä maassa A. Nyt hän asuu lastensa kanssa maassa B. Hän ei ole saanut elatusapupäätöstä eikä voi tehdä hakemusta maassa B, koska maan B kansallinen lainsäädäntö ei salli sitä. W asuu edelleen maassa A. Sekä maa A että maa B on yleissopimuksen sopimusvaltio.

Miten asiassa toimitaan yleissopimuksen mukaisesti?

560. V voi pyytää maan B keskusviranomaiselta apua. Maan B keskusviranomainen toimittaa **elatusapupäätöksen saamista** koskevan hakemuksen maalle A. V:n ei tarvitse ennen pyynnön lähettämistä todistaa, että W on lasten vanhempi, koska se voidaan vahvistaa osana elatusapupäätöksen saamisprosessia. Jos vanhemmuuden vahvistamiseksi vaaditaan testin tekemistä, maan A keskusviranomainen antaa tarvittaessa apua.¹¹¹ Kun päätös on tehty maassa A, se voidaan panna täytäntöön maassa A.

C. Kuka voi hakea elatusapupäätöstä?

561. Jos aiempaa elatusapupäätöstä ei ole, vain velkoja voi hakea päätöksen saamista. Velallinen ei voi tehdä hakemusta elatusapupäätöksen saamiseksi.
562. Jos päätöksen saamista edellytetään siksi, että päätös on tehty mutta sen tunnustaminen ja täytäntöönpano ei ole ollut mahdollista tai siitä on kieltäydytty yleissopimuksen mukaisen varauman (20 artiklan 2 kohta) vuoksi, velkoja tai julkisen sektorin elin, joka on maksanut suorituksia elatusavun sijasta, voi tehdä hakemuksen elatusapupäätöksen saamiseksi. Kummankin osapuolen on asuttava jossakin sopimusvaltiossa. Tässä tapauksessa ei vaadita uutta hakemusta, koska keskusviranomaisen on tehtävä päätös näissä olosuhteissa, jos velallisen asuinpaikka on pyynnön vastaanottaneessa valtiossa.

*Haluatko lyhyen yhteenvedon tähän hakemukseen liittyvistä menettelyistä? Siirry luvun lopussa olevaan **tarkistuslistaan**.*

563. Muista, että elatusapupäätöksen saamista koskevan hakemuksen voi tehdä keskusviranomaisen välityksellä vain, jos hakee lapsen elatusapua. Pyyntö puolison elatusavun saamisesta eivät kuulu keskusviranomaisen välittämien hakemusten piiriin, ellei sekä pyynnön esittävä että pyynnön vastaanottava valtio ole antanut selitystä yleissopimuksen II ja III luvun soveltamisen laajentamisesta koskemaan puolison elatusapua (ks. luku 3). Velkojan, joka tarvitsee puolisoa koskevan elatusapupäätöksen, on pyydettävä sitä suoraan pyynnön vastaanottavan valtion toimivaltaiselta viranomaiselta. Nämä menettelyt eivät myöskään kata pyyntöjä muiden perheenjäsenten elatusavun saamiseksi, ellei kumpikin valtio ole antanut selitystä yleissopimuksen soveltamisalan laajentamisesta koskemaan sentyyppisiä elatusapuvollisuuksia.

¹¹¹ Jos kumpikin valtio on vuonna 1970 tehdyn todisteiden vastaanottamista koskevan yleissopimuksen osapuoli, ks. muita Haagin yleissopimuksia käsittelevä luvun 3 osan 2 jakso V.

D. Päätöksen saamisen vireillepano – joitakin näkökohtia

564. Joissakin tapauksissa hakija voi valita, hakeeko hän elatusapupäätöksen saamista asuinvaltionsa kansallisen lainsäädännön mukaisesti vai tekeekö hän yleissopimuksen 10 artiklan mukaisesti hakemuksen elatusavun saamiseksi toisessa sopimusvaltiossa. Jos hakija harkitsee, haluaako hän tehdä hakemuksen kansallisen lainsäädännön vai yleissopimuksen mukaisesti, on hyvä ottaa huomioon seuraavat seikat:

a) Elatusavun hakuprosessin kesto

565. Hakemusprosessin keston kotimaassa voivat vaikuttaa valtion ulkopuolisille vastaajille tarjottavia palveluja koskeva lainsäädäntö ja se, miten nopeasti toimivaltainen viranomaispystyy käsittelemään hakemuksen. Vastaavasti yleissopimuksen mukaisen hakemuksen käsittelyaika vaihtelee osapuolina olevien valtioiden ja sen mukaan, miten kauan menettelyt kestävät kussakin valtiossa. Tiedot hakemusajan pituudesta pyynnön vastaanottavassa valtiossa ovat maaprofiilissa.

b) Kansallisen lainsäädännön ja yleissopimuksen 10 artiklan mukaisesti tehdyn päätöksen oikeudellisen vaikutuksen erot

566. Joissakin tilanteissa kansallisen lainsäädännön mukaisesti tehtyä elatusapupäätöstä, jossa asetetaan velvoitteita toisessa valtiossa oleskelevalle vastaajalle, ei voida panna täytäntöön vastaajan asuinvaltiossa. Tämä on monimutkainen oikeudellinen kysymys, josta hakijan kannattaa keskustella oikeudellisen neuvonantajan kanssa.

c) Menettelyjen kustannukset

567. Jos alle 18-vuotiaan lapsen elatusapupäätöksen saamista koskeva hakemus tehdään yleissopimuksen mukaisesti, hakija on oikeutettu maksuttomaan oikeusapuun, paitsi jos hakemus on selvästi perusteeton tai pyynnön vastaanottanut valtio on päättänyt selvittää lapsen varallisuuden (ks. luku 3). Käytännössä tämä tarkoittaa, että suurin osa hakijoista voi saada maksutonta oikeusapua. Se voi olla merkittävä asia hakijalle, jonka omassa valtiossa ei ole saatavilla vastaavan tasoista oikeusapua kotimaassa tehtävää hakemusta varten.

d) Elatusapuhakemuksen tulos

568. Valtioiden välillä voi olla eroja eri tapauksissa myönnettävän elatusavun suhteen. Kun hakija harkitsee, hakeeko hän elatusapua kotimaassa vai yleissopimuksen mukaisesti, hänen kannattaa selvittää, onko näiden eri vaihtoehtojen mukaan myönnettävän elatusavun määrässä tai kestossa eroja. Nämä tiedot voivat olla vastaanottavan valtion maaprofiilissa.

569. Hakijan nimenomaisessa tilanteessa voi olla muitakin näkökohtia, jotka on hyvä ottaa huomioon. Hakija, joka harkitsee eri hakemusvaihtoehtoja, voi käyttää apunaan asianajajaa tai hankkia oikeudellista neuvontaa.¹¹²

¹¹² Tämä vaihe voi olla erityisesti tarpeen silloin, kun pyynnön vastaanottava valtio on liittynyt elatusvelvoitteisiin sovellettavaa lakia koskevaan Haagin pöytäkirjaan.

E. Erityistilanteet: elatusapupäätöksen saamista koskevat hakemukset, kun tarvitaan uusi päätös varauksen vuoksi (20 artiklan 4 kohta)

570. Kuten tämän käsikirjan luvuissa 4 ja 5 todetaan, joissakin tilanteissa pyynnön vastaanottava valtio on kieltäytynyt olemassa olevan päätöksen tunnustamisesta tai tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta, koska päätöksen tunnustamisen ja täytäntöönpanon erityisistä perusteista on tehty varaus. Jos päätös on esimerkiksi tehty sillä perusteella, että velkojalla on asuinpaikka alkuperävaltiossa, eikä muuta 20 artiklan mukaista tunnustamisen tai täytäntöönpanon perustetta ole, on mahdollista, että pyynnön vastaanottanut valtio ei voi tunnustaa päätöstä. Tässä tapauksessa joudutaan ehkä tekemään uusi päätös.
571. Uutta hakemusta päätöksen saamiseksi ei tässä tilanteessa tarvitse tehdä, koska jos velallisella on asuinpaikka pyynnön vastaanottavassa valtiossa, kyseisen valtion on toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet uuden päätöksen tekemiseksi (20 artiklan 4 kohta). Käytännössä prosessissa saatetaan kuitenkin pyytää velkojalta täydentäviä tietoja ja asiakirjoja esimerkiksi silloin, kun lapsen elättämiseen liittyvät kulut ovat elatusavun määrän määrittämisen kannalta olennaisia. Silloin hakemukseen voidaan vaatia täydentäviä asiakirjoja. Mikä tärkeintä, kun tehdään uusi päätös tämän artiklan mukaisesti, lapsen tai lasten (alle 18-vuotiaiden) oikeutta hakea elatusapua ei tarvitse vahvistaa, koska aiempi päätös on hyväksyttävä vahvistukseksi kyseisen lapsen oikeudesta saada elatusapua pyynnön vastaanottavassa valtiossa (20 artiklan 5 kohta).¹¹³
572. Jos tällainen tilanne syntyy, virkailija voi tarkistaa tästä luvusta, minkä tyyppisiä tietoja hakemusta varten voidaan tarvita, koska ne olisivat samantyyppisiä kuin alkuperäisen päätöksen tekemiseen vaaditut tiedot.

¹¹³ Ks. yleissopimuksen selitysmuistio, 469–471 kohta. Huomaa, että yleissopimuksessa ei määritellä ilmausta "oikeus saada elatusapua" tässä yhteydessä. Näin ollen pyynnön vastaanottavan valtion kansallinen lainsäädäntö määrää termin merkityksen ja sen, mitä lisätietoja tai -näyttöä elatusapupäätöksen tekemiseen vaaditaan.

F. Erityistilanteet: elatusapupäätöksen saamista koskevat hakemukset, kun tarvitaan uusi päätös, koska tunnustaminen tai tunnustaminen ja täytäntöönpano ei ole mahdollista

573. Joissakin tilanteissa hakija on voinut saada elatusapupäätöksen mutta hän tietää, että pyynnön vastaanottavassa valtiossa asuva vastaaja pystyy torjumaan tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevan hakemuksen. Se voi johtua siitä, että pyynnön vastaanottava valtio on tehnyt varauman, että päätöksen tunnustamiselle ja täytäntöönpanolle ei ole mitään perusteita tai että päätös on sen muotoinen, että pyynnön vastaanottanut valtio ei voi panna sitä täytäntöön.¹¹⁴ Silloin velkojan on pantava vireille hakemus uuden päätöksen saamiseksi tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevan hakemuksen sijasta.¹¹⁵ Nämä hakemukset käsitellään samalla tavalla kuin muutkin tämän luvun mukaiset hakemukset. Koska uutta päätöstä ei tehdä siksi, että olemassa olevan päätöksen tunnustamisesta tai tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta on kieltäydytty, olettaa edellä käsitelystä 20 artiklan 5 kohdan mukaisesta oikeudesta tehdä hakemus ei kuitenkaan sovelleta.

¹¹⁴ Voi esimerkiksi olla niin, että elatusapu on määritelty päätöksessä prosenttiosuutena palkasta, ja pyynnön vastaanottava valtio pitää sitä liian epämääräisenä täytäntöönpantavaksi. Ks. yleissopimuksen selitysmuistio, 255 kohta.

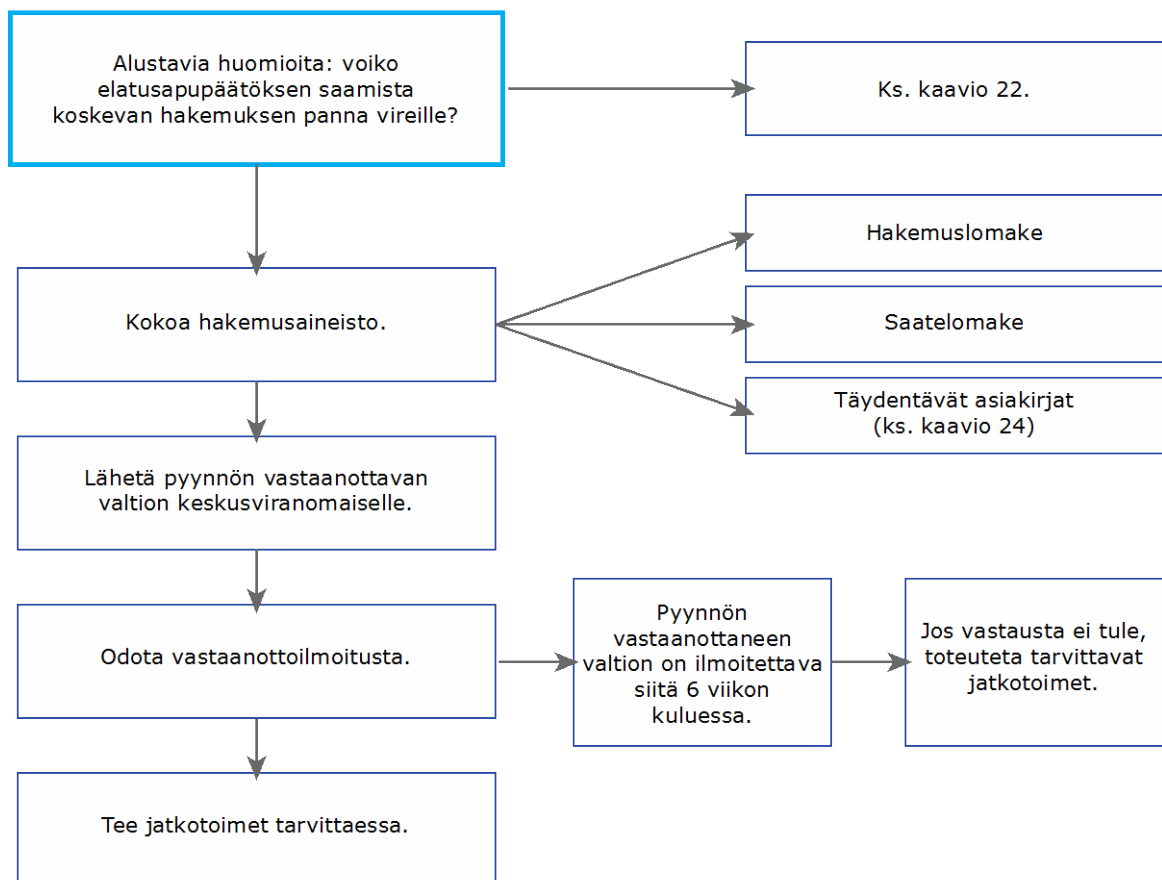
¹¹⁵ Ks. yleissopimuksen selitysmuistio, 255 kohta. Jos hakemuksen lähettämisen ajankohtana tiedetään, että pyynnön vastaanottavalla valtiolla voi olla vaikeuksia tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevan hakemuksen käsittelyssä, kannattaa lähettää sekä hakemus elatuspäättöksen tunnustamisesta tai tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta että hakemus päätöksen saamisesta.

II. Menettelyt hakemuksen täyttämiseksi ja toimittamiseksi

A. Yleiskatsaus

574. Seuraavassa kaaviossa kuvataan lähtevän hakemuksen käsittelyn tärkeimmät vaiheet.

ELATUSAPUPÄÄTÖKSEN SAAMISTA KOSKEVAT LÄHTEVÄT HAKEMUKSET

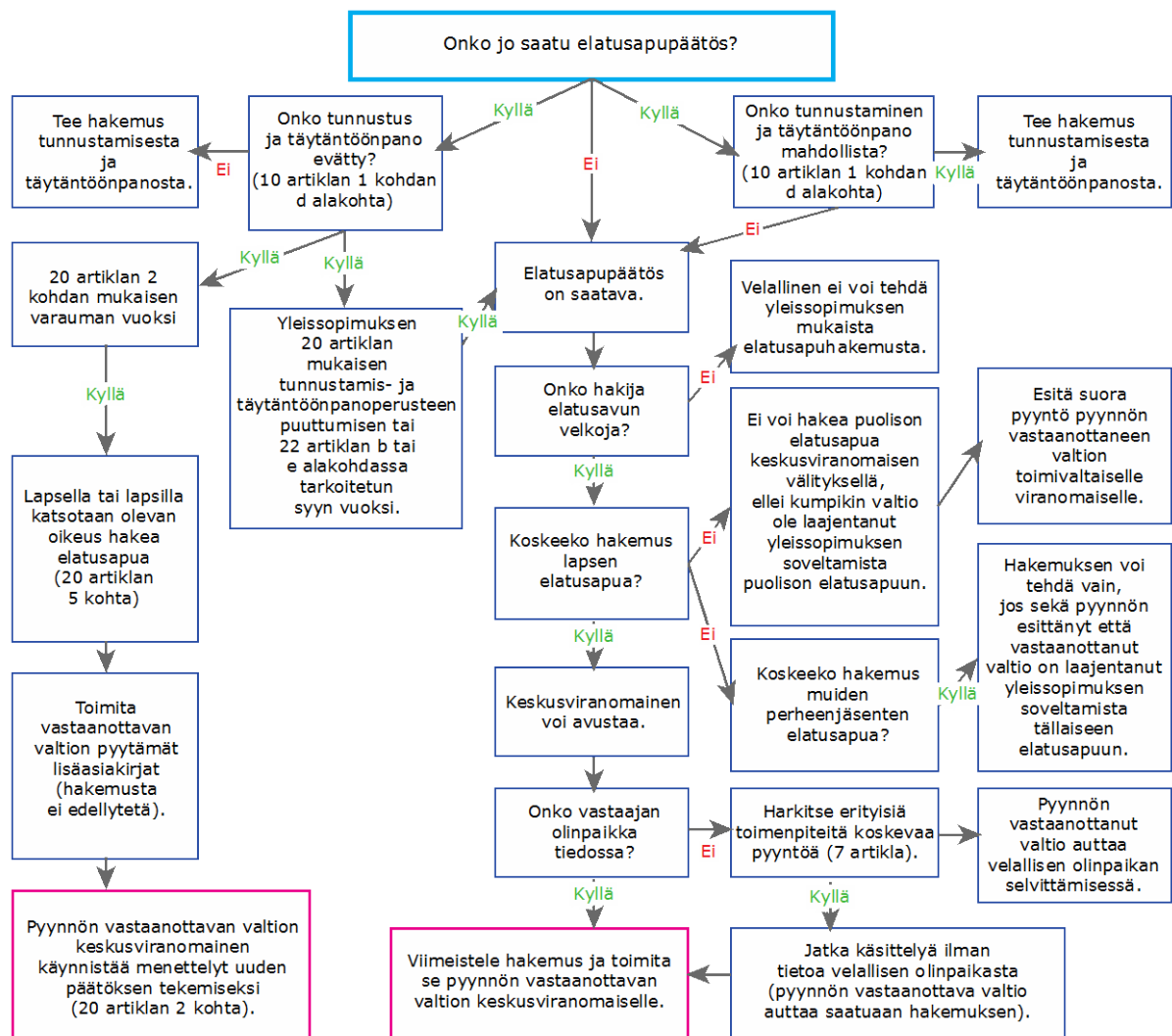

Kaavio 21: Yleiskatsaus – elatusavun hakuprosessi

B. Alustavat toimenpiteet

575. Seuraavassa vuokaaviossa kuvataan alustavat toimenpiteet, joilla varmistetaan, että hakemus elatusapupäätöksen saamiseksi on asianmukainen ja että se otetaan käsiteltäväksi. Tämä on välttämätön vaihe, koska keskusviranomaisen on varmistettava, että hakemus on yleissopimuksen mukainen.

PÄÄTÖKSEN SAAMI STA KOSKEVAT HAKEMUKSET: ALUSTAVAT HUOMIOT

Kaavio 22: Hakuprosessin alustavat toimenpiteet

1. Menettelyt – alustava tarkastelu

Huomautus: Tämän jakson kysymykset noudattavat edellä olevaa vuokaaviota.

a) Kysymys 1: Onko hakijalla elatusapupäätös?

576. Jos hakijalla on jo elatusapupäätös ja päätöksen tunnustaminen ja täytäntöönpano on mahdollista, on tehtävä hakemus päätöksen tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta (ks. luku 4).
577. Jos hakijalla on elatusapupäätös mutta sen tunnustaminen ja täytäntöönpano ei ole mahdollista, on tehtävä 10 artiklan 1 kohdan d alakohdan mukainen hakemus uuden päätöksen saamiseksi. Velkojalla voi esimerkiksi olla päätös, jota ei voida panna täytäntöön. Tällainen voi olla esimerkiksi päätös, jossa elatusapusummaksi on määritelty tietty prosenttiosuus palkasta, ja siksi pyynnön vastaanottanut valtio pitää sitä liian epämääräisenä täytäntöön pantavaksi.¹¹⁶
578. Jos hakijalla on päätös mutta sen tunnustamisesta tai täytäntöönpanosta on kieltäydytty 20 artiklan 2 kohdan artiklan mukaisen varauman perusteella, on tehtävä uusi päätös. Kuten edellä todettiin, uutta hakemusta ei kuitenkaan tarvitse tehdä (tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevaa hakemusta käsitellään samalla tavalla kuin se olisi elatusapupäätöksen saamista koskeva hakemus) ja lapsella tai lapsilla katsotaan olevan oikeus tehdä hakemus elatusavusta.¹¹⁷ Pynnön esittävän valtion keskusviranomaisen tehtävänä on siten avustaa hankkimaan ja toimittamaan elatusapupäätöksen saamista koskevaa hakemusta varten vaadittavat täydentävät asiakirjat.
- Velkoja on luonnollinen henkilö, jolla on tai jolla väitetään olevan oikeus saada elatusapua. Velkoja voi tarkoittaa vanhempaa, puolisoa tai entistä puolisoa, lasta, kasvatusvanhempia, sukulaisia tai muita lapsesta huolehtivia henkilöitä. Joissakin valtioissa tätä henkilöä voidaan kutsua elatusavun vastaanottajaksi, huoltajaksi tai holhoojaksi.**
579. Jos hakija on saanut päätöksen mutta sen tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta on kieltäydytty, koska 20 artiklan mukaiset tunnustamisen ja täytäntöönpanon perusteet eivät täyttyneet tai koska kieltäytymiselle löydettiin perusteet 22 artiklan b tai e alakohdan nojalla, velkoja voi hakea uutta päätöstä pyynnön vastaanottaneesta valtiosta 10 artiklan 1 kohdan d alakohdan nojalla. Tähän tilanteeseen ei sovelleta 20 artiklan 5 kohdan mukaista olettamusta lapsen tai lasten oikeudesta saada elatusapua.

¹¹⁶ Ks. yleissopimuksen selitysmuistio, 255 ja 256 kohta.

¹¹⁷ Ks. yleissopimuksen selitysmuistio, 469 ja 471 kohta. Huomaa, että yleissopimuksessa ei määritellä ilmauksen "oikeus saada elatusapua" merkitystä tässä yhteydessä. Näin ollen pyynnön vastaanottavan valtion kansallinen lainsäädäntö määrää termin määritelmän ja sen, mitä lisätietoja tai -näyttöä elatusapupäätöksen tekemiseen vaaditaan.

b) Kysymys 2: Onko hakija velkoja?

580. Yleissopimuksen 10 artiklassa säädetään, että hakemuksen elatusapupäätöksen saamisesta voivat tehdä vain velkojat (ne, joilla on oikeus saada elatusapua itselleen tai lapsilleen). Velallinen ei voi käyttää yleissopimuksen mukaisia menettelyjä elatusapupäätöksen saamiseksi. Julkisen sektorin elin voi tehdä elatusapupäätöksen saamista koskevan hakemuksen vain, jos se on toiminut sellaisen henkilön sijasta, jolla on oikeus saada elatusapua, tai maksanut tälle etuuksia elatusavun sijasta, ja vain silloin, jos se pyrkii saamaan päätöksen siksi, että olemassa olevaa päätöstä ei ole tunnustettu ja pantu täytäntöön 20 artiklan mukaisen varauksen perusteella.¹¹⁸

c) Kysymys 3: Minkälaista elatusapua hakija hakee?

581. Elatusapupäätöstä koskevan hakemuksen voi tehdä keskusviranomaisen välityksellä vain, jos hakee lapsen elatusapua. Pyynnöt puolison elatusavun saamisesta eivät kuulu keskusviranomaisen välittämien hakemusten piiriin, ellei sekä pyynnön esittävä että pyynnön vastaanottava valtio ole antanut selitystä yleissopimuksen II ja III luvun soveltamisen laajentamisesta koskemaan puolison elatusapua (ks. luku 3). Velkojan, joka haluaa puolisoa koskevan elatusapupäätöksen, on pyydettävä päätöstä suoraan pyynnön vastaanottavan valtion toimivaltaiselta viranomaiselta.

582. Nämä menettelyt eivät myöskään kata pyyntöjä muiden perheenjäsenten elatusavun saamiseksi, ellei kumpikin valtio ole antanut selitystä yleissopimuksen soveltamisalan laajentamisesta koskemaan sentyyppisiä elatusapuvelvollisuuksia.

d) Kysymys 4: Onko vastaajan asuinpaikan osoite hakijan tiedossa?

583. Hakijan ei tarvitse tietää vastaajan tarkkaa olinpaikkaa voidakseen esittää pyynnön elatusapupäätöksen saamisesta. Tällaisessa tapauksessa pyynnön vastaanottanut valtio aloittaa vastaajan olinpaikan selvittämisen tai pyytää toista elintä etsimään vastaajan käyttäen julkisia ja muita käytettävissä olevia lähteitä vastaajan olinpaikan selvittämiseksi hakemuksen tekemistä varten.

584. Joissakin tapauksissa hakija saattaa kuitenkin ennen elatusapupäätöksen saamista koskevan hakemuksen tekemistä haluta vahvistaa, että vastaaja on pyynnön vastaanottavassa valtiossa. Jos on esimerkiksi epävarmaa, asuuko velallinen ylipäättään pyynnön vastaanottaneessa valtiossa, kannattaa ehkä esittää ensin pyyntö velallisen olinpaikan vahvistamisesta, jotta keskusviranomainen tietää, lähetetäänkö hakemus kyseiseen valtioon. Tällaisessa tapauksessa voidaan esittää ensin erityisiä toimenpiteitä koskeva pyyntö pyytämällä yksinkertaisesti pyynnön vastaanottavan valtion keskusviranomaisesta vahvistamaan vastaajan olinpaikka kyseisessä valtiossa (ks. luku 13). Kun velallisen olinpaikka on vahvistettu, hakemus voidaan lähettää valtioon, jossa velallinen asuu.

e) Alustavien prosessien päättäminen

585. Kun edellä esitetyt asiat on selvitetty, voidaan aloittaa hakemuksen laatiminen. Seuraavassa jaksossa käsitellään asiakirjoja ja menettelyjä, joita tarvitaan asiakirjojen kokoamiseen ja hakemuksen toimittamiseen pyynnön vastaanottavalle valtiolle.

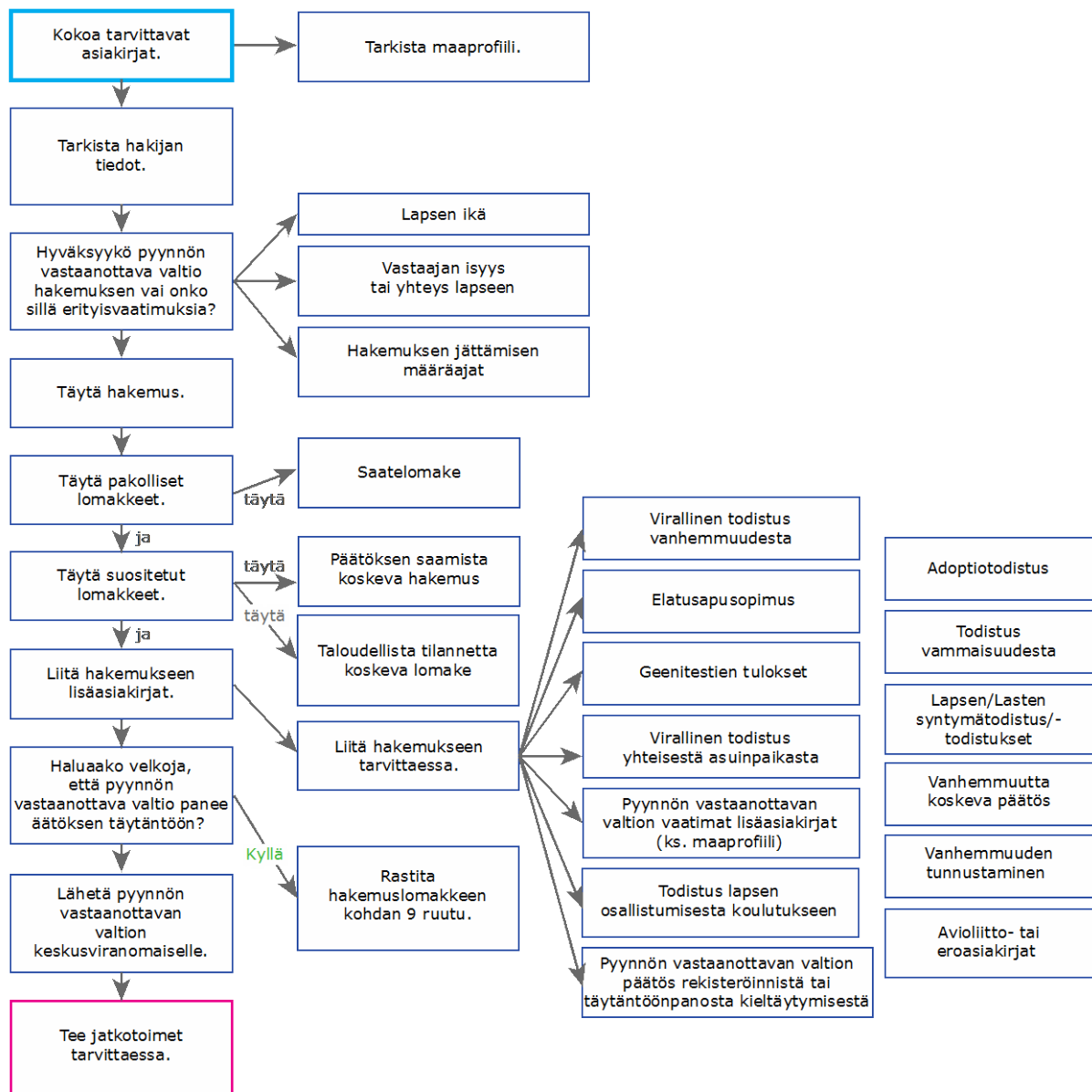
¹¹⁸ Ks. yleissopimuksen selitysmuistio, 586 ja 590 kohta.

C. Asiakirjojen valmistelu elatusapupäätöstä koskevan hakemuksen lähettämistä varten

1. Vuokaavio

586. Seuraavan sivun vuokaaviossa kuvataan elatusapupäätöksen saamista koskevan hakemuksen valmistelun ja toimittamisen prosessit.

ELATUSAPUPÄÄTÖKSEN SAAMISTA KOSKEVAN HAKEMUKSEN VALMISTELU

Kaavio 23: Elatusapupäätöksen saamista koskevan hakemuksen valmistelu

2. Hakemuksen valmistelu

Huomautus: Seuraavat vaiheet ovat edellä olevan kaavion mukaisia (Kaavio 23).

a) Tarvittavien asiakirjojen kokoaminen

587. Elatusavun saamista koskevaan hakemukseen tarvittavien asiakirjojen kokoamista varten on oltava käytettävissä pyynnön vastaanottavan valtion (johon hakemus lähetetään) maaprofiili ja kaikki hakijan laatimat asiakirjat. Sen mukaan, millaisia ovat sisäiset prosessinne, niihin voi kuulua hakijan jo täyttämä suositetussa muodossa oleva hakemus.
588. Tarkista maaprofiili. Elatusapupäätöksen saamiseksi tehtävää hakemusta varten on määriteltävä, onko pyynnön vastaanottavalla valtiolla erityisiä rajoituksia, jotka voivat vaikuttaa hakemuksen käsiteltäväksi ottamiseen. Hakemuksesta päätetään pyynnön vastaanottavan valtion lainsäädännön mukaisesti.¹¹⁹ Yleisimpiä ovat lapsen ikää koskevat rajat (jos lapsi on 18-vuotias tai vanhempi) ja hakemuksen tekemisen aikarajat silloin, kun vanhemmuus on vahvistettava (esimerkiksi tietyn ajan kuluessa lapsen syntymästä).
589. Maaprofiilissa määritellään myös valtiokohtaiset asiakirja- ja todistevaatimukset. Joissakin maissa on vahvistettava sairaalan antama tai muu syntymätodistus tai vaaditaan todistus vanhempien avioliitosta. Muita asiakirjoja voidaan vaatia kunkin tapauksen yksilöllisten tosiseikkojen mukaan (esimerkiksi silloin, kun lapsi on täysi-ikäinen tai lähes täysi-ikäinen).
590. Seuraavassa taulukossa on esitetty yleisimmin vaaditut asiakirjat. Jos jokin näistä asiakirjoista vaaditaan ja se puuttuu, se on pyydettävä hakijalta.

Syntymätodistus tai vastaava	Hakemukseen on liitettävä syntymätodistus jokaisesta lapsesta, jolle elatusapua haetaan. Muita vastaavia asiakirjoja ovat kastetodistus tai kansalaisuuden todistavat asiakirjat, jos syntymätodistusta ei ole saatavilla. On tärkeää, että asiakirjassa vahvistetaan lapsen nimi ja syntymäpäivä.
Asiakirja, jolla velallinen tunnustaa vanhemmuuden	Tämä voi olla lapsen syntymän ajankohtana tehty ilmoitus (sairaalan lomakkeella) tai tunnustamisesta myöhemmin laadittu asiakirja. Sitä ei yleensä vaadita, jos vanhemmat ovat olleet lapsen syntyessä naimisissa.
Virallinen todistus vanhemmuudesta	Jos vanhemmuutta ei ole tunnustettu kirjallisesti, hakijan on hankittava virallinen todistus, jossa esitetään lapsen vanhemmuuteen liittyvät asianhaarat sekä velallisen suhde lapseen tämän syntymähetkellä ja sen jälkeen.
Toimivaltaisen viranomaisen päätös vanhemmuudesta	Joissakin tapauksissa toimivaltainen viranomainen on voinut jo vahvistaa vanhemmuuden vaikka ei olisikaan tehnyt elatusapupäätöstä. Tämä päätös on liitettävä hakemukseen.
Geenitestin tulokset	Jos lapsen vanhemmuuden vahvistava geenitesti on tehty, tulokset on liitettävä hakemukseen.

¹¹⁹ Siihen voi kuulua elatusvelvoitteisiin sovellettavaa lakia koskeva pöytäkirja, jos pyynnön vastaanottanut valtio on sen osapuoli.

Adoptiotodistus	Jos velallinen on adoptoinut lapsen, jolle elatusapua haetaan, adoptiotodistus on liitettävä hakemukseen.
Avioliittotodistus tai vastaavaa suhdetta osoittava todistus sekä avio- tai asumuseron päivämäärä	Tämä on liitettävä hakemukseen, jos osapuolet ovat olleet avioliitossa tai vastaavassa suhteessa. Tämän tiedon perusteella vahvistetaan myös, onko lapsi syntynyt velkojan ja velallisen avioliiton tai vastaavan suhteen aikana.
Virallinen todistus osapuolten yhteisestä asuinpaikasta	Tällä ei ole merkitystä useimmissa tapauksissa, mutta tätä voidaan tarvita esimerkiksi silloin, kun osapuolet ovat työnsä vuoksi asuneet tilapäisesti muualla mutta säilyttäneet aina yhteisen kodin tietyssä valtiossa.
Osapuolten sopimus elatusavusta	Jos osapuolet ovat aiemmin sopineet elatusavusta esimerkiksi osana sovittua huoltajuusratkaisua, sopimus on liitettävä hakemukseen.
Todistus osallistumisesta keskiasteen tai korkeasteen koulutukseen	Tämä tarvitaan, kun elatusapua haetaan vanhemmalle lapselle, varsinkin jos lapsi on täysi-ikäinen, koska koulutukseen osallistuminen saattaa oikeuttaa elatusapuun.
Todistus vammaisuudesta	Jos elatusapua haetaan vanhemmalle lapselle tai täysi-ikäiselle lapselle ja oikeus siihen perustuu lapsen vammaisuuteen, tämä tieto on liitettävä hakemukseen.
Taloudellista tilannetta koskeva lomake (Financial Circumstances Form)	Tämä lomake on täytettävä mahdollisimman tarkasti. Siinä annetaan erityisiä päätöksen saamiseen ja täytäntöönpanoon liittyviä tietoja. Lomake kattaa sekä velkojan että velallisen taloudellisen tilanteen.
Ilmoitus elatusapurästeistä tai suoritetuista maksuista	Jos on aiempia elatusapurästejä tai elatusapua haetaan takautuvasti, tiedot maksuista on liitettävä hakemukseen.
Muut pyynnön vastaanottavan valtion vaatimat asiakirjat	Katso pyynnön vastaanottavan valtion maaprofiilista, onko hakemukseen liitettävä muita pakollisia asiakirjoja.
Pyynnön vastaanottavan valtion päätös tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta kieltäytymisestä	Jos olemassa olevan päätöksen tunnustamisesta on kieltäydytty (esimerkiksi jos tunnustaminen on eväty yleissopimuksen mukaisen varauman vuoksi), jäljennös kieltäytymisestä on liitettävä hakemukseen.

Kaavio 24: Taulukko asiakirjoista – elatusapuhakemukset

b) Hakemuspaketin viimeistely

591. Hakemuspakettiin kuuluvat pakollinen lomake (saatelomake, Transmittal Form), suositettu hakemuslomake (jos kyseinen valtio on päättänyt käyttää sitä) sekä täydentävät asiakirjat.
592. Luvussa 15 on ohjeet saatelomakkeen ja suositetun elatusapuhakemuslomakkeen (Application for Establishment of a Decision) täyttämisestä.

c) Päätöksen täytäntöönpanon pyytäminen

593. Jos velkoja haluaa, että pyynnön vastaanottanut valtio panee tehdyn elatusapupäätöksen täytäntöön, on varmistettava, että hakemuslomakkeeseen on merkitty kyseiseen kohtaan rasti. Muuta lomaketta tai asiakirjaa ei tarvita.

3. Hakemuksen toimittaminen edelleen

594. Kun keskusviranomainen on koonnut tarvittavat asiakirjat, hakemus voidaan toimittaa edelleen pyynnön vastaanottavan valtion keskusviranomaiselle.
595. Se voidaan tehdä postitse, mutta myös toimitus sähköisessä muodossa on mahdollista, jos pyynnön vastaanottava valtio hyväksyy sen. Silloin hakemuksen sisältämät henkilökohtaiset ja luottamukselliset tiedot on suojattava riittävän hyvin.

4. Jatkotoimet ja viestintä pyynnön vastaanottavan valtion kanssa

596. Pynnön vastaanottavan valtion keskusviranomaisen on ilmoitettava hakemuksen vastaanottamisesta kuuden viikon kuluessa vastaanottopäivästä käyttäen pakollista vastaanottotodistusta. Vastaanottotodistuksessa on oltava myös hakemusta käsittelevän henkilön tai yksikön nimi, jotta mahdolliset jatkotoimia koskevat kyselyt voidaan ohjata tälle henkilölle.
597. Pynnön vastaanottavan valtion keskusviranomaisen on annettava ilmoitus asian käsittelyn edistymisestä kolmen kuukauden kuluessa hakemuksen vastaanottopäivästä.
598. Jos pyynnön vastaanottava valtio haluaa täydentäviä tietoja tai asiakirjoja, siitä ilmoitetaan pyynnön esittävän valtion keskusviranomaiselle. Pyyntöön on vastattava viipymättä. Jos vastausta tai täydentäviä asiakirjoja ei lähetetä kolmen kuukauden kuluessa, pyynnön vastaanottavan valtion keskusviranomainen voi lopettaa asian käsittelyn, mutta sen ei ole pakko tehdä niin. Jos täydentävien asiakirjojen hankkimisessa on ongelmia, siitä on ilmoitettava pyynnön vastaanottavalle valtiolle ja on pyydettyä lisäaikaa.

III. Lisäaineistoa

A. Käytännön neuvoja

- Jos tehtävä päätös on pantava täytäntöön myös pyynnön vastaanottavassa valtiossa, se on ilmoitettava hakemuslomakkeessa (ks. luku 15). Silloin on myös annettava mahdollisimman paljon tietoja, joista voi olla apua täytäntöönpanossa. Nämä tiedot lisätään taloudellista tilannetta koskevaan lomakkeeseen.
- Hakijalle on kerrottava, kuinka kauan elatusapupäätöksen saamista koskeva menettely voi kestää. Nämä tiedot ovat saatavilla pyynnön vastaanottavan valtion maaprofiilissa.
- Jos on odotettavissa, että vaaditaan vanhemmuuden vahvistamista testillä, hakijaa on pyydettyä ilmoittamaan mahdolliset yhteystietojensa muutokset hakemuksen käsittelyn aikana, jotta häneen voidaan ottaa yhteyttä testiä varten.
- Jos hakija ja vastaaja pääsevät sopimukseen elatusavusta tai jos menettelyä ei jostain muusta syystä haluta jatkaa, siitä on ilmoitettava välittömästi pyynnön vastaanottavan valtion keskusviranomaiselle, jotta se voi keskeyttää hakemuksen käsittelyn.

B. Asiaa koskevat lomakkeet

Päätöksen saamista koskeva hakemus (Application for Establishment of a Decision)
 Saatelomake (Transmittal Form)
 Taloudellista tilannetta koskeva lomake (Financial Circumstances Form)

C. Asiaa koskevat yleissopimuksen artiklat

10 artikla
 12 artikla
 20 artikla
 22 artikla

D. Asiaa koskevat käsikirjan kohdat

Luvun 3 osa 2 – Kaikkia yleissopimuksen mukaisia hakemuksia ja erityisiä toimenpiteitä koskevia pyyntöjä koskevia asioita
 Luku 4 – Tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevien lähtevien hakemusten käsittely
 Luku 10 – Elatusapupäätösten täytäntöönpano
 Luvun 13 jakso I – Yleiskatsaus – Erityisiä toimenpiteitä koskevat pyynnot
 Luvun 15 jakso II – Ohjeet kaikissa hakemuksissa pakollisten lomakkeiden täyttämiseen

IV. Tarkistuslista – päätöksen saamista koskevat lähtevät hakemukset

	Menettely	Käsikirjan kohta
1	Alustava arviointi: koskeeko hakemus elatusapupäätöksen saamista?	II.B
i)	Hakijalla ei ole vielä elatusapupäätöstä tai päätöstä ei voida panna täytäntöön	II.B.1.a
ii)	Hakija on elatusavun velkoja, jolla on asuinpaikka sopimusvaltiossa	II.B.1.b
iii)	Hakija hakee lasten elatusapua	II.B.1.c
iv)	Vastaajan olinpaikka on hakijan tiedossa	II.B.1.d
2	Viimeistele hakemuspaketti.	II.C
i)	Pakollinen lomake (saatelomake, Transmittal Form)	Luku 3
ii)	Suosittelun lomake (päätöksen saamista koskeva hakemus, Application for Establishment of a Decision)	Luku 15
iii)	Täydentävät asiakirjat	II.C.2.a
3	Lähetä hakemus pyynnön vastaanottavalle valtiolle.	II.C.3
4	Seuraa asian käsittelyä tarvittaessa.	II.C.4

V. Usein kysyttyä

Voiko velkoja pyytää elatusapupäätöksen, jos hän ei tiedä velallisen/vastaajan olinpaikkaa?

599. Kyllä. Velkojan on ilmoitettava hakemuslomakkeessa mahdollisimman paljon tietoja vastaajasta. Pyynnön vastaanottava valtio tekee näiden tietojen avulla hakuja kyseisen valtion keskusviranomaisen tai toimivaltaisen viranomaisen käytettävissä olevista tietokannoista ja lähteistä. Keskusviranomaisella on usein käytettävissä vastaajan olinpaikan selvittämiseen resursseja, jotka eivät ole julkisesti saatavilla. Kun vastaajan olinpaikka on selvinnyt, keskusviranomainen aloittaa elatusapuhakemuksen käsittelyn.

Mitä tapahtuu elatusapupäätöksen tekemisen jälkeen?

600. Jos velkoja on pyytänyt päätöksen täytäntöönpanoa, elatusapupäätös toimitetaan täytäntöönpanoa varten sen valtion asianmukaiselle viranomaiselle, jossa vastaajalla on asuinpaikka tai omaisuutta tai tuloja. On tärkeää, että hakemuslomakkeesta merkitään asianmukaiseen kohtaan rasti osoitukseksi siitä, että velkoja hakee myös päätökseen täytäntöönpanoa. Näin varmistetaan, että päätös pannaan viipymättä täytäntöön.

Mitä tapahtuu, jos velallinen väittää, että hän ei ole lapsen isä?

601. Hakemuksen käsittelevän valtion lainsäädäntö määrää, onko velallisella oikeus kiistää lapsen vanhemmuus. Jos lapsen tai lasten vanhemmuuden vahvistamiseksi vaaditaan testiä, vaatimus on esitettävä keskusviranomaisien kautta. Hakijaan otetaan yhteyttä ja hänelle kerrotaan, miten testin suhteen menetellään.

Voiko hakija saada uuden päätöksen, jos hän haluaa enemmän elatusapua?

602. Hakijan ei tarvitse tehdä uutta hakemusta saadakseen uuden päätöksen.¹²⁰ Hän voi pyytää olemassa olevan päätöksen muuttamista luvussa 12 esitettyjen prosessien kautta.

Kuinka kauan elatusapupäätöksen tekeminen kestää?

603. Se riippuu siitä, mihin hakemus lähetetään ja mitä tapahtuu siitä vastaajalle ilmoittamisen jälkeen. Kaikki sopimusvaltiot ovat sopineet käsittelevänsä hakemukset mahdollisimman tehokkaasti. Pyynnön vastaanottavan valtion keskusviranomainen lähettää ilmoituksen käsittelyn edistymisestä kolmen kuukauden kuluessa hakemuksen vastaanottamisesta ja vahvistaa, mitä toimia on toteutettu ja mitä toteutetaan seuraavaksi.

Miten hakija voi selvittää, mikä hakemuksen tilanne on?

604. Jos hakijalla on kysyttävää, hän voi ottaa yhteyttä omaan keskusviranomaiseensa ja kysyä hakemuksen käsittelyn tilannetta. Hakijan ei pidä ottaa suoraan yhteyttä toisen valtion keskusviranomaiseen, ellei keskusviranomainen ole suostunut antamaan tietoja suoraan hakijoille. Yleissopimuksen mukaan pyynnön vastaanottavan valtion keskusviranomaisen on ilmoitettava hakemuksen vastaanottamisesta kuuden viikon kuluessa ja hakemuksen käsittelyvaiheesta kolmen kuukauden kuluessa vastaanottoilmoituksesta.

¹²⁰ Joissakin tapauksissa pyynnön vastaanottava valtio ei voi muuttaa päätöstä vaan ainoastaan tehdä uuden päätöksen. Silloin hakemus kuitenkin käsitellään samalla tavalla kuin päätöksen muuttamista koskeva hakemus ja on käytettävä luvun 12 menettelyjä.

Voiko hakija saada elatusapupäätöksen, vaikka hän ei olisi ollut naimisissa lapsen isän kanssa?

605. Kyllä. Yleissopimus kattaa kaikkien lasten elatusavun vanhempien siviilisäädystä riippumatta. Joissakin tapauksissa vanhemmuus on kuitenkin vahvistettava, ennen kuin elatusapupäätös voidaan tehdä.

Hakija on huolissaan turvallisuudestaan, jos vastaaja saa tietää, missä hän asuu. Miten se vaikuttaa elatusapupäätöksen saamista koskevaan pyyntöön?

606. Hakijan on ilmoitettava tästä asiasta keskusviranomaiselle. Keskusviranomainen merkitsee lomakkeisiin, että hakija on huolissaan tämän henkilökohtaisen tiedon julkistamisesta. Hakijan osoite ja muut henkilökohtaiset tiedot sisällytetään silloin hakemukseen salaisessa tietolomakkeessa eikä vastaaja voi saada tietoonsa mitään hakijan henkilökohtaisia tietoja. Salaisen tietolomakkeen tarkoituksena on varmistaa, että hakijan osoite säilyy luottamuksellisena (ks. luku 3).

Hakija on ollut velallisesta asumuserossa viisi vuotta. Voiko hakija saada velalliselta elatusapua takautuvasti näistä vuosista?

607. Useimmissa tapauksissa tämä riippuu pyynnön vastaanottavan valtion lainsäädännöstä.¹²¹ Joissakin valtioissa elatusapua myönnetään päätöstä edeltävältä ajalta (takautuva elatusapu) vain poikkeuksellisissa tilanteissa. Näissä valtioissa elatusapua maksetaan vain hakemuksen ensimmäisestä jättöpäivästä tai myöhemmästä ajankohdasta lähtien pyynnön vastaanottavan valtion lainsäädännön ja menettelyjen mukaisesti. Maaprofiilissa ilmoitetaan, jos pyynnön vastaanottavassa valtiossa on rajoituksia takautuvan elatusavun myöntämiselle.

Kuka maksaa elatusapupäätöshakemuksessa vaaditun vanhemmuuden vahvistamiseen tarvittavan testin kulut?

608. Vanhemmuuden vahvistamiseen tarvittava testi kuuluu maksuttomiin palveluihin, joita hakijalle on tarjottava lapsen elatusapua koskevassa asiassa. Siksi hakijaa ei voida vaatia maksamaan tätä testiä.¹²² Se ei kuitenkaan välttämättä tarkoita, että pyynnön vastaanottavan valtion keskusviranomainen olisi vastuussa kuluista, koska pyynnön vastaanottava valtio voi asettaa testauksen ehdoksi, että velallinen maksaa testauskulut. Tätä säätelevät pyynnön vastaanottavan valtion kansalliset lait ja menettelyt.

609. Luvussa 3 kerrotaan yksityiskohtaisesti oikeudesta maksuttomaan oikeusapuun.

Onko hakijan palkattava asianajaja saadakseen lastensa elatusapua koskevan päätöksen?

610. Ei. Jos hakemus tehdään alle 18-vuotiaan (joissakin tapauksessa alle 21-vuotiaan) lapsen elatusapua koskevan päätöksen saamisesta, pyynnön esittävän valtion tai pyynnön vastaanottavan valtion keskusviranomainen antaa hakijalle tarvittavaa oikeusapua (ks. luku 3).

¹²¹ Siihen voi sisältyä Haagin pöytäkirja elatusvelvoitteisiin sovellettavasta laista, jos pyynnön vastaanottava valtio on sen osapuoli.

¹²² Ks. yleissopimuksen selitysmuistio, 391 ja 392 kohta. Valtio voi antaa selityksen, jonka perusteella sallitaan lapsen varallisuuden selvittäminen. Jos lapsi ei siinä tapauksessa läpäise varallisuuden arvioinnin mukaisia testejä, hakijaa voidaan vaatia maksamaan kulut. Ks. tämän käsikirjan luku 3.

Voiko puolison elatusavun saamista koskevan pyynnön esittää keskusviranomaisen välityksellä?

611. Keskusviranomaisen ei edellytetä avustavan puolison elatusapua koskevan päätöksen saamisessa. Hakijan on lähetettävä toisen valtion toimivaltaiselle viranomaiselle suora pyyntö saadakseen päätöksen, elleivät pyynnön esittävä ja vastaanottava valtio ole sopineet yleissopimuksen II ja III lukujen soveltamisalan laajentamisesta tapauksiin, jotka koskevat puolison elatusapua koskevan päätöksen saamista. Maaprofiilista näkee, onko näin tehty.

Kuinka paljon elatusapua myönnetään?

612. Elatusavun määrän laskemiseen käytettävä menetelmä vaihtelee eri valtioissa. Siksi kysymys siitä, mitä lakia sovelletaan, on monimutkainen oikeudellinen kysymys ja tämän käsikirjan soveltamisalan ulkopuolella. Useimmilla valtioilla on verkkosivusto, jossa kerrotaan, kuinka elatusavun määrä lasketaan kyseisessä valtiossa. Pynnön vastaanottavan valtion maaprofiilissa on myös tieto siitä, miten elatusavun suuruus määritellään.

Luku 9

Elatusapupäätöksen saamista koskevat saapuvat hakemukset

Luvun sisältö:

Tässä luvussa käsitellään elatusapupäätöksen saamista koskevia hakemuksia.

Jaksossa I annetaan yleiskuva hakemuksesta – kuka voi panna sen vireille ja milloin sitä käytetään.

Jaksossa II esitellään saapuvan hakemuksen tarkastamisessa ja käsittelyssä noudatettavat menettelyt tai vaiheet.

Jaksossa III kerrotaan hakemukseen liittyvistä lähteistä ja lisäaineistosta.

Jaksossa IV on tarkistuslista, jonka avulla saa yleiskuvan menettelystä.

Jaksossa V vastataan tavallisimpiin tällaisia hakemuksia koskeviin kysymyksiin.

I. Yleiskatsaus

A. Milloin hakemusta käytetään?

613. Elatusapupäätöksen **saamista** sopimusvaltiosta koskeva hakemus otetaan vastaan seuraavissa tilanteissa:

- Aiempaa elatusapupäätöstä ei ole ja velkoja pyytää päätöstä.
- Päätöstä ei voida tunnustaa eikä panna täytäntöön tai siitä kieltäydytään, koska tunnustamiselle ja täytäntöönpanolle ei ole 20 artiklan tai 22 artiklan b tai e alakohdan mukaisia perusteita.

614. Elatusapupäätöstä koskeva hakemus voi sisältää pyynnön vanhemmuuden vahvistamisesta.

615. Elatusapupäätöksen saamista koskeviin hakemuksiin sovelletaan yleissopimuksen 10 artiklan 1 kohdan c ja d alakohtaa.

Saaminen tarkoittaa tässä elatusapupäätöksen saamisprosessia, kun elatusapupäätöstä ei ole tai kun olemassa olevaa elatusapupäätöstä ei voida jostakin syystä tunnustaa tai panna täytäntöön. Päätöksen saaminen voi käsittää myös vanhemmuuden vahvistamisen, jos elatusapupäätöksen tekeminen sitä edellyttää.

B. Esimerkkitapaus

616. Velkoja asuu maassa A. Hänellä on kaksi lasta. Lasten isä on muuttanut maahan B. Velkoja haluaisi saada lasten isältä elatusapua. Sekä maa A että maa B ovat yleissopimuksen sopimusvaltioita.

Miten asiassa toimitaan yleissopimuksen mukaisesti?

617. Velkoja tekee hakemuksen elatusapupäätöksen saamiseksi. Maan A keskusviranomaisen toimittaa hakemuksen edelleen maan B keskusviranomaiselle. Asiasta ilmoitetaan lasten isälle, ja elatusapupäätös tehdään pyynnön vastaanottavan valtion (maa B) lainsäädännön mukaisesti. Vanhemmuus vahvistetaan myös tarvittaessa.

C. Kuka voi hakea elatusapupäätöstä?

618. Jos aiempaa elatusapupäätöstä ei ole, vain **velkoja** voi hakea päätöksen saamista. Jos päätös on olemassa mutta sitä ei voida tunnustaa tai panna täytäntöön yleissopimuksen mukaisen varauman vuoksi, velkojan sijasta toimiva tai elatusavun sijasta etuuksia maksanut julkisen sektorin elin voi myös tehdä hakemuksen elatusapupäätöksen saamisesta. Velkojalla on oltava asuinpaikka jossakin sopimusvaltiossa.
- Velkoja on luonnollinen henkilö, jolla on tai jolla väitetään olevan oikeus saada elatusapua. Velkoja voi tarkoittaa vanhempaa, puolisoa tai entistä puolisoa, lasta, kasvatusvanhempia, sukulaisia tai muita lapsesta huolehtivia henkilöitä. Joissakin valtioissa tätä henkilöä voidaan kutsua elatusavun vastaanottajaksi, huoltajaksi tai holhoojaksi.*

*Haluatko lyhyen yhteenvedon tähän hakemukseen liittyvistä menettelyistä? Siirry luvun lopussa olevaan **tarkistuslistaan**.*

D. Elatusapupäätöksen saaminen, jos olemassa olevaa päätöstä ei voida tunnustaa

619. Kuten tämän käsikirjan luvuissa 4 ja 5 todetaan, joissakin tilanteissa pyynnön vastaanottava valtio on kieltäytynyt olemassa olevan päätöksen tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta, koska päätöksen tunnustamisen ja täytäntöönpanon erityisistä perusteista on tehty 20 artiklan 2 kohdan mukainen varaus. Jos päätös on esimerkiksi tehty sillä perusteella, että velkojalla on asuinpaikka alkuperävaltiossa eikä muuta 20 artiklan mukaista päätöksen tunnustamisen tai täytäntöönpanon perustetta ole, pyynnön vastaanottanut valtio voi kieltäytyä tunnustamasta päätöstä. Tällaisessa tapauksessa on mahdollisesti tehtävä uusi päätös.
620. Uutta hakemusta – hakemusta päätöksen saamiseksi – ei tässä tilanteessa tarvitse tehdä, koska pyynnön vastaanottavan valtion on toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet uuden päätöksen tekemiseksi (20 artiklan 4 kohta), jos vastaajalla on asuinpaikka pyynnön vastaanottavassa valtiossa. Tässä luvussa esitetyt menettelyt koskevat silloin päätöksen saamista.
621. Se voi tarkoittaa sitä, että velkojalta pyydetään täydentäviä tietoja ja asiakirjoja esimerkiksi silloin, jos lapsen elättämiseen liittyvät kulut ovat elatusavun määrän määrittämisen kannalta oleellisia. Pyyntö on osoitettava pyynnön esittävän valtion keskusviranomaiselle.

622. Tässä tilanteessa on kuitenkin tärkeää, että kysymystä lapsen tai lasten oikeudesta hakea elatusapua ei tarvitse ratkaista uutta päätöstä haettaessa (20 artiklan 5 kohta).¹²³ Lapset ovat olemassa olevan päätöksen perusteella oikeutettuja hakemaan elatusapua.
623. Joissakin tilanteissa hakija on voinut saada elatusapupäätöksen mutta hän tietää, että pyynnön vastaanottavassa valtiossa asuva vastaaja pystyy torjumaan tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevan hakemuksen. Se voi johtua siitä, että päätöksen tunnustamiselle tai täytäntöönpanolle ei ole mitään perusteita tai että päätös on sen muotoinen, että pyynnön vastaanottava valtio ei voi panna sitä täytäntöön.¹²⁴ Silloin velkojan on pantava vireille hakemus uuden päätöksen saamiseksi tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevan hakemuksen sijasta.¹²⁵
624. Nämä hakemukset käsitellään samalla tavalla kuin muutkin tämän luvun mukaiset hakemukset. Koska uutta päätöstä ei ole tehty siksi, että olemassa olevan päätöksen tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta on kieltäydytty varauman vuoksi (20 artiklan 4 kohta), edellä käsiteltyä 20 artiklan 5 kohdan oikeutta koskevaa olettamaa ei sovelleta. Kysymys lasten oikeudesta elatusapuun on ratkaistava osana uutta päätöstä koskevaa hakemusta.

II. Elatusapupäätöksen saamista koskevien saapuvien hakemusten käsittely

A. Yleistä

625. Tässä jaksossa käsitellään elatusapupäätöksen saamista koskevan saapuvan hakemuksen käsittelyn yleisiä vaatimuksia. Eri valtioiden menettelyt vaihtelevat huomattavasti niiden lainsäädännön ja sisäisten menettelyjen mukaan. Joissakin valtioissa päätös tehdään tuomioistuimessa tai oikeudenkäyntimenettelyjen mukaan, kun taas toisissa hakemus annetaan hallintoviranomaisen päätettäväksi.
626. Yleissopimuksessa vahvistetaan kuitenkin tiettyjä yleisiä kaikkia hakemuksia koskevia toimia, ja päätöksen saamista koskevien hakemusten käsittelyssä noudatetaan kaikissa valtioissa yleensä samoja menettelyjä. Kun hakemus vastaanotetaan, keskusviranomaisen tekee alustavan arvioinnin ja pyytää tarvittaessa täydentäviä asiakirjoja. Sen jälkeen hakemus lähetetään pyynnön vastaanottavan valtion toimivaltaiselle viranomaiselle päätöksen tekemistä varten.
627. Päätöksen tekemistä koskevia menettelyjä säätelevät pyynnön vastaanottavan valtion kansalliset lait¹²⁶ ja menettelyt. Kun päätös on tehty, pyynnön vastaanottavan valtion toimivaltainen viranomainen panee sen täytäntöön, jos hakija on pyytänyt täytäntöönpanoa rastittamalla hakemuslomakkeesta vastaavan ruudun.
628. Kunkin valtion maaprofiilista käy ilmi, mitä hakijalla on odotettavissa päätöksen saamisprosessissa.

¹²³ Ks. yleissopimuksen selitysmuistio, 469–471 kohta. Huomaa, että yleissopimuksessa ei määritellä ilmausta ”oikeus saada elatusapua” tässä yhteydessä. Näin ollen pyynnön vastaanottavan valtion kansallinen lainsäädäntö määrää termin merkityksen ja sen, mitä lisätietoja tai -näyttöä elatusapupäätöksen tekemiseen vaaditaan.

¹²⁴ Voi esimerkiksi olla niin, että elatusapu on määritelty päätöksessä prosenttiosuutena palkasta, ja pyynnön vastaanottava valtio pitää sitä liian epämääräisenä täytäntöönpantavaksi. Ks. yleissopimuksen selitysmuistio, 255 kohta.

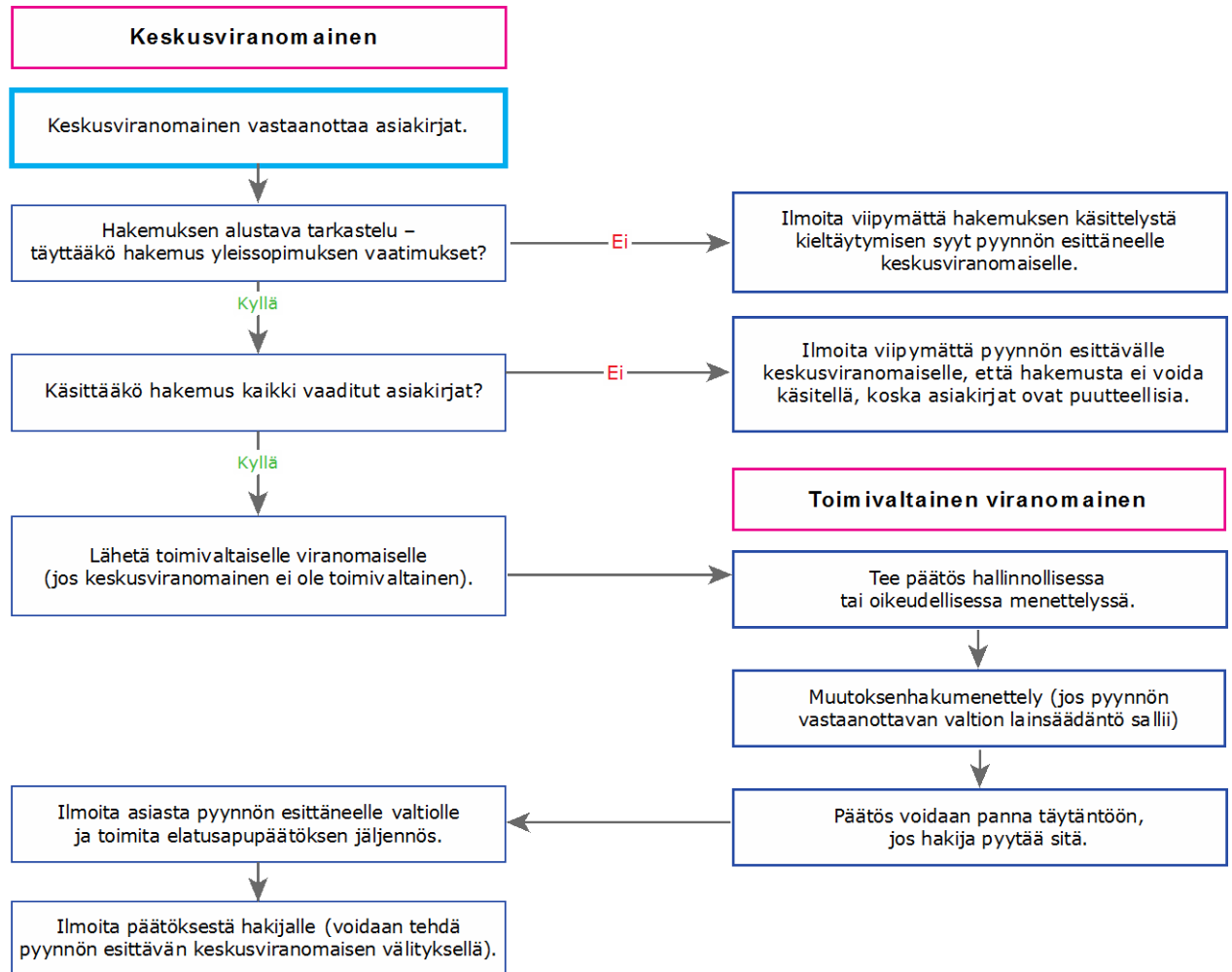
¹²⁵ Ks. edellinen alaviite.

¹²⁶ Siihen voi sisältyä Haagin pöytäkirja elatusvelvoitteisiin sovellettavasta laista, jos pyynnön vastaanottava valtio on sen osapuoli.

B. Vuokaavio

629. Seuraavassa vuokaaviossa on yleiskuva päätöksen saamista koskevasta prosessista.

YLEISKUVA PÄÄTÖKSEN SAAMISPROSESSISTA

Kaavio 25: Yleiskuva päätöksen saamista koskevasta prosessista

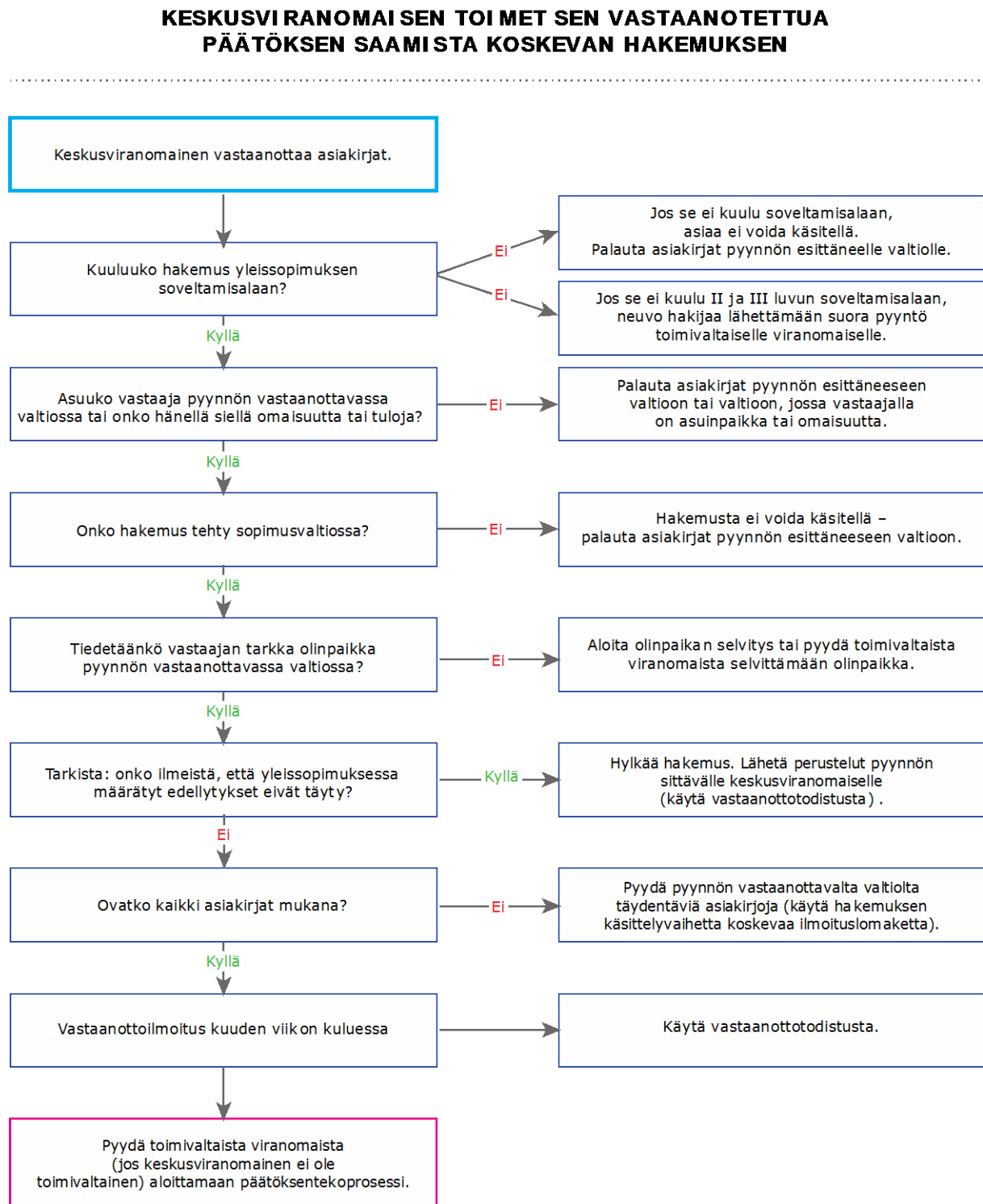
C. *Päätöksen saamista koskevan prosessin vaiheet*

1. *Keskusviranomaisen alustava käsittely*

630. Alustavan käsittelyn tarkoituksena on, että **pyynnön vastaanottavan valtion** keskusviranomainen varmistaa, että hakemus on hyvin perusteltu, siihen on liitetty kaikki tarvittavat asiakirjat ja se voidaan käsitellä. Tarvittaessa on tehtävä haku velallisen/vastaajan olinpaikan selvittämiseksi varsinkin, jos on epävarmaa, asuuko hän pynnön vastaanottavassa valtiossa tai onko hänellä siellä omaisuutta tai tuloja.

***Pyynnön esittävä valtio** on sopimusvaltio, joka tekee hakemuksen ja esittää pynnön kyseisessä valtiossa asuvan hakijan puolesta. **Pyynnön vastaanottava valtio** on sopimusvaltio, jota pyydetään käsittelemään hakemus.*

631. Nämä vaiheet on kuvattu seuraavassa kaaviossa.

Kaavio 26: Alustava käsittely: päätöksen saamista koskeva hakemus

a) Yleissopimuksessa määrätty edellytykset eivät täyty

632. Yleissopimuksen 12 artiklan mukaan pyynnön vastaanottava keskusviranomainen voi kieltäytyä käsittelemästä hakemusta, jos on "ilmeistä", että yleissopimuksessa määrätty edellytykset eivät täyty. Se ei tarkoita, että pyynnön vastaanottava keskusviranomainen päättäisi, onko hakemus sisältönsä puolesta perusteltu. Sen sijaan pyynnön vastaanottavalta keskusviranomaiselta odotetaan, että se tarkistaa hakemuksen, jotta varmistetaan, että sen tarkoituksena ei ole käyttää prosessia väärin tai pyytää jotain, mikä on kokonaan yleissopimuksen soveltamisalan ulkopuolella. Sellainen olisi esimerkiksi pelkästään lasten huoltajuutta koskeva hakemus.
633. Koska pyynnön esittävä keskusviranomainen on jo tehnyt vastaavan tarkistuksen ennen asiakirjan välittämistä edelleen, on epätodennäköistä, että hakemus evättäisiin näillä perusteilla.
634. Jos hakemus evätään, siitä on ilmoitettava pyynnön esittävän valtion keskusviranomaiselle ja hylkäys on perusteltava. Keskusviranomaiselle ilmoittamiseen on käytettävä pakollista vastaanottotodistusta (Acknowledgement Form).

***Esimerkki:** Hakemus voi olla identtinen aiemman, evätyn hakemuksen kanssa, ja jos uutta näyttöä ei esitetä, keskusviranomaisella on oikeus evätä hakemus sillä perusteella.*

b) Puutteelliset asiakirjat

635. Saapuva hakemuspaketti olisi tarkistettava sen varmistamiseksi, että siinä on mukana kaikki tarvittavat asiakirjat. Jokaisessa elatusapupäätöksen saamista koskevassa tapauksessa paketissa on saatelomake (Transmittal Form) ja hakemus päätöksen saamiseksi. Muita asiakirjoja voidaan vaatia kunkin tapauksen yksilöllisten tosiseikkojen mukaan (esimerkiksi silloin, kun lapsi on täysi-ikäinen tai lähes täysi-ikäinen).
636. Tähän tarkoitukseen voidaan käyttää suositettua asian käsittelyvaihetta koskevaa ilmoituslomaketta (Status Report Form) tai pakollista vastaanottotodistusta (Acknowledgement Form).

c) Vastaanottoilmoitus

637. Yleissopimuksen mukaan pyynnön vastaanottavan valtion keskusviranomaisen on ilmoitettava hakemuksen vastaanottamisesta **kuuden viikon** kuluessa. Siihen on käytettävä pakollista vastaanottotodistusta.

d) Vastaaajan/velallisen olinpaikan määrittäminen

638. Joissakin tapauksissa hakija ei tiedä vastaajan/velallisen tarkkaa tai nykyistä olinpaikkaa. Siksi pyynnön vastaanottavan valtion on selvitettävä käytettävissä olevien lähteiden avulla velallisen olinpaikka, jotta hakemuksen käsittelyä voidaan jatkaa. Joka tapauksessa velalliselle on jossain vaiheessa ilmoitettava elatusavun hakemisesta, ja jos haetaan päätöksen täytäntöönpanoa, tieto velallisen olinpaikasta tarvitaan myös sitä tarkoitusta varten.
639. Joissakin tapauksissa saatetaan epäillä, asuuko velallinen ylipäätään kyseisessä valtiossa, ja silloin olisi järkevää selvittää velallisen olinpaikka mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Jos on vahvistettu, että velallinen ei asu kyseisessä valtiossa, siitä voidaan ilmoittaa pyynnön esittäville valtiolle ja hakemus voidaan lähettää toiseen sopimusvaltioon.

640. Muissa tapauksissa toimivaltainen viranomainen tekee tarvittavat olinpaikan selvitykset osana varsinaista elatusavun saamista koskevaa menettelyä, eikä alustavana toimenpiteenä.
641. Joka tapauksessa on tärkeää muistaa, että pyynnön esittävälle valtiolle ei ole pakko antaa vastaajan osoitetta tai yhteystietoja. Jos tiedot on annettava, se on tehtävä henkilötietojen suojelua koskevan kansallisen lainsäädännön mukaisesti.

e) Päätöksen saamista koskevan prosessin aloittaminen

642. Kun nämä alustavat toimet on suoritettu, hakemus on valmis käsiteltäväksi pyynnön vastaanottavassa valtiossa. Hakemuksen käsittelee **keskusviranomainen**, jos se on asiassa toimivaltainen viranomainen, tai se lähetetään valtion **toimivaltaiselle viranomaiselle**. Se voi olla hallinto- tai oikeusviranomainen. Seuraavassa jaksossa kuvataan päätöksen tekemistä koskevat menettelyt.

Keskusviranomainen on sopimusvaltion nimeämä viranomainen, joka vastaa yleissopimuksen mukaisista hallinnolliseen yhteistyöhön ja apuun liittyvistä tehtävistä tai suorittaa ne.

Toimivaltainen viranomainen on tietyn valtion viranomainen, jonka tehtävänä on tai joka saa hoitaa kyseisen valtion lainsäädännön mukaan tiettyjä yleissopimuksen mukaisia tehtäviä. Toimivaltainen viranomainen voi olla tuomioistuin, hallintoyksikkö, elatusaputoimisto tai muu valtiollinen elin, joka hoitaa joitakin yleissopimukseen liittyviä tehtäviä.

2. Elatusapua koskevan päätöksen tekeminen – toimivaltainen viranomainen

643. Koska yksittäiset valtiot käsittelevät elatusapupäätöksen saamista koskevia hakemuksia niin monella eri tavalla, tämä jakso on väistämättä hyvin yleisluonteinen. Tarkoituksena on antaa vain yleiskuva kaikkia hakemuksia koskevista toimista. Toimien järjestys ja toteutustapa vaihtelee valtiosta toiseen.
644. Kaikissa elatusapupäätöksen saamista koskevissa hakemuksissa esimerkiksi ilmoitetaan **velalliselle** elatusapua koskevasta hakemuksesta tai arvioinnista. Joissakin valtioissa se tehdään prosessin varhaisessa vaiheessa ja velalliselle ilmoitetaan, että elatusapua on haettu, ja häntä pyydetään antamaan taloudellisesta tilanteestaan tietoja toimivaltaiselle viranomaiselle, joka vastaa elatusapupäätöksen tekemisestä. Viranomainen määrää sitten elatusavun määrän.
645. Joissakin hallintojärjestelmissä myös velalliselle ilmoitetaan elatusapua koskevasta pyynnöstä, mutta ilmoitus tarkoittaa usein hallintoviranomaisen arviota velallisen maksettavaksi määrättävästä elatusapusummasta. Velallinen voi silloin esittää vastalauseen arviosta, ja velallisen antamat tiedot otetaan huomioon lopullisessa elatusapupäätöksessä tai arviossa.¹²⁷

Velallinen on luonnollinen henkilö, joka on tai jonka väitetään olevan velvollinen maksamaan elatusapua. Velallinen voi tarkoittaa vanhempaa, puolisoa tai entistä puolisoa tai ketä tahansa muuta, joka on päätöksentekopaikan lainsäädännön mukaan velvollinen maksamaan elatusapua.

¹²⁷ Ks. esimerkiksi Australia: < <http://www.csa.gov.au> >.

646. Erilaisista menettelyistä huolimatta prosesseissa on tärkeä yhtäläisyys, koska kaikissa jäsenvaltioissa velalliselle ilmoitetaan jossakin vaiheessa elatusapupyynnöstä ja hänelle annetaan mahdollisuus esittää vastalause. Mahdollisuus tulla kuulluksi tai riitauttaa päätös voidaan tarjota milloin tahansa, mutta ilmoittaminen on aina osa prosessia.
647. Kunkin valtion sisäiset menettelyt vaikuttavat siihen, miten seuraavat toimet toteutetaan osana elatusavun saamista koskevan hakemuksen vireillepanoa. Vaiheet ovat samantapaiset sekä oikeudellisissa että hallintojärjestelmissä.

a) Asiakirjojen tarkistus

648. Asiakirjojen tarkistuksen tarkoituksena on varmistaa, että kaikki tarvittavat asiakirjat ovat mukana ja että ne täyttävät kaikki erityiset ehdot – kuten sen, että asiakirjojen jäljennökset ovat oikeaksi todistettuja. Yleissopimuksessa ei vaadita, että asiakirjojen jäljennösten olisi oltava aina oikeaksi todistettuja. Jos valtio vaatii jäljennösten oikeaksi todistamista mutta sitä ei ole tehty, niitä on pyydettävä pyynnön esittäneeltä valtiolta. Asiakirjoja voi pyytää pakollisella vastaanottotodistuksella (jos hakemuksen vastaanottamisesta ei ole vielä ilmoitettu) tai suositetulla asian käsittelyvaihetta koskevalla ilmoituslomakkeella.

b) Ilmoitus velalliselle

649. Velalliselle ilmoittamista on käsitelty edellä. Lisäksi velalliselta saatetaan pyytää hänen talouttaan koskevia ja muita tietoja, joita tarvitaan hänen tulojensa ja elatusmaksujen maksukykyensä määrittämiseen.

c) Hakemuksen käsittely riidanratkaisu- tai vastaavalla menettelyllä

650. Joissakin valtioissa voi olla käytettävissä palveluja, kuten vaihtoehtoinen riidanratkaisumenettely, sovintomenettely tai avustaminen asiakirjojen laatimisessa, joilla varmistetaan, että hakemuksen käsittely etenee nopeasti. Nämä palvelut ovat tarvittaessa sekä hakijan että vastaajan käytettävissä. Joissakin valtioissa päätös pyritään saamaan aikaan keskinäisellä suostumuksella tai sopimuksella.

d) Vanhemmuuden vahvistaminen

651. Joissakin hakemuksissa velkoja on saattanut pyytää vanhemmuuden vahvistamista tai velallinen/vastaaaja voi epäillä, onko hän lapsen tai lasten vanhempi, ja pyytää geenitestiä. Pynnön vastaanottavan valtion lainsäädäntö määrää, voiko velallinen kiistää vanhemmuuden. Joissakin valtioissa esimerkiksi vanhemmuuden vahvistamiseen tarvittavaa testiä ei määrätä eikä hakemusta sallita, jos lapsi on syntynyt vanhempien avioliiton aikana.
652. Jos vanhemmuuden vahvistamiseen tarvittava testi on tarpeen, yleissopimuksessa vaaditaan keskusviranomaisesta avustamaan vanhemmuuden vahvistamisessa (6 artiklan 2 kohdan h alakohta). Tämä ei tarkoita, että pynnön vastaanottavan valtion keskusviranomaisen olisi pakko teettää geenitesti velallisen sitä vaatiessa, mutta sen on kuitenkin kerrottava vastaajalle/velalliselle testausmahdollisuuksista tai tahoista, jotka voivat tehdä testin. Keskusviranomaisen on avustettava testipynnön toimittamisessa pynnön esittävässä valtiossa asuvalle hakijalle.¹²⁸
653. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että pynnön vastaanottavan valtion täytyisi maksaa velallisen vaatima vanhemmuuden vahvistamiseksi tarvittava testi. Pynnön vastaanottava valtio voi vaatia velallista/vastaaajaa maksamaan testin pynnön ehtona.

¹²⁸ Jos kumpikin valtio on vuonna 1970 tehdyn todisteiden vastaanottamista koskevan yleissopimuksen osapuoli, ks. muita Haagin yleissopimuksia käsittelevä luvun 3 osan 2 jakso V.

e) Oikeusapu ja vanhemmuuden vahvistamiseksi tarvittavan testin kulut

654. Vanhemmuuden vahvistamiseen tarvittavan geenitestin kulut vaihtelevat eri valtioissa huomattavasti. Yksi yleissopimuksen peruseriaatteista on, että palveluja, myös oikeusapua, on tarjottava maksutta velkojalle alle 21-vuotiaan lapsen elatusvelvoitteita koskevien hakemusten yhteydessä. Tämä koskee myös hakemuksia elatusapupäätöksen saamiseksi (15 artiklan 1 kohta). Käytännössä tämä tarkoittaa, että velkojan ei pitäisi joutua maksamaan vanhemmuuden vahvistamiseksi tarvittavan testin kuluja.¹²⁹
655. Lisätietoja maksuttoman oikeusavun tarjoamisesta on luvussa 3.

f) Elatusavun määrän määrittäminen

656. Kun vanhemmuuskysymys on ratkaistu ja pyynnön vastaanottavan valtion sisäiset toimenpiteet suoritettu, tehdään elatusapupäätös. Useimmissa tapauksissa myönnettävän elatusapusumman määrää pyynnön vastaanottavan valtion lainsäädäntö. Jotkin valtiot ovat kuitenkin voineet hyväksyä erilaisia sovellettavaa lainsäädäntöä noudattavia sääntöjä. Joissakin valtioissa lasten elatusapua koskevat ohjeet perustuvat velallisen tuloihin tai velallisen ja velkojan tulojen yhteissummaan. Toisissa taas elatusapu määräytyy pelkästään lapsen elättämiseen liittyvien kulujen mukaan.
657. Tässä ei tehdä yhteenvertausta elatusavun määrän erilaisista määräämistavoista. Tietoja voi hakea maaprofiilista, ja monilla valtioilla¹³⁰ on verkkosivustoja, joilla nämä tiedot ovat saatavilla.

g) Tuloksen ilmoittaminen osapuolille ja keskusviranomaiselle ja käsittelyvaihetta koskevan ilmoituksen antaminen

658. Hakemuksen ensimmäisen vastaanottoilmoituksen lisäksi yleissopimuksessa edellytetään, että pyynnön vastaanottavan valtion keskusviranomainen ilmoittaa hakemuksen käsittelyvaiheesta **kolmen kuukauden** kuluessa sen vastaanottoilmoituksesta. Tätä varten on laadittu lomake, jonka käyttöä suositetaan (Status Report Form).
659. Osapuolille (hakijalle ja velalliselle) on myös ilmoitettava hakemuksen tulos. Pynnön esittävän valtion keskusviranomainen vastaa tuloksen ilmoittamisesta hakijalle ja toimittaa hänelle tarvittaessa jäljennöksen päätöksestä. Pynnön vastaanottavan valtion lainsäädännössä päätöstä koskevalle tiedonannolle tai ilmoitukselle asetetut mahdolliset erityisvaatimukset on myös täytettävä.¹³¹

h) Muutoksenhaku- ja uudelleentarkastelumenettelyt

660. Pynnön vastaanottavan valtion lainsäädännössä saatetaan sallia päätöstä koskeva muutoksenhaku tai päätöksen uudelleentarkastelu. Tämä oikeuskeino on myös hakijan käytettävissä, jos esimerkiksi elatusapu on evätty tai hakija riitauttaa myönnetyn elatusavun määrän. Sen lisäksi, että pyynnön esittäville keskusviranomaiselle ilmoitetaan hakemuksen tuloksesta (ks. edellä), keskusviranomaisen on hyvän käytännön mukaisesti sisällytettävä siihen tiedot käytettävissä olevista muutoksenhaku- tai uudelleentarkastelukeinoista ja näiden oikeuksien käyttämisen määräajat.

¹²⁹ Poikkeuksena on tilanne, jossa pyynnön vastaanottava valtio katsoo, että vaatimus on selvästi perusteeton (15 artiklan 2 kohta). Valtio voi myös antaa selityksen, jonka perusteella sallitaan lapsen varallisuuden selvittäminen, jotta voidaan määrittää oikeus maksuttomiin palveluihin.

¹³⁰ Esimerkiksi Australialla, Kanadalla, Norjalla, Yhdistyneellä kuningaskunnalla ja Amerikan yhdysvalloilla.

¹³¹ Jos kumpikin valtio on asiakirjojen tiedoksiannosta vuonna 1965 tehdyn yleissopimuksen osapuoli, ks. muita Haagin yleissopimuksia käsittelevä luvun 3 osan 2 jakso V.

661. Jos muutoksenhakua varten tarvitaan oikeusapua, edellä sanottu koskee myös vaatimusta siitä, että pyynnön vastaanottavan valtion keskusviranomaisen on annettava velkojalle/hakijalle apua maksutta. On kuitenkin huomattava, että hakijan oikeus maksuttomaan oikeusapuun saatetaan arvioida uudelleen muutoksenhaun yhteydessä, koska pyynnön vastaanottava valtio voi harkita, onko muutoksenhaulle perusteita, ennen kuin antaa maksutonta oikeusapua.¹³²

i) Elatusapupäätöksen täytäntöönpano

662. Kun päätös on tehty, se on annettava toimivaltaisen viranomaisen täytäntöönpantavaksi, jos hakija on pyytänyt päätöksen täytäntöönpanoa (tämä ilmaistaan merkitsemällä hakemuslomakkeeseen rasti vastaavaan ruutuun).

III. Lisäaineistoa

A. Käytännön neuvoja

- On hyvän käytännön mukaista tiedottaa pyynnön esittäneelle valtiolle säännöllisesti hakemuksen käsittelyn etenemisestä. Yleissopimuksessa edellytetään, että hakemuksen vastaanottamisesta ilmoitetaan kuuden viikon kuluessa ja siitä kolmen kuukauden kuluttua annetaan ilmoitus asian käsittelyn edistymisestä. Käsittelyn edistymistä koskevaa ilmoituslomaketta voi käyttää myös sen jälkeen säännöllisesti uusista tapahtumista tiedottamiseen.
- Jos hakija ja vastaaja pääsevät sopimukseen elatusapupäätöksestä, siitä on ilmoitettava heti pyynnön esittäneen valtion keskusviranomaiselle, jotta se voi lopettaa asian käsittelyn.
- Kaikki sopimusvaltiot ovat velvollisia käsittelemään hakemukset mahdollisimman nopeasti. Se on erityisen tärkeää, kun on kyse elatusavun saamista koskevista hakemuksista, koska ennen päätöksen tekemistä hakijalla ja lapsilla ei ole oikeutta elatusapuun. Tarpeettomat viivästykset elatusapupäätöksen tekemisessä voivat usein aiheuttaa huomattavia vaikeuksia perheille.

B. Asiaa koskevat lomakkeet

Päätöksen saamista koskeva hakemus (Application for Establishment of a Decision)

Saatelomake (Transmittal Form)

Taloudellista tilannetta koskeva lomake (Financial Circumstances Form)

C. Asiaa koskevat yleissopimuksen artiklat

10 artikla
11 artikla
12 artikla
14 artikla
15 artikla
20 artikla
22 artikla

¹³² Ks. yleissopimuksen selitysmuistio, 388 kohta.

D. Asiaa koskevat käsikirjan kohdat

Luvun 3 osan 2 jakso III – Todellinen mahdollisuus päästä menettelyjen piiriin ja oikeusapu

Luvut 4 ja 5 – Lähtevät ja saapuvat tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevat hakemukset

Luku 8 – Elatusapupäätöksen saamista koskevat lähtevät hakemukset

Luku 10 – Elatusapupäätösten täytäntöönpano

IV. Tarkistuslista – päätöksen saamista koskevat saapuvat hakemukset

	Menettely	Käsikirjan kohta
1	Asiakirjojen vastaanottaminen pyynnön esittäneeltä keskusviranomaiselta	II.C.1.c
2	Varmista, että kaikki asiakirjat ovat mukana ja hakemus kuuluu yleissopimuksen soveltamisalaan.	II.C.1.a
3	Lähetä toimivaltaiselle viranomaiselle.	II.C.1.e
4	Tee elatusapupäätös.	II.C.2
i)	Tarkista asiakirjat ja ilmoita velalliselle.	II.C.2.1 ja II.C.2.2
ii)	Vahvista vanhemmuus tarvittaessa.	II.C.2.4
iii)	Määrittele elatusapusumma.	II.C.2.6
5	Ilmoita velalliselle ja velkojalle sekä pyynnön esittävälle keskusviranomaiselle.	II.C.2.7
6	Muutoksenhaku- tai uudelleentarkastelumenettely, jos se on sallittua.	II.C.2.8
7	Ohjaa päätös täytäntöönpantavaksi, jos hakija on sitä pyytänyt.	II.C.2.9

V. Usein kysyttyä

Miten hakija voi selvittää, mikä hakemuksen tilanne on?

663. Jos hakijalla on kysyttävää, hän voi ottaa yhteyttä pyynnön esittävän valtion keskusviranomaiseen ja kysyä hakemuksen käsittelyn tilannetta. Toisen valtion keskusviranomaisen ei ole suorassa yhteydessä hakijaan, ellei se ole suostunut ottamaan vastaan kyselyjä suoraan. Yleissopimuksen mukaan pyynnön vastaanottaneen valtion keskusviranomaisen on ilmoitettava pyynnön esittäneen valtion keskusviranomaiselle hakemuksen vastaanottamisesta kuuden viikon kuluessa ja hakemuksen käsittelyvaiheesta kolmen kuukauden kuluessa vastaanottoilmoituksesta.

Voiko velallinen/vastaaaja kiistää vanhemmuuden?

664. Se on kiinni pyynnön vastaanottavan valtion lainsäädännöstä. Joissakin valtioissa pyyntö vanhemmuuden vahvistamiseen tarvittavasta testistä evätään esimerkiksi silloin, kun osapuolet ovat olleet naimisissa.

Mikä on keskusviranomaisen tehtävä, jos vanhemmuuden vahvistamiseen tarvittavaa testiä vaaditaan?

665. Pynnön vastaanottavan valtion keskusviranomaisen pitäisi auttaa prosessissa, jos hakija vaatii testiä. Keskusviranomaisen on otettava yhteyttä pyynnön esittävään keskusviranomaiseen ja autettava hakijaa testausprosessiin osallistumisessa.
666. Jos velallisella on oikeus vaatia testiä, pyynnön vastaanottavalla valtiolla ei ole velvollisuutta tarjota testiä, mutta toimivaltainen viranomainen voi antaa velalliselle tietoja siitä, miten vanhemmuuden vahvistamiseen tarvittava testi voidaan tehdä.

Onko hakijan saavuttava tuomioistuimeen?

667. Se on kiinni siitä, vaatiiko pyynnön vastaanottava valtio (jossa elatusavun saamista koskevaa hakemusta käsitellään) hakijan läsnäoloa. Keskusviranomainen voi auttaa osallistumisessa käsittelyyn järjestämällä puhelin- tai videokokouksen, jos sellainen mahdollisuus on käytettävissä.¹³³

Kuka maksaa alle 21-vuotiaan lapsen elatusapua koskevaan hakemukseen liittyvän geenitestin kustannukset?

668. Vanhemmuuden vahvistamiseen tarvittava testi kuuluu maksuttomiin palveluihin, joita hakijalle on tarjottava lapsen elatusapua koskevassa asiassa. Siksi hakijaa ei voida vaatia maksamaan vanhemmuuden vahvistamiseen tarvittavasta testistä, ellei hakemus ole selvästi perusteeton (15 artiklan 2 kohta).¹³⁴ Se ei kuitenkaan välttämättä tarkoita, että pyynnön vastaanottavan valtion keskusviranomainen olisi vastuussa kuluista, koska pyynnön vastaanottava valtio voi asettaa testauksen ehdoksi, että velallinen maksaa kulut. Tätä säätelevät pyynnön vastaanottavan valtion kansalliset lait ja menettelyt.

Kuinka paljon elatusapua myönnetään?

669. Maksettavan elatusavun määrän laskentamenetelmä vaihtelee eri valtioissa eikä se kuulu tämän käsikirjan soveltamisalaan. Useimmilla valtioilla on verkkosivusto, jossa kerrotaan, kuinka elatusavun määrä lasketaan kyseisessä valtiossa. Pynnön vastaanottavan valtion maaprofiilissa on myös tieto siitä, miten elatusavun suuruus määritellään.

Mitä tapahtuu, jos vastaajalle ilmoitetaan päätöksestä mutta hän ei vastaa tai riitautaa päätöstä?

670. Se riippuu kyseisen valtion asiaa koskevista säännöistä. Asia voidaan käsitellä ja päätös tehdä velallisen poissa ollessa, jos valtion lainsäädäntö sallii sen. Hallintojärjestelmässä elatusapupäätöksen voidaan myös katsoa olevan voimassa, kun sen kiistämisen tai riitauttamiseen määräaika on kulunut, ja päätös voidaan silloin panna täytäntöön.

¹³³ Jos kumpikin valtio on vuonna 1970 tehdyn todisteiden vastaanottamista koskevan yleissopimuksen osapuoli, ks. muita Haagin yleissopimuksia käsittelevä luvun 3 osan 2 jakso V.

¹³⁴ Ks. yleissopimuksen selitysmuistio, 392 kohta. Valtio voi myös antaa selityksen, jonka perusteella sallitaan lapsen varallisuuden selvittäminen. Jos lapsi ei siinä tapauksessa täytä varallisuuden arvioinnin mukaisia testejä, hakijaa voidaan vaatia maksamaan kulut. Ks. tämän käsikirjan luku 3.

Mitä tapahtuu päätöksen tekemisen jälkeen?

671. Jos hakija haluaa, että päätös pannaan täytäntöön, hän merkitsee hakemuslomakkeeseen rastin asiaankuuluvaan ruutuun. Jos hän tekee niin, päätös lähetetään pyynnön vastaanottavan valtion toimivaltaiselle viranomaiselle täytäntöönpantavaksi ja perityt maksut siirretään edelleen elatusavun velkojalle.

Voiko hakija hakea muutosta myönnetyn elatusavun määrään?

672. Vain, jos muutoksenhaku- tai uudelleentarkasteluprosessi on sallittu valtiossa, jossa päätös on tehty. Pynnön vastaanottavan valtion keskusviranomaisen ilmoittaa velkojalle päätöksen tekemisestä ja siitä, voiko määrään hakea muutosta. Hakija voi hakea muutosta myös elatusavun epäävään päätökseen, ja pyynnön vastaanottavan valtion keskusviranomaisen voi auttaa siinäkin prosessissa.¹³⁵

¹³⁵ Ks. yleissopimuksen selitysmuistio, 390 kohta. Jos katsotaan, että muutoksenhakupyynnö on selvästi perusteeton, maksutonta oikeusapua ei välttämättä anneta.

Luku 10

Elatusapupäätösten täytäntöönpano

Luvun sisältö:

Tässä luvussa käsitellään elatusapupäätösten täytäntöönpanoa.

Jaksossa I annetaan yleiskuva täytäntöönpanoa koskevista yleissopimuksen määräyksistä.

Jaksossa II kuvataan käytettävissä olevat täytäntöönpanotoimenpiteet ja painotetaan tiettyjä aiheita, kuten perimisen rajoituksia ja valuuttamuunnoksia.

Jaksossa III kerrotaan hakemukseen liittyvistä lähteistä ja lisäaineistosta.

Jaksossa IV vastataan tavallisimpiin elatusapupäätösten täytäntöönpanoa koskeviin kysymyksiin.

I. Yleiskatsaus

673. Tämä luku poikkeaa käsikirjan muista luvuista, koska tässä ei käsitellä lähtevien tai toiselta keskusviranomaiselta saatavien hakemusten käsittelyä. Sen sijaan tämä luku kattaa toimet, jotka toteutetaan pyynnön vastaanottavan valtion kansallisen lainsäädännön mukaisesti sen jälkeen, kun keskusviranomainen on vastaanottanut ja käsitellyt toisen valtion pyynnön päätöksen tunnustamisesta, päätöksen muuttamisesta tai uuden päätöksen tekemisestä ja hakija pyytää päätöksen täytäntöönpanoa.

A. Päätöksen täytäntöönpano yleissopimuksen mukaisesti

674. **Elatusapupäätös** pannaan täytäntöön sen jälkeen, kun on saatu laillinen, täytäntöönpanokelpoinen päätös. Päätöksen on oltava pyynnön vastaanottavan valtion tekemä tai tunnustama. Täytäntöönpano tapahtuu yleensä velallisen asuinvaltiossa tai valtiossa, jossa hänellä on omaisuutta tai tuloja. Täytäntöönpano voidaan joissakin tapauksissa aloittaa useassa valtiossa sen mukaan, mikä on velallisen omaisuuden, tulojen ja asunnon sijaintipaikka.
- Elatusapupäätöksessä** määritellään velallisen velvoite maksaa elatusapua. Päätös voi sisältää elatusavun automaattisen tarkistamisen indeksin perusteella ja vaatimuksen elatusrästien, takautuvan elatusavun tai korkojen maksamisesta sekä vahvistuksen oikeudenkäyntikuluista.
675. Kaikki valtiot eivät sovelle elatusapupäätöksen täytäntöönpanoon samoja toimenpiteitä. Kussakin tapauksessa tarvittavat toimet vaihtelevat sen mukaan, miten halukas ja kykenevä velallinen on maksamaan elatusapua.
676. Joissakin valtioissa pyritään aina ensin siihen, että elatusapu maksetaan vapaaehtoisesti päätöksen mukaisesti joko ennen täytäntöönpanon aloittamista tai käynnissä olevan täytäntöönpanoprosessin osana. Kaikkien pyynnön vastaanottavan valtion toimenpiteiden tavoitteena pitäisi olla nopea ja tehokas täytäntöönpano niin, että elatusapumaksut maksetaan säännöllisesti ja päätöksen mukaisesti.

677. Koska joissakin tapauksissa elatusapu voi jäädä useaksi vuodeksi täytäntöönpanoviraston perittäväksi, niissä toteutetaan ajan mittaan erilaisia täytäntöönpanokeinoja ja täytäntöönpanon aikana herää erilaisia kysymyksiä.
678. Vaikka elatusapupäätösten täytäntöönpano on lähes yksinomaan valtion sisäinen asia, yleissopimuksessa on tietyt keskeiset täytäntöönpanoa koskevat määräykset. Täytäntöönpanon on tapahduttava ”viivytyksettä” (32 artiklan 2 kohta) ja ilman muuta pyyntöä hakijalta (32 artiklan 3 kohta). Yleissopimuksessa vaaditaan myös, että sopimusvaltiolla on oltava käytettävissään ”tehokkaita toimenpiteitä” päätösten täytäntöönpanoa varten. Yleissopimuksen 34 artiklassa on luettelo täytäntöönpanotoimenpide-ehdotuksista, mutta kukin täytäntöönpanosta vastaava valtio voi itse päättää, käyttääkö se mitään vai kaikkia luettelon täytäntöönpanomekanismeja.¹³⁶ Kaikki luettelon täytäntöönpanomekanismit eivät välttämättä ole kaikkien sopimusvaltioiden kansallisten lainsäädäntöjen mukaisia.
679. Yleissopimuksen 6 artiklan 2 kohdan f alakohdassa edellytetään myös, että valtiot helpottavat elatusmaksujen nopeaa eteenpäin toimittamista velkojille, ja 35 artiklassa valtioita kehoitetaan edistämään kustannustehokkaimpien keinojen käyttöä varojen siirtämisessä ja poistamaan esteitä elatusapuvarojen rajat ylittäviltä siirroilta.¹³⁷

II. Yleissopimuksen täytäntöönpanoprosessit

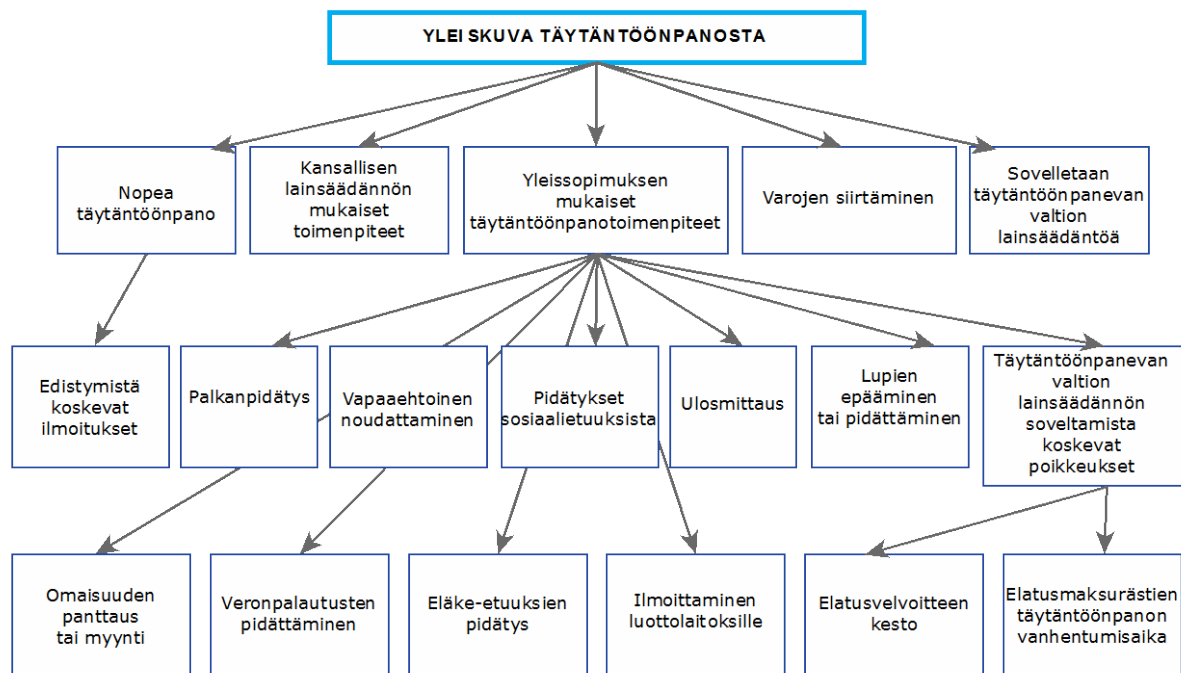
mukaiset

A. Yleistä

680. Yleissopimuksessa on vain yleisiä määräyksiä päätösten täytäntöönpanosta. Se johtuu siitä, että varsinaisista täytäntöönpanoprosesseista ja -keinoista säädetään täytäntöönpanosta vastaavan valtion kansallisella lainsäädännöllä. Keskusviranomaisen välityksellä saatujen hakemusten täytäntöönpanoa ja toimivaltaiselle viranomaiselle esitettyjä suoria pyyntöjä koskevat yleissopimuksen määräykset ovat olennaisilta osiltaan samat.

¹³⁶ Ks. yleissopimuksen selitysmuistio, 582 kohta.

¹³⁷ Ks. yleissopimuksen selitysmuistio, 585 kohta.

Kaavio 27: Yleiskuva täytäntöönpanoa koskevista yleissopimuksen määräyksistä

B. Nopea täytäntöönpano

681. Koska elatusapupäätöksen onnistunut täytäntöönpano on monien yleissopimuksen mukaisten hakemusten tavoite, 32 artiklan 2 kohdassa vaaditaan, että täytäntöönpanon on tapahduttava "viivytyksettä". Ilmauksen merkitystä tietyssä tilanteessa ei määritellä, mutta määräyksessä edellytetään selvästi, että täytäntöönpano toteutetaan niin nopeasti kuin täytäntöönpanovaltion lainsäädäntö ja säännöt sallivat.¹³⁸
682. Viivytyksettömän täytäntöönpanon vaatimuksen yhteydessä on otettava huomioon myös keskusviranomaisen 12 artiklan mukaiset tehtävät, kuten se, että ilmoitetaan tapauksesta vastaavalle henkilölle/henkilöille tai yksikölle/yksiköille tapauksen käsittelyn edistymisestä ja että vastataan kyselyihin.

Hyvä käytäntö: Vaikka yleissopimuksessa edellytetään vain alustavaa ilmoitusta toteutetuista toimenpiteistä kolmen kuukauden kuluessa hakemuksen vastaanottopäivästä, on suositeltavaa ilmoittaa pyynnön esittäneelle keskusviranomaiselle sen jälkeen säännöllisesti käsittelyn edistymisestä hakijan ja pyynnön esittäneen keskusviranomaisen pitämiseksi ajan tasalla. Siihen voidaan käyttää asian käsittelyn edistymistä koskevaa ilmoituslomaketta (Status Report Form). Lomakkeeseen voi merkitä, onko kyse ensimmäisestä päivityksestä vai myöhemmästä. Seuraavissa ilmoituksissa kerrotaan vain edellisen ilmoituksen jälkeisistä uusista tapahtumista.

C. Täytäntöönpanotoimenpiteet

683. Kaikilla sopimusvaltioilla on oltava käytössä tehokkaat toimenpiteet¹³⁹ elatusapupäätösten täytäntöönpanemiseksi, ja niiden on tarjottava vähintään saman tason täytäntöönpanotoimenpiteet kuin valtion sisäisissä tapauksissa. Käytettävissä olevat toimenpiteet vaihtelevat kuitenkin eri valtioissa, koska täytäntöönpanoa säätelee täytäntöönpanon toteuttavan valtion lainsäädäntö. Pyyntöön vastaanottavan valtion maaprofiilissa on tieto siitä, mitä täytäntöönpanotoimenpiteitä kyseisessä valtiossa on käytettävissä.
684. Joissakin valtioissa täytäntöönpanoviranomainen yrittää ensin saada velallisen noudattamaan päätöstä vapaaehtoisesti joko maksamalla elatusapua säännöllisesti tai sallimalla sen automaattisen vähentämisen palkasta. Tämä tehdään ennen täytäntöönpanotoimien aloittamista. Joissakin valtioissa velallisella voi myös olla oikeus saada ilmoitus täytäntöönpanosta sekä oikeus maksaa elatusapua vapaaehtoisesti, ennen kuin täytäntöönpanotoimet toteutetaan. Päätöksen täytäntöönpanevan valtion maaprofiilissa on tiedot kyseisessä valtiossa sovellettavista prosesseista.
685. Jos maksuja ei suoriteta, täytäntöönpanokeino valitaan sen mukaan, mikä on täytäntöönpanoviranomaisen käytäntönä ja mitä valtuuksia sillä on. Joissakin valtioissa täytäntöönpano on lähes yksinomaan hallinnollista ja asioita käsitellään oikeudessa vain harvinaisissa tapauksissa, joissa päätöksen noudattamatta jättäminen on tahallista. Joissakin valtioissa taas lähes kaikista täytäntöönpanotoimista, myös ulosmittauksista, päättää tuomioistuin.
686. Yleissopimuksessa on luettelo ehdotetuista toimenpiteistä. Joillakin mailla on käytettävissä muitakin keinoja. Näitä täytäntöönpanomekanismeja ovat muun muassa seuraavat:

a) Palkanpidätys

687. Tämä täytäntöönpanotoimenpide edellyttää, että velallisen työnantaja pidättää osan velallisen palkasta ja toimittaa pidättämänsä varat täytäntöönpanoviranomaiselle. Toimenpiteestä saatetaan käyttää myös nimitystä palkan ulosmittaus. Palkanpidätys voi olla velallisen vapaaehtoisesti ehdottamaa tai täytäntöönpanoviranomaisen toiminnan tulosta.

b) Ulosmittaus

688. **Ulosmittauksella** tarkoitetaan sitä, että täytäntöönpanoviranomainen pidättää osan varoista, jotka maksettaisiin muutoin velalliselle. Ulosmittausilmoituksen tai -määräyksen mukaan henkilön tai organisaation, joka olisi muutoin maksanut varat velalliselle, on maksettava ne hyväksi. Täytäntöönpanosta vastaavan valtion täytäntöönpanoa koskevan lainsäädännön mukaan voidaan ulosmitata seuraavia varoja:

- veronpalautukset
- kertakorvaukset
- vuokramaksut tai maksut palveluista
- pankkitilit
- palkkiot.

Ulosmittaus ja pidätys ovat yleissopimuksessa käytettäviä termejä, joilla kuvataan prosessia, jossa velalliselle muutoin maksettavaksi tarkoitetut varat pidätetään ennen niiden maksamista ja vaaditaan siirrettäväksi toimivaltaiselle viranomaiselle tai tuomioistuimelle tai hallintoviranomaiselle. Varoista voidaan sen jälkeen maksaa erääntyneitä elatusapumaksuja.

¹³⁹ Ks. yleissopimuksen selitysmuistio, 582 kohta, jossa tätä termiä käsitellään.

c) Pidätys sosiaalietuuksista

689. Joissakin valtioissa toimivaltainen viranomainen voi panna elatusapupäätöksen täytäntöön vähentämällä elatusavun velalliselle maksettavista sosiaalietuuksista tai täytäntöönpanoviranomaiselle elatusvelkojan tukimaksuista.

d) Omaisuuden panttaus tai pakkomyynti

690. Panttaaminen tarkoittaa velallisen omaisuuden omistusoikeuden tai sen panttioikeuden luovuttamista saamisen vakuudeksi. Jos pantattu omaisuus myydään, elatusrästit maksetaan myynnin tuotosta. Panttauksella voidaan myös antaa täytäntöönpanoviranomaiselle oikeus myydä omaisuus ja maksaa elatusapua myynnin tuotoista.
691. Panttauksen kohteena voi olla kiinteä omaisuus (esimerkiksi maaomaisuus, talo tai muu rakennus) tai henkilökohtainen omaisuus (autoja, veneitä, asuntovaunuja tai vastaavaa).

e) Veronpalautusten pidättäminen

692. Joissakin valtioissa hallitus palauttaa veronmaksajille liikaa maksetut ja pidätetyt verot. Palautuksen perusteet vaihtelevat eri valtioissa. Monissa valtioissa elatusavun täytäntöönpanoviranomaiset saavat pidättää velalliselle näin maksettavia palautuksia.

f) Eläke-etuuksien pidätys tai ulosmittaus

693. Joissakin valtioissa eläke-etuudet tai -maksut, joihin velallinen on oikeutettu, voidaan ulosmitata ja käyttää elatusapurästien maksamiseen.

g) Ilmoittaminen luottolaitoksille

694. Erääntyneistä elatusvelvoitteista ilmoittaminen luottolaitoksille on mekanismi, jota joidenkin valtioiden täytäntöönpanoviranomaiset käyttävät sen varmistamiseksi, että luotonantaja, kuten rahoituslaitos, on tietoinen velallisen elatusvelvoitteesta ja mahdollisista elatusapurästeistä. Se voi vaikuttaa velallisen mahdollisuuteen saada jatkossa luottoa tai rahoitusta.

h) Lupien epääminen, keskeyttäminen tai kumoaminen

695. Joissakin valtioissa täytäntöönpanoviranomainen voi pyytää rajoittamaan tai epäämään velallisen lupia, jos velallisella on elatusapurästejä. Kyse voi olla ajoluvasta tai muusta erityisluvasta, kuten tietyn ammatin harjoittamista koskevasta luvasta, joka on määritelty kansallisessa lainsäädännössä. Joissakin valtioissa tästä käytetään myös nimitystä luvan pidättäminen.

i) Välitys, sovittelu tai muut menettelyt vapaaehtoisen täytäntöönpanon edistämiseksi

696. Monissa elatusavun edistämishjelmissä on havaittu, että jos velallinen saadaan noudattamaan sopimusta vapaaehtoisesti, se edistää erittäin tehokkaasti elatusapurästien maksamista ja vähentää tulevien laiminlyöntien todennäköisyyttä. Näiden valtioiden virkailijat laativat yhdessä velallisen kanssa maksusuunnitelman, jolla varmistetaan, että tämä maksaa jatkuvien elatusapumaksujen lisäksi elatusapurästit.

j) Muut kansallisen lainsäädännön mukaiset toimenpiteet

697. Muita toimenpiteitä, joita valtiossa voi olla käytettävissä kansallisen lainsäädännön mukaisesti päätöksen täytäntöönpanon edistämiseksi:

- evätään tai keskeytetään passioikeuksien myöntäminen tai rajoitetaan velallisen maastapoistumisoikeutta
- ilmoitetaan elatusapumaksuja maksamatta jättäneistä velallisista ammatin harjoittamista valvovalle virastolle, kuten terveysalan valvontavirastolle tai asianajajaliitolle
- tuomitaan vankeusrangaistukseen velalliset, joiden on todettu olevan maksukykyisiä mutta jotka ovat tahallisesti laiminlyöneet maksut tai kieltäytyvät noudattamasta tuomioistuimen maksamista koskevaa määräystä
- pidätetään arpajaisvoittona, vakuutuskorvauksena tai oikeudenkäynnin tuloksena saadut varat
- vaaditaan velallista hakemaan työpaikkaa ohjatun työnhaun avulla.

D. Maksut

698. Kun pyynnön vastaanottavan valtion täytäntöönpanoviranomainen saa elatusapumaksut, ne siirretään pyynnön vastaanottavaan valtioon velkojalle. Useimmissa tapauksissa maksut siirtyvät ensin velalliselta tämän asuinvaltion täytäntöönpanoviranomaiselle ja sitten pyynnön esittäneelle keskusviranomaiselle tai velkojalle. Joissakin valtioissa maksut lähetetään kuitenkin suoraan velkojalle pyynnön esittäneeseen valtioon.

699. Velallisen suorittamat maksut kulkevat yleensä täytäntöönpanoviranomaisen kautta, jotta viranomainen voi pitää tarkkaa kirjaa maksetuista summista ja määritellä oikean elatusapurästisumman. Se on erityisen tärkeää silloin, kun valtion täytäntöönpanolainsäädännössä määritellään elatusapurästien minimiraja tietyn täytäntöönpanokeinon hyödyntämiselle tai kun täytäntöönpanovaltio maksaa velkojalle elatusavusta ennakkoa.¹⁴⁰

700. Varojen siirtomekanismit vaihtelevat huomattavasti. Jotkin valtiot siirtävät varat sähköisesti, kun taas toiset käyttävät varojen lähettämiseen sekkejä tai muita maksuvälineitä. Jotkin valtiot lähettävät varoja vain kerran kuukaudessa yhdistäen kaikki lähtevät maksut yhdeksi siirroksi. Joissakin valtioissa taas kukin yksittäinen maksu siirretään eteenpäin heti, kun se saadaan velalliselta. Valtioiden välillä on myös eroja siinä, siirretäänkö maksut lähettävän valtion valuutassa vai muunnetaanko ne velkojan valtion valuutaksi ennen siirtoa.

701. Maaprofiilissa on ilmoitettu, mitä prosesseja täytäntöönpanosta vastaava valtio käyttää maksujen siirtämiseen velkojalle ja missä valuutassa maksu siirretään.

¹⁴⁰ Ks. esimerkiksi Kanadan lainsäädäntö, joka koskee passin myöntämisen keskeyttämistä tai epäämistä. Ennen kuin tällainen toimi voidaan panna vireille, velallisella on oltava vähintään 3 000 Kanadan dollarin elatusapurästit tai elatusapu maksamatta kolme kuukautta.

E. Täytäntöönpanoon liittyvät kysymykset

1. Täytäntöönpanon haasteita

702. Koska täytäntöönpano on lähes pelkästään paikallinen asia, siihen liittyvät ongelmat ratkaistaan yleensä täytäntöönpanopaikan kansallisen lainsäädännön ja kyseisessä täytäntöönpanosta vastaavassa valtiossa sovellettavien menettelyjen mukaisesti.
703. Tätä tukee yleissopimuksen määräys (32 artikla) siitä, että täytäntöönpanossa sovelletaan "pyynnön vastaanottaneen" valtion lainsäädäntöä.¹⁴¹
704. Siitä periaatteesta, että sovelletaan täytäntöönpanosta vastaavan valtion lainsäädäntöä, voidaan poiketa tietyissä erityistapauksissa. Niitä käsitellään seuraavassa.
- Keskusviranomaisen on sopimusvaltion nimeämä viranomaisen, joka vastaa yleissopimuksen mukaisista hallinnolliseen yhteistyöhön ja apuun liittyvistä tehtävistä tai suorittaa ne.*
- Toimivaltainen viranomaisen on tietyn valtion viranomaisen, jonka tehtävänä on tai joka saa kyseisen valtion lainsäädännön mukaan hoitaa tiettyjä yleissopimuksen mukaisia tehtäviä. Toimivaltainen viranomaisen voi olla tuomioistuin, hallintoyksikkö, elatusaputoimisto tai muu valtiollinen elin, joka hoitaa joitakin yleissopimukseen liittyviä tehtäviä.*

2. Elatusapurästien perimisen rajoitukset

705. Joidenkin valtioiden lainsäädännössä on rajoituksia, joilla estetään elatusapurästien periminen ajalta, joka ylittää tietyn vuosirajan (estetään esimerkiksi perimästä yli 10 vuotta vanhoja elatusapurästejä). Ristiriitoja voi syntyä, jos täytäntöönpanon vanhentumisaika on jossakin valtiossa eri kuin toisessa valtiossa (tai sitä ei ole lainkaan).
706. Yleissopimuksen 32 artiklan 5 kohdassa on tätä tilannetta koskevia ohjeita. Siinä todetaan, että elatusmaksurästien täytäntöönpanon vanhentumisaika määräytyy joko päätöksen alkuperävaltion (pätöksen tehneen valtion) tai päätöksen täytäntöönpanevan valtion lainsäädännön mukaisesti sen mukaan, kumman lainsäädännön mukainen vanhentumisaika on pidempi.
707. Käytännön näkökulmasta tämä edellyttää sitä, että alkuperävaltio antaa jonkinlaisen vahvistuksen kyseisessä valtiossa päätöksiin sovellettavasta vanhentumisajasta. Usein alkuperävaltio on myös pyynnön esittävä valtio, joten nämä tiedot saa helposti. Alkuperävaltion maaprofiilissa on myös tieto kyseisen valtion elatusapurästien perimisen vanhentumisajasta.
708. On tärkeää muistaa, että elatusmaksurästien perimisen vanhentumisaika koskee vain päätöksen mukaista elatusapua koskevien rästien perimistä. Velvollisuus jatkaa elatusavun maksamista säilyy elatusapurästien perimistä koskevasta rajoituksesta huolimatta.

3. Elatusvelvoitteen kesto

709. Toinen erityinen täytäntöönpanoon sovellettava säännös koskee elatusvelvoitteen kestoa. Yleissopimuksen 32 artiklan 4 kohdan mukaan alkuperävaltion lainsäädäntö määrää päätöksen keston eli sen, miten pitkään elatusapua on maksettava.

¹⁴¹ Ks. yleissopimuksen selitysmuistio, 571 kohta.

710. Kesto voi määräytyä lapsen iän mukaan, tai siihen voivat vaikuttaa muut olosuhteet, joiden vuoksi elatusavun maksaminen lapselle loppuu (esimerkiksi lapsen päättäessä koulunkäynnin). Joissakin valtioissa ikä, jolloin elatusavun maksaminen loppuu, on sama kuin täysivaltaiseksi julistamisen ikä. Joissakin valtioissa taas lapsen ikä on vain yksi tekijä määriteltäessä elatusvelvoitteen kesto.
711. Elatusvelvoitteen kesto ei kuitenkaan tarkoita samaa kuin oikeus elatusapuun. Oikeus elatusapuun tarkoittaa sitä, että lapsi tai aikuinen on oikeutettu saamaan elatusapua tiettyjen oikeudellisten perusteiden, kuten aikuisen ja lapsen välisen suhteen, mukaan. Kun henkilöllä on oikeus elatusapuun, sen kesto määritellään päätöksessä tai keston määrää päätöksentekopaikan lainsäädäntö.
712. Käytännössä tämä tarkoittaa, että jos täytäntöönpantava päätös on tehty toisessa valtiossa eikä päätöksessä ole määrätty elatusavun päättymispäivää, täytäntöönpanosta vastaavan toimivaltaisen viranomaisen on selvitettävä toisen valtion (alkuperävaltion) lainsäädännön perusteella, milloin elatusavun maksaminen lapselle päättyy. Nämä kestoja koskevat säännöt ovat voimassa, vaikka kesto voisi lapsen tai velkojan asuinpaikan lainsäädännön perusteella olla pidempi tai lyhyempi. Tämä tarkoittaa myös sitä, että joissakin tilanteissa elatusvelvoitteen (ja siten päätöksen täytäntöönpanon) kesto voi olla pidempi tai lyhyempi päätöksissä, jotka on tehty toimeenpanevan valtion ulkopuolella, verrattuna päätöksiin, jotka on tehty kyseisessä valtiossa. Alkuperävaltion maaprofiilissa on tiedot kyseisessä valtiossa tehtyjen päätösten mukaisen elatusavun kestoista.
713. On tärkeää muistaa, että lapsen elatusavun päättyminen elatusvelvoitteen keston perusteella ei estä perimästä lapselle mahdollisesti kertyneitä elatusapurästejä. Elatusapurästöt voidaan edelleen periä, vaikka elatusavun maksaminen olisi päättynyt.
714. Sopimusvaltio voi antaa yleissopimuksen mukaisen selityksen siitä, että se haluaa laajentaa yleissopimuksen soveltamista koskemaan 21-vuotiaita tai sitä vanhempia lapsia, tai tehdä varauksen yleissopimuksen soveltamisen rajoittamisesta koskemaan alle 18-vuotiaita lapsia.
715. Kunkin valtion maaprofiilissa esitetään kyseisen valtion lapsen elatusavun kestoja koskevat säännöt.

***Varauma** on virallinen ilmoitus, jonka sopimusvaltio voi yleissopimuksen mukaan antaa tietyissä tilanteissa ja jolla rajoitetaan yleissopimuksen soveltamista kyseisessä valtiossa jollain tapaa.*

***Selitys** on sopimusvaltion antama virallinen ilmoitus, joka koskee yleissopimuksen tiettyjä artikloja tai vaatimuksia.*

***Esimerkki:** Päätös tehdään maassa A, jossa lapsen elatusapua maksetaan vain 20. syntymäpäivään asti. Päätös lähetetään maahan B tunnustamista ja täytäntöönpanoa varten. Maa B panee lapsen elatusapupäätöksen täytäntöön kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti vain, jos hän on alle 19-vuotias. Yleissopimuksen 32 artiklan 4 kohdan mukaan maan B on pantava lapsen elatusapupäätös täytäntöön siihen asti, kunnes hän täyttää 20 vuotta, koska elatusavun keston määrää maan A lainsäädäntö.*

Poikkeus: 21 vuotta täyttäneet lapset

716. Viittaus alkuperävaltion lainsäädäntöön kestoja koskevissa kysymyksissä ei kuitenkaan edellytä, että valtio panisi täytäntöön 21 vuotta täyttäneen lapsen elatusapupäätöksen, ellei kyseinen valtio ole nimenomaisesti laajentanut yleissopimuksen soveltamista koskemaan näitä tapauksia (ks. luku 3). Päätöksen ehdot tai alkuperävaltion lainsäädäntö eivät vaikuta yleissopimuksen soveltamisalaan. Yleissopimuksen mukaan elatusapupäätöksen soveltaminen lakkaa, kun lapsi täyttää 21 vuotta, ja näin ollen yleissopimus ei velvoita jatkamaan lapsen elatusapupäätöksen täytäntöönpanoa.
717. Tällaisessa tapauksessa hakijan on esitettävä päätöksen täytäntöönpanon jatkamista koskeva pyyntö suoraan toimivaltaiselle täytäntöönpanoviranomaiselle. Hakemuksen hyväksyminen riippuu täytäntöönpanoviranomaisen toimintaperiaatteista ja täytäntöönpanovaltion lainsäädännöstä.

4. Elatusapurästejä koskevat riita-asiat

718. Elatusapurästejä koskevia riitoja syntyy, kun velallinen väittää, että elatusapurästit eivät ole oikeutettuja, koska hän on suorittanut maksuja, joita täytäntöönpanovirasto ei ole ottanut huomioon elatusapurästien laskemisessa. Riita-asia voi koskea myös päätöksen tulkintaa (esimerkiksi päätöksen mukaisten maksujen alkamis- tai päättymispäivää), tai velallinen voi väittää, että hän on oikeutettu elatusavun pienentämiseen, koska elatusvelvoite ei koske enää yhtä lapsista.
719. Kun velallinen riitauttaa sellaisen elatusavun rästit, jotka olivat osa alkuperäistä tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevaa pyyntöä, täytäntöönpanoviranomaisen on tarkistettava, oliko sama asia tuotu esiin silloin, kun velalliselle oli ilmoitettu tunnustamista koskevasta hakemuksesta. Yleissopimuksen 23 artiklan 8 kohdan mukaan vastaaja voi riitauttaa tunnustamisen tai tunnustamisen ja täytäntöönpanon tai hakea siihen muutosta, jos velka on hänen käsityksensä mukaan suoritettu tai maksettu. Jos elatusapurästit on tuolloin riitautettu ja todettu oikeiksi, velallinen ei voi muuten kuin poikkeuksellisissa olosuhteissa riitauttaa näihin elatusapurästeihin täytäntöönpanomenettelyissä liittyvän saman asian uudelleen. Velallinen voi kuitenkin riitauttaa muiden elatusapurästien laskelmat.
720. Joissakin elatusapurästiasioissa tarvitaan tietoja pyynnön esittäneeltä keskusviranomaiselta tai velkojalta. Jos on hankittava tietoja, täytäntöönpanosta vastaava keskusviranomainen tai toimivaltainen viranomainen ottaa yhteyttä toisen valtion keskusviranomaiseen tai toimivaltaiseen viranomaiseen ja pyytää tarvittavat tiedot tai asiakirjat.
721. Jos tietoja ei saada eikä täytäntöönpanoa voida siksi jatkaa, pyyntö on esitettävä uudelleen. Vaikka pyynnön esittäneellä keskusviranomaisella on **kolme kuukautta** aikaa vastata ja antaa tarvittavat tiedot ja täytäntöönpano voitaisiin keskeyttää, jos aineistoa ei saada, niin pitäisi tehdä vain, jos täytäntöönpanon jatkaminen on mahdotonta tai epäkäytännöllistä. Monissa tapauksissa päätöksen mukaisen muun elatusavun täytäntöönpanoa on edelleen mahdollista jatkaa sillä aikaa, kun elatusapurästejä selvitetään.

Hyvä käytäntö: Jos jokin osa elatusapurästeistä on riidanalainen, muut elatusapurästit (ei kiistetyt) ja elatusapumaksut on silti maksettava siihen asti, kunnes riita-asia on ratkaistu.

5. Tilien täsmäytys – valuuttamuunnoskysymykset

722. Yksi hankalimmista näkökohdista elatusvelvoitteiden kansainvälisessä täytäntöönpanossa on pyynnön esittäneen valtion maksutietojen täsmäyttäminen täytäntöönpanosta vastaavan valtion maksutietojen kanssa, jotta elatusapurästit voidaan määritellä tarkasti. Tämä voi olla merkittävä kysymys, jos täytäntöön pantava päätös on tehty toisessa valtiossa ja päätöksen elatusapusummat on ilmoitettu eri valuutassa kuin täytäntöönpanosta vastaavassa valtiossa käytetty valuutta. Monissa valtioissa elatusapusummat on päätöksen täytäntöönpanoa varten muunnettava päätöksessä käytetystä valuutasta vastaavaksi summaksi täytäntöönpanovaltion valuutassa. Velallista kehoitetaan sitten maksamaan summa, joka on muunnettu paikalliseksi valuutaksi.
723. Muunnokseen sovelletaan täytäntöönpanosta vastaavan valtion sääntöjä (esimerkiksi muuttopäivä, käytetty valuuttakurssi ja valuuttakurssin päivitysmahdollisuus). Monissa valtioissa tämän valuuttamuunnoksen muuttamiseksi ei ole mekanismeja (lainsäädännössä tai käytännössä) sen jälkeen, kun muunnos on tehty. Siksi pyynnön vastaanottaneen (täytäntöönpanosta vastaavan) valtion ja pyynnön esittäneen valtion tiedot poikkeavat toisistaan, koska valuuttakurssi vaihtelee ajan mittaan.
724. Sen lisäksi, että maksettava elatusapusumma muunnetaan päätöksen valuutasta velallisen valuutaksi, velallisen maksamat summat on myös muunnettava velkojan valuutaksi. Jos valuuttakurssi vaihtelee, se voi johtaa eroihin valtioiden kirjanpidossa olevissa summissa.
725. Tähän ongelmaan ei ole olemassa yksinkertaista ratkaisua. Yleissopimuksessa tätä asiaa ei käsitellä. Täytäntöönpanosta vastaavan valtion lainsäädäntö ja käytäntö määräävät, voiko täytäntöönpanosta vastaava valtio päivittää tietojaan määrääjain pyynnön esittäneen valtion tietoja vastaaviksi. Jotkin valtiot pystyvät muuttamaan tietojaan hallinnollisesti, kun taas joissakin maissa se ei ole sallittua eikä tarkoituksenmukaista.

Tilien täsmäytys: esimerkki

Australiassa tehtiin joulukuussa 2010 elatusapupäätös, jossa määritettiin lapsen elatusavuksi 400 Australian dollaria kuukaudessa. Päätös lähetettiin Alankomaihin täytäntöönpantavaksi. Summa muunnettiin tuolloin 237,65 euroksi, ja velallista kehoitettiin maksamaan tämä summa kuukausittain.

Joulukuussa 2012 tuo 400 Australian dollarin summa oli kuitenkin euroiksi muunnettuna vain 202,56 euroa. Australian tiedoissa summa oli edelleen 400 Australian dollaria kuukaudessa ja Alankomaiden tiedoissa se olisi ollut myös edelleen 237,65 euroa kuukaudessa, ellei valuuttakurssia olisi päivitetty. Jos velallinen olisi joutunut maksamaan alkuperäisen summan, hän olisi maksanut 35 euroa kuukaudessa liikaa.

726. On kuitenkin tärkeä muistaa, että elatusapusumman muuntaminen eri valuutaksi ei muuta perustana olevaa päätöstä. Velallisen vastuulla on edelleen maksaa alkuperäisessä elatusapupäätöksessä oleva summa. Elatusapuvetka on maksettu kokonaan vasta sitten, kun on maksettu koko summa elatusapupäätöksessä määrättyssä valuutassa. Jos velallinen palaisi valtioon, jossa päätös on tehty, summa laskettaisiin käyttäen sen valtion valuuttaa, jossa päätös on tehty. Valuuttamuunnos voi kuitenkin rajoittaa päätöksen täytäntöönpanoa eri valtioissa.

727. Valuuttakurssien vaihteluiden aiheuttamat hankaluudet korostavat pyynnön esittävän ja vastaanottavan valtion välisen jatkuvan viestinnän tarvetta. On ratkaisevan tärkeää, että valtiot ilmoittavat toisilleen, miten elatusapurästit on laskettu ja mitkä kansalliset säännöt koskevat tätä laskentaa. Pyyntö esittävän valtion on myös ehkä autettava hakijaa hankkimaan täydentäviä asiakirjoja tai päätöksiä, jotka vahvistavat elatusapurästit, jos täytäntöönpanosta vastaava valtio tarvitsee niitä perusteluiksi valuuttakurssivaihteluiden vuoksi kertyneiden elatusapurästien perimiselle.

III. Lisäaineistoa

A. Käytännön neuvoja

- Kunkin sopimusvaltion maaprofiilissa on tieto kyseisessä valtiossa käytettävissä olevista täytäntöönpanotoimenpiteistä. Valtioiden välillä on huomattavia eroja, joten on tärkeää tarkistaa asia kunkin valtion profiilista.
- Ilmoita hakijalle/velkojalle toimista, joita päätöksen täytäntöönpanemiseksi voidaan toteuttaa. Se auttaa velkojaa ymmärtämään, mitä mahdollisia rajoituksia päätöksen täytäntöönpanossa voi olla.
- Joissakin tapauksissa yhteydenotto velalliseen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa maksujen saamiseksi vapaaehtoisesti on tehokkain tapa varmistaa, että velkoja ja lapset saavat maksut mahdollisimman nopeasti. On kuitenkin tärkeä muistaa, että olisi viipymättä toteutettava kaikki toimet päätöksen täytäntöönpanemiseksi joko niin, että sopimusta noudatetaan vapaaehtoisesti, tai niin, että toteutetaan tietyt täytäntöönpanotoimenpiteet. Tavoitteena pitäisi olla se, että varmistetaan maksujen suorittaminen päätöksen mukaisesti.
- On tärkeää, että kaikki velkojalla olevat uudet tiedot velallisen omaisuudesta tai tuloista ilmoitetaan ajoissa täytäntöönpanosta vastaavalle toimivaltaiselle viranomaiselle. Se auttaa viranomaista päätöksen täytäntöönpanossa.
- Käsittelyn edistymistä koskeva ilmoitus on päätöksen täytäntöönpanevan valtion toimivaltaiselle viranomaiselle helppo tapa pitää pyynnön esittänyt valtio ajan tasalla käsittelyn edistymisessä. Sen lisäksi, että ilmoituksessa annetaan tietoja uusista toimenpiteistä, siihen voidaan liittää tieto tai luettelo täytäntöönpanoviranomaisen vastaanottamista maksuista. Se auttaa pyynnön esittänyttä valtiota täsmäyttämään tietonsa ja päivittämään mahdollinen elatusapurästiseensa.
- Kun täytäntöönpanoviranomainen on yhteydessä sekä pyynnön vastaanottavaan että esittävään valtioon, näiden viranomaisten tiivis keskinäinen yhteydenpito lisää todennäköisyyttä sille, että päätöksen täytäntöönpano onnistuu. Joissakin tapauksissa voi olla järkevää aloittaa täytäntöönpano kummassakin valtiossa sen varmistamiseksi, että kaikki tulot ja omaisuuserät on otettu asianmukaisesti huomioon.

B. Asiaa koskevat yleissopimuksen artiklat

6 artiklan 2 kohdan e ja f alakohta

12 artiklan 9 kohta

32 artikla

33 artikla

34 artikla

35 artikla

C. Asiaa koskevat käsikirjan kohdat

Luvun 3 osa 2 – Kaikkia yleissopimuksen mukaisia hakemuksia ja erityisiä toimenpiteitä koskevia pyyntöjä koskevia asioita

Luku 4 – Tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevien lähtevien hakemusten käsittely

Luku 8 – Elatusapupäätöksen saamista koskevat lähtevät hakemukset

IV. Usein kysyttyä

Mitä toimia sopimusvaltio voi toteuttaa päätöksen täytäntöönpanemiseksi?

728. Se on kiinni siitä, missä valtiossa päätös pannaan täytäntöön. Yleissopimuksessa luetellaan suositettuja toimenpiteitä, mutta ne kaikki eivät ole käytettävissä kaikissa sopimusvaltioissa ja jotkin valtiot saattavat käyttää muita toimenpiteitä. Täytäntöönpanosta vastaavan valtion on käytettävä toisen valtion päätöksen täytäntöönpanoon vähintään samoja täytäntöönpanotoimenpiteitä kuin omien päätöstensä. Toteutettaviin toimiin vaikuttaa myös se, suostuuko velallinen noudattamaan päätöstä vapaaehtoisesti.

Miten maksut lähetetään hakijalle?

729. Useimmissa tapauksissa velallisen suorittamat maksut lähetetään täytäntöönpanosta vastaavan valtion täytäntöönpanoviranomaiselle. Tämä viranomainen toimittaa ne suoraan velkojalle tai velkojan asuinvaltion keskusviranomaiselle tai täytäntöönpanoviranomaiselle. Kannehakemuslomakkeessa (esimerkiksi tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevassa hakemuksessa "Application for Recognition or Recognition and Enforcement") todetaan, että velkojan on ilmoitettava, mihin maksut lähetetään.

Kuinka kauan kestää, ennen kuin velkoja alkaa saada maksuja?

730. Siihen vaikuttavat monet tekijät. Yksi on se, maksaako velallinen elatusapua vapaaehtoisesti vai onko pantava vireille täytäntöönpanotoimia. Se kestää myös kauemmin, jos on ensin selvitettävä velallisen olinpaikka, tulot tai omaisuus.

Luku 11

Päätöksen muuttamista koskevat hakemukset (10 artiklan 1 kohdan e ja f alakohta sekä 10 artiklan 2 kohdan b ja c alakohta)

731. Tässä käsikirjassa päätöksen muuttamista koskevat luvut on jaoteltu eri tavalla kuin muita yleissopimuksen mukaisia hakemuksia ja pyyntöjä koskevat luvut. Sen sijaan, että lähteviä ja saapuvia hakemuksia käsiteltäisiin eri luvuissa, tässä luvussa annetaan ensin yleiskuva siitä, miten yleissopimusta sovelletaan velallisten tai velkojien hakemuksia olemassa olevien päätösten muuttamiseksi. Seuraavassa luvussa (luvussa 12) kuvataan sitten sekä lähtevien että saapuvien hakemusten muuttamista koskevat menettelyt.
732. Käsikirjan hakemusten muuttamista koskevien lukujen rakenne on tämä, koska yleissopimuksen määräysten väliset suhteet, osapuolten tilanne (missä he asuvat, missä päätös on tehty) ja se, onko hakemuksen tehnyt velkoja vai velallinen, vaikuttavat kaikki siihen, missä ja miten muuttamista koskeva hakemus pitäisi panna vireille. Siksi tämä luku kattaa kaikki mahdolliset tosideikkejä koskevat skenaariot, ja luvussa selitetään yksityiskohtaisesti kussakin skenaariossa käytettävissä olevat muutosprosessit. Tästä luvusta virkailijat saavat muuttamista koskevia perustietoja, joita he tarvitsevat hakemusten käsittelyssä (luku 12).
733. Tämän luvun ensimmäisessä osassa annetaan yleiskuva päätöksen muuttamisesta kansainvälisessä yhteydessä. Toisessa osassa käsitellään hakemusten muuttamista neljässä eri skenaariossa.

I. Yleiskatsaus – elatusapupäätöksen muuttaminen

A. Yleistä

734. Koska elatusapua ja erityisesti lapsen elatusapua voi joutua maksamaan monta vuotta ja lasten tarpeet ja vanhempien varallisuus muuttuvat ajan mittaan, on tärkeää pystyä muuttamaan elatusapupäätöstä sen varmistamiseksi, että lapset ja perheet saavat tarvitsemansa tuen. Siksi yleissopimuksessa on määräyksiä, joiden mukaan keskusviranomaisen on autettava päätösten muuttamista koskevien hakemusten käsittelyssä ja välittämisessä eteenpäin. Yleissopimuksessa on myös sääntöjä näiden muutettujen päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta tarvittaessa.¹⁴²

¹⁴² Yleissopimuksen selitysmuistio, 258 kohta.

735. Yleissopimuksen 10 artiklan mukaan hakemus olemassa olevan päätöksen **muuttamiseksi** voidaan panna vireille, jos jompikumpi osapuoli, velkoja tai velallinen, haluaa muuttaa päätöstä. Velkoja voi pyytää korottamaan elatusapua, lopettamaan yhden tai useamman lapsen elatusavun tai muuttamaan elatusavun ehtoja, kuten maksutiheyttä. Vastaavasti velallinen voi myös hakea muutosta – usein maksettavan summan alentamista, yhden tai useamman lapsen elatusavun lopettamista tai maksuehtojen muuttamista. Muutos voidaan myös tehdä yksinkertaisesti sen varmistamiseksi, että elatusapumaksu vastaa velallisen senhetkistä tulotasoa. Sen pyynnön esittävän valtion keskusviranomaisen, jossa hakija asuu, välittää muutospyyntönsä toiseen sopimusvaltioon.
- Päätöksen **muuttamisella** tarkoitetaan prosessia, jossa elatusapupäätöstä muutetaan sen antamisen jälkeen. Joissakin valtioissa kyseistä hakemusta kutsutaan muutoshakemukseksi tai päätöksen muuttamista koskevaksi hakemukseksi. Tällä hakemuksella voidaan muuttaa elatusavun määrää, maksujen tiheyttä tai elatusapupäätöksen muita ehtoja.*
736. Kaikilla sopimusvaltioilla on menettelyjä, joiden avulla on mahdollista käsitellä yleissopimuksen mukaisia hakemuksia elatusvelvoitteiden muuttamiseksi joko muuttamalla olemassa olevaa päätöstä tai tekemällä uusi elatusapupäätös.¹⁴³ On kuitenkin tärkeä muistaa, että useissa tapauksissa muutoshakemuksen sisällön määrää pyynnön vastaanottavan valtion lainsäädäntö.¹⁴⁴ Sopimusvaltioilla voi olla hyvin erilaisia säädöksiä perusteista, joiden on täytyttävä, ennen kuin päätöksen muuttaminen sallitaan.¹⁴⁵ Pyyntönsä vastaanottavan valtion maaprofiilissa kerrotaan, mitä pyynnön vastaanottavan valtion kansallisessa lainsäädännössä vaaditaan, jotta hakemus hyväksyttäisiin.
737. On tärkeää huomata, että elatusapurästien pienentämistä tai kumoamista koskevia muutoshakemuksia voidaan käsitellä sopimusvaltioissa hyvin eri tavoin. Joissakin valtioissa ei sallita elatusapurästien muuttamista, ja vaikka olisi tehty päätös elatusapurästien muuttamisesta, muutosta ei välttämättä tunnusteta toisessa jäsenvaltiossa. Tilanteissa, joissa hakija pyytää muuttamaan elatusapurästejä, on tarkistettava kummankin valtion maaprofiilista, onko muutos mahdollinen. Jos päätöstä muutetaan, on myös tarkistettava, tunnustetaanko valtiossa elatusapurästien kumoaminen.
738. Oikeusavun saatavuus muutoshakemusten yhteydessä on myös tärkeä seikka, kun velallinen panee vireille muutoshakemuksen. Kuten luvussa 12 todetaan, velallisella ei ole automaattisesti oikeutta maksuttomaan oikeusapuun muutoksen hakemisessa (17 artikla). Kun muutoshakemuksen tekee velkoja ja se koskee yleissopimuksen mukaista lapsen elatusapua, velkojalla on oikeus maksuttomaan oikeusapuun.
739. Yhtä tärkeää on, että yleissopimuksessa vahvistetaan vain se, mitä muutoshakemuksia koskevaa perusneuvontaa voidaan antaa keskusviranomaisten välityksellä. Yleissopimuksessa on vain hyvin rajalliset säännöt siitä, miten sopimusvaltioiden olisi käsiteltävä muiden valtioiden tekemiä muutospäätöksiä.

¹⁴³ Vaikka tässä luvussa käsitellään tilannetta, jossa valtiota pyydetään muuttamaan aiempaa päätöstä, sama koskee myös tilanteita, joissa kansallinen lainsäädäntö ei salli päätöksen muuttamista vaan edellyttää uuden päätöksen tekemistä. Ks. yleissopimuksen selitysmuistio, 264 kohta.

¹⁴⁴ Joissakin valtioissa sovelletaan toisen valtion lainsäädäntöä kansallisen lainsäädännön sijaan. Jos valtio on elatusvelvoitteisiin sovellettavaa lakia koskevan Haagin pöytäkirjan osapuoli, tätä lainsäädäntöä sovelletaan päätösten muuttamiseen.

¹⁴⁵ Joissakin valtioissa toisen valtion tekemän päätöksen muuttamista ei tunnusteta, jos lapsi tai toinen osapuoli asuu edelleen alkuperävaltiossa. Se voi vaikuttaa siihen, kannattaako muutosta hakea muusta kuin alkuperävaltiosta.

740. Siksi kansainvälisten tapausten käsittelyssä voi syntyä tilanteita, joista yleissopimuksessa ei anneta mitään erityisiä ohjeita. Näissä tapauksissa yksittäisten valtioiden on ratkaistava kaikki kysymykset noudattaen kansallista lainsäädäntöään ja yleissopimuksen yleisperiaatteita, jotka edellyttävä valtioiden tekevän keskenään yhteistyötä tehokkaiden, kustannustehokkaiden ja oikeudenmukaisten ratkaisujen löytämiseksi, ja edistettävä lapsen elatusavun ja perheen elatusavun perimisen tavoitetta.

B. Minne suoran pyynnön tai hakemuksen päätöksen muuttamisesta voi esittää ja onko hakemus yleissopimuksen mukaisesti mahdollinen?

741. Yleissopimuksessa ei ole suoria sääntöjä siitä, onko sopimusvaltiolla toimivaltuudet muuttaa toisessa sopimusvaltiossa tehtyä elatusapupäätöstä. Se kuuluu lähes aina kotimaisen lainsäädännön soveltamisalaan. Ainoa tilanne, jossa yleissopimuksessa nimenomaisesti käsitellään mahdollisuutta muuttaa päätöstä, liittyy velallisen muussa kuin **alkuperävaltiossa** tekemiin muutoshakemuksiin, jos velkoja asuu alkuperävaltiossa (18 artikla).¹⁴⁶
742. Yleissopimuksessa vahvistetaan, miten muutoksia koskevat hakemukset tehdään, sekä säännöt sille, milloin päätökset (myös muutetut päätökset) voidaan tunnustaa ja panna täytäntöön. Yleissopimus muodostaa näin ollen kehyksen, jonka mukaan osapuolet voivat toimia tilanteissa, joissa alkuperäistä päätöstä on muutettava. Yleissopimuksen mukaan velkojat ja velalliset voivat käyttää kustannustehokasta, yksinkertaistettua prosessia muutosta koskevan hakemuksen tekemiseen, jos toinen osapuoli asuu eri sopimusvaltiossa. Näin toisen osapuolen, joka haluaa muutosta, ei useimmissa tapauksissa tarvitse matkustaa toiseen valtioon tekemään hakemusta.¹⁴⁷
743. Useimmissa tapauksissa hakijalla – velkojalla tai velallisella – voi olla useita vaihtoehtoja sille, missä muutoksen voi panna vireille ja onko hakemuksen tekemiseen sovellettava yleissopimusta. Hakija voi

Alkuperävaltio on valtio, jossa elatusapupäätös on tehty.

*Vinkki: Käsikirjassa erotetaan toisistaan suorat **pyynnöt** ja **hakemukset**. Hakemus on yleissopimuksen mukainen toimi, joka toteutetaan keskusviranomaisen välityksellä, kuten tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskeva hakemus. Suora pyyntö on toimi, joka osoitetaan suoraan toimivaltaiselle viranomaiselle, kuten puolisoiden keskinäisiä elatusvelvoitteita koskevan päätöksen saamista koskeva pyyntö, kun kumpikaan sopimusvaltio ei ole laajentanut yleissopimuksen soveltamisalaa kattamaan tällaisia pyyntöjä. Luvussa 16 on tietoja suorista pyynnöistä.*

¹⁴⁶ Yleissopimuksen selitysmuistio, 415 kohta. Ks. 18 artikla, joka koskee velallisen tekemiä hakemuksia päätöksen muuttamiseksi.

¹⁴⁷ Joissakin tapauksissa matkustamista kuitenkin vaaditaan, jos asiaa ei voida viedä eteenpäin keskusviranomaisen välityksellä.

- tehdä hakemuksen yleissopimuksen 10 artiklan mukaisesti ja toimittaa sen käsiteltäväksi siihen valtioon, jossa toinen osapuoli asuu
- matkustaa valtioon, jossa päätös on tehty tai jossa toinen osapuoli asuu, ja esittää suoran pyynnön tämän toisen valtion toimivaltaiselle viranomaiselle
- esittää suoran pyynnön oman valtionsa toimivaltaiselle viranomaiselle etenkin silloin, kun hän asuu yhä valtiossa, jossa päätös on tehty.

744. Näiden vaihtoehtojen valintaan kussakin tapauksessa vaikuttavat seuraavat seikat:

- missä valtiossa hakijan asuinpaikka on ja onko se alkuperävaltio (valtio, jossa päätös on tehty)
- missä velallinen asuu
- voiko valtiossa, jossa hakemus tehdään tai suora pyyntö esitetään, hakea kyseisen tyyppistä muutosta (ks. edellä olevat elatusapurästien muuttamista koskevat huomautukset)
- onko muutetun päätöksen tunnustamisessa ongelmia valtiossa, jossa se on pantu täytäntöön
- hakemuksen laatimiseen kuluva aika, joka voi olla erityisen tärkeä, jos velkoja vaatii elatusavun korottamista niin, että se kattaa lapsen elättämisen kasvaneet kustannukset
- tarjoaako valtio nopeutetun muutosprosessin – esimerkiksi Australiassa käytettävissä olevat uudelleenarviointiprosessit – mikä voisi mahdollistaa useiden muutosten tekemisen, jos osapuolet sitä vaativat.

745. On muistettava, että yleissopimuksen 18 artiklan nojalla velallisen päätöksen muuttamista koskevat vaihtoehdot ovat rajallisemmat kuin velkojan.

746. Se, missä muutoshakemus tai suora pyyntö pitäisi esittää, on monimutkainen asia. Hakijoita olisikin rohkaistava hankkimaan oikeudellista neuvontaa, jos heillä on siihen liittyviä kysymyksiä tai huolia.

747. Lopuksi on vielä todettava, että koska yleissopimusta voidaan soveltaa vain tietyissä olosuhteissa, on mahdollista, että muutokset tai uuden hakemuksen tekeminen voi johtaa siihen, että samaa perhettä tai hakijaa ja vastaajaa koskevia päätöksiä on useita. Aina kun se vain on mahdollista, olisi vältettävä toimia, jotka johtava useisiin päätöksiin, koska päätösten aiheuttama epävarmuus ja ongelmien ratkaisemiseen tarvittavat resurssit estävät niiden tehokkaan täytäntöönpanon.

II. Esimerkkejä

748. Tässä jaksossa kuvaillaan mahdollisia päätöksen muuttamisen skenaarioita ja tilanteita, joissa näitä hakemuksia voidaan tehdä yleissopimuksen menettelyjen mukaisesti. Muutoshakemukset on ryhmitelty neljän mahdollisen skenaarion mukaan:

- 1 Velkoja asuu valtiossa, joka on tehnyt alkuperäisen päätöksen (alkuperävaltio), mutta velallinen ei asu.
- 2 Velallinen asuu alkuperävaltiossa mutta velkoja ei asu.
- 3 Velallinen ja velkoja eivät asu alkuperävaltiossa, ja he asuvat eri valtioissa.
- 4 Velallinen ja velkoja eivät asu alkuperävaltiossa, mutta he asuvat nyt samassa valtiossa.

749. Kussakin esimerkissä ratkaisevia seikkoja ovat seuraavat:

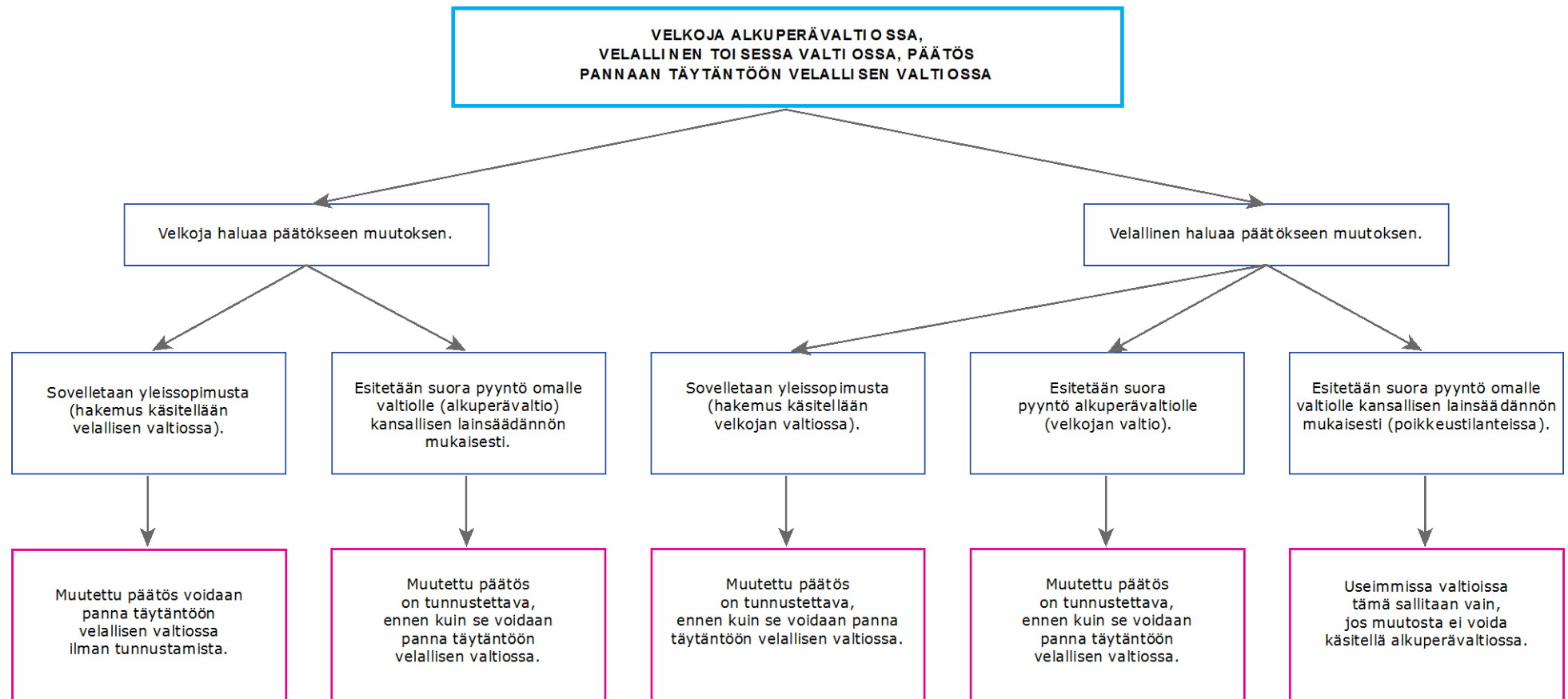
- Missä päätös on tehty?
- Missä velkoja asuu nyt?
- Missä velallinen asuu?
- Missä muutettu päätös on tunnustettava ja pantava täytäntöön?

750. Kustakin esimerkistä esitetään eri vaihtoehdot.

A. *Esimerkki 1: Velallinen on muuttanut pois alkuperävaltiosta mutta velkoja ei*

Tosiseikat:

751. Tämä on yksi yleisimmistä skenaarioista. Elatusapupäätös on tehty maassa A. Velallinen asuu nyt maassa B. Velkoja asuu yhä maassa A. Päätös on lähetetty maahan B, jotta se tunnustettaisiin ja pantaisiin täytäntöön siellä. Sekä maa A että maa B ovat yleissopimuksen sopimusvaltioita.

Kaavio 28: Muutoshakemukset, kun velkoja asuu alkuperävaltiossa

1. Velkoja haluaa päätökseen muutoksen

752. Velkoja haluaa usein päätöstä muutettavan, jotta se kattaisi lapsen elättämisen kasvavat kustannukset. Tässä tilanteessa velkojalla on useita eri vaihtoehtoja.

a) Vaihtoehto 1 – sovelletaan yleissopimuksen 10 artiklan 1 kohdan f alakohtaa

753. Tässä tilanteessa velkoja voi tehdä 10 artiklan 1 kohdan f alakohtan mukaisen hakemuksen päätöksen muuttamisesta maassa B, missä velallisella on nyt **asuinpaikka**. Jos velkoja valitsee tämän vaihtoehdon, maan A keskusviranomaisen toimittaa hakemuksen edelleen maan B keskusviranomaiselle. Maan B keskusviranomaisen välittää hakemuksen maan B toimivaltaiselle viranomaiselle, ja asia käsitellään maassa B sen kansallisen lainsäädännön (mukaan lukien sen toimivaltasäännöt) mukaisesti ja päätöstä voidaan muuttaa.

*Termiä (**vakinaisen**) asuinpaikka ei määritellä yleissopimuksessa. Termiä käytetään useissa yleissopimuksen artikloissa sen yhteydessä, voidaanko päätös tunnustaa tai panna täytäntöön. Kussakin tapauksessa yksittäiset tosiseikat määräävät, onko henkilön asuinpaikka kyseisessä valtiossa. Asuinpaikan määrittäminen voi perustua esimerkiksi siihen, missä henkilö asuu, missä henkilön vakituinen (tai pääasiallinen) asunto on ja missä hän työskentelee tai käy koulua. Pelkkä valtiossa oleskelu ei kuitenkaan riitä asuinpaikan määrittäisperusteeksi.*

754. Muutettua päätöstä ei tarvitse tunnustaa, ennen kuin se voidaan panna täytäntöön maassa B, koska sen on tehnyt maan B toimivaltainen viranomaisen. Muutoshakemuslomakkeeseen merkitään, pyytääkö hakija muutetun päätöksen täytäntöönpanoa. Jos velkoja (hakija) pyytää sitä, hänen ei tarvitse tehdä mitään muuta, jos päätöksen täytäntöönpano jatkuu maassa B. Jos velallinen muuttaa maan B ulkopuolelle tai hänellä on omaisuutta tai tuloja maan B ulkopuolella, muutettu päätös on tietysti tunnustettava näissä muissa valtioissa. Muutetun päätöksen tunnustaminen maassa A (jossa hakija asuu) on välttämätöntä vain silloin, jos maan A lainsäädäntö vaatii sitä tai velallisella on omaisuutta tai tuloja maassa A ja täytäntöönpanon on tapahduttava siellä.

755. Näin ollen tässä vaihtoehdossa velkoja hakee yleissopimuksen mukaisesti muutosta päätökseen ja tässä luvussa sekä luvussa 12 kuvatut menettelyt koskevat kyseistä hakemusta.

b) Vaihtoehto 2 – suora pyyntö toimivaltaiselle viranomaiselle maassa A

756. Yleissopimusta ei sovelleta tämän vaihtoehdon mukaisesti tehtyyn muutokseen.

757. Koska alkuperäinen päätös on tehty maassa A, velkoja voi yksinkertaisesti pyytää muutosta suoraan päätöksen tehneeltä oikeus- tai hallintoviranomaiselta. Tähän muutokseen sovelletaan muiden muutosten tavoin kansallista lainsäädäntöä (maan A lainsäädäntöä). Maan A lainsäädäntö määrää, mikä ilmoitus tai tiedoksianto hakemuksesta annetaan maassa B asuvalle velalliselle.

758. Kun velallinen asuu maassa B ja kyseinen valtio on vastuussa täytäntöönpanosta ja velkoja päättää esittää suoran muutospyyntönsä maassa A, muutettu päätös on lähetettävä maahan B tunnustamista ja täytäntöönpanoa varten. Tämä voidaan tehdä luvussa 4 kuvattujen menettelyjen mukaisesti.

759. Muutettu päätös tunnustetaan ja pannaan täytäntöön maassa B, paitsi jos velallinen pystyy luvussa 5 kuvatulla tavalla osoittamaan, että mikään 20 artiklassa määritellyistä päätöksen tunnustamisen ja täytäntöönpanon perusteista ei koske häntä tai että jokin 22 artiklan perusteista estää päätökseen tunnustamisen ja täytäntöönpanon. Tilanne voi olla tällainen esimerkiksi silloin, jos velallinen pystyy osoittamaan, että hän ei ole saanut maan A lainsäädännön edellyttämää ilmoitusta suorasta muutospyyntöstä.
760. Useimmissa tapauksissa muutettu päätös kuitenkin tunnustetaan ilman vastalauseita maassa B, ja muutettu päätös on siten täytäntöönpanokelpoinen maassa B.
761. Tässä vaihtoehdossa velkoja siis hakee muutosta kansallisen lainsäädännön mukaisesti mutta muutetun päätöksen tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskeva hakemus tehdään yleissopimuksen 10 artiklan mukaisesti. Tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskeviin hakemuksiin sovelletaan luvuissa 4 ja 5 kuvattuja menettelyjä.

2. *Velallinen haluaa päätökseen muutoksen*

762. Jos velallinen haluaa päätökseen muutoksen tässä skenaariossa, myös hänellä on eri vaihtoehtoja sen suhteen, missä hakemuksen voi tehdä. Kuten edellä todettiin, velallinen voi panna muutoshakemuksen yleissopimuksen mukaisesti vireille maassa A, hän voi esittää suoran pyynnön maan A toimivaltaiselle viranomaiselle ja joissain hyvin rajoitetuissa kansallisen lainsäädännön mukaisissa tilanteissa hän voi esittää suoran pyynnön maan B toimivaltaiselle viranomaiselle.
763. Tässä nimenomaisessa tilanteessa (kun velallinen on muuttanut pois alkuperävaltiosta mutta velkoja ei ole) on otettava huomioon tietyt vain velallisia koskevat seikat. Nämä ovat velallisen kannalta tärkeitä seikkoja, kun määritellään, missä hakemus pitäisi tehdä.
764. Vaikka yleissopimuksessa ei ole suoria sääntöjä siitä, milloin valtio voi muuttaa toisessa valtiossa tehtyä päätöstä, siinä rajoitetaan velallisen mahdollisuutta hakea muutosta eri valtiossa, jos velkojalla on asuinpaikka valtiossa, joka on tehnyt alkuperäisen päätöksen (alkuperävaltio).¹⁴⁸
765. Tämä sääntö sisältyy yleissopimuksen 18 ja 22 artiklaan. Yleissopimuksen 18 artiklassa säädetään, että velallinen ei voi panna vireille menettelyä päätöksen muuttamiseksi muussa sopimusvaltiossa kuin alkuperävaltiossa, jos velkojan asuinpaikka on alkuperävaltiossa, ellei sovelleta jotakin neljästä poikkeuksesta. Yleissopimuksen 22 artiklan mukaan vastaaja voi esittää vastalauseeseen hakemuksesta päätöksen tunnustamiseksi ja täytäntöönpanemiseksi sillä perusteella, että se on tehty 18 artiklan vastaisesti.

Tärkeää: Yleissopimuksen 18 artiklan mukaan on tärkeää määritellä, missä yleissopimuksen mukaiset menettelyt pannaan vireille, jotta voidaan selvittää, sovelletaanko kyseistä artiklaa päätöksen tunnustamiseen estämiseen. Huomaa, että tässä artiklassa käytetään sanaa "menettely" sanan "hakemus" sijasta. "Menettely" pannaan vireille paikassa, jossa toimivaltainen viranomainen (tuomioistuin tai hallintoviranomainen) järjestää kuulemisen tai uudelleentarkastelun ja päättää, muutetaanko elatusapupäätöstä. Tämä paikka on pyynnön vastaanottava valtio.

¹⁴⁸ Yleissopimuksen selitysmuistio, 421 ja 422 kohta.

766. Käytännössä tämä tarkoittaa, että jos velallinen on muuttanut pois alkuperävaltiosta ja haluaa päätökseen muutoksen mutta velkoja asuu edelleen alkuperävaltiossa, hakemus on pantava vireille alkuperävaltiossa. Yleissopimuksen mukaan velallisen ei tällöin tarvitse matkustaa alkuperävaltioon tekemään hakemusta vaan hän voi tehdä sen omassa valtiossaan, mistä hakemus toimitetaan yleissopimuksen mukaisesti käsiteltäväksi alkuperävaltioon.¹⁴⁹
767. Jos näin ei toimita vaan muutos pannaan vireille alkuperävaltion ulkopuolella ja jos muutettu päätös on tunnustettava, velallisen on varmistettava, että 18 ja 22 artikla eivät estä muutetun päätöksen tunnustamista.
768. Seuraavassa jaksossa näitä vaihtoehtoja käsitellään tarkemmin.

a) Vaihtoehto 1 – sovelletaan muuttamista koskevaa yleissopimuksen 10 artiklan 2 kohdan b alakohtaa

769. Yleissopimuksen 10 artiklan 2 kohdan b alakohdassa esitetään tehokas ja usein edullisempi vaihtoehto velalliselle, joka joutuisi muuten palaamaan maahan A panemaan vireille muuttamista koskevan hakemuksen suoraan siellä. Tässä tilanteessa velallinen voi panna muuttamista koskevan hakemuksen yleissopimuksen mukaisesti vireille ja maan B keskusviranomaisen lähettää hakemuksen edelleen maahan A. Maan A keskusviranomaisen välittää hakemuksen maan A toimivaltaiselle viranomaiselle käsiteltäväksi, ja hakemuksesta päätetään maan A lainsäädännön mukaisesti.
770. Jos päätöstä muutetaan, maan A keskusviranomaisen toimittaa muutetusta päätöksestä jäljennöksen maahan B. Maan B lainsäädäntö määrää sen, onko maan A muutospäätös tunnustettava maassa B, ennen kuin se voi tosiasiallisesti muuttaa aiemmin tunnustettua päätöstä. Tämä ei ole aina välttämätöntä, koska joissakin valtioissa muutetun päätöksen katsotaan olevan vain jatkoa alkuperäiselle päätökselle. Liittyen tähän tunnustamisprosessiin velallisen asuinvaltiossa monissa valtioissa on hyvän käytännön mukaista, että keskusviranomaisen avustaa 10 artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaisessa tunnustamisessa. Muuten velallisen on käytettävä omassa valtiossaan käytettävissä olevia sisäisiä menettelyjä päätöksen tunnustamiseksi.
771. Myöhemmin tässä luvussa kuvattuja menettelyjä sovelletaan muuttamista koskeviin hakemuksiin.

b) Vaihtoehto 2 – suora pyyntö toimivaltaiselle viranomaiselle maassa A

772. Velallinen voi aina palata maahan A ja esittää päätöksen muuttamisesta suoran pyynnön maan A toimivaltaiselle viranomaiselle. Pyyntöä käsitellään maan A lainsäädännön mukaisesti.

¹⁴⁹ Huomaa, että 17 artiklan mukaan velallisella ei ole oikeutta maksuttomaan oikeusapuun hakemuksen tekemisessä.

773. Useimmiten velallisen on sen jälkeen saatava maa B, jossa täytäntöönpano tapahtuu, tunnustamaan muutettu päätös, jotta alkuperäisen päätöksen täytäntöönpanoa voidaan rajoittaa tai muuttaa. Tunnustamista koskeva hakemus voidaan tehdä kansallisen lainsäädännön mukaisesti (jos maa B sallii sen), tai velallinen voi tehdä 10 artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaisesti hakemuksen muutetun päätöksen tunnustamisesta maassa B aiemmin tunnustetun päätöksen täytäntöönpanon rajoittamiseksi. Liittyen tähän tunnustamisprosessiin velallisen asuinvaltiossa monissa valtioissa on hyvän käytännön mukaista, että keskusviranomainen avustaa 10 artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaisessa tunnustamisessa. Muuten velallisen on käytettävä omassa valtiossaan käytettävissä olevia sisäisiä menettelyjä päätöksen tunnustamiseksi. Tämän tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevan hakemuksen menettelyjä käsitellään luvuissa 4 ja 5.

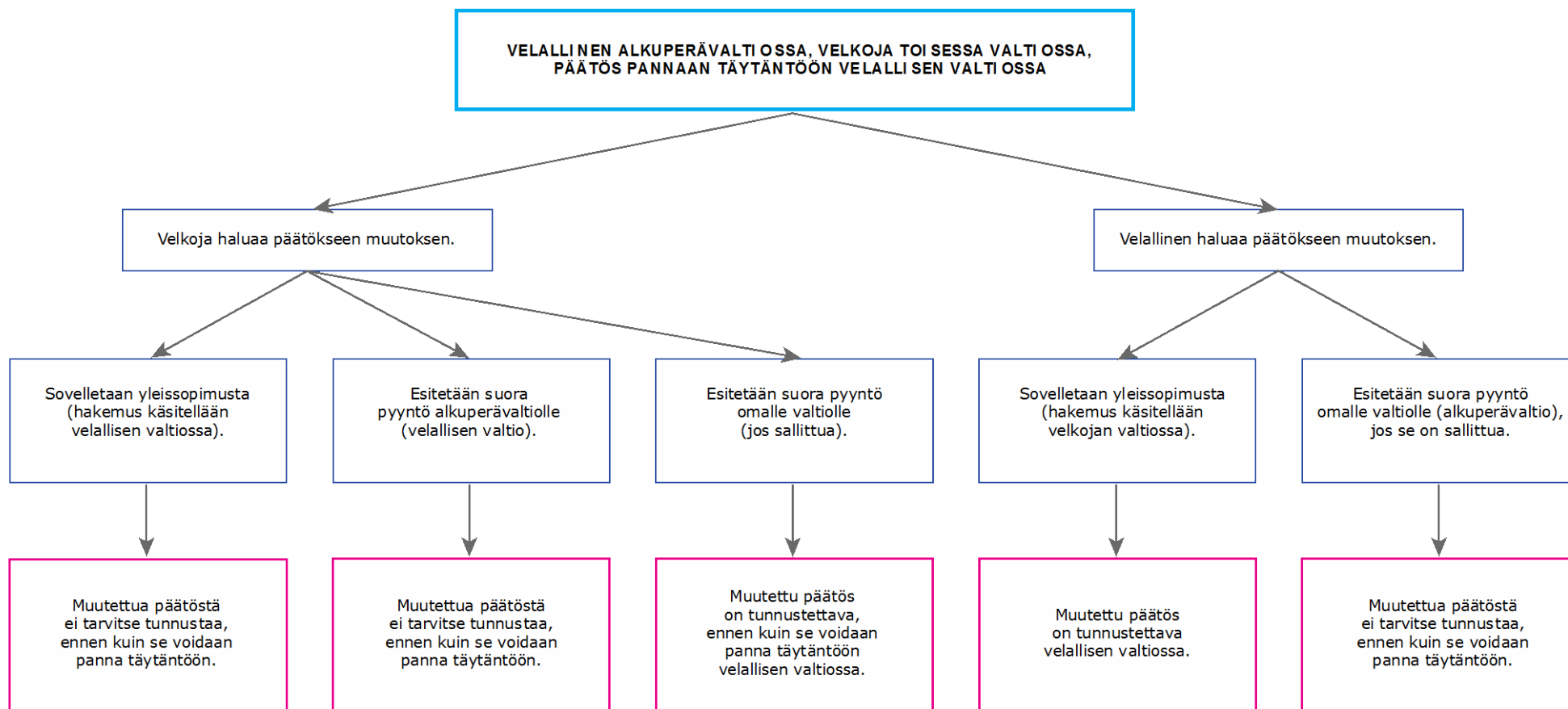
c) Vaihtoehto 3 – suora pyyntö toimivaltaiselle viranomaiselle maassa B

774. Ottaen huomioon 18 artiklan määräykset tämä on sallittua vain muutamassa valtiossa muuten kuin poikkeustilanteissa. Tämä vaihtoehto ei ole käytettävissä, jos hakemus koskee lapsen elatusapua.
775. Suora muutospyyntö voidaan esittää maassa B esimerkiksi silloin, jos osapuolet ovat samaa mieltä siitä, että asia kannattaisi käsitellä maassa B, koska se pystyy määrittelemään paremmin velallisen tulot ja maksukyvyn, kun on kyse puolison elatusavusta. Tässä tilanteessa osapuolet ovat sopineet asian käsittelystä maassa B. Velallisen suora pyyntö käsiteltäisiin pelkästään maan B kansallisen lainsäädännön mukaisesti (jos se on sallittua), ja siitä ilmoitettaisiin velkojalle kyseisen valtion lainsäädännön mukaisesti.
776. Yleissopimuksen 18 artiklan poikkeuksissa tunnustetaan näiden tilanteiden mahdollisuus eli muutokset voidaan tehdä muussa valtiossa kuin alkuperävaltiossa seuraavissa rajallisissa tilanteissa:
- On tehty kirjallinen sopimus, jonka mukaan kyseisen valtion tuomioistuimet ovat toimivaltaisia (muissa kuin lasten elatusapua koskevissa tapauksissa).
 - Velkoja hyväksyy kyseisen muun sopimusvaltion tuomioistuimien toimivallan.
 - Alkuperävaltion toimivaltainen viranomainen ei voi muuttaa päätöstä tai kieltäytyy siitä.
 - Valtio ei voi tunnustaa tai julistaa täytäntöönpanokelpoiseksi alkuperävaltiossa tehtyä alkuperäistä päätöstä.

B. *Esimerkki 2: Velkoja on muuttanut pois alkuperävaltiosta mutta velallinen ei*

Tosiseikat:

777. Elatusapupäätös on tehty maassa A. Velkoja on muuttanut maahan B. Velallinen asuu edelleen maassa A. Päätös pannaan täytäntöön maassa A. Sekä maa A että maa B ovat yleissopimuksen sopimusvaltioita.

Kaavio 29: Muutoshakemukset tilanteessa, jossa velallinen asuu alkuperävaltiossa

1. **Velkoja haluaa päätökseen muutoksen**

a) **Vaihtoehto 1 – sovelletaan yleissopimuksen 10 artiklan 1 kohdan e alakohdtaa**

778. Jos velkoja ei halua palata maahan A pannakseen hakemuksen vireille, hän voi tehdä muuttamista koskevan yleissopimuksen 10 artiklan 1 kohdan e alakohdan mukaisen hakemuksen. Maan B keskusviranomaisen toimittaa hakemuksen maan A keskusviranomaiselle. Keskusviranomaisen lähettää sen toimivaltaiselle viranomaiselle käsiteltäväksi. Hakemuksesta päätetään maan A lainsäädännön mukaisesti, ja tuloksena saatu muutettu päätös voidaan panna täytäntöön maassa A.
779. Useimmissa tapauksissa muutetun päätöksen tunnustaminen maassa B (jossa velkoja asuu) tai toisessa valtiossa ei ole välttämätöntä, paitsi jos velallisella on omaisuutta tai tuloja maassa B tai kyseisessä toisessa valtiossa. Vaikka tunnustamista vaadittaisiin muualla, velkoja voi käyttää lukujen 4 ja 5 menettelyjä.
780. Myöhemmin tässä luvussa kuvatut menettelyt koskevat velkojan tässä tilanteessa tekemää muutoshakemusta.

b) **Vaihtoehto 2 – suora pyyntö toimivaltaiselle viranomaiselle maassa A**

781. Velkojalla on aina vaihtoehtona se, että hän palaa maahan A ja esittää päätöksen muuttamista koskevan pyynnön suoraan valtiossa, jossa alkuperäinen päätös on tehty. Kun päätöstä on muutettu, sitä ei tarvitse tunnustaa tai panna täytäntöön maassa A vaan se voidaan yksinkertaisesti toimittaa täytäntöönpanosta vastaavalle toimivaltaiselle viranomaiselle, joka panee sen täytäntöön samalla tavalla kuin alkuperäisen päätöksen. Muutosta käsitellään kaikilta osin maan A lainsäädännön mukaisesti.
782. Jos muutettu päätös on jostain syystä pantava täytäntöön maassa B tai jossakin toisessa valtiossa siksi, että velallisella on omaisuutta tai tuloja maassa B tai toisessa sopimusvaltiossa, velkojan on tehtävä 10 artiklan 1 kohdan a alakohdan mukainen hakemus muutetun päätöksen tunnustamisesta kyseisessä valtiossa, ellei tämän valtion kansallinen lainsäädäntö mahdollista sitä, että päätöksen katsotaan olevan lisäys alkuperäiseen päätökseen, jolloin tunnustamista ei tarvita.

c) **Vaihtoehto 3 – suora pyyntö toimivaltaiselle viranomaiselle maassa B**

783. Jos maan B kansallinen lainsäädäntö sen sallii, velkoja voi esittää päätöksen muuttamisesta suoran pyynnön maan B (jossa hän asuu) toimivaltaiselle viranomaiselle. Velalliselle ilmoitetaan päätöksestä tai se annetaan hänelle tiedoksi maan B lainsäädännön mukaisesti.¹⁵⁰
784. Ennen kuin velkoja valitsee tämän vaihtoehdon, hänen on kuitenkin oltava tietoinen siitä, että muutetun päätöksen tunnustaminen voi olla ongelmallista, jos se on tunnustettava ennen täytäntöönpanoa valtiossa, joka on tehnyt yleissopimuksen mukaisen varauman sen estämiseksi, että velkojan asuinpaikkaa käytetään päätöksen tunnustamisen ja täytäntöönpanon perusteena (ks. luku 5).¹⁵¹

¹⁵⁰ Ks. luku 3.

¹⁵¹ Jos valtio on tehnyt tämän varauman, päätöksen tunnustamiselle ja täytäntöönpanolle on löydettävä muu peruste. Vaihtoehtoisia tunnustamisen ja täytäntöönpanon perusteita on esitetty 20 artiklassa.

785. Näin ollen velkojan on syytä harkita, onko todennäköistä, että päätös tunnustetaan maassa A, jossa velallinen asuu, koska muutettu päätös on yleensä tunnustettava, ennen kuin se voidaan panna täytäntöön maassa A. Jos näin on, velkojan kannattaisi panna muutoshakemus vireille yleissopimuksen 10 artiklan mukaisesti edellä kuvatusti.
786. Jos velkojan hakema muutos koskee tässä skenaariossa maksamattomien elatusapurästien muuttamista, velkojan on oltava tietoinen siitä, että maan A toimivaltainen viranomainen ei välttämättä hyväksy maassa B tehtyä päätöstä. Tässä tilanteessa olisi tarkistettava kummankin valtion maaprofiilista, hyväksytäänkö niissä muutettu päätös.

2. **Velallinen haluaa päätökseen muutoksen**

a) **Vaihtoehto 1 – sovelletaan yleissopimuksen 10 artiklan 2 kohdan c alakohtaa**

787. Velallinen voi yleissopimuksen 10 artiklan 2 kohdan c alakohdan mukaan hakea päätökseen muutosta maassa B, jossa velkoja asuu.¹⁵² Velallinen voi tehdä hakemuksen maassa A, ja maan A keskusviranomainen toimittaa hakemuksen maan B keskusviranomaiselle. Muuttamista koskevat menettelyt toteutetaan silloin maassa B, ja muutoshakemukseen sovelletaan maan B lainsäädäntöä.
788. Jos päätöstä muutetaan maassa B ja alkuperäinen päätös on pantu täytäntöön maassa A, muutettu päätös on useimmissa valtioissa sen jälkeen tunnustettava maassa A, ennen kuin se voidaan panna täytäntöön (ja asettaa etusijalle suhteessa edelliseen päätökseen). Sekä velallinen että velkoja voi tarvittaessa hakea tunnustamista. Jos tunnustamista hakee velkoja, muutetun päätöksen tunnustamista koskevaan hakemukseen sovelletaan luvuissa 4 ja 5 kuvattuja tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevia menettelyjä. Jos tunnustamista hakee velallinen, monissa valtioissa on hyvänä käytäntönä, että keskusviranomainen avustaa tässä 10 artiklan 2 kohdan mukaisessa prosessissa, koska se on muutospyyntöä esittämisen viimeinen vaihe.¹⁵³

b) **Vaihtoehto 2 – suora pyyntö toimivaltaiselle viranomaiselle maassa A**

789. Jos velallinen haluaa päätökseen muutoksen, hän voi mahdollisesti esittää suoran pyynnön asuinmaansa A toimivaltaiselle viranomaiselle. Maa A on alkuperävaltio ja pystyy joissakin tapauksessa muuttamaan omaa päätöstään. Jos pyyntö sallitaan¹⁵⁴, sovelletaan maan A kansallisen lainsäädännön mukaisia menettelyjä. Velkojalle ilmoitetaan päätöksestä tai se annetaan tiedoksi maan A lainsäädännön mukaisesti.¹⁵⁵ Tuloksena oleva päätös voidaan panna täytäntöön maassa A ilman tunnustamista tai muita lisätoimia. Maan A on kuitenkin ilmoitettava maan B keskusviranomaiselle, missä velkoja asuu, jotta se voi päivittää tietonsa, jos päätöstä muutetaan.

¹⁵² Tällöin noudatetaan maassa B sovellettavia toimivaltasääntöjä.

¹⁵³ Tarkasti ottaen yleissopimuksen soveltamisala ei kata hakijan pyyntöä saada omalta keskusviranomaiseltaan apua hakemuksen tekemiseen kyseisessä valtiossa.

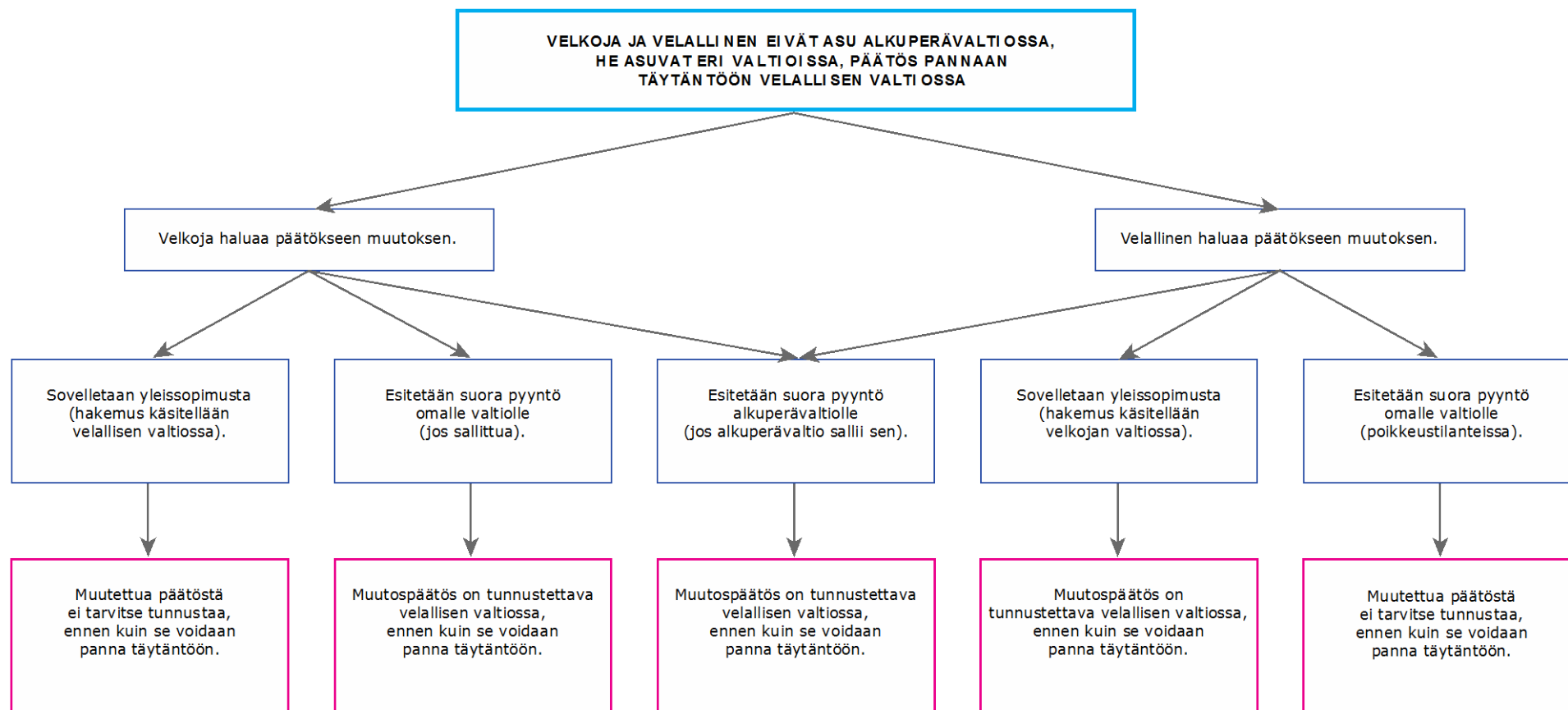
¹⁵⁴ Joidenkin valtioiden lainsäädännössä edellytetään, että hakemus pannaan vireille siellä, missä velkoja asuu. Kaikissa valtioissa ei välttämättä ole toimivaltaa (tai valtuuksia) tehdä valtion ulkopuolella asuvan osapuolen vastaista sitovaa päätöstä.

¹⁵⁵ Ks. luku 3.

790. On epätodennäköistä, että maan A tekemä päätös olisi tunnustettava tai pantava täytäntöön maassa B, jossa velkoja asuu, ellei velallisella ole myös omaisuutta tai tuloja kyseisessä valtiossa. Jos velkoja haluaa, että muutettu päätös tunnustetaan ja pannaan täytäntöön maassa B, sen pitäisi onnistua helposti, koska muutetun päätöksen on tehnyt sama viranomainen kuin alkuperäisen päätöksen, ja useimmissa valtioissa sen katsotaan olevan lisäys alkuperäiseen päätökseen ja se voidaan tunnustaa sillä perusteella.
791. Koska kansallisessa lainsäädännössä saattaa olla rajoituksia sille, milloin muuttamista koskeva suora pyyntö käsitellään maassa A, monissa tapauksissa voi olla suositeltavaa, että velallinen soveltaa yleissopimuksen prosesseja hakiessaan päätökseen muutosta maassa B.

C. *Esimerkki 3: velkoja ja velallinen ovat muuttaneet pois alkuperävaltiosta ja asuvat eri valtioissa*

792. Elatusapupäätös on tehty maassa A. Velkoja on muuttanut maahan B. Velallinen asuu nyt maassa C. Päätös on tunnustettu maassa C ja pannaan täytäntöön siellä. Kaikki kolme valtiota ovat yleissopimuksen sopimusvaltioita.

Kaavio 30: Muutoshakemukset silloin, kun osapuolet ovat muuttaneet pois alkuperävaltiosta ja asuvat eri valtioissa

1. **Velkoja haluaa päätökseen muutoksen**

a) **Vaihtoehto 1 – tehdään hakemus yleissopimuksen 10 artiklan 1 kohdan f alakohdan mukaisesti**

793. Velkoja voi panna yleissopimuksen 10 artiklan 1 kohdan f alakohdan mukaisen muutoshakemuksen vireille maassa B (jossa hän asuu).¹⁵⁶ Maan B keskusviranomaisen toimittaa hakemuksen velallisen asuinmaan C keskusviranomaiselle. Keskusviranomaisen toimittaa hakemuksen edelleen maan C toimivaltaiselle viranomaiselle, ja muutos tehdään silloin maassa C.
794. Yleissopimuksessa ei kuitenkaan edellytetä, että maassa A tehty päätös tunnustettaisiin maassa B, ennen kuin muutos voidaan panna vireille maassa B tai käsitellä maassa C. Yleissopimuksessa ei myöskään vaadita, että muutettavan päätöksen pitäisi olla peräisin sopimusvaltiosta.¹⁵⁷ Sen on kuuluttava yleissopimuksen soveltamisalaan (ks. luku 3). Se, muutetaanko päätöstä tosiasiallisesti, riippuu maan C kansallisesta lainsäädännöstä ja siitä, onko päätös sellainen, että sitä voidaan kyseisen lainsäädännön mukaan muuttaa.
795. Jos päätöstä muutetaan käyttäen tätä prosessia, maasta C tulee nyt "uusi" alkuperävaltio. Maassa C tehtyä muutosta koskevaa päätöstä ei tarvitse tunnustaa maassa C, koska se pannaan täytäntöön valtiossa, jossa se on tehty.
796. Jos velallisella ei ole omaisuutta tai tuloja maassa B (jossa velkoja asuu) tai jossain toisessa valtiossa, lisätoimia ei tarvita, mutta on hyvän käytännön mukaista tiedottaa toiselle valtiolle, että muutos on tehty.

b) **Vaihtoehto 2 – suora pyyntö maan C toimivaltaiselle viranomaiselle**

797. Jos maan B kansallinen lainsäädäntö sen sallii, velkoja voi esittää päätöksen muuttamisesta suoran pyynnön maan B (jossa hän asuu) toimivaltaiselle viranomaiselle saadakseen alun perin maassa A tehdyn päätöksen muutettua. Maan B lainsäädäntö määrää, millainen ilmoitus tai tiedoksianto toimitetaan velalliselle/vastaaajalle maahan C.¹⁵⁸
798. Edellisen esimerkin huomautukset velkojien asuinvaltioilleen esittämistä pyynnöistä koskevat myös tätä tilannetta. Jos velkoja valitsee tämän vaihtoehdon, maassa B tehty muutettu päätös on tunnustettava maassa C, jossa velallinen asuu, ennen kuin se voidaan panna täytäntöön maassa C. Velkojan on tehtävä yleissopimuksen mukainen tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskeva hakemus luvussa 4 kuvattujen menettelyjen mukaisesti tai esitettävä tunnustamisesta suora pyyntö maan C toimivaltaiselle viranomaiselle. Jos maa C on tehnyt varauman, joka sulkee pois velkojan asuinpaikan tuomiovallan tunnustamisen ja täytäntöönpanon perusteena, velallinen/vastaaaja voi riitauttaa tunnustamisen, jolloin tunnustamiselle ja täytäntöönpanolle on löydettävä muu peruste.

¹⁵⁶ Tällöin noudatetaan maassa B sovellettavia toimivaltasääntöjä.

¹⁵⁷ Yleissopimuksen selitysmuistio, 262 kohta.

¹⁵⁸ Ks. luku 3.

2. Velallinen haluaa päätökseen muutoksen

a) Vaihtoehto 1 – tehdään yleissopimuksen 10 artiklan 2 kohdan c alakohdan mukainen hakemus

799. Velallinen voi panna vireille hakemuksen päätöksen muuttamisesta yleissopimuksen prosessien (10 artiklan 2 kohdan c alakohta) avulla maan C keskusviranomaisen välityksellä. Sopimus toimitetaan maan B keskusviranomaiselle. Maan B keskusviranomaisen välittää hakemuksen maan B toimivaltaiselle viranomaiselle, ja hakemus käsitellään maan B kansallisen lainsäädännön mukaisesti.
800. Jos päätöstä muutetaan, maasta B tulee ”uusi” alkuperävaltio. Maan C on tunnustettava muutospäätös, ennen kuin se voidaan panna täytäntöön. Velallisen on tehtävä siitä 10 artiklan 2 kohdan a alakohdan mukainen hakemus. Tunnustamisen pitäisi olla melko vaivatonta, koska hakemuksen on pannut vireille velallinen ja siitä on tehty päätös. Joissakin valtioissa tunnustaminen ei ole tarpeen, koska muutetun päätöksen katsotaan kansallisen lainsäädännön mukaan olevan lisäys ensimmäiseen, jo tunnustettuun päätökseen. Tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskeviin hakemuksiin sovelletaan luvuissa 4 ja 5 kuvattuja menettelyjä.
801. Jos velallisen on haettava tunnustamista, hänen oman valtionsa keskusviranomaisen voi hyvän käytännön mukaisesti auttaa 10 artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaisen hakemuksen tekemisessä, koska tämä on muutosta koskevan hakemusmenettelyn viimeinen vaihe. Joissakin valtioissa velallinen voi joutua käyttämään muita sisäisiä prosesseja saadakseen tunnustetuksi päätöksen, joka johtaa alkuperäisen päätöksen täytäntöönpanon rajoittamiseen tai keskeyttämiseen. Joissakin valtioissa velallisen ei tarvitse käyttää lainkaan tunnustamisprosessia vaan muutettuun päätökseen vedotaan kiistämisperusteena tai vastalauseena aiemman päätöksen täytäntöönpanolle.

b) Vaihtoehto 2 – suora pyyntö toimivaltaiselle viranomaiselle maassa C

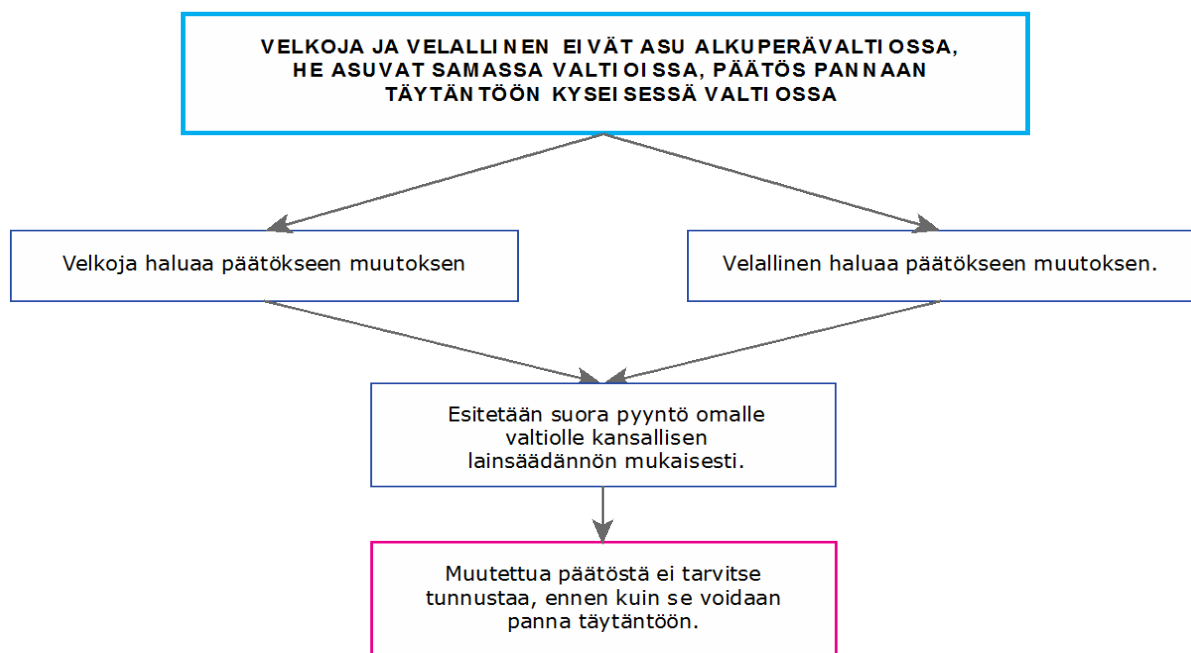
802. Joissakin valtioissa velallinen voi esittää suoran pyynnön asuinmaansa C toimivaltaiselle viranomaiselle. Useimmissa valtioissa tämä on sallittua vain poikkeustapauksissa, kuten jäljempänä todetaan. Maan C lainsäädäntö määrää, millainen ilmoitus tai tiedoksianto on annettava velkojalle.¹⁵⁹
803. Tuloksena saatavaa muutospäätöstä ei tarvitse tunnustaa maassa C, koska muutettu päätös on kansallinen päätös. Jos velallisella on omaisuutta tai tuloja toisessa valtiossa, päätös on kuitenkin tunnustettava kyseisessä valtiossa ennen täytäntöönpanoa.
804. Todennäköisin syy hakemuksen vireillepanolle maassa C on tässä skenaariossa tilanne, jossa velkojan asuinmaa B tai alkuperävaltio ei voi muuttaa olemassa olevaa päätöstä. Silloin maa C voisi todennäköisesti muuttaa päätöstä tai tehdä uuden päätöksen elatusvelvoitteista.
805. Jos nämä edellytykset eivät toteudu, on suositeltavaa, että velallinen toimittaa muutoshakemuksen yleissopimuksen 10 artiklan mukaisesti käsiteltäväksi maahan B, jossa velkoja asuu.

3. Palaaminen alkuperävaltioon päätöksen muuttamista varten

806. Tilanne, jossa velkoja ja velallinen eivät kumpikaan asu alkuperävaltiossa, on harvinainen, mutta silloin he voisivat kumpikin tehdä alkuperävaltiolle hakemuksen päätöksen muuttamisesta joko yleissopimuksen 10 artiklan nojalla tai esittämällä alkuperävaltiolle suoran pyynnön.
807. Alkuperävaltion kansallinen lainsäädäntö määrää sen, onko tämä tietyssä tilanteessa sallittua. Monilla lainkäyttöalueilla tämä ei ole mahdollista, koska hallinto- tai oikeusviranomaisen ei todennäköisesti sallisi hakemuksen tai pyynnön käsittelyä silloin, kun velkojalla tai velallisella ei kummallakaan ole siteitä kyseiseen valtioon.
808. Jos hakemus tai pyyntö kuitenkin pannaan vireille, edellä esitettyjä skenaarioita koskevat huomautukset koskevat myös muutettua päätöstä, joka voidaan saada tällaisen hakemuksen tai pyynnön tuloksena. Jos se on pantava täytäntöön eri valtiossa, se on tunnustettava ennen täytäntöönpanoa.
809. Jos ei ole mitään pakottavaa syytä palata alkuperävaltioon, on käytännöllisempää panna hakemuksen tai pyynnön käsittely vireille valtiossa, jossa jompikumpi osapuolista asuu. Sellaiset asiat kuin tulojen määrittely elatusavun laskemista varten ja maksukyvyn määrittely on helpointa käsitellä silloin, kun jompikumpi osapuoli voi antaa tiedot suoraan.

D. *Esimerkki 4: kumpikin osapuoli on muuttanut pois alkuperävaltiosta ja asuu nyt samassa valtiossa*

810. Viimeisessä skenaariossa kumpikin osapuoli on muuttanut pois alkuperävaltiosta (maasta A) ja asuu nyt samassa valtiossa (maa B).

Kaavio 31: Muutospyyntö silloin, kun kumpikin on muuttanut pois alkuperävaltiosta ja asuu samassa valtiossa

811. Osapuolilla on kaksi vaihtoehtoa. Suoran pyynnön päätöksen muuttamisesta voi esittää velkoja tai velallinen sen valtion toimivaltaiselle viranomaiselle, jossa hän sillä hetkellä asuu. Asia pannaan silloin vireille maan B kansallisen lainsäädännön mukaisesti. Tällaiseen muutoshakemukseen ei sovelleta yleissopimusta.
812. Toinen vaihtoehto on, että joko velkoja tai velallinen palaa alkuperävaltioon ja esittää suoran muutospynnön toimivaltaiselle viranomaiselle, joka on alun perin tehnyt päätöksen. Jos valitaan tämä vaihtoehto, velkojan ja velallisen on oltava tietoisia siitä, että tällöin sovelletaan pelkästään alkuperävaltion kansallista lainsäädäntöä. Kyseinen lainsäädäntö ei välttämättä salli sitä, että muutos pantaisiin vireille valtiossa, jossa kumpikaan osapuoli ei asu ja johon kummallakaan ei ole mitään yhteyttä. Lisäksi edellisissä jaksoissa esitetyt huomautukset koskevat tarvetta saada muutettu päätös tunnustetuksi alkuperävaltiossa, ennen kuin se voidaan panna täytäntöön valtiossa, jossa velkoja ja velallinen asuvat nykyään.

E. Muutoshakemuksiin liittyvä hyvä käytäntö

813. Kuten edellä olevista esimerkeistä nähdään, useimmissa tapauksissa yleissopimuksen mukaisen olemassa olevan päätöksen muuttamista koskevan hakemuksen voi tehdä velkoja tai velallinen. Kun toimitaan yleissopimuksen mukaisesti, sekä velkojalla että velallisella on mahdollisuus saada keskusviranomaiselta apua hakemuksen tekemiseen. Silloin varmistetaan myös, että asia viedään asianmukaisesti pyynnön vastaanottavan valtion toimivaltaisen viranomaisen käsiteltäväksi. Se on usein myös paljon edullisempaa kuin matkustaminen toisen osapuolen asuinvaltioon esittämään suora muutospyyntö.
814. Kun velkoja tai velallinen aikoo esittää suoran pyynnön kotivaltionsa toimivaltaiselle viranomaiselle, velkojan tai velallisen olisi hyvän käytännön mukaisesti ensin selvitettävä, voiko muutosta ylipäätään tehdä, jos olemassa oleva päätös on tehty toisessa valtiossa. Muutosta hakevan velkojan tai velallisen olisi myös selvitettävä, mitä on tehtävä päätöksen muuttamisen jälkeen. Näin varmistetaan, että muutettu päätös voidaan tunnustaa, jos se on tarpeen täytäntöönpanon edistämiseksi tai rajoittamiseksi.
815. On tärkeää muistaa, että joissakin valtioissa yleissopimuksen prosessit, joissa edellytetään keskusviranomaisen tai toimivaltaisen viranomaisen auttavan velallista muutoksiin liittyen, tarkoittavat huomattavaa muutosta aiempiin käytäntöihin. Näissä valtioissa on ehkä totuttu ennemminkin auttamaan velkoja hakemusten tekemisessä ja pyyntöjen esittämisessä.
816. Tällaisissa tilanteissa virkailijan on tärkeää muistaa, että keskusviranomaisen tai toimivaltaisen viranomaisen virkailijan tehtävänä on auttaa hakijoita riippumatta siitä, onko hakija velkoja vai velallinen. Virkailijat hoitavat yleissopimuksen mukaisia keskusviranomaisen tai toimivaltaisen viranomaisen tehtäviä.
817. Velallisten auttaminen muutoshakemusten ja pyyntöjen laatimisessa hyödyttää loppujen lopuksi perhettä ja lapsia, koska näin varmistetaan, että elatusapupäätökset vastaavat velallisen kykyä tukea velkojaa ja lapsia ja että lapset ja perheet saavat elatusavun, johon heillä on oikeus.
818. Virkailijan on pidettävä mielessä, että auttaessaan hakijoita yleissopimuksen mukaisesti he tarjoavat yleissopimuksessa edellytetyjä palveluja eivätkä edusta kyseistä henkilöä tai toimi hänen asianajajanaan.¹⁶⁰

¹⁶⁰ Se ei kuitenkaan estä pyynnön vastaanottavan valtion keskusviranomaista vaatimasta hakijalta valtakirjaa, jos viranomainen toimii hakijan puolesta oikeudellisissa menettelyissä tai muiden viranomaisten menettelyissä tai jos valtuuksia tarvitaan edustajan nimeämiseen sitä varten (42 artikla).

III. Lisäaineistoa

A. *Asiaa koskevat yleissopimuksen artiklat*

10 artiklan 1 kohdan e ja f alakohta ja 10 artiklan 2 kohdan b ja c alakohta

11 artikla

12 artikla

18 artikla

22 artikla

B. *Asiaa koskevat käsikirjan kohdat*

Luku 2 – Termien selitykset

Luku 5 – Tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevien saapuvien hakemusten käsittely

Luku 12 – Muuttamista koskevat menettelyt – lähtevät ja saapuvat hakemukset

Luku 12

Muuttamista koskevat menettelyt – lähtevät ja saapuvat hakemukset

819. Tässä luvussa käsitellään menettelyjä, jotka koskevat elatusapupäätösten muuttamisesta tehtyjen lähtevien ja saapuvien hakemusten käsittelyä. Luvussa 11 on kuvattu yleisesti muutoshakemuksia ja selitetty yksityiskohtaisesti mahdolliset muutosvaihtoehdot tietyssä tilanteessa. Jos tarvitset lisätietoja muutoshakemuksista, lue ensin luku 11.
820. Tämän luvun osa I kattaa menettelyt, joita sovelletaan lähtevien muutoshakemusten käsittelyssä. Osa II kattaa menettelyt, joita sovelletaan saapuvien muutoshakemusten käsittelyssä. Luvun lopussa on luettelo lisäaineistosta ja asiaan kuuluvista lomakkeista sekä muutoshakemuksiin liittyviä tavallisimpia kysymyksiä.

Osa I

Lähteviä muutoshakemuksia koskevat menettelyt

I. Yleiskatsaus

A. Keskusviranomaisen tehtävä

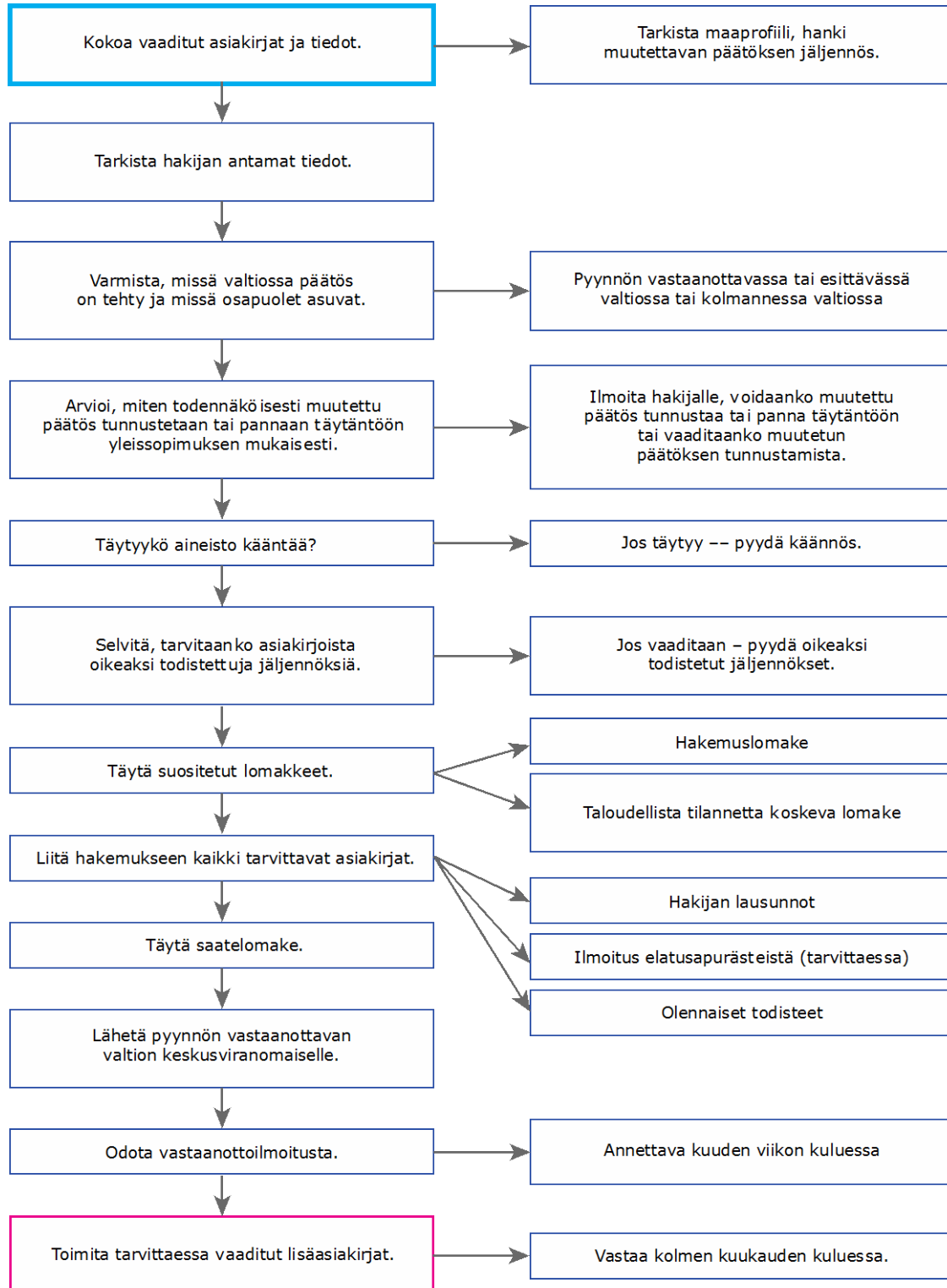
821. Luvussa 11 esitetyt esimerkit kuvaavat sitä, miten monet asiat vaikuttavat siihen, voidaanko tai pitäisikö muutoshakemus panna vireille yleissopimuksen mukaisesti. Tällä alueella kansainvälisiä elatusaputapauksia koskevat prosessit voivat olla hakijoiden kannalta melko hämmäntäviä. Siksi tässä käsikirjassa ehdotetaan, että sen pyynnön esittävän valtion keskusviranomaisen, jossa hakemus pannaan vireille, olisi hyvän käytännön mukaisesti arvioitava alustavasti, miten todennäköistä on, että muutettu päätös voidaan tunnustaa tai panna täytäntöön. Arvio auttaa hakijaa ja pyynnön vastaanottavaa valtiota varmistamaan, että ei käytetä aikaa ja voimavaroja hakemuksiin, joiden tuloksena saatavia päätöksiä ei ehkä voida tunnustaa tai panna täytäntöön.
822. Lisäksi pyynnön esittävän valtion keskusviranomainen voi selvittää, mitä tapahtuu muutetun päätöksen tekemisen jälkeen, ja varmistaa siten, että hakija on valmis mahdollisesti tarvittaviin lisätoimiin, kuten tunnustamiseen.
823. On syytä muistaa, että jos sekä pyynnön esittävä että pyynnön vastaanottava valtio ei ole laajentanut yleissopimuksen II ja III luvun soveltamisalaa koskemaan puolison elatusapua (ks. luku 3), hakija ei voi pyytää keskusviranomaisesta välittämään pelkästään puolison elatusapua koskevaa hakemusta päätöksen muuttamiseksi. Hakijan on esitettävä päätöksen muuttamisesta suora pyyntö pyynnön vastaanottavan valtion toimivaltaiselle viranomaiselle.

B. Menettely – vuokaavio

824. Pyynnön esittävän valtion keskusviranomainen on vastuussa asiakirjojen ja tietojen yhdistämisestä hakemuslomake mukaan lukien sekä hakemuspaketin lähettämisestä pyynnön vastaanottavalle valtiolle. Siihen, mikä on paketin sisältö ja siihen liitettävä aineisto, vaikuttavat 11 artiklan määräykset, pyynnön vastaanottavan valtion maaprofiilin mukaiset vaatimukset ja muutoksen perustelun tueksi tarvittava näyttö.
825. Seuraavalla sivulla olevassa vuokaaviossa on esitetty lähtevän muutoshakemuksen laatimisen vaiheet.

*Haluatko yhteenvedon lähteviin ja saapuviin hakemuksiin liittyvistä menettelyistä? Osan I lopussa on lähteviä hakemuksia koskeva ja osan II lopussa saapuvia hakemuksia koskeva **tarkistuslista**.*

ELATUSAPUPÄÄTÖKSEN MUUTTAMISTA KOSKEVIEN LÄHTEVIEN HAKEMUSTEN VALMISTELU

Kaavio 32: Menettelyt muutoshakemuksen täyttämiseksi ja toimittamiseksi

C. Kuvatut menettelyt

Seuraavissa kappaleissa selostetaan kaaviossa 32 olevan kaavion eri vaiheet.

1. Kokoa tarvittavat asiakirjat

826. Tarvitset jäljennöksen sen valtion maaprofiilista, jolle asiakirjat lähetetään, jäljennöksen muutettavasta elatusapupäätöksestä ja hakijan hakemuslomakkeen.

2. Tarkista hakijan antamat tiedot

827. Hakija voi täyttää hakemuslomakkeen tai jonkin muun lomakkeen, jossa on riittävät tiedot niin, että keskusviranomainen voi niiden perusteella täyttää hakemuslomakkeen. Tämä vaihtelee valtioittain. Voi olla tärkeää, että pyynnön vastaanottavasta valtiosta voidaan ottaa yhteyttä hakijaan hakemusprosessin aikana. Siksi on varmistettava, että lomakkeessa on tätä varten riittävät yhteystiedot.
828. On myös muistettava, että yleissopimuksessa määritetään tarkasti, missä tietyissä tilanteissa yleissopimuksen soveltamiseksi kerättyjä tai toimitettuja tietoja voidaan luovuttaa tai vahvistaa. Tietoja ei saa luovuttaa tai vahvistaa, jos se voisi vaarantaa henkilön terveyden, turvallisuuden tai vapauden (40 artiklan 1 kohta). Henkilö voi olla lapsi, hakija, vastaaja tai kuka tahansa muu henkilö. Yleissopimuksessa ei rajoiteta kiellon soveltamista tässä suhteessa. Suositeltava käytäntö tällaisissa tapauksissa on käyttää pyynnön vastaanottavan valtion keskusviranomaisen tai toimivaltaisen viranomaisen osoitetta niin, että velkojan osoite on kyseisen osoitteen c/o-osoite (ks. luku 3).

3. Varmista, missä päätös on tehty ja missä osapuolet asuvat

829. Velallisen hakemuksen osalta päätöksen tekopaikka (alkuperävaltio) ja se, onko velkojalla asuinpaikka siinä valtiossa, voivat määrätä, voidaanko hakemuksen tuloksena tehtävä muutospäätös tunnustaa tai panna täytäntöön.

4. Selvitä, onko muutettu päätös tunnustettava tai pantava täytäntöön

830. Jos muutettu päätös on sen tekemisen jälkeen tunnustettava tai jos hakija haluaa pyynnön vastaanottavan valtion panevan muutetun päätöksen täytäntöön, varmista, että hakija on tietoinen tämän vaiheen tarpeellisuudesta ja että pyynnön vastaanottavalle valtiolle toimitetaan pyyntöä vastaava aineisto.
831. Jos esimerkiksi pyynnön vastaanottavassa valtiossa tehty muutettu päätös on tunnustettava pyynnön esittävässä valtiossa (sinun valtiossasi) sen tekemisen jälkeen ja tätä vaihetta varten tarvitaan päätöksen oikeaksi todistettu jäljennös, on hyvän käytännön mukaista pyytää pyynnön vastaanottavalta keskusviranomaiselta oikeaksi todistettu jäljennös päätöksestä käsittelyn edistymistä koskevan ilmoituksen mukana, kun muutoshakemuksen käsittely on saatu päätökseen.
832. Lisäksi kannattaa ehkä kertoa hakijalle muistakin vaihtoehtoista, kuten mahdollisuudesta saattaa hakemus kumman tahansa sopimusvaltion toimivaltaisen viranomaisen käsiteltäväksi, jos tämä vaihtoehto auttaisi päätöksen mahdollisessa tunnustamisessa. Luvussa 11 kerrotaan tarkemmin käytettävissä olevista vaihtoehtoista. Jos hakija on velallinen, on hyvä varmistaa, onko hän tietoinen siitä, että hänellä ei ole oikeutta maksuttomaan oikeusapuun hakemuksen laatimisessa. Tätä käsitellään jäljempänä tässä luvussa.

5. Täytyykö aineisto kääntää?

833. Tarkista asia maaprofiilista. Päätös ja alkuperäinen päätös on ehkä käännettävä pyynnön vastaanottava valtion¹⁶¹ viralliselle kielelle, jollekin muulle kielelle, englanniksi tai ranskaksi. Jos käännöstä vaaditaan, varmista, voidaanko toimittaa päätöksen tiivistelmä tai ote siitä (ks. luvun 3 osan 2 selitys – Kaikkia hakemuksia koskevia asioita). Tämä saattaa pienentää käännöskuluja ja helpottaa kääntämistä.

6. Selvitä, tarvitaanko asiakirjoista oikeaksi todistettuja jäljennöksiä

834. Tarkista asia maaprofiilista. Siitä ilmenee, vaatiiko pyynnön vastaanottava valtio joistakin asiakirjoista oikeaksi todistettuja jäljennöksiä. Jos vaatii, jäljennöstä on pyydettävä asianomaiselta oman maan viranomaiselta tai pyydettävä hakijaa hankkimaan vaaditut jäljennökset.

7. Täytä muuttamista koskeva hakemus

835. Seuraavassa jaksossa on tarkemmat tiedot suositetun lomakkeen täyttämisestä.

8. Liitä hakemukseen kaikki tarvittavat asiakirjat

836. Tämän luvun seuraavassa jaksossa kuvaillaan tarkemmin kaikkia muita vaadittavia asiakirjoja ja niiden täyttämistä.

9. Täytä saatelomake

837. Tämä on ainoa muutoshakemuksen pakollinen lomake. Siinä on oltava keskusviranomaisen valtuutetun edustajan nimi, ja se on lähetettävä muun aineiston mukana. Lomaketta ei allekirjoiteta.

838. Luvussa 15 annetaan ohjeita lomakkeen täyttämiseen.

10. Lähetä hakemus pyynnön vastaanottavan valtion keskusviranomaiselle

839. Useimmiten asiakirjat lähetetään pyynnön vastaanottavan valtion keskusviranomaiselle tavallisessa postissa. Käytä maaprofiilissa ilmoitettua osoitetta. Joissakin valtioissa asiakirjojen lähettäminen sähköisessä muodossa on sallittua. Tarkista pyynnön vastaanottavan valtion maaprofiilista, onko se mahdollista.

11. Odotavahvistusta pyynnön vastaanottamisesta

840. Pynnön vastaanottavan valtion keskusviranomaisen on ilmoitettava vastaanottamisesta kuuden viikon kuluessa. Keskusviranomaisen on annettava ilmoitus pakollisella vastaanottotodistuksella. Vastaanottoilmoituksen yhteydessä pyynnön vastaanottanut keskusviranomaisen ilmoittaa myös, mihin myöhemmät jatkotoimia koskevat kyselyt osoitetaan, ja antaa asiaa pyynnön vastaanottaneessa valtiossa käsittelevän henkilön tai yksikön yhteystiedot.

¹⁶¹ Tai kyseisen valtion tietyn osan, kuten maakunnan tai territorion (44 artikla).

12. Toimita tarvittaessa vaaditut lisäasiakirjat

841. Vastaanottotodistuksessa voidaan pyytää muiden asiakirjojen tai lisätietojen toimittamista. Tiedot on toimitettava mahdollisimman pian mutta kuitenkin kolmen kuukauden kuluessa. Jos on aihetta epäillä, että tietojen toimittamiseen menee yli kolme kuukautta, asiasta on ilmoitettava toisen valtion keskusviranomaiselle, sillä se voi lopettaa asian käsittelyn kolmen kuukauden jälkeen, jos se ei saa minkäänlaista vastausta.

Hyvä käytäntö: Jos pyydettyjen tietojen tai asiakirjojen hankkiminen on vaikeaa, asiasta on hyvä ilmoittaa toiselle keskusviranomaiselle. Muuten se voi lopettaa asian käsittelyn, jos se ei ole saanut minkäänlaista vastausta kolmen kuukauden kuluessa.

II. Tarvittavien asiakirjojen kokoaminen

A. Yleistä

842. Yleissopimuksessa määrätään, mikä on muutoshakemuksen vaadittu sisältö (ks. 11 ja 12 artikla).
843. Käsikirjan tässä jaksossa selitetään, mitä hakemuspaketin tulee sisältää ja miten päätöksen muuttamista koskevaan hakemukseen kuuluvat asiakirjat kuuluu koota ja täyttää. Seuraavassa taulukossa luetellaan yleiset asiakirjat. Huomaa, että vain hakemuslomake ja saatelomake ovat pakollisia. Muut lomakkeet liitetään yleensä myös mukaan, koska hakijan on perusteltava muutoksen syyt. Lisäksi on hyödyllistä liittää mukaan jäljennös päätöksestä, johon muutosta haetaan, erityisesti tilanteissa, joissa päätöstä ei ole tehnyt pyynnön vastaanottava valtio eikä sitä ole tunnustettu kyseisessä valtiossa.

✓	Hakemuslomake
✓	Saatelomake (Transmittal Form)
✓	Taloudellista tilannetta koskeva lomake (Financial Circumstances Form) (jos muutettu päätös on pantava täytäntöön)
Tarvittaessa	Päätöksen koko teksti tai tiivistelmä
Tarvittaessa	Todisteet olosuhteiden muuttumisesta
Tarvittaessa	Hakemusta tukevat kirjalliset lausunnot
Tarvittaessa	Asiakirjojen käännökset ja/tai oikeaksi todistetut jäljennökset

Kaavio 33: Muutoshakemusta varten tarvittavat asiakirjat

844. Jos hakemuksen panee vireille velallinen ja velkojalla on edelleen asuinpaikka alkuperävaltiossa, velallisen on tarvittaessa liitettävä hakemukseen myös
- osapuolten välinen kirjallinen sopimus, joka koskee elatusavun (muun kuin lapsen elatusavun) muuttamista ja osoittaa, että hakemus voidaan tehdä pyynnön vastaanottavassa valtiossa

- asiakirjat, jotka osoittavat, että asia voidaan käsitellä pyynnön vastaanottavassa valtiossa, koska alkuperävaltio ei voi käyttää tai kieltäytyy käyttämästä toimivaltaansa päätöksen muuttamiseksi.

845. Näitä asiakirjoja voidaan vaatia sen varmistamiseksi, että muutos on sallittu 18 artiklan mukaisissa poikkeustapauksissa.

B. Hakemuslomakkeen täyttäminen (päätöksen muuttaminen)

846. Suositettua hakemuslomaketta (päätöksen muuttamista koskeva pyyntö, "Application for Modification of a Decision") on käytettävä. Lomakkeen avulla voidaan varmistaa, että kaikissa hakemuksissa on tarvittavat tiedot. Koska muutoshakemuksen perustelut voivat olla kussakin tapauksessa erilaiset, tapauksessa saatetaan tarvita muita asiakirjoja, kuten todistusta tuloista tai lapsen koulunkäynnistä.

847. Sekä velkojat että velalliset käyttävät samaa lomaketta (päätöksen muuttamista koskeva pyyntö, "Application for Modification of a Decision").

848. Luvussa 15 annetaan ohjeita suositetun hakemuslomakkeen täyttämiseen.

C. Täydentävien asiakirjojen täyttäminen

1. Taloudellista tilannetta koskeva lomake

849. Monissa valtioissa velallisen maksettavaksi määrätyn elatusavun määrään vaikuttaa vanhempien taloudellinen tilanne. Taloudellista tilannetta koskevan lomakkeen (Financial Circumstances Form) avulla tiedot siitä voidaan esittää toimivaltaiselle viranomaiselle, joka voi muuttaa päätöstä niiden perusteella.

850. Lomakkeessa annetaan myös lisätietoja, joiden avulla voidaan selvittää vastaajan olinpaikka, jotta hänelle voidaan ilmoittaa hakemuksesta. Näistä tiedoista on myös hyötyä muutetun päätöksen täytäntöönpanossa, jos sitä pyydetään.

851. Luvussa 15 annetaan ohjeita lomakkeen täyttämiseen.

2. Päätöksen koko teksti

852. Jäljempänä lueteltuja poikkeuksia lukuun ottamatta hakemukseen on liitettävä myös jäljennös koko elatusapäätöksestä.

853. Vaikka päätösten oikeaksi todistetuista jäljennöksistä esitettäviä pyyntöjä koskevia yleissopimuksen määräyksiä (25 artiklan 3 kohta) on sovellettava vain tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskeviin hakemuksiin, samaa lähestymistapaa olisi hyvän käytännön mukaisesti sovellettava myös muutoshakemuksiin. Joissakin tapauksissa pyynnön vastaanottavalla valtiolla ei välttämättä ole vielä jäljennöstä muutettavasta päätöksestä ja sitä saatetaan vaatia osana muutosprosessia. Päätöksen tavallinen jäljennös alkuperäisen päätöksen tehneeltä oikeus- tai hallintoviranomaiselta riittää useimmissa tapauksissa.

a) Valtio on ilmoittanut hyväksyvänsä tiivistelmän tai otteen

854. Valtio voi ilmoittaa, että se hyväksyy päätöksen koko tekstin sijasta tiivistelmän tai otteen päätöksestä. Joissakin tapauksissa elatusapua koskevat säännökset ovat vain pieni osa koko päätöstä. Valtio ei välttämättä halua maksaa koko tekstin käännettämisestä, jos siitä tarvitaan vain elatusapua koskevia säännöksiä. Pyynnön vastaanottavan valtion maaprofiilista selviää, hyväksyykö valtio tiivistelmän tai otteen tekstistä.
855. Jos se hyväksyy otteen, sen toimittamisessa on käytettävä suositettua lomaketta (päätöksen tiivistelmälomake, "Abstract of a Decision").

b) Vaaditaanko päätöksen oikeaksi todistettu jäljennös?

856. Kaikissa tapauksissa asia on tarkistettava maaprofiilista, koska siinä saatetaan ilmoittaa, että kaikkia hakemuksia varten vaaditaan aina päätöksen oikeaksi todistettu jäljennös. Jos oikeaksi todistettua jäljennöstä ei vaadita, tavallinen jäljennös riittää. Pynnön vastaanottava valtio saattaa myöhemmin ilmoittaa haluavansa päätöksestä toimivaltaisen viranomaisen oikeaksi todistaman jäljennöksen joltain tiettyä tapausta varten.

3. Oikeusapu

857. Jos muutoshakemuksen tekee velkoja, hänellä on oikeus maksuttomaan oikeusapuun pyynnön vastaanottavassa valtiossa (mikäli sitä tarvitaan siksi, että yksinkertaistettuja menettelyjä ei ole käytettävissä), jos hakemus koskee lapsen elatusapua eikä se ole selvästi perusteeton.¹⁶²
858. Jos velkojan hakemus ei koske lapsen elatusapua, maksutonta oikeusapua ei tarjota muutoshakemuksen tekemiseen automaattisesti pyynnön vastaanottavassa valtiossa. Velkojan on mahdollisesti täytettävä varallisuuden tai **hakemuksen sisällön arvioinnin** vaatimukset, ennen kuin hän voi saada oikeusapua. Jos **arvioidaan varallisuutta**, taloudellista tilannetta koskevan lomakkeen tiedoista on hyötyä, koska siinä vahvistetaan hakijan oikeus oikeusapuun pyynnön esittävässä valtiossa tai alkuperävaltiossa.
- Varallisuuden arvioinnissa**
tarkastellaan yleisesti hakijan tuloja ja omaisuutta tai hänen varallisuuttaan koskevia muita tietoja, jotka vaikuttavat hänen kykynsä maksaa oikeusavusta.
- Hakemuksen sisällön arvioinnissa**
tarkastellaan yleisesti hakemuksen aiheellisuutta tai menestymismahdollisuuksia ja pohditaan esimerkiksi hakemuksen oikeusperustaa ja sitä, johtavatko asiaan liittyvät tosiseikat todennäköisesti myönteiseen lopputulokseen.
859. Jos yksinkertaistettuja menettelyjä ei ole käytettävissä ja velallinen pyytää oikeusapua, hänellä ei ole automaattisesti oikeutta maksuttomaan oikeusapuun, vaikka hakemus koskisi lapsen elatusapua.¹⁶³ Joissakin valtioissa maksutonta oikeusapua annetaan vain, jos velallinen täyttää sekä varallisuuden arvioinnin että hakemuksen sisällön arvioinnin vaatimukset. Pynnön vastaanottavan valtion maaprofiilissa on tieto velallisten käytettävissä olevan oikeusavun laajuudesta ja ehdoista pyynnön vastaanottavassa valtiossa. Taloudellista tilannetta koskevassa lomakkeessa olevat tiedot auttavat pyynnön vastaanottavaa valtiota selvittämään, onko velallinen oikeutettu oikeusapuun.

¹⁶² Myös valtio voi selvittää lapsen varallisuuden. Ks. oikeusapua koskevat selitykset luvussa 3.

¹⁶³ Ks. yleissopimuksen selitysmuistio, 266 kohta.

860. Koska velalliselle muutoshakemuksen tekemistä varten tarjottava maksuton oikeusapu on monissa valtioissa harvinaista, hakijan ollessa velallinen kannattaa tarkistaa maaprofiilista ja ilmoittaa velalliselle, tarvitaanko oikeusapua ja onko hän todennäköisesti oikeutettu siihen pyynnön vastaanottavassa valtiossa.

4. Muut asiakirjat

861. Muita tietoja, joita hakemukseen voi liittää, ovat todistukset muuttuneista olosuhteista ja muutoshakemusta tukevat kirjalliset lausunnot. Näille tiedoille ei ole suositettuja lomakkeita, ja se, mikä on hyödyllistä tai tarpeellista, riippuu tapauksen tilanteesta ja seikoista, joiden perusteella muutosta haetaan. Nämä tiedot voidaan kuitenkin lisätä taloudellista tilannetta koskevaan lomakkeeseen.
862. Lisäksi jos alustava arviointi on osoittanut, että pyynnön vastaanottavan valtion tekemä muutettu päätös on tunnustettava sinun valtiossasi, sisällytä hakemukseen pyyntö päätöksen oikeaksi todistetusta jäljennöksestä (jos valtiosi vaatii sitä) sekä tarvittaessa asiakirja, josta käy ilmi, että päätös on täytäntöönpanokelpoinen (Statement of Enforceability), ja asiakirja, josta käy ilmi, että vastaajalle on ilmoitettu asianmukaisesti menettelystä (Statement of Proper Notice). Jos olet epävarma, mitä asiakirjoja hakemukseen tarvitaan, katso tiedot käsikirjan luvuista 4 ja 5.

5. Täytä saatelomake

863. Saatelomake (Transmittal Form) auttaa sopimusvaltioita lähettämään hakemuksia toisilleen vakioidulla ja yhdenmukaisella tavalla. Siinä vahvistetaan, että asiakirjapaketissa on vaaditut asiakirjat ja tiedot. Lisäksi siinä kerrotaan pyynnön vastaanottavalle keskusviranomaiselle, mitä muutosta haetaan.
864. Saatelomake on pakollinen. Saatelomake on liitettävä kaikkiin yleissopimuksen nojalla tehtäviin hakemuksiin.
865. Luvussa 15 annetaan ohjeita lomakkeen täyttämiseen.

III. Tarkistuslista – muutosta koskevat lähtevät hakemukset

	Menettely	Käsikirjan kohta
1	Tarkista hakijan toimittamat asiakirjat.	I.C.2
2	Selvitä, onko muutettu päätös tunnustettava.	I.C.4
3	Selvitä, mitä asiakirjoja tarvitaan.	I.C.5 ja I.C.6
4	Täytä asiakirjat.	II.C ja luku 15
5	Lähetä hakemus pyynnön vastaanottavan valtion keskusviranomaiselle.	I.C.10

Osa II

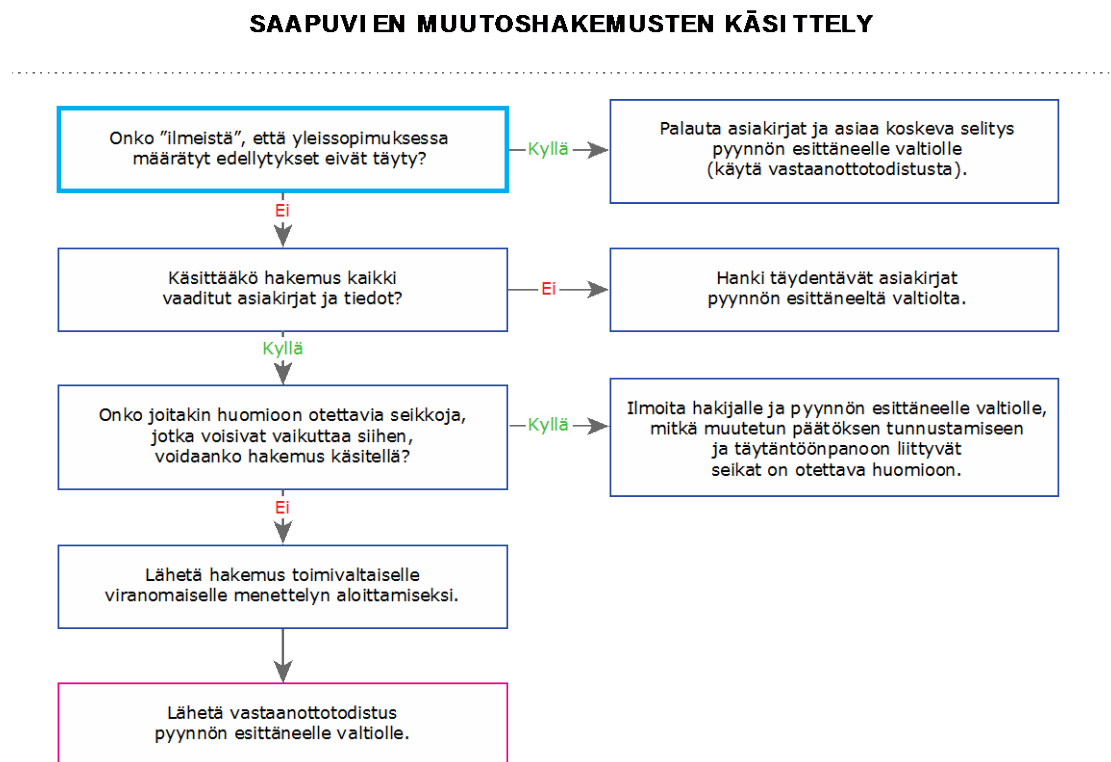
Saapuvia muutoshakemuksia koskevat menettelyt

I. Yleiskatsaus

866. Tässä osassa käsitellään menettelyjä, joita käytetään pyynnön vastaanottavassa valtiossa silloin, kun vastaanotetaan muutosta koskeva hakemus.
867. Jos muutoshakemukset eivät ole yleisesti ottaen tuttuja, kannattaa lukea luku 11 muutoshakemusten perusteiden ymmärtämiseksi.

II. Menettelyt

868. Saapuvien hakemusten käsittely silloin, kun päätökseen haetaan muutosta, on melko suoraviivaista. Menettelyn vaiheet on esitetty seuraavassa kaaviossa.

Kaavio 34: Yleiskuva saapuvan muutoshakemuksen käsittelyvaiheista

1. Onko ”ilmeistä”, että yleissopimuksessa määrätyt edellytykset eivät täyty?

869. Yleissopimuksen mukaan keskusviranomaisen voi kieltäytyä hakemuksen käsittelystä, jos sen mielestä on ”ilmeistä”, että yleissopimuksessa määrätyt edellytykset eivät täyty (ks. 12 artiklan 8 kohta). Tämän poikkeuksen soveltamisala on hyvin rajallinen, ja sitä voitaisiin soveltaa esimerkiksi silloin, kun hakemus ei koske elatusapua.¹⁶⁴
870. Jos hakemus hylätään tämän perusteella, siitä on ilmoitettava viipymättä pyynnön esittäneelle valtiolle ja perusteltava hakemuksen epääminen.

2. Käsittääkö hakemus kaikki vaaditut asiakirjat ja tiedot?

871. Yleissopimuksen mukaan pakollisia ovat vain saatelomake ja hakemus (suositettua päätöksen muuttamista koskevaa hakemusta ”Application for Modification of a Decision” voidaan käyttää), mutta useimmissa tapauksissa tarvitaan muita asiakirjoja muutoksen perustelemiseksi. Useimmissa tapauksissa hakemuspaketti sisältää seuraavat asiakirjat:
- suositettu muutoshakemuslomake
 - elatusapupäätöksen jäljennös – oikeaksi todistettuna vain, jos pyynnön vastaanottava valtio vaatii sitä (ks. maaprofiili)
 - velallisen taloudellista tilannetta koskeva lomake
 - tarvittavat tiedot vastapuolen olinpaikan selvittämiseksi pyynnön vastaanottavassa valtiossa
 - velkojan taloudellista tilannetta koskeva lomake
 - muutoshakemuksen tueksi tarvittavat täydentävät asiakirjat
 - pyynnön vastaanottavan valtion vaatimat täydentävät asiakirjat (ks. maaprofiili).
872. Jos jotakin edellä olevista asiakirjoista vaaditaan mutta sitä ei ole mukana pyynnön esittävän valtion lähettämässä hakemuspaketissa, hakemusta ei pidä hylätä. Sen sijaan asiakirjoja pitäisi pyytää toiselta valtiolta. Tämän pyynnön voi esittää vastaanottotodistuksessa.

3. Onko jotakin huomioon otettavia seikkoja?

873. Keskusviranomaisen on tarkistettava asiakirjat ja varmistettava, onko asian käsittelylle pyynnön vastaanottavassa valtiossa esteitä ja onko mahdollista, että jokin seikka estää muutetun päätöksen tunnustamisen tai täytäntöönpanon. Tämä on erityisen tärkeää, kun on kyse velallisen hakemuksesta. Kuten luvussa 11 todetaan, joissakin tapauksissa rajoitetaan sitä, missä tilanteissa velallinen voi yleissopimuksen mukaan panna päätöksen muuttamista koskevan hakemuksen vireille toisessa valtiossa.
874. Pynnön vastaanottavan valtion keskusviranomaisen on kuitenkin muistettava, että vastaava arviointi on mahdollisesti tehty jo pyynnön esittävässä valtiossa ennen aineiston lähettämistä. Pynnön esittävän valtion keskusviranomaisen on silloin harkinnut, onko sen mahdollista tunnustaa hakemuksen tuloksena saatava muutettu päätös.

¹⁶⁴ Ks. yleissopimuksen selitysmuistio, 344 kohta.

875. Joissakin valtioissa kansallinen lainsäädäntö ei salli lapsen elatusavun rästien pienentämistä tai peruuttamista. Jos hakemuksessa pyydetään vain lapsen elatusavun rästien peruuttamista eikä kotimainen lainsäädäntö¹⁶⁵ salli rästien peruuttamista, siitä on ilmoitettava pyynnön esittävän valtion keskusviranomaiselle.

4. Muutoshakemuksen käsittely

876. Kun on arvioitu, että hakemus voidaan ottaa käsiteltäväksi yleissopimuksen mukaisesti, asiakirjat voidaan lähettää toimivaltaiselle viranomaiselle menettelyjen käynnistämiseksi. Joissakin valtioissa keskusviranomainen on asiassa toimivaltainen viranomainen.

5. Vastaanottoilmoitus

877. Pynnön vastaanottaneen keskusviranomaisen on ilmoitettava kaikista saapuvista hakemuksista kuuden viikon kuluessa vastaanottopäivästä ja annettava hakemuksen käsittelyvaihetta tai jatkotoimia koskeva ilmoitus kolmen kuukauden kuluessa vastaanottotodistuksesta. Ensimmäisen vastaanoton yhteydessä on käytettävä pakollista vastaanottotodistusta. Sen jälkeen tähän tarkoitukseen voidaan käyttää asian käsittelyn edistymistä koskevaa ilmoituslomaketta.

6. Päätöksen tekemisen jälkeen

878. Jos päätöstä muutetaan, pyynnön vastaanottaneen valtion keskusviranomainen lähettää muutetusta päätöksestä jäljennöksen pyynnön esittäneelle keskusviranomaiselle.
879. Joissakin tapauksissa muutettu päätös on tunnustettava pyynnön esittäneessä valtiossa, ennen kuin se voidaan panna täytäntöön kyseisessä valtiossa. Näissä tapauksissa voi olla, että pyynnön vastaanottaneen valtion on muutetun päätöksen alkuperävaltiona autettava hankkimaan tarvittavat asiakirjat (asiakirja, josta käy ilmi, että päätös on täytäntöönpanokelpoinen, eli "Statement of Enforceability", asiakirja, josta käy ilmi, että vastaajalle on ilmoitettu asianmukaisesti menettelystä, eli "Statement of Proper Notice" ja päätöksen oikeaksi todistetut jäljennökset) tunnustamisprosessin tueksi. Jos tähän liittyy erityisiä vaatimuksia, siitä ilmoitetaan asiakirjoissa, jotka on saatu päätöksen muuttamista koskevan hakemuksen mukana tai pyynnön esittävän valtion jatkotoimia koskevan viestinnän yhteydessä. Hakijalla saattaa olla vaihtoehtona myös tunnustamista koskevan suoran pyynnön esittäminen toimivaltaiselle viranomaiselle.

¹⁶⁵ Joissakin valtioissa tähän lainsäädäntöön sisältyy Haagin pöytäkirja elatusvelvoitteisiin sovellettavasta laista.

III. Tarkistuslista – muutosta koskevat saapuvat hakemukset

	Menettely	Käsikirjan kohta
1	Onko ”ilmeistä”, että yleissopimuksessa määrätty edellytykset eivät täyty?	Osa 2, II.1
2	Käsittääkö hakemus kaikki vaaditut asiakirjat?	Osa 2, II.2
3	Selvitä, onko kummankaan valtion kansallisessa lainsäädännössä esteitä muutoshakemuksen tekemiselle.	Osa 2, II.3
4	Käsittele hakemus.	Osa 2, II.4
5	Ilmoita tuloksesta hakemusmenettelyn käynnistäneelle valtiolle.	Osa 2, II.6

Osa III

Sekä saapuvia että lähteviä muutoshakemuksia koskevat asiat

I. Lisäaineistoa

A. ***Kaikkia muutoshakemuksia tai -pyyntöjä koskevia käytännön neuvoja***

- Keskusviranomaisen valtuutetun edustajan on täytettävä saatelomake. Hakija tai keskusviranomaisen edustaja voi täyttää suositetun hakemuslomakkeen.
- Valtioita kannustetaan käyttämään suositettuja lomakkeita. Ne on laadittu niin, että niissä on kaikki tarvittavat tiedot. Vain saatelomakkeen käyttö on pakollista.
- Lähetettävien asiakirjojen ei tarvitse olla alkuperäisiä kappaleita.
- Koska jotkin muutokset pannaan vireille esittämällä suora pyyntö toimivaltaiselle viranomaiselle, on tärkeää varmistaa, että muutoksesta ilmoitetaan keskusviranomaiselle, jolla asia on avoinna. Näin varmistetaan, että kummankin sopimusvaltion tiedot ovat ajan tasalla.
- Joidenkin valtioiden kansallisessa lainsäädännössä¹⁶⁶ on tärkeitä rajoituksia elatusapurästien peruuttamiselle. Niitä käsitellään tässä luvussa. Jos hakemus tai pyyntö koskee elatusapurästien peruuttamista, on luettava tämä luku ja kummankin valtion maaprofiilit.
- Päätökseen siitä, pannaanko vireille muutoshakemus vai esitetäänkö suora pyyntö jommankumman osapuolena olevan valtion toimivaltaiselle viranomaiselle, vaikuttavat monet asiat. Hakijoita olisi kannustettava hankkimaan oikeudellista neuvontaa tässä asiassa.

¹⁶⁶ Joissakin valtioissa tähän lainsäädäntöön sisältyy Haagin pöytäkirja elatusvelvoitteisiin sovellettavasta laista.

- Muutosta ei aina tarvita, jos elatusapupäätöksen täytäntöönpano on kesken tai osapuolten olosuhteet ovat muuttuneet. Kansallisessa lainsäädännössä saattaa olla täytäntöönpanon tilapäisen lykkäämisen kaltaisia keinoja tai vaihtoehtoja muutokselle, kuten hallinnollinen uudelleen laskeminen tai päätöksen uudelleen arvioiminen.

B. Asiaa koskevat lomakkeet

Saatelomake (Transmittal Form)

Päätöksen muuttamista koskeva hakemus (Modification of a Decision)

Salassa pidettäviä tietoja koskeva lomake (Restricted Information Form)

Taloudellista tilannetta koskeva lomake (Financial Circumstances Form)

Päätöksen tiivistelmä

Vastaanottotodistus (Acknowledgement Form)

C. Asiaa koskevat yleissopimuksen artiklat

10 artiklan 1 kohdan e ja f alakohta ja 10 artiklan 2 kohdan a, b ja c alakohta

11 artikla

12 artikla

15 artikla

17 artikla

18 artikla

20 artikla

22 artikla

D. Asiaa koskevat käsikirjan kohdat

Luvun 1 jakson I kohdan A alakohta 4 – Päätöksen muuttamista koskeva hakemus

Luvun 3 osan 2 jakso III – Todellinen mahdollisuus päästä menettelyjen piiriin ja oikeusapu

Luvut 4 ja 5 – Lähtevät ja saapuvat tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevat hakemukset

II. Usein kysyttyä

Velallista vaaditaan maksamaan elatusapua toisessa valtiossa tehdyn päätöksen mukaan. Yksi lapsista asuu nyt velallisen kanssa. Voiko velallinen hakea päätökseen muutosta?

880. Useimmissa tapauksissa voi. Velallisen on tehtävä 10 artiklan 2 kohdan b tai c alakohdan mukainen hakemus ja toimitettava se keskusviranomaiselle. Velallisen asuinvaltion keskusviranomaisen lähettää sen päätöksen tehneeseen valtioon, jos velkojalla on siellä edelleen asuinpaikka, tai valtioon, jossa velkoja asuu nyt. Joissakin tilanteissa velallinen voi esittää suoran pyynnön asuinvaltionsa toimivaltaiselle viranomaiselle. Pynnön vastaanottavan valtion lainsäädäntö määrää, voiko päätöstä muuttaa.

Mitä velkojan tai velallisen on tehtävä elatusapupäätöksen muuttamisen jälkeen, jotta muutettu päätös pantaisiin täytäntöön?

881. Seuraaviin vaiheisiin sovelletaan kansallista lainsäädäntöä sen mukaan, missä osapuolet asuvat ja onko muutetun päätöksen tehnyt sopimusvaltio, jossa se on tarkoitus panna täytäntöön. Jos on, ei tarvitse tehdä mitään, koska valtio panee oman päätöksensä täytäntöön.

882. Jos muutettu päätös on tehty eri sopimusvaltiossa kuin siinä, jossa se on tarkoitus panna täytäntöön, se on ennen täytäntöönpanoa mahdollisesti ensin tunnustettava. Tunnustamista voidaan vaatia joko valtiossa, jossa velallinen asuu, tai valtiossa, jossa hänellä on omaisuutta.

883. Joissakin valtiossa ei vaadita muutetun päätöksen tunnustamista, koska muutetun päätöksen katsotaan olevan jatkoa alkuperäiselle päätökselle. Silloin edellytetään, että alkuperäinen päätös on tunnustettu kyseisessä valtiossa. Joissakin sopimusvaltioissa on tehtävä hakemus muutetun päätöksen tunnustamiseksi yleissopimuksen tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevien määräysten mukaisesti. Tunnustamista koskeva suora pyyntö toimivaltaiselle viranomaiselle on myös mahdollinen.

884. Yleissopimuksessa ei käsitellä erikseen tätä asiaa.

Milloin elatusapupäätöstä voidaan muuttaa? Mitä näyttöä hakijan on annettava?

885. Hakemuksen käsittelypaikan (pyynnön vastaanottavan valtion) lainsäädäntö määrää, voiko päätöstä muuttaa. Useimmissa sopimusvaltioissa hakijan on osoitettava, että velkojan, velallisen tai lasten tilanne on muuttunut päätöksen tekemisen jälkeen.

Voiko maksamattomia elatusapurästejä alentaa tai peruuttaa yleissopimuksen mukaisella hakemuksella?

886. Se riippuu täysin kansallisesta lainsäädännöstä, eikä siitä määrätä yleissopimuksella. Pynnön vastaanottavan valtion maaprofiilissa on tieto siitä, salliiiko se elatusapurästien peruuttamisen tai alentamisen. Hakemuksen hyväksymiseen vaikuttaa se, salliiiko pyynnön vastaanottavan valtion lainsäädäntö elatusapurästien peruuttamisen tai alentamisen. Joissakin valtioissa lapsen elatusapua koskevia rästejä ei voi peruuttaa.

Mitä tapahtuu, jos saadaan muutettu päätös mutta sitä ei voida tunnustaa yleissopimuksen mukaisesti?

887. Tunnustamisprosessin tarkoituksena on, että päätökset pannaan täytäntöön samoin perustein kuin kyseisen valtion kansallisen lainsäädännön mukaan tehty päätös. Siksi yleissopimuksen mukaan päätöstä, jota ei voida tunnustaa jossakin valtiossa, ei voida panna täytäntöön kyseisessä valtiossa. Useimmiten hakijan on tällaisessa tilanteessa selvitettävä, millä perusteella tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta on kieltäydytty, ja pantava muutoshakemus vireille eri valtiossa (esim. alkuperävaltiossa) tai tehtävä hakemus uuden päätöksen saamiseksi. Näin hän voi saada päätöksen, joka voidaan tunnustaa ja panna täytäntöön yleissopimuksen mukaisesti.

Velkojan elatusapupäätöksessä määrätty elatusavun määrä ei enää riitä lasten tarpeiden täyttämiseen. Velallinen asuu nyt toisessa maassa. Miten velkoja voisi saada elatusavun korotettua?

888. Jos velkoja asuu edelleen päätöksen tehneessä valtiossa, voi olla mahdollista yksinkertaisesti pyytää alkuperäisen päätöksen tehnyttä toimivaltaista viranomaista muuttamaan päätöstä elatusavun korottamiseksi. Jos viranomainen ei jostain syystä voi tehdä muutettua päätöstä, velkojan on pantava vireille yleissopimuksen mukainen hakemus ja toimitettava se valtioon, jossa velallinen asuu nyt. Tämä voidaan tehdä usealla eri tavalla, jotka on kuvattu luvussa 11.

889. Jos velkoja ei asu valtiossa, jossa päätös on tehty, kyseisen valtion oikeus- tai hallintoviranomainen ei välttämättä voi muuttaa päätöstä. Silloin velkojan on tehtävä yleissopimuksen mukainen muutoshakemus ja lähetettävä se valtioon, jossa velallinen asuu.

Entä jos velkoja ja velallinen eivät kumpikaan asu valtiossa, jossa päätös on tehty? Missä muutoshakemus pitäisi silloin käsitellä?

890. Katso luku 11. Useimmissa tapauksissa hakemus käsitellään valtiossa, jossa vastaaja asuu. Se on joko valtio, jossa velkoja asuu, tai valtio, jossa velallinen asuu, sen mukaan, kumpi panee hakemuksen vireille. Pyynnön vastaanottavan valtion lainsäädäntö kuitenkin määrää, voiko kyseinen valtio muuttaa päätöstä.

Millä perusteella päätöstä voidaan muuttaa? Voidaanko elatusapua muuttaa tai elatusapurästit peruuttaa ilman velkojan suostumusta?

891. Muutoksen salliminen on kiinni hakemuksen käsittelevän valtion lainsäädännöstä. Useimmissa sopimusvaltioissa lapsen elatusapua koskevaa päätöstä voi muuttaa vain, jos velallisen, velkojan tai lapsen tilanne on muuttunut. Lapsen elatusapua koskevien rästien peruuttaminen voi olla sallittua pyynnön vastaanottavan valtion lainsäädännössä mutta ei välttämättä. Monet valtiot eivät salli lapsen elatusapua koskevien rästien peruuttamista muuten kuin poikkeustilanteissa, eivätkä ne tunnusta tai pane täytäntöön päätöstä, jolla rästejä muutetaan.

Voidaanko hakijaa vaatia osallistumaan muutoshakemuksen käsittelyyn henkilökohtaisesti pyynnön vastaanottavassa valtiossa?

892. Yleissopimuksen 29 artiklassa ei mainita, voidaanko hakijan henkilökohtaista läsnäoloa vaatia muutoshakemuksen käsittelyn yhteydessä. Pynnön vastaanottavan ja esittävän valtion keskusviranomaisten on tehtävä yhteistyötä sen varmistamiseksi, että hakijan esittämät todisteet ovat mukana hakemuksessa, ja autettava järjestämään hakijalle mahdollisuus esittää huomautuksia tai todisteita vaihtoehtoisilla tavoilla, kuten puhelin- tai videoneuvotteluilla, jos nämä mahdollisuudet ovat käytettävissä.¹⁶⁷

¹⁶⁷ Jos kumpikin valtio on vuonna 1970 tehdyn todisteiden vastaanottamista koskevan yleissopimuksen osapuoli, ks. muita Haagin yleissopimuksia käsittelevä luvun 3 osan 2 jakso V.

Luku 13

Erityisiä toimenpiteitä koskevien pyyntöjen esittäminen

Luvun sisältö:

Tässä luvussa käsitellään erityisiä toimenpiteitä koskevia pyyntöjä.

Jaksossa I annetaan yleiskatsaus erityisiä toimenpiteitä koskeviin pyyntöihin: milloin pyyntö esitetään, kuka sen voi esittää ja millaisia toimenpiteitä voidaan hakea.

Jaksossa II esitellään pyynnön laatimisen ja käsittelyn sekä toiseen valtioon toimittamisen menettelyt ja vaiheet.

Jaksossa III käsitellään mahdollisesti esiin nousevia ongelmia, kuten kuluja ja tietosuojaan liittyviä asioita.

Jaksossa IV on lisäaineistoa ja viittauksia käsikirjan muihin asiaan liittyviin osiin.

Jos tarvitset vain selkeän yhteenvedon pyyntöjen esittämisprosessista, katso tarkistuslista jaksosta V.

Jaksossa VI vastataan joihinkin täytäntöönpanohakemuksia koskeviin usein kysyttyihin kysymyksiin.

I. Yleiskatsaus – Erityisiä toimenpiteitä koskevat pyynnot

A. Milloin pyyntö esitetään?

893. Erityisiä toimenpiteitä koskeva pyyntö esitetään, kun elatusapuasiassa tarvitaan toisen sopimusvaltion apua, mutta apu on luonteeltaan tarkkaan rajattua.

894. Pyyntö voidaan esittää

1 7 artiklan 1 kohdan nojalla

- mahdollisen hakijan auttamiseksi tekemään yleissopimuksen mukainen hakemus **elatusapua** koskevan päätöksen tunnustamista, tunnustamista ja täytäntöönpanoa, täytäntöönpanoa, saamista tai muuttamista varten tai
- mahdollisen hakijan auttamiseksi päättämään, onko tällainen hakemus tehtävä

***Elatusapu** käsittää lasten, puolison tai rekisteröidyn parisuhteen osapuolen elatustuen sekä lapsen tai puolison / rekisteröidyn parisuhteen osapuolen elatukseen liittyvät kulut. Valtio voi laajentaa yleissopimuksen koskemaan myös muista perhesuhteista johtuvia elatusvelvoitteita.*

2 7 artiklan 2 kohdan nojalla

- menettelyn edistämiseksi, jos elatushakemus on vireillä sopimusvaltiossa ja siihen liittyy kansainvälinen ulottuvuus, kuten toisessa jäsenvaltiossa olevia varoja.

895. Toisin kuin päätöksen tunnustamista, tunnustamista ja täytäntöönpanoa, täytäntöönpanoa, saamista tai muuttamista koskevien hakemusten yhteydessä, palvelujen tarjoaminen pyynnön johdosta on osittain harkinnanvaraista. Jos pyyntö esitetään 7 artiklan 1 kohdan nojalla ja se koskee mahdollista yleissopimuksen 10 artiklan mukaista hakemusta, pyynnön vastaanottanut keskusviranomaisen päättää ensin, ovatko palvelut tarpeen. Jos keskusviranomaisen katsoo palvelut tarpeellisiksi, sen on toteutettava tarvittavat toimenpiteet käytössään olevien voimavarojen ja valtion kansallisen lainsäädännön pohjalta.¹⁶⁸ 7 artiklan 1 kohdan mukaisen pyynnön tulee koskea jotain kyseisessä artiklassa mainittua toimenpidettä.
896. Jos taas pyyntö esitetään 7 artiklan 2 kohdan nojalla ja se liittyy pyynnön esittävässä valtiossa vireillä olevaan elatusapumenettelyyn, sen ei tarvitse koskea mainittuja toimenpiteitä, mutta pyynnön vastaanottanut valtio vastaa pyyntöön oman harkintansa mukaan.

B. Esimerkitapaus

897. X asuu maassa A, ja hän on saanut elatusapupäätöksen, jonka mukaan Y:n on maksettava lapsen elatusapua. X uskoo Y:n saavan eläke-etuuksia työntantajalta maassa B. Jos tämä pitää paikkansa, X haluaa lähettää elatusapupäätöksen maahan B täytäntöönpantavaksi. Maat A ja B ovat kumpikin yleissopimuksen sopimusvaltioita.
898. Yleissopimuksen mukaan X voi pyytää maan A keskusviranomaista toimittamaan maalle B **erityisiä toimenpiteitä koskevan pyynnön** sen selvittämiseksi, saako Y maassa etuuksia. Jos maan B keskusviranomaisen katsoo toimenpiteet tarpeellisiksi, se ryhtyy asianmukaisiin tutkintatoimiin ja ilmoittaa maan A keskusviranomaiselle, saako Y eläketuloja.¹⁶⁹ Tämän jälkeen X voi panna vireille hakemuksen elatusapupäätöksen tunnustamiseksi ja täytäntöönpanemiseksi ja lähettää sen maahan B.

C. Kuka voi esittää pyynnön?

899. Erityisiä toimenpiteitä koskevan pyynnön voi esittää velkoja (myös julkisen sektorin elin, joka toimii velkojan puolesta tai on maksanut velkojalle suorituksia) tai velallinen.
900. Pynnön on kuuluttava yleissopimuksen keskeiseen soveltamisalaan (ks. luku 3), paitsi jos pyynnön esittävä valtio ja pyynnön vastaanottava valtio ovat antaneet selityksen, jonka mukaan yleissopimuksen soveltaminen laajennetaan koskemaan muunlaista elatusvelvoitetta.
901. Erityisiä toimenpiteitä koskeva pyyntö on esitettävä kunkin valtion keskusviranomaisen välityksellä. Pyyntöä ei voi esittää suoraan toimivaltaiselle viranomaiselle.¹⁷⁰

D. Vuokaavio

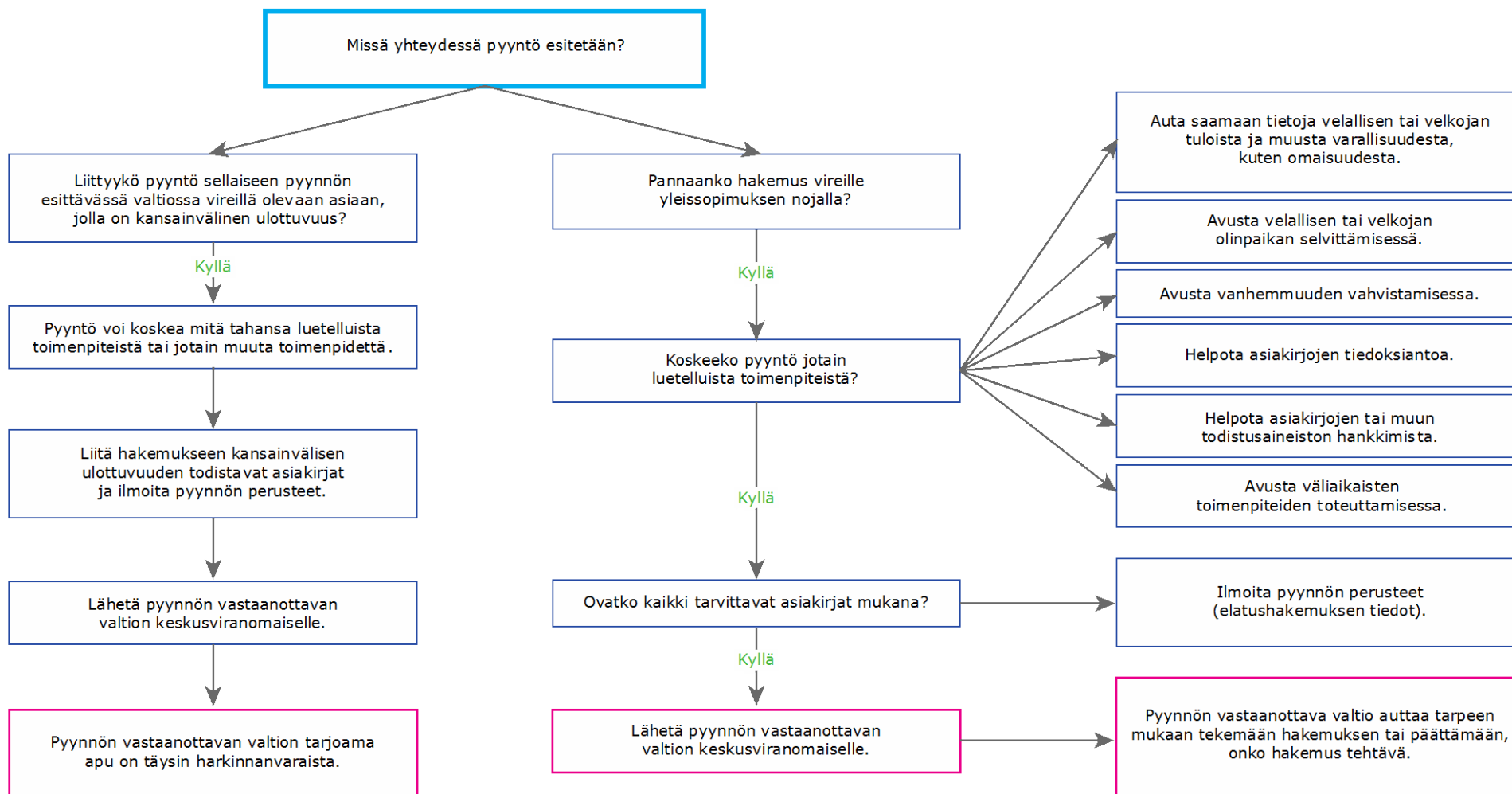
902. Seuraavassa vuokaaviossa esitellään erityisiä toimenpiteitä koskevan pyynnön esittämisen tärkeimmät menettelyt.

¹⁶⁸ Ks. yleissopimuksen selitysmuistio, 203 kohta.

¹⁶⁹ Joidenkin valtioiden yksityisyyden suojaa koskevat kansalliset lait saattavat estää tiettyjen tietojen luovuttamisen. Maasta B voidaan kuitenkin pystyä kertomaan, onko velallisella tuloja maassa B.

¹⁷⁰ Yleissopimuksen selitysmuistio, 194 kohta.

ERI TYISIÄ TOIMENPITEITÄ KOSKEVIEN LÄHTEVIEN PYYNTÖJEN KÄSITTELY

Kaavio 35: Vuokaavio – erityisiä toimenpiteitä koskevien lähtevien pyyntöjen käsittely

II. Menettelyt

A. Pyynnön yhteyden määrittäminen

903. 7 artiklan mukaan haettavan avun on oltava tarpeen jonkin elatusapua koskevan asian kannalta. Apu voi liittyä joko mahdolliseen yleissopimuksen mukaiseen hakemukseen tai pyynnön esittävän valtion elatusapua koskevaan asiaan, jolla on kansainvälinen ulottuvuus.¹⁷¹ Ensin mainitut tilanteet perustuvat 7 artiklan 1 kohtaan ja jälkeen mainitut 7 artiklan 2 kohtaan.
904. Jos pyyntö ei kuulu kumpaankaan näistä luokista, keskusviranomaisen voi hylätä sen.

Pyynnön esittävä valtio on sopimusvaltio, joka panee pyynnön vireille ja esittää sen valtiossa asuvan henkilön puolesta. Pyynnön vastaanottava valtio on sopimusvaltio, jota pyydetään käsittelemään pyyntö.

B. Pyyntö esitetään yleissopimuksen nojalla vireille pantavan hakemuksen yhteydessä (7 artiklan 1 kohta)

Koskeeko pyyntö jotain luetelluista toimenpiteistä?

905. Yleissopimuksessa luetellaan kuusi mahdollista toimenpidettä, joista voidaan esittää erityisiä toimenpiteitä koskeva pyyntö. Toimenpiteet eritellään 7 artiklan 1 kohdassa. Ne ovat osa keskusviranomaisen yleisiä toimintoja, joita sopimusvaltion on tarjottava. Pyyntöä voidaan toivoa toisen valtion keskusviranomaiselta apua seuraavissa asioissa:

a) Velallisen tai velkojan olinpaikan selvittäminen

906. Sopimusvaltiota voidaan pyytää selvittämään velallisen tai velkojan olinpaikka tietokantojensa ja muiden käytettävissä olevien tietolähteidensä avulla. Tämä pyyntö voidaan esittää esimerkiksi silloin, kun sopimusvaltiossa asuva velkoja ei halua maksaa päätöksen kääntämisestä toisen sopimusvaltion kielelle, ellei velallinen asu kyseisessä valtiossa. Vastaavasti velallinen saattaa tarvita tiedon siitä, asuuko velkoja pyynnön vastaanottavassa valtiossa, määrittääkseen, missä muutoshakemus on tehtävä.

b) Tuloja, omaisuutta ja muuta varallisuutta koskevien tietojen hankkiminen

907. Apua voidaan pyytää tietojen saamiseksi velallisen tai velkojan tuloista, omaisuudesta ja muusta varallisuudesta. Tämä saattaa edellisen esimerkin tavoin olla tarpeen silloin, kun velkoja aikoo lähettää sopimuksen tiettyyn valtioon täytäntöönpantavaksi, jos pyynnön vastaanottavasta valtiosta löytyy tuloja tai omaisuutta.

¹⁷¹ Ks. myös "kansainvälisen ulottuvuuden" määritelmä yleissopimuksen selitysmuistion 206 kohdasta.

c) Todistusaineiston hankkimisen helpottaminen

908. Joissain tapauksissa toiselta sopimusvaltiolta saatetaan tarvita apua todistusaineiston saamiseksi elatusapumenettelyyn. Esimerkiksi omaisuuden omistusoikeuden osoittavista asiakirjoista tai verotietojäljennöksistä saattaa olla hyötyä velallisen maksukyvyn vahvistamisessa tai sen määrittämisessä, onko olemassa täytäntöönpanon kohteeksi käyviä varoja. Pyynnön vastaanottaneen valtion vastaus riippuu valtion kansallisesta lainsäädännöstä, pyynnön tarkoituksesta ja siitä, ovatko osalliset valtiot kansainvälisten sopimusten osapuolia (50 artikla).¹⁷²

d) Avustaminen vanhemmuuden vahvistamisessa

909. Vaikka yleissopimus mahdollistaa vanhemmuuden vahvistamisen elatusapupäätöksen saamista koskevan hakemuksen yhteydessä, joissain tilanteissa velkoja saattaa hakea vain vanhemmuuden vahvistamista. Osapuolet ovat voineet esimerkiksi sopia, että velkojan valtio tekee elatusapua koskevan päätöksen. Vanhemmuus on silti vahvistettava lasten elatusapuvelvoitteen vahvistamiseksi.¹⁷³

e) Väliaikaisia toimenpiteitä koskevien menettelyjen vireillepano tai helpottaminen

910. Velkoja voi pyytää sopimusvaltiota panemaan vireille väliaikaisia toimenpiteitä koskevan menettelyn tai helpottamaan sitä vireillä olevan elatushakemuksen päätökseen saattamisen varmistamiseksi. Tällainen pyyntö voi liittyä omaisuuden luovuttamisen estämiseen tai toisen päätöksen täytäntöönpanon lykkäämiseen elatusapuhakemuksen vireilläolon ajaksi. Näin voidaan tukea yleissopimuksen mukaista tulevaa elatusapumenettelyä.

f) Asiakirjojen tiedoksiannon helpottaminen

911. Asiakirjojen tiedoksiannon helpottaminen elatusapuasiassa voi olla tärkeää, jos asiaa käsitellään valtion tuomioistuimessa ja osapuolen on toimitettava tiedoksianto valtion ulkopuoliselle osapuolelle. Pyynnön vastaanottavan valtion vastaus pyyntöön riippuu sen kansallisesta lainsäädännöstä ja siitä, ovatko valtiot kansainvälisten sopimusten osapuolia (50 artikla).¹⁷⁴

C. Pyyntö esitetään sellaisen menettelyn yhteydessä, jolla on kansainvälinen ulottuvuus (7 artiklan 2 kohta)

912. Jos erityisiä toimenpiteitä koskeva pyyntö esitetään sellaisen asian yhteydessä, jolla on kansainvälinen ulottuvuus, pyyntö ei rajoitu kuuteen yllämainittuun pyyntötyyppiin. Erityisiä toimenpiteitä tarvitseva henkilö voi esittää pyynnön mistä tahansa elatusmenettelyyn liittyvästä avusta.¹⁷⁵

¹⁷² Ks. myös yleissopimuksen selitysmuistio, 648–651 kohta.

¹⁷³ Jos todiste vanhemmuudesta tarvitaan pyynnön esittävässä valtiossa vireillä olevaa oikeudenkäyntiä varten ja kumpikin valtio on todisteiden vastaanottamisesta vuonna 1970 tehdyn yleissopimuksen osapuoli, ks. muita Haagin yleissopimuksia käsittelevä luvun 3 osan 2 jakso V.

¹⁷⁴ Ks. myös yleissopimuksen selitysmuistio, 648–651 kohta.

¹⁷⁵ Ks. lisää esimerkkejä yleissopimuksen selitysmuistion 193 kohdasta.

D. Käsittääkö hakemus kaikki vaaditut asiakirjat?

913. 7 artiklan 1 ja 2 kohdan mukaisille erityisiä toimenpiteitä koskeville pyynnöille ei ole vielä olemassa suositeltua lomaketta, mutta pysyvän toimiston on tarkoitus laatia sellainen. Pyyntöön liitettävä aineisto riippuu pyynnön luonteesta. Suositellun lomakkeen valmistumiseen asti valtiot voivat käyttää pyynnön esittämiseen omia lomakkeitaan. Pynnön vastaanottavalle valtiolle voidaan pyynnön tyypistä ja yhteydestä riippuen toimittaa seuraavat tiedot:

- haettava toimenpide
- aiotaanko elatushakemus panna vireille yleissopimuksen nojalla vai onko pyynnön esittävän valtion elatusapuasialla kansainvälinen ulottuvuus
- suunnitellun elatushakemuksen tyyppi (päätöksen tunnustaminen, täytäntöönpano, saaminen tai muuttaminen)
- syyt siihen, miksi erityinen toimenpide on tarpeen
- hakijan ja vastaajan yhteystiedot.

914. Varmista, että olet huomioinut aineiston kokoamisessa ja erityisiä toimenpiteitä koskevan pyynnön laatimisessa seuraavat asiat:

a) Yksityisyyden suoja

915. Yleissopimuksessa määrätään, että mitään yleissopimuksen mukaisia hakemuksia varten kerättyjä tai toimitettuja tietoja ei saa luovuttaa tai vahvistaa, jos se saattaa vaarantaa henkilön terveyden, turvallisuuden tai vapauden.

916. Jos tällainen vaara on olemassa, ilmoita asiasta pyyntölomakkeessa ja anna henkilötiedot erillisellä lomakkeella pyyntölomakkeen sijaan.

b) Keskusviranomaisen tiedot

917. Anna tiedot pyynnön esittävästä keskusviranomaisesta ja henkilöstä, johon tulee ottaa yhteyttä, jos pyynnön vastaanottava valtio vaatii jatkotoimia. Keskusviranomaiset viestivät keskenään pyynnön vastaanottavan valtion kielellä, muulla kielellä, englanniksi tai ranskaksi. Kielen valinta perustuu maaprofiiliin.

918. Anna pyynnön esittävän keskusviranomaisen yhteystiedot. Ne löytyvät maaprofiilista.

c) Hakijan tiedot

919. Hakija on henkilö, joka esittää erityisiä toimenpiteitä koskevan pyynnön. Myös velallinen voi hakea erityisiä toimenpiteitä.

d) Niiden henkilöiden tiedot, joita varten elatusta haetaan

920. Tämä on tärkeää sen varmistamiseksi, että elatusvelvoite kuuluu yleissopimuksen soveltamisalaan (ks. luku 3). Jos hakija hakee elatusapua itselleen, ilmoita myös tämä tieto. Anna muiden perheenjäsenten tai huollettavien osalta tiedot perhesuhteesta sekä lasten syntymäajat, jotta voidaan vahvistaa, että lapset ovat alle 21-vuotiaita ja kuuluvat näin yleissopimuksen piiriin. Nimet tulee merkitä niin kuin ne on merkitty syntymätodistukseen tai muihin virallisiin asiakirjoihin.

e) Velallisen tiedot

921. Velallisen tietojen tarve riippuu pyynnöstä. Tiedot annetaan, jos hakija hakee vanhemmuuden vahvistamista tai tietoa velallisen olinpaikasta tai tämän tuloista ja varallisuudesta.

f) **Luettelo pyyntöön liitettyistä asiakirjoista**

922. Ilmoita, onko pyyntöön liitetty asiakirjoja, ja luettele asiakirjat.

E. Lähettäminen pyynnön vastaanottavaan valtioon

923. Kun aineisto on koottu, se voidaan lähettää pyynnön vastaanottavan valtion keskusviranomaiselle. Vastaanottamisesta ilmoittamisen määräaikoja ei sovelleta erityisiä toimenpiteitä koskeviin pyyntöihin. Yleinen velvoite toimia tehokkaasti muiden sopimusvaltioiden kanssa tarkoittaa kuitenkin, että pyynnön vastaanottavan valtion on ilmoitettava vastaanottamisesta kohtuullisen ajan kuluessa. Hyvä käytäntö on noudattaa vähintään 12 artiklan mukaisia määräaikoja.

III. Muut seikat

A. Kulut

924. On tärkeää huomata, että maksuttoman oikeusavun yleisiä periaatteita (14 ja 15 artikla) ei sovelleta erityisiä toimenpiteitä koskeviin pyyntöihin, vaikka pyynnössä olisi kyse mahdollisesta lasten elatusapua koskevasta hakemuksesta.

925. Pynnön vastaanottanut keskusviranomainen voi periä maksun erityisiä toimenpiteitä koskevan pyynnön johdosta tarjoamistaan palveluista. Kuitenkin 8 artiklassa todetaan, että hakijalta voidaan periä ainoastaan "poikkeuksellisia kuluja". Näitäkin kuluja voidaan periä hakijalta vain, jos tämä on etukäteen suostunut tällaisten palveluiden toimittamiseen kyseessä olevalla hinnalla. Yleissopimuksessa ei määritellä "poikkeuksellista", joten se, mitkä kulut katsotaan poikkeuksellisiksi, riippuu kansallisesta lainsäädännöstä ja politiikasta.¹⁷⁶

Esimerkki

926. Z asuu maassa A. Hänen lapsensa isä on D. Z uskoo, että D:llä on maassa B omaisuutta, josta tämä voi luopua ennen elatusapupäätöksen antamista maassa B. Z:lla on kaksi mahdollisuutta. Hän voi esittää erityistoimenpiteitä koskevan pyynnön maan A keskusviranomaisen välityksellä ja pyytää maata B toteuttamaan väliaikaisia toimenpiteitä omaisuuden säilyttämiseksi elatusapupäätöksen antamiseen asti. Jos hän toimii näin ja hakemukseen liittyy kuluja (esimerkiksi tuomioistuimen selvitysmiehen palkkioita), ne voidaan katsoa poikkeuksellisiksi ja periä Z:lta, jos tämä antaa siihen etukäteen suostumuksensa. Toinen vaihtoehto on, että Z tekee hakemuksen elatusapupäätöksen saamiseksi maassa B ja pyytää, että omaisuus säilytetään hakemuksen käsittelyn ajan. Jos Z valitsee tämän vaihtoehdon, hänelle ei tule kuluja väliaikaisista toimenpiteistä.¹⁷⁷

927. Edellisessä esimerkissä Z voi jättää esittämättä erityisiä toimenpiteitä koskevan pyynnön, jos hän haluaa välttää kuluja. Kannattaa kuitenkin muistaa, että esimerkissä pyynnön vastaanottavalle valtiolle tai Z:lle aiheutuvat kulut voidaan periä velalliselta myöhemmässä elatushakemuksessa, jos pyynnön vastaanottavan valtion lainsäädäntö sen sallii.

¹⁷⁶ Ks. yleissopimuksen selitysmuistio, 223 kohta.

¹⁷⁷ Paitsi jos pyynnön vastaanottava valtio on antanut selityksen, jonka perusteella se selvittää lapsen varallisuuden, tai jos se arvioi hakemuksen sisällön ennen maksuttoman oikeusavun myöntämistä. (Ks. luku 3.)

B. Henkilötietojen suojaaminen

928. Yleissopimuksessa määritetään tarkasti, missä tietyissä tilanteissa yleissopimuksen soveltamiseksi kerättyjä tai toimitettuja tietoja voidaan luovuttaa tai vahvistaa. Tietoja ei saa luovuttaa tai vahvistaa, jos luovuttaminen tai vahvistaminen saattaisi vaarantaa henkilön terveyden, turvallisuuden tai vapauden (40 artiklan 1 kohta). Henkilö voi olla lapsi, hakija, vastaaja tai kuka tahansa muu henkilö. Yleissopimuksessa ei rajoiteta kiellon soveltamista tässä suhteessa.
929. Jos keskusviranomainen katsoo, että tietojen luovuttaminen tai vahvistaminen aiheuttaisi edellä mainitun vaaran, se ilmoittaa asiasta toisen valtion keskusviranomaiselle, joka puolestaan ottaa päätöksen huomioon yleissopimuksen mukaisen hakemuksen käsittelyssä. Pyynnön esittävän keskusviranomaisen tekemä päätös vaarasta ei sido pyynnön vastaanottavaa keskusviranomaista, mutta tämän on harkittava, saattaisiko tietojen luovuttaminen vaarantaa henkilön terveyden, turvallisuuden tai vapauden. Keskusviranomaisen toiminta tilanteessa riippuu siitä, mitä hakemuksen käsittely edellyttää ja miten keskusviranomaisen on toimittava yleissopimuksen mukaisten velvoitteidensa täyttämiseksi (40 artiklan 1 ja 3 kohta).
930. Joissain tapauksissa myös kansallinen lainsäädäntö voi estää tarkkojen henkilötietojen luovuttamisen hakijalle tai pyynnön esittävälle keskusviranomaiselle. Yleiset tiedot (kuten tieto velallisen asumisesta valtiossa) ovat kuitenkin yleensä luovutettavissa.

Hyvä käytäntö: Jos tietopyyntö edellyttää tarkkojen henkilötietojen luovuttamista, varmista etukäteen pyynnön vastaanottavalta keskusviranomaiselta, voidaanko kyseiset tiedot luovuttaa pyynnön esittävälle keskusviranomaiselle tai hakijalle. Jos tietoja ei voida luovuttaa, hakija saattaa joutua tekemään 10 artiklan mukaisen hakemuksen (esimerkiksi päätöksen tunnustamista ja täytäntöönpanoa, saamista tai muuttamista varten) saamatta ensin tietoja.

IV. Lisäaineistoa

A. Käytännön neuvoja

- Huomaa, että vaikka erityisiä toimenpiteitä koskeva pyyntö ei ole 10 artiklassa tarkoitettu hakemus, se on käsiteltävä kunkin valtion keskusviranomaisen välityksellä. Erityistä toimenpidettä ei voi pyytää suoraan toimivaltaiselta viranomaiselta.
- Toimenpiteet, joihin pyynnön vastaanottavan valtion keskusviranomainen tai toimivaltainen viranomainen ryhtyy erityisiä toimenpiteitä koskevan pyynnön johdosta, ovat pitkälti harkinnanvaraisia. Kun hakija harkitsee erityistä toimenpidettä koskevan pyynnön esittämistä (esimerkiksi vanhemmuuden vahvistamiseksi) ennen 10 artiklan mukaisen hakemuksen eteenpäin viemistä, hänen kannattaakin miettiä, viivästyttääkö pyyntö menettelyä tarpeettomasti.

B. Asiaa koskevat lomakkeet

Saatelomake

C. Asiaa koskevat yleissopimuksen artiklat

2 artikla
3 artikla
7 artikla
8 artikla
15 artikla
38 artikla
40 artikla
50 artikla
51 artikla

D. Asiaa koskevat käsikirjan kohdat

Luvut 4 ja 5 – Lähtevät ja saapuvat tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevat hakemukset
Luvut 8 ja 9 – Lähtevät ja saapuvat elatusapupäätöksen saamista koskevat hakemukset
Luku 10 – Elatusapupäätösten täytäntöönpano
Luvut 11 ja 12 – Päätösten muuttaminen

V. Tarkistuslista – Lähtevät erityisiä toimenpiteitä koskevat pyynnot

	Menettely	Käsikirjan kohta
1	Määritä pyynnön yhteys.	II.A
2	Jos pyyntö liittyy mahdolliseen yleissopimuksen mukaiseen hakemukseen:	
2 a	Varmista, että pyyntö koskee jotain luetelluista toimenpiteistä.	II.B
3	Jos pyyntö liittyy kansalliseen elatusapumenettelyyn:	II.C
3 a	Pyyntö voidaan tehdä mistä tahansa tarvittavasta avusta.	II.C
4	Valmistelee tarvittava aineisto.	II.D
5	Lähetä hakemus pyynnön vastaanottavalle valtiolle.	II.E

VI. Usein kysyttyä

Pitääkö yleissopimuksen mukainen hakemus panna vireille, jotta voidaan esittää erityisiä toimenpiteitä koskeva pyyntö?

931. Ei. Hakija voi pyytää keskusviranomasta esittämään erityisiä toimenpiteitä koskevan pyynnön selvittääkseen, kannattaako hakemusta ylipäättään tehdä. Näin voidaan toimia esimerkiksi silloin, kun päätös täytäntöönpanohakemuksen tekemisestä perustuu velallisen tuloja tai omaisuutta koskeviin tietoihin.

Onko keskusviranomaisen tarjottava palvelu, jota erityisiä toimenpiteitä koskevassa pyynnössä pyydetään?

932. Ei aina. Keskusviranomaisen on toteutettava tarvittavat toimenpiteet erityisiä toimenpiteitä koskevan pyynnön johdosta vain, jos se katsoo, että ne ovat tarpeen hakijan auttamiseksi tekemään 10 artiklassa määrätty hakemus päätöksen saamisesta, tunnustamisesta, tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta tai muuttamisesta tai päättämään, onko tällainen hakemus tehtävä (7 artiklan 1 kohta). Huomaa sanamuodon erot 7 artiklan 1 kohdassa, jonka mukaan pyynnön vastaanottanut keskusviranomainen **toteuttaa** tarvittavat toimenpiteet (kun yleissopimuksen mukainen asia aiotaan panna vireille), ja 7 artiklan 2 kohdassa, jonka mukaan keskusviranomainen **voi toteuttaa** erityisiä toimenpiteitä (kun asiassa on kansainvälinen ulottuvuus).

Luku 14

Erityisiä toimenpiteitä koskevien pyyntöjen käsittely

Luvun sisältö:

Tässä luvussa käsitellään erityisiä toimenpiteitä koskevia saapuvia pyyntöjä.

Jaksossa I annetaan yleiskatsaus pyyntöihin: kuka voi esittää pyynnön ja milloin sitä käytetään.

Jaksossa II esitellään saapuvan aineiston tarkastelun ja pyynnön käsittelyn menettelyt ja vaiheet.

Jaksossa III tarkastellaan kuluja.

Jaksossa IV on pyyntöön liittyviä viittauksia ja lisäaineistoa.

Jaksossa V on tarkistuslista, jonka avulla saa yleiskuvan menettelystä.

Jaksossa VI vastataan tavallisimpiin tällaisia hakemuksia koskeviin kysymyksiin.

I. Yleiskatsaus – Erityisiä toimenpiteitä koskevat pyynnöt

A. Milloin pyyntöä käytetään?

933. Erityisiä toimenpiteitä koskeva pyyntö voidaan esittää kahdessa tilanteessa, joissa hakija tarvitsee tietynlaista apua toiselta sopimusvaltiolta.
934. Pyyntö voidaan esittää 7 artiklan 1 kohdan nojalla
- hakijan auttamiseksi tekemään yleissopimuksen mukainen hakemus elatusapua koskevan päätöksen tunnustamista, tunnustamista ja täytäntöönpanoa, täytäntöönpanoa, saamista tai muuttamista varten tai
 - hakijan auttamiseksi päättämään, onko tällainen hakemus tehtävä.
935. Lisäksi 7 artiklan 2 kohdan nojalla erityisiä toimenpiteitä koskeva pyyntö voidaan esittää menettelyn edistämiseksi, jos elatushakemus on vireillä sopimusvaltiossa ja asialla on kansainvälinen ulottuvuus.
936. 7 artiklan 1 kohdan nojalla esitettävä pyyntö voi koskea kuutta eri toimenpidettä. Keskusviranomaisen vastaa erityisiä toimenpiteitä koskevaan pyyntöön harkintansa mukaan, ja saatavilla oleva avun taso saattaa vaihdella huomattavasti valtioiden välillä. Jos pyyntö liittyy mahdolliseen yleissopimuksen 10 artiklan mukaiseen hakemukseen, pyynnön vastaanottava keskusviranomaisen päättää ensin, ovatko palvelut tarpeen, ja toteuttaa sitten tarvittavat toimenpiteet käytössään olevien voimavarojen ja valtion kansallisen lainsäädännön pohjalta.¹⁷⁸

¹⁷⁸

Ks. yleissopimuksen selitysmuistio, 204 kohta.

937. Jos pyyntö esitetään 7 artiklan 2 kohdan nojalla ja se liittyy pyynnön esittävässä valtiossa vireillä olevaan elatusapumenettelyyn, pyyntö ei rajoitu 7 artiklan 1 kohdassa mainittuihin kuuteen toimenpiteeseen. Hakija voi pyytää mitä tahansa toimenpiteitä, mutta pyynnön vastaanottava valtio päättää oman harkintansa mukaan, auttaako tai helpottaako se pyydettyjen toimenpiteiden toteuttamista.

B. Esimerkkitapaus

938. Velkoja on saanut **elatusapupäätöksen** maassa A. Hän uskoo velallisen asuvan maassa B. Velkoja haluaa kuitenkin varmistaa asian, ennen kuin hän maksaa hakemuksen ja päätöksen kääntämisestä toiselle kielelle, jotta päätös voidaan lähettää tunnustettavaksi ja täytäntöönpantavaksi maahan B. Sekä maa A että maa B ovat yleissopimuksen sopimusvaltioita.
- Elatusapu käsittää lasten, puolison tai rekisteröidyn parisuhteen osapuolen elatustuen sekä lapsen tai puolison/rekisteröidyn parisuhteen osapuolen elatukseen liittyvät kulut. Valtio voi laajentaa yleissopimuksen koskemaan myös muista perhesuhteista johtuvia elatusvelvoitteita.*
939. Velkoja voi yleissopimuksen nojalla esittää **erityisiä toimenpiteitä koskevan pyynnön**. Maan A keskusviranomaisen toimittaa maalle B pyynnön, jossa pyydetään selvittämään, asuuko velallinen maassa B. Toteutettavat toimet riippuvat maan B kansallisesta lainsäädännöstä ja politiikasta. Maasta B ilmoitetaan, asuuko velallinen maassa. Velallisen osoite annetaan vain, jos maan B lainsäädäntö sallii sen. Tämän jälkeen velkoja voi hakea yleissopimuksen 10 artiklan nojalla päätöksen tunnustamista ja täytäntöönpanoa.

C. Kuka voi esittää pyynnön?

940. Erityisiä toimenpiteitä koskeva pyyntö on esitettävä kunkin valtion keskusviranomaisen välityksellä. Pyyntöä ei voi esittää suoraan toimivaltaiselle viranomaiselle.¹⁷⁹
941. Pynnön voi esittää keskusviranomaiselle vain **velkoja** (myös julkisen sektorin elin, joka toimii velkojan puolesta tai on maksanut velkojalle suorituksia) tai velallinen. Vaikka elatushakemus tai -menettely, johon toimenpiteet liittyvät, olisi kaikilta osin kansallinen ja pyyntö esitettäisiin 7 artiklan 2 kohdan nojalla, elatushakemuksen tai -menettelyn, johon toimenpiteet liittyvät, on kuuluttava yleissopimuksen soveltamisalaan, joka määrittää tämän käsikirjan luvussa 3.

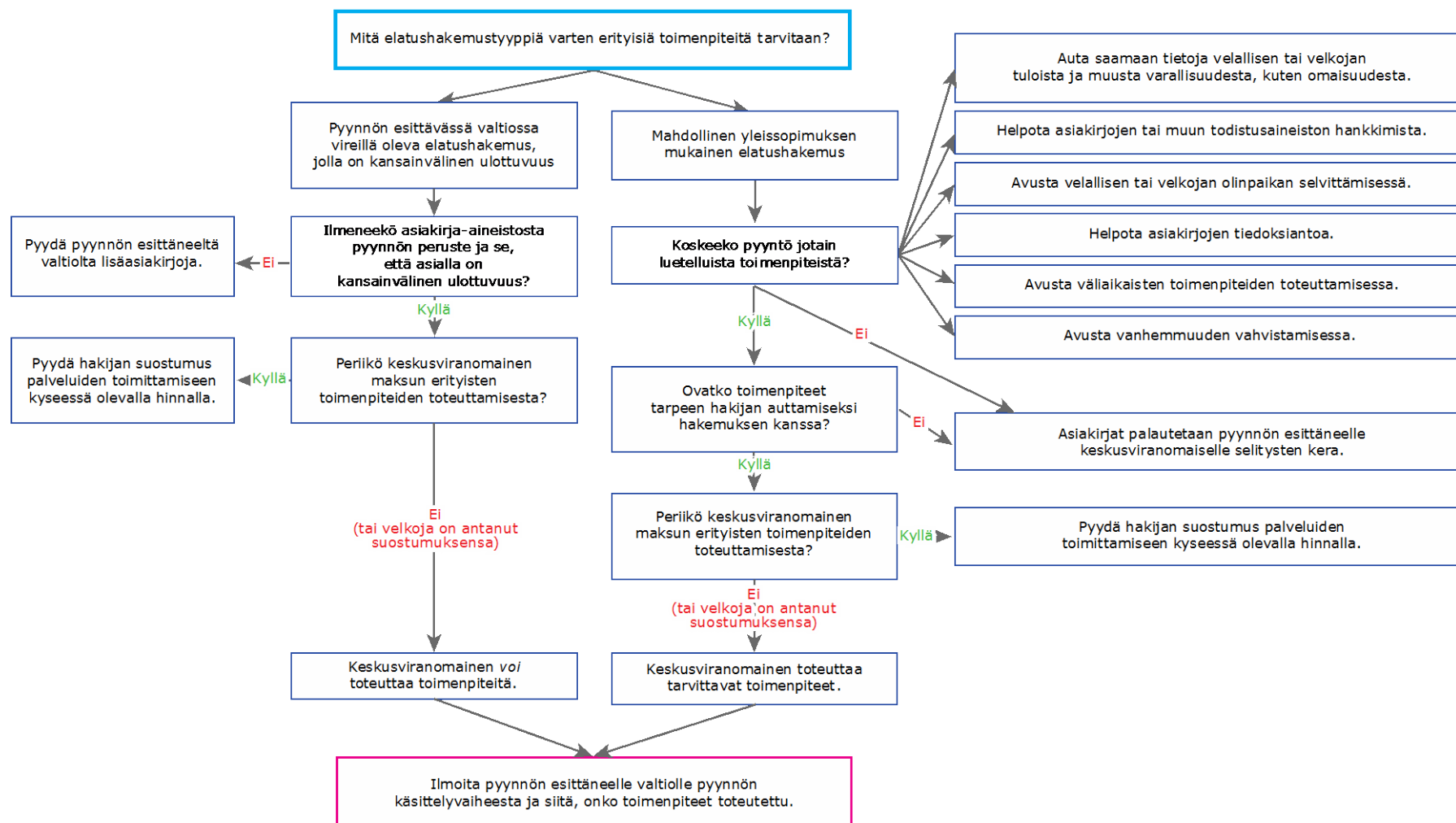
Velkoja on luonnollinen henkilö, jolla on tai jolla väitetään olevan oikeus saada elatusapua. Velkoja voi tarkoittaa vanhempaa, puolisoa tai entistä puolisoa, lasta, kasvatusvanhempia, sukulaisia tai muita lapsesta huolehtivia henkilöitä. Joissakin valtioissa tätä henkilöä voidaan kutsua elatusavun vastaanottajaksi, huoltajaksi tai holhoojaksi.

D. Vuokaavio

942. Seuraavan sivun vuokaaviossa esitellään erityisiä toimenpiteitä koskevan pyynnön käsittelyyn liittyvät menettelyt.

¹⁷⁹ Yleissopimuksen selitysmuistio, 193 kohta.

ERI TYISIÄ TOIMENPITEITÄ KOSKEVIEN SAAPUVIEN PYYNTÖJEN KÄSITTELY

Kaavio 36: Vuokaavio – erityisiä toimenpiteitä koskevien pyyntöjen käsittely

II. Menettelyt

A. *Ilmoitus pyynnön vastaanottamisesta*

943. Erityisiä toimenpiteitä koskevista pyynnöistä ei tarvita pakollista vastaanottotodistusta. Keskusviranomaisen tulee silti noudattaa yleissopimuksen yleisiä vaatimuksia ja varmistaa, että pyynnön esittänyt valtio saa tiedon pyynnön vastaanottamisesta.

B. *Harkitaanko yleissopimuksen mukaisen hakemuksen tekemistä?*

944. Kuten aiemmin todettiin, pyynnön vastaanottava keskusviranomainen vastaa erityisiä toimenpiteitä koskevaan pyyntöön eri tavoin sen mukaan, liittyykö pyyntö mahdolliseen yleissopimuksen mukaiseen hakemukseen (7 artiklan 1 kohta) vai pyynnön esittävässä valtiossa vireillä olevaan elatusapumenettelyyn (7 artiklan 2 kohta).
945. Jos erityisen toimenpiteen tarkoituksena on auttaa hakijaa tekemään yleissopimuksen mukainen hakemus tai päättämään, onko tällainen hakemus tehtävä, pyynnön vastaanottavan keskusviranomaisen on katsottava, että toimenpiteet ovat tätä varten tarpeen. Jos pyyntö katsotaan tarpeelliseksi, keskusviranomainen toteuttaa tarvittavat aputoimenpiteet.
946. 7 artiklan 2 kohta mahdollistaa hieman erilaisen toimintatavan, jos pyyntö liittyy sen esittävässä valtiossa vireillä olevaan elatusapumenettelyyn, jolla on kansainvälinen ulottuvuus. Tällaisessa tapauksessa vastaukseen liittyy enemmän harkinnanvaraa, sillä pyynnön vastaanottanut keskusviranomainen voi toteuttaa toimenpiteet, mutta sen ei ole pakko toteuttaa niitä.
947. Kummassakin tilanteessa pyynnön vastaanottanut valtio päättää, mitkä toimenpiteet ovat tarpeen ja mitkä toimenpiteet toteutetaan pyydetyn avun tarjoamiseksi.

C. *Erityisiä toimenpiteitä koskeva pyyntö liittyy yleissopimuksen nojalla vireille pantavaan hakemukseen (7 artiklan 1 kohta)*

1. *Koskeeko pyyntö jotain luetelluista toimenpiteistä?*

948. Hakea voidaan vain tiettyjä toimenpiteitä. Jos vastaanotettu pyyntö koskee toimenpidettä, jota ei mainita 7 artiklassa, pyyntöä ei voida käsitellä ja asiasta on ilmoitettava pyynnön esittäneelle valtiolle. Toimenpiteet, joita voidaan hakea, ovat seuraavat:

a) *Velallisen tai velkojan olinpaikan selvittäminen*

949. Hakija voi pyytää pyynnön vastaanottavan valtion keskusviranomaiselta apua velkojan tai velallisen olinpaikan selvittämiseksi. Tarkoituksena on tavallisesti päättää, tuleeeko hakemus lähettää kyseiseen valtioon käsiteltäväksi. Velkoja saattaa haluta ennen hakemuksen lähettämistä varmistaa, asuuko velallinen valtiossa, ja velallinen saattaa haluta tietää, asuuko velkoja pyynnön vastaanottavassa valtiossa, jossa päätös on tehty, jotta hän osaa hakea muutosta oikeassa paikassa.

b) Tuloja, omaisuutta ja muuta varallisuutta koskevien tietojen hankkiminen

950. Keskusviranomaiselta voidaan pyytää apua tietojen saamiseksi velallisen tai velkojan varallisuudesta, kuten tuloista ja omaisuudesta. Näiden tietojen avulla voidaan esimerkiksi selvittää, onko velallisella omaisuutta tai tuloja pyynnön vastaanottavassa valtiossa päätöksen täytäntöönpanoa varten. Se, miten paljon henkilötietoja pyynnön esittäneelle keskusviranomaiselle tai hakijalle voidaan luovuttaa, riippuu pyynnön vastaanottaneen valtion tietosuojalainsäädännöstä.

c) Todistusaineiston hankkiminen

951. Keskusviranomaiselta voidaan pyytää apua asiakirjojen tai muun todistusaineiston hankkimiseksi elatusapumenettelyyn. Pynnön vastaanottavan valtion vastaus pyyntöön riippuu sen kansallisesta lainsäädännöstä ja siitä, ovatko valtiot kansainvälisten sopimusten osapuolia (50 artikla).¹⁸⁰
952. Jos esimerkiksi lapsi on syntynyt maassa A, mutta velkoja ei asu enää siellä, velkoja saattaa tarvita kopion syntymätodistuksesta elatushakemuksen eteenpäin viemiseksi. Maalle A voidaan esittää erityisiä toimenpiteitä koskeva pyyntö syntymätodistuksen saamiseksi.

d) Avustaminen vanhemmuuden vahvistamisessa

953. Keskusviranomaiselta voidaan hakea apua, jos vanhemmuus on vahvistettava elatusapupäätöksen saamiseksi. Vaikka vanhemmuus voidaan vahvistaa elatusapupäätöksen saamista koskevan hakemuksen yhteydessä, joissain tilanteissa velkoja saattaa hakea apua vanhemmuuden vahvistamiseen ennen hakemuksen tekemistä. Pynnön vastaanottavan valtion vastaus pyyntöön riippuu valtion kansallisesta lainsäädännöstä, siitä, esitetäänkö pyyntö todistusaineiston saamiseksi oikeudenkäyntiin, ja siitä, ovatko valtiot jonkin muun kansainvälisen sopimuksen osapuolia (50 artikla). Katso lisätietoja asiasta muita Haagin yleissopimuksia käsittelevän luvun 3 osan 2 jaksosta V.

Velallinen on luonnollinen henkilö, joka on tai jonka väitetään olevan velvollinen maksamaan elatusapua. Velallinen voi tarkoittaa vanhempaa, puolisoa tai entistä puolisoa tai ketä tahansa muuta, joka on päätöksentekopaikan lainsäädännön mukaan velvollinen maksamaan elatusapua. Joissakin valtioissa tätä henkilöä voidaan kutsua elatusavun maksajaksi, vanhemmaksi, joka ei ole lapsen huoltaja, tai etävanhemmaksi.

e) Väliaikaisia toimenpiteitä koskevien menettelyjen vireillepano

954. Väliaikaisten toimenpiteiden vireillepanoa voidaan pyytää, jos ne ovat tarpeen elatushakemuksen vireille panemiseksi tai vireillä olevan elatushakemuksen päätökseen saattamiseksi. Tällaiset toimenpiteet rajoittuvat tavallisesti pyynnön vastaanottavan valtion alueelle. Velkoja voi esimerkiksi pyytää omaisuuden panttausta sen myynnin estämiseksi, jotta omaisuus on käytettävissä elatusapupäätöksen täytäntöönpanoa koskevaa tulevaa hakemusta varten.

¹⁸⁰ Ks. myös yleissopimuksen selitysmuistio, 648–651 kohta.

f) Asiakirjojen tiedoksiannon helpottaminen

955. Pyynnön vastaanottavaa valtiota voidaan pyytää auttamaan asiakirjojen tiedoksiannossa vireille pantavan elatusapumenettelyn yhteydessä. Pynnön vastaanottavan valtion vastaus pyyntöön riippuu sen kansallisesta lainsäädännöstä ja siitä, ovatko valtiot kansainvälisten sopimusten osapuolia (50 artikla).¹⁸¹

2. Ovatko pyydetty toimenpiteet tarpeen?

956. Jos pyyntö on tarpeen yleissopimuksen nojalla vireille pantavaa hakemusta varten, pyynnön esittävän valtion toimittamassa aineistossa tulee olla¹⁸² riittävästi tietoja, joiden pohjalta pyynnön vastaanottava keskusviranomaisen voi tehdä päätöksen toimenpiteiden tarpeellisuudesta.

3. Tarvittavien toimenpiteiden toteuttaminen

957. Kun pyyntö on käyty läpi, pyynnön vastaanottanut valtio päättää, mitkä toimenpiteet ovat tarpeen ja mitkä toimenpiteet toteutetaan pyydetyyn avun tarjoamiseksi. Keskusviranomaisen voi hoitaa tämän itse tai saattaa sen toimivaltaisen viranomaisen hoidettavaksi.

D. Pyyntö liittyy pyynnön esittävän valtion asiaan, jolla on kansainvälinen ulottuvuus (7 artiklan 2 kohta)

958. Jos pyyntö ei liity yleissopimuksen nojalla vireille pantavaan hakemukseen, se voi koskea minkäläistä apua tahansa, 7 artiklan 1 kohdassa mainitut aputoimenpiteet mukaan luettuina. Pynnön vastaanottanut valtio vastaa kuitenkin pyyntöön oman harkintansa mukaan.
959. Vastaus riippuu valtion kansallisesta lainsäädännöstä ja politiikasta. Hyvä käytäntö on, että keskusviranomaisen tarjoaa apua, jos tarjottu apu vähentää tarvetta saattaa asia pyynnön esittäneen valtion käsiteltäväksi sekä nopeuttaa lasten tai muiden perheenjäsenten elatusavun saamista. Tarjoamalla apua esimerkiksi elatusapupäätöksen saamiseksi pyynnön esittävässä valtiossa voidaan ehkä välttää päätöstä koskevan suoran pyynnön tai hakemuksen vireillepano vastaanottavassa valtiossa.

E. Käsittelyvaiheen ilmoittaminen pyynnön esittäneelle valtiolle

960. Yleissopimuksen mukaisten hakemusten yhteydessä käytettävää käsittelyvaiheen ilmoituslomaketta ei tarvita erityisiä toimenpiteitä koskevien pyyntöjen yhteydessä. Myöskään 12 artiklan mukainen vastausaika ei päde erityisiä toimenpiteitä koskeviin pyyntöihin. Keskusviranomaisen tulee silti noudattaa yleissopimuksen yleisiä vaatimuksia ja varmistaa, että pyynnön esittänyt valtio saa tiedon toteutetuista toimenpiteistä kohtuullisen ajan kuluessa. Hyvä käytäntö on noudattaa 12 artiklan määräaikoja.

¹⁸¹ Ks. edellinen alaviite.

¹⁸² Kun erityisiä toimenpiteitä koskeville pyynnöille laaditaan suositeltu lomake, kaikki nämä tiedot annetaan siinä.

III. Muut seikat

A. Kulut

961. Erityisiä toimenpiteitä koskevat pyynnot muodostavat poikkeuksen yleissopimuksen mukaiseen yleiseen määräykseen, jonka mukaan keskusviranomaisen vastaa omista kuluistaan. Keskusviranomaisen voi periä hakijalta erityisiä toimenpiteitä koskevaan pyyntöön liittyvät kulut, jos kulut ovat poikkeuksellisia (8 artikla). On kuitenkin huomattava, että kulut voidaan periä joltain muulta kuin hakijalta (esimerkiksi velalliselta tai vastaajalta), jos pyynnön vastaanottaneen valtion lainsäädäntö sen sallii.¹⁸³
962. Poikkeuksellisia kuluja ei määritellä yleissopimuksessa.¹⁸⁴ Ne ovat kuitenkin epätavallisia tai yleisestä säännöstä poikkeavia kuluja. Pyyntöön käsittelyyn liittyviä yleisiä kuluja ei todennäköisesti katsota poikkeuksellisiksi, joten geenitestien tavalliset kulut ja väliaikaisia toimenpiteitä koskevan hakemuksen oikeudelliset kulut eivät kuulu poikkeuksellisiin kuluihin.
963. Jos keskusviranomaisen aikoo periä toimenpiteiden kulut hakijalta, hakijan on annettava etukäteen suostumuksensa tällaisten palveluiden toimittamiseen kyseessä olevalla hinnalla. Näin hakija saa mahdollisuuden päättää, kannattaako hänen sittenkin noudattaa jotain muuta menettelytapaa.

Esimerkki

964. Velkoja asuu maassa A. Hän hakee elatusapua lapselleen. Velallinen asuu maassa B. Vanhemmuus on vahvistettava ennen päätöksen tekemistä.
965. Velkojalla on kaksi vaihtoehtoa. Voidaan esittää erityisiä toimenpiteitä koskeva pyyntö, jossa maata B pyydetään auttamaan vanhemmuuden vahvistamisessa tai vanhemmuuden vahvistamisen helpottamisessa maassa A. Maasta B ilmoitetaan, peritäänkö prosessiin liittyvät kulut velkojalta. Jos kulut peritään velkojalta, velkoja voikin päättää hakea päätöksen saamista maassa B yleissopimuksen 10 artiklan nojalla ja pyytää vanhemmuuden vahvistamista tämän menettelyn yhteydessä. Jos velkoja tekee yleissopimuksen 10 artiklan mukaisen hakemuksen päätöksen saamiseksi, isyydesti kuuluu lähes jokaisessa tapauksessa maksuttomiin palveluihin, joita hakijalle on tarjottava¹⁸⁵ (ks. luku 3).

IV. Lisäaineistoa

A. Käytännön neuvoja

- Jos on todennäköistä, että valtio perii erityisten toimenpiteiden toteuttamisen kulut, asiasta kannattaa ilmoittaa mahdollisimman pian pyynnön esittäneen valtion keskusviranomaiselle. Joskus kulujen periminen saattaa vaikuttaa hakijan päätökseen siitä, tekeekö hän erityisiä toimenpiteitä koskevan pyynnön sijaan vain yleissopimuksen mukaisen hakemuksen.
- Joka tapauksessa hakijan on saatava tieto kaikista perittävistä kuluista ja hänen on annettava niille suostumuksensa ennen toimiin ryhtymistä.

¹⁸³ Yleissopimuksen selitysmuistio, 215 kohta.

¹⁸⁴ Selitys löytyy yleissopimuksen selitysmuistion 223 kohdasta.

¹⁸⁵ Otetaan huomioon valtion mahdollinen selitys, jonka perusteella sallitaan lapsen varallisuuden selvittäminen.

- Hyvä käytäntö on, että pyynnön vastaanottaneen valtion virkailija ilmoittaa pyynnön vastaanottamisen jälkeen sen esittäneen valtion keskusviranomaiselle, miten kauan asian käsittely kestää.
- Erityisiä toimenpiteitä koskevat pyynnot muodostavat poikkeuksen yleiseen sääntöön, jonka mukaan yleissopimuksen mukaiset pyynnot esitetään toimivaltaiselle viranomaiselle ja hakemukset tehdään keskusviranomaisen välityksellä. Vain keskusviranomainen voi esittää tai vastaanottaa erityisiä toimenpiteitä koskevan pyynnön.

B. Asiaa koskevat lomakkeet

Vastaanottotodistus

Erityisiä toimenpiteitä koskeville pyynnöille ei ole vielä olemassa omaa lomaketta.

C. Asiaa koskevat yleissopimuksen artiklat

6 artikla
7 artikla
8 artikla
15 artikla
43 artikla
50 artikla
51 artikla
52 artikla

D. Asiaa koskevat käsikirjan kohdat

Luvut 4 ja 5 – Lähtevät ja saapuvat tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevat hakemukset

Luvut 8 ja 9 – Lähtevät ja saapuvat elatusapupäätöksen saamista koskevat hakemukset

Luku 10 – Elatusapupäätösten täytäntöönpano

V. Tarkistuslista – Saapuvat erityisiä toimenpiteitä koskevat pyynnöt

	Menettely	Käsikirjan kohta
1	Ilmoita pyynnön vastaanottamisesta.	II.A
2	Selvitä, harkitaanko yleissopimuksen mukaisen hakemuksen tekemistä.	II.B
3 a	Jos pyyntö liittyy yleissopimuksen mukaiseen hakemukseen, selvitä, koskeeko pyyntö jotain luetelluista toimenpiteistä.	II.C.1
3 b	Jos pyyntö liittyy yleissopimuksen mukaiseen hakemukseen: ovatko toimenpiteet tarpeen?	II.C.2
3 c	Jos pyyntö liittyy yleissopimuksen mukaiseen hakemukseen: tarjotaan tarpeen oleva apu.	II.C.3
4	Jos pyyntö ei liity yleissopimuksen mukaiseen hakemukseen: toteutetaan toimenpiteitä kansallisen politiikan ja lainsäädännön mukaisesti.	II.D
5	Toimita käsittelyvaiheen ilmoituslomake.	II.E

VI. Usein kysyttyä

Onko pyynnön vastaanottavan keskusviranomaisen tarjottava pyydetyt erityiset toimenpiteet?

966. Ei aina. Jos keskusviranomainen katsoo, etteivät toimenpiteet ole tarpeen yleissopimuksen mukaisessa menettelyssä auttamiseksi (tai päätöksen tekemiseksi siitä, tuleeko menettely panna vireille), se voi evätä pyynnön. Jos pyyntö koskee apua, joka liittyy pyynnön esittävässä valtiossa vireillä olevaan elatusapumenettelyyn, avun tarjoaminen on täysin harkinnanvaraista.

Voiko pyynnön vastaanottava keskusviranomainen periä maksun palveluistaan?

967. Kyllä voi, rajatuissa tilanteissa. Kulujen on oltava poikkeuksellisia, ja hakijan on annettava ennalta suostumuksensa palveluiden toimittamiseen kyseessä olevalla hinnalla.

Luku 15

Lomakkeiden täyttäminen

Luvun sisältö:

Tässä luvussa annetaan ohjeita yleissopimuksen soveltamisalaan kuuluvissa asioissa käytettävien lomakkeiden täyttämiseen.

Jaksossa I annetaan ohjeet jokaisessa yleissopimuksen mukaisessa hakemuksessa käytettävien kahden pakollisen lomakkeen täyttämiseen.

Jaksossa II neuvotaan, miten neljän tärkeimmän yleissopimuksen mukaisen hakemuksen yhteydessä käytettäviksi suositellut lomakkeet täytetään.

Jaksossa III annetaan ohjeita muiden lomakkeiden, kuten taloudellista tilannetta koskevan lomakkeen, täytäntöönpanokelpoisuuden osoittavan asiakirjan ja asianmukaista ilmoittamista koskevan asiakirjan, täyttämiseen.

Jaksossa IV on tarkistuslista yleissopimuksen nojalla tehtäviin lähteviin hakemuksiin liitettävistä asiakirjoista.

Jaksossa V annetaan tietoa sellaisten lomakkeiden täyttamisestä, joita on käytettävä toimivaltaiselle viranomaiselle osoitettavien päätöksen tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevien suorien pyyntöjen yhteydessä.

Tämän luvun liitteessä selitetään päätöksen tunnustamisen ja täytäntöönpanon perusteet, jotta virkailijat pystyvät täyttämään tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevat suositellut hakemuslomakkeet.

I. Kaikkiin hakemuksiin tarvittavien pakollisten lomakkeiden täyttäminen

968. Tässä jaksossa käsitellään jokaisessa yleissopimuksen mukaisessa hakemuksessa käytettävien kahden pakollisen lomakkeen täyttämistä. Nämä lomakkeet ovat yleissopimuksen liitteinä. Niitä ei tarvitse käyttää erityisiä toimenpiteitä koskevien pyyntöjen eikä suoraan toimivaltaisille viranomaisille osoitettavien pyyntöjen yhteydessä.

A. Saatelomake (Transmittal Form)

969. Pakollisen saatelomakkeen avulla valtiot voivat lähettää hakemuksia vakioidulla ja yhdenmukaisella tavalla. Siinä luetellaan vaaditut asiakirjat ja hakemukseen sisältyvät tiedot. Lisäksi siinä kerrotaan pyynnön vastaanottavalle keskusviranomaiselle, mitä apua haetaan.
970. Saatelomake on pakollinen. Saatelomake on liitettävä kaikkiin yleissopimuksen nojalla tehtäviin hakemuksiin. Seuraavaksi annetaan ohjeet saatelomakkeen täyttämiseen. Nämä tiedot pätevät kaikkiin yleissopimuksen mukaisiin hakemuksiin.

a) Johdanto

971. Kaikkia toiselle keskusviranomaiselle lähetettyjen asiakirjojen sisältämiä tietoja on käsiteltävä luottamuksellisina hakemuksen käsittelevän valtion lain mukaisesti, ja niitä saa käyttää vain yleissopimuksen mukaisen elatushakemuksen tarpeisiin. Lomakkeen johdanto-osassa todetaan myös, että joissain tilanteissa henkilötietojen luovuttaminen saattaisi vaarantaa henkilön terveyden, turvallisuuden tai vapauden.

□ *Keskusviranomainen on tehnyt 40 artiklassa tarkoitetun päätöksen tietojen salassapidosta.*

972. Jos hakija on ilmoittanut, että tämä vaara saattaa olla olemassa, rasti edellä näkyvä salassapitopäätöstä koskeva ruutu, joka löytyy lomakkeen ensimmäisen sivun yläreunasta.
973. Katso tietoja henkilötietojen suojaamisesta tämän luvun jaksosta II.

b) Pyynnön esittävä keskusviranomainen

Viite: kohdat 1 ja 2

974. Henkilötietoja koskevan ilmoituksen alla olevassa laatikossa annetaan tietoja **pyynnön esittävästä keskusviranomaisesta** ja henkilöstä, johon tulee ottaa yhteyttä, jos pyynnön vastaanottava valtio vaatii jatkotoimia. Keskusviranomaiset viestivät keskenään pyynnön vastaanottavan valtion kielellä¹⁸⁶, muulla sovitulla kielellä tai englanniksi tai ranskaksi, ellei vastaanottava valtio ole tehnyt varaumaa englannin tai ranskan kielen käyttämisestä. Kielen valinta perustuu maaprofiiliin. Jos kielellä on suuri merkitys asian käsittelyssä maassasi, ilmoita kielitoive tässä kohdassa.

Pyynnön esittävä keskusviranomainen on sen valtion keskusviranomainen, jossa hakemus tai pyyntö pannaan vireille. Pynnön esittävä keskusviranomainen lähettää hakemuksen **pyynnön vastaanottavalle keskusviranomaiselle**, joka käsittelee hakemuksen ja lähettää sen toimivaltaiselle viranomaiselle päätökseen saattamista varten.

c) Pynnön vastaanottava keskusviranomainen

Viite: kohta 3

975. Tämä kohta on selvä. Siihen täytetään pyynnön vastaanottavan keskusviranomaisen yhteystiedot. Tiedot löytyvät maaprofiilista.

d) Hakijan tiedot

Viite: kohta 4

976. Hakija on henkilö, joka esittää elatuspalveluita koskevan pyynnön. Hakija voi olla hakemuksen tyypistä riippuen joko velkoja, myös julkisen sektorin elin, tai velallinen. Myös lapsen laillinen edustaja voi toimia hakijana.

¹⁸⁶ Tämä voi olla pyynnön vastaanottavan valtion tietyn alueen, kuten maakunnan, virallinen kieli, jos maa on antanut selityksen (44 artikla).

e) Niiden henkilöiden tiedot, joita varten elatusta haetaan

Viite: kohta 5

977. Jos hakija hakee elatusapua itselleen, ilmoita tästä alakohdassa a. Anna tarvittavat tiedot muista perheenjäsenistä tai huollettavista, myös kunkin lapsen syntymäaika. Syntymäajan avulla voidaan vahvistaa, että lapset ovat alle 21-vuotiaita ja kuuluvat näin ollen yleissopimuksen piiriin. Nimet tulee merkitä niin kuin ne on merkitty syntymätodistukseen tai muihin virallisiin asiakirjoihin.

f) Velallisen tiedot

Viite: kohta 6

a. ☐ Henkilö on sama kuin kohdassa 4 mainittu hakija

978. Merkitse rasti tähän ruutuun, jos hakijana on velallinen. Huomaa, että velallinen ei voi hakea päätöksen saamista.

979. Kirjoita tähän kohtaan aina velallisen perustiedot. Lisätietoja velallisesta annetaan hakemuslomakkeessa ja taloudellista tilannetta koskevassa lomakkeessa, jos hakemuksessa käytetään näitä lomakkeita.

g) Hakemuksen määrittäminen

Viite: kohta 7

980. Seuraavassa taulukossa eritellään 10 artiklan eri alakohtien mukaiset hakemukset. Merkitse rasti sen hakemuksen kohdalle, jota olet tekemässä.

Artiklan numero	Selitys
10 artiklan 1 kohdan a alakohta	Velkojan tekemä hakemus muussa kuin pyynnön vastaanottavassa valtiossa tehdyn päätöksen tunnustamiseksi tai tunnustamiseksi ja täytäntöönpanemiseksi
10 artiklan 1 kohdan b alakohta	Velkojan tekemä hakemus pyynnön vastaanottavassa valtiossa tehdyn tai tunnustetun päätöksen täytäntöönpanemiseksi
10 artiklan 1 kohdan c alakohta	Velkojan tekemä hakemus uuden päätöksen saamiseksi pyynnön vastaanottavassa valtiossa, jollei asiassa ole annettu päätöstä
10 artiklan 1 kohdan d alakohta	Velkojan tekemä hakemus päätöksen saamiseksi pyynnön vastaanottavassa valtiossa, jos muussa valtiossa tehdyn päätöksen tunnustaminen ja täytäntöönpano ei ole mahdollista
10 artiklan 1 kohdan e alakohta	Velkojan tekemä hakemus pyynnön vastaanottavassa valtiossa tehdyn päätöksen muuttamiseksi
10 artiklan 1 kohdan f alakohta	Velkojan tekemä hakemus muussa kuin pyynnön vastaanottavassa valtiossa tehdyn päätöksen muuttamiseksi

10 artiklan 2 kohdan a alakohta	Velallisen tekemä hakemus sellaisen päätöksen tunnustamiseksi, joka johtaa aikaisemman päätöksen täytäntöönpanon rajoittamiseen pyynnön vastaanottavassa valtiossa
10 artiklan 2 kohdan b alakohta	Velallisen tekemä hakemus pyynnön vastaanottavassa valtiossa tehdyn päätöksen muuttamiseksi
10 artiklan 2 kohdan c alakohta	Velallisen tekemä hakemus muussa kuin pyynnön vastaanottavassa valtiossa tehdyn päätöksen muuttamiseksi

Kaavio 37: Taulukko 10 artiklan mukaisista hakemuksista

Viite: kohta 8

981. Saatelomakkeen kohdassa 8 luetellaan asiakirjat, jotka on liitettävä hakemukseen.
982. Kohdan 8 alakohtaa a käytetään, jos hakemus koskee 10 artiklan 1 kohdan a alakohdan nojalla haettavaa tunnustamista ja täytäntöönpanoa. Merkitse rasti tekemäsi hakemuksen kannalta asianmukaisiin ruutuihin. Viimeisiä 30 artiklaan liittyviä ruutuja käytetään vain, jos hakemus koskee elatusapusopimuksen tunnustamista.
983. Jos hakemusta ei tehdä 10 artiklan 1 kohdan a alakohdan nojalla, käytetään saatelomakkeen kohdan 8 alakohdan b asiakirjaluetteloa.

h) Lomakkeen viimeistely

Viite: viimeinen kohta

984. Saatelomakkeen täyttävä virkailija ei allekirjoita lomaketta. Täyttäjän on kuitenkin kirjoitettava lomakkeeseen nimensä ja päivättävä lomake. (Yhteystiedot löytyvät jo ensimmäiseltä sivulta.)

B. Vastaanottotodistus (Acknowledgement Form)

985. Tässä kohdassa annetaan ohjeet pakollisen vastaanottotodistuksen täyttämiseen. Vastaanottotodistusta käytetään kaikissa yleissopimuksen mukaisissa hakemuksissa. 12 artiklan 3 kohdan mukaan hakemuksen vastaanottamisesta on ilmoitettava kuuden viikon kuluessa vastaanottopäivästä käyttäen tätä lomaketta.

a) Johdanto

986. Mieti ensin, saattaisiko lomakkeessa olevien tietojen luovuttaminen vaarantaa henkilön terveyden, turvallisuuden tai vapauden. Jos tämä vaara on olemassa, rasti lomakkeen yläreunassa oleva ruutu.

b) Yhteystiedot

Viite: kohdat 1 ja 2

987. Varmista, että annetuilla yhteystiedoilla tavoittaa sen henkilön tai yksikön, joka vastaa jatkotoimista.

c) Pynnön esittävä keskusviranomainen

Viite: kohta 3

988. Täytä tämä kohta vastaanotetun hakemuksen pohjalta.

d) Hakemuksen tiedot***Viite: kohta 4***

989. Ilmoita artiklan numeron avulla, mitä hakemuksia on vastaanotettu. Saatelomakkeen täyttöohjeiden yhteydessä olevasta kaaviosta 37 näet kunkin hakemustyyppin selitykset.
990. Tähän kohtaan on kirjattava myös tiedot hakijasta ja henkilöistä, joille elatusapu maksetaan. Tiedot löytyvät vastaanotetun hakemuksen liitteenä olevasta saatelomakkeesta.

e) Toteutetut alustavat toimenpiteet***Viite: kohta 5***

991. Ilmoita, mitä toimenpiteitä hakemuksen johdosta on toteutettu. Jos hakemusta ei voida käsitellä, koska siihen tarvitaan täydentäviä tietoja, ilmoita tässä kohdassa tarvittavat asiakirjat tai lisätiedot.
992. Jos keskusviranomaisen ei ota hakemusta käsiteltäväksi, koska on ilmeistä, että hakemusta koskevat edellytykset eivät täyty, ilmoita, esitetäänkö perustelut vastaanottotodistuksen yhteydessä vai myöhemmin. Päätöksen tunnustamista ja täytäntöönpanoa, täytäntöönpanoa ja saamista koskevien saapuvien hakemusten käsittelyä tarkastelevissa luvuissa selitetään, milloin tämä vastaus voi tulla kyseeseen.

f) Lomakkeen viimeistely***Viite: viimeinen kohta***

993. Lomaketta ei allekirjoiteta. Siihen kirjoitetaan kuitenkin lomakkeen täyttämistä vastaavan keskusviranomaisen virkailijan nimi.

II. Suositeltujen hakemuslomakkeiden täyttämisohteet

994. Luvun tässä osassa opastetaan täyttämään lomakkeita, joita suositellaan käytettäväksi toimitettaessa seuraavia hakemuksia keskusviranomaiselta toiselle:
- tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskeva hakemus
 - pyynnön vastaanottavassa valtiossa tehdyn tai tunnustetun päätöksen täytäntöönpanoa koskeva hakemus
 - päätöksen saamista koskeva hakemus
 - päätöksen muuttamista koskeva hakemus.
995. Tämä osio jakautuu kolmeen osaan.
996. Ensimmäisessä osassa annetaan ohjeet päätöksen tunnustamista, tunnustamista ja täytäntöönpanoa, täytäntöönpanoa, saamista sekä muuttamista koskevien hakemusten yhteydessä käytettäväksi suositeltujen lomakkeiden täyttämiseen.
997. Toisessa osassa annetaan ohjeet muiden lomakkeiden täyttämiseen.
998. Kolmannessa osassa on tarkistuslista asiakirjoista, jotka on liitettävä kuhunkin hakemustyyppiin.

A. Suositeltu lomake tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevaan hakemukseen

999. Tässä kohdassa opastetaan täyttämään lomake, jota suositellaan käytettäväksi elatusapupäätöksen tai elatusapusopimuksen tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevan hakemuksen yhteydessä. Tähän hakemukseen liittyviä menettelyjä käsitellään tarkemmin luvussa 4.

1. Lomakkeen täyttäminen

a) Käytettävä lomake

1000. Jos hakijana on velkoja (tai velkojan puolesta toimiva tai velkojalle suorituksia maksanut julkisen sektorin elin) tai velallinen, käytä lomaketta, joka on tarkoitettu 10 artiklan 1 kohdan a alakohdan ja 2 kohdan a alakohdan nojalla tehtäville hakemuksille. Merkitse oikeat artikkelit.

b) Henkilötietojen ja luottamuksellisten tietojen suojaaminen

Viite: johdanto

1001. Yleissopimuksessa määrätään, että mitään yleissopimuksen mukaisia hakemuksia varten kerättyjä tai toimitettuja tietoja ei saa luovuttaa tai vahvistaa, jos se saattaa vaarantaa henkilön terveyden, turvallisuuden tai vapauden.

1002. Jos tällainen vaara on olemassa, merkitse rasti hakemuslomakkeen asianmukaiseen kohtaan ja anna henkilötiedot erillisellä salassa pidettäviä tietoja koskevalla lomakkeella (Restricted Information Form) kohdan 2 sijaan.

1003. Henkilötietojen ja luottamuksellisten tietojen suojaamisvaatimusta käsitellään yksityiskohtaisesti luvussa 3.

c) Hakijan nimi ja yhteystiedot

Viite: kohta 2

1004. Ilmoita, onko hakijana velkoja (henkilö, jota varten elatusta haetaan tai jolle elatusapu maksetaan), velallinen tai jommankumman edustaja.

1005. Yhteystiedoilla on kaksi tarkoitusta. Niiden perusteella tunnistetaan hakemuksen osapuolet, jotta kunkin valtion keskusviranomaisen tai toimivaltainen viranomaisen voi perustaa asiaa koskevan aineiston. Lisäksi yhteystietojen avulla on pystyttävä ilmoittamaan hakijalle, jos elatusapupäätöksen tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevaan päätökseen haetaan muutosta.

Hyvä käytäntö: *Pyynnön esittävän keskusviranomaisen tulisi varmistaa, että sillä on aina käytössään voimassa oleva osoite tai muu mahdollinen tapa saada yhteys hakijaan. Hakemuksen yhteydessä saattaa nousta esiin kysymyksiä, joita varten tarvitaan täydentäviä tietoja tai asiakirjoja. Pynnön esittävän valtion (lähettävän valtion) keskusviranomaisen on tällöin pystyttävä ottamaan yhteyttä hakijaan näiden tietojen tai asiakirjojen saamiseksi.*

1006. Jotkin valtiot voivat käyttää keskusviranomaisen tai muun toimivaltaisen viranomaisen osoitetta hakijan osoitteena, jos pyynnön esittävän valtion lainsäädäntö estää henkilökohtaisen osoitteen luovuttamisen.¹⁸⁷

1007. Jos hakijana on julkisen sektorin elin, ilmoita asiasta.

d) Niiden henkilöiden tiedot, joita varten elatusta haetaan tai joille elatusapu maksetaan

Viite: kohta 3

1008. Hakemuksessa on oltava riittävästi tietoja kaikkien niiden henkilöiden tunnistamiseksi, joita varten elatusta haetaan tai joille elatusapu maksetaan. Näillä henkilöillä tarkoitetaan hakijaa (yleensä vanhempi mutta voi olla myös lapsi) ja kaikkia lapsia, joihin yleissopimusta sovelletaan. Hakemukseen on merkittävä aina syntymäaika kaikkien elatusapuun oikeutettujen henkilöiden henkilöllisyyden ja iän vahvistamiseksi, jotta voidaan varmistaa päätöksen kuuluminen yleissopimuksen soveltamisalaan.

1009. Myös peruste, jolla elatusta haetaan tai elatusapu maksetaan hakijalle ja lapsille, on mainittava. Näiden tietojen avulla pyynnön vastaanottava valtio voi varmistua siitä, että hakemus kuuluu yleissopimuksen soveltamisalaan. Peruste liittyy hakijan tai henkilön, jota varten elatusta haetaan tai jolle elatusapu maksetaan, ja velallisen väliseen suhteeseen.

Termien selitykset

1010. Tässä lomakkeen kohdassa käytetään seuraavia termejä:

Viite: kohdat 3.1 ja 3.2

- Vanhemmuus (parentage)
Rasti tämä ruutu, jos elatusapu perustuu vanhemman ja lapsen väliseen suhteeseen. Tämä kattaa tilanteet, joissa lapset ovat syntyneet avioliitossa ja vanhemmuus voidaan todeta lainsäädännön perusteella, sekä tilanteet, joissa vanhemman ja lapsen välinen yhteys on todettu tai vahvistettu isyystestillä.
- Avioliitto (marriage)
Jos osapuolet olivat naimisissa, merkitse rasti tähän ruutuun.
- Lankoussuhde (affinity)
Rasti tämä ruutu, jos hakijan ja velallisen välinen suhde perustuu perhesiteisiin. Tätä sovelletaan vain, jos pyynnön esittävä valtio ja vastaanottava valtio ovat molemmat laajentaneet yleissopimuksen soveltamisen koskemaan tällaisia sukulaisuussuhteita (ks. luku 3).
- Isovanhempi/sisarus/lapsenlapsi (grandparent/sibling/grandchild)
Rasti tämä ruutu, jos hakijan ja velallisen välinen suhde on jokin näistä. Tätä sovelletaan vain, jos pyynnön esittävä valtio ja vastaanottava valtio ovat molemmat laajentaneet yleissopimuksen soveltamisen koskemaan tällaisia sukulaisuussuhteita.

¹⁸⁷ Ks. yleissopimuksen selitysmuistio, 612 kohta.

- Vanhemman asema tai vastaava suhde (*in loco parentis* or equivalent relationship)
Vanhemman asemalla tarkoitetaan suhdetta, jossa aikuinen on vanhemman asemassa lapsiin nähden. Tällainen tilanne voi syntyä, jos aikuinen on asunut lasten kanssa ja toiminut vanhempana. Joissain valtioissa tämä kattaa isä- tai äitipuolen suhteen lapseen.
- Avioliittoa vastaava suhde (analogous relationship to marriage)
Rasti tämä ruutu, jos osapuolet eivät olleet naimisissa keskenään mutta elivät avioliittoa vastaavassa suhteessa. Joissain valtioissa tästä käytetään nimitystä avoliitto. Tätä sovelletaan vain, jos pyynnön esittävä valtio ja vastaanottava valtio ovat molemmat laajentaneet yleissopimuksen soveltamisen koskemaan tällaisia suhteita (ks. luku 3).

1011. Täytä kohtaan 3.1 hakijaa koskevat tiedot. Hakijan syntymäaika on kirjattu jo kohtaan 2. Jos hakija on lapsi, täytä tämä kohta.
1012. Täytä kohtaan 3.2 niiden lasten tiedot, joita varten elatusta haetaan tai joille elatusapu maksetaan. Jos lapsi itse on hakija, vain kohta 3.2 täytetään. Jos lapsia on enemmän kuin kolme, merkitse rasti ruutuun 3.4 ja anna lisätiedot erillisellä sivulla.
1013. Täytä kohta 3.3, jos elatusta haetaan tai elatusapu maksetaan jollekulle muulle kuin hakijalle tai lapselle.

e) Velallisen nimi ja yhteystiedot

Viite: kohta 4.1

1014. Ilmoita, onko velallinen hakija.
1015. Kohtaan 4.1 täytettäviä velallisen tietoja tarvitaan, jotta tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskeva hakemus voidaan käsitellä ja velalliselle voidaan ilmoittaa asiasta pyynnön vastaanottavan valtion lain mukaisesti. Tämä kohta tulee täyttää siltä osin kuin hakijan tiedot siihen riittävät. Pynnön vastaanottavan valtion tulee tarvittaessa selvittää velallisen sijainti, jos sitä ei tiedetä tarkkaan.

Hyvä käytäntö: Jos hakija ei tiedä, missä velallinen asuu, anna mahdollisimman paljon muita tietoja velallisen viimeisimmästä tiedetystä olinpaikasta (esimerkiksi työnantaja). Voit myös antaa tietoja muista yhteyksistä valtioon, kuten sukulaisista, joiden luona velallinen saattaa oleskella.

f) Velkojan edustajan nimi ja yhteystiedot

Viite: kohta 4.2

1016. Tähän kohtaan tulee täyttää tiedot velkojan olinpaikasta tai velkojan edustajasta. Edustaja saattaa monissa tapauksissa olla velkojan oikeudellinen avustaja.
1017. Kohtaan 4.3 kirjoitetaan henkilötunnus, jos se on tiedossa. Henkilötunnus voi olla Yhdysvaltain *Social Security Number*, Kanadan *Social Insurance Number*, Australian *Tax File Number* tai muu virallinen tunnus, jonka avulla pyynnön vastaanottavan valtion keskusviranomaisen pystyy selvittämään velallisen olinpaikan tai vahvistamaan tämän henkilöllisyyden valtion tietokannoissa tai muissa vastaavissa tietokannoissa.

g) Minne maksu toimitetaan?**Viite: kohta 5**

1018. Jotta päätös voitaisiin panna täytäntöön, pyynnön vastaanottavan valtion pitää tietää, mihin maksut toimitetaan. Jos maksut toimitetaan pyynnön esittäneen valtion toimivaltaiselle viranomaiselle käsittelyä varten, anna tässä maksun käsittelevän tai jakavan yksikön tiedot sekä asian tai tilin numero, jotta maksut voidaan tunnistaa asianmukaisesti.

Älä täytä tätä lomakkeen kohtaa, jos siitä saattaa olla haittaa hakijalle. Käytä salassa pidettäviä tietoja koskevaa lomaketta.

h) Pelkkää tunnustamista koskeva hakemus**Viite: kohta 6**

1019. Jos hakemus koskee ainoastaan elatusapupäätöksen tunnustamista eikä hakija halua, että päätös pannaan tunnustamisen jälkeen täytäntöön, merkitse rasti kohtaan 6. Huomaa, että pelkkää tunnustamista koskevaan hakemukseen ei tarvita täytäntöönpanokelpoisuuden osoittavaa asiakirjaa. Siihen tarvitaan ainoastaan todistus päätöksen voimassaolosta alkuperävaltiossa. Pelkkää tunnustamista koskevia hakemuksia käsitellään tarkemmin luvussa 4.

i) Päätöksen tunnustamisen ja täytäntöönpanon toimivaltaperusteet**Viite: kohta 7**

1020. Tätä kohtaa ei tarvitse täyttää, jos hakemus koskee elatusapusopimuksen tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa.
1021. Jos hakemus koskee elatusapupäätöksen tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa, pyynnön vastaanottavan valtion pitää tietää oikeudelliset perusteet, joiden perusteella päätös voidaan tunnustaa ja panna täytäntöön.
1022. Toimivaltaperusteet luetellaan suositellussa lomakkeessa. Ne pohjautuvat 20 artiklaan. Hanki tarpeen mukaan tietoja itse päätöksestä, hakijalta tai toimivaltaisen viranomaisen aineistosta. On tärkeää, että lomakkeessa rastitaan kaikki mahdolliset ruudut. Jos vastaaja vastustaa tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa, hänen on osoitettava, ettei mikään tunnustamisen ja täytäntöönpanon perusteista täyty.
1023. Tämän luvun liitteessä on lisätietoa tilanteista, jotka voivat luoda perustan tunnustamiselle ja täytäntöönpanolle.

j) Vastaajan saapuvilletulo**Viite: kohta 8**

1024. Kuten luvussa 4 todettiin, jotta päätös voidaan tunnustaa tai tunnustaa ja panna täytäntöön, pyynnön vastaanottavan valtion on voitava varmistua siitä, että vastaajalle on ilmoitettu hakemuksesta tai elatusapumenettelystä sen valtion lainsäädännön mukaisesti, jossa päätös on tehty, ja hän on saanut mahdollisuuden tulla kuulluksi tai ollut edustettuna menettelyssä. Jos käytössä on ollut hallinnollinen prosessi, jossa päätös on tehty ilman kuulemista, vastaajalle on pitänyt ilmoittaa päätöksestä sen tekemisen jälkeen ja antaa asianmukainen mahdollisuus hakea muutosta viranomaisen tekemään päätökseen sen valtion lainsäädännön mukaisesti, jossa päätös on tehty.

1025. Lomakkeen kohta 8 koskee tätä vaatimusta. Ilmoita, onko vastaaja ollut läsnä alkuperävaltiossa ja onko hän ollut edustettuna.
1026. Vastaajan saapuvilletulo saattaa käydä selväksi päätöksestä, jos siitä ilmenee, että vastaaja on ollut läsnä elatusapumenettelyssä, ollut edustettuna tai hakenut muutosta päätökseen.
1027. Jos vastaaja ei ole ollut läsnä eikä edustettuna, toimivaltaisen viranomaisen on vahvistettava, että vastaaja on saanut asianmukaisen ilmoituksen sen valtion lainsäädännön mukaisesti, jossa päätös on tehty, ja kaikki olosuhteet huomioon ottaen. Tämän vaatimuksen täyttämiseksi on laadittu suositeltu lomake (asiakirja, josta käy ilmi, että vastaajalle on ilmoitettu asianmukaisesti menettelystä). Sen täyttämistä käsitellään myöhemmin tässä luvussa.
1028. Jos päätös on tehty järjestelmässä, jossa ei edellytetä kuulemista, velallisen/vastaajan poissaolosta on ilmoitettava. Lisäksi tarvitaan aina asiakirja, josta käy ilmi, että vastaajalle on ilmoitettu asianmukaisesti menettelystä.
1029. Jos päätös on tehty ilmoittamatta menettelystä asianmukaisesti vastaajalle, sitä ei ehkä voida tunnustaa tai panna täytäntöön yleissopimuksen mukaisesti.

k) Taloudellista tilannetta koskeva lomake

Viite: kohta 9

1030. Taloudellista tilannetta koskeva lomake (Financial Circumstances Form) tarvitaan, jos päätös pannaan tunnustamisen jälkeen toimeen. Ohjeet lomakkeen täyttämiseen löytyvät tämän luvun jaksosta IV.

l) Oikeusapu

Viite: kohta 10

1031. Kun tunnustamisen tai tunnustamisen ja täytäntöönpanon hakijana on velkoja, pyynnön vastaanottavan valtion on useimmissa tapauksissa tarjottava maksutonta oikeusapua (ks. luku 3) eikä hakijan tarvitse antaa lisätietoja asiasta.
1032. Kohta 10 on kuitenkin täytettävä, jos
- hakijana on velkoja ja hakemus koskee muita elatusvelvoitteita kuin vanhemman ja lapsen suhteesta johtuvia elatusvelvoitteita alle 21-vuotiaaseen henkilöön nähden
 - hakijana on velallinen.
1033. Kummassakin näistä tilanteista pyynnön vastaanottava valtio voi päättää avun tarjoamisesta varallisuuden tai hakemuksen sisällön arvioinnin perusteella. Varallisuuden arviointia käsitellään taloudellista tilannetta koskevassa lomakkeessa, ja hakijan tulee antaa tietoja myös sen vahvistamiseksi, onko hän saanut oikeusapua alkuperävaltiossa. Avun tarjontaan viranomaisen toimittaman kirjeen tulisi riittää.

m) Hakemuksen käsittelystä vastaavan keskusviranomaisen yhteyshenkilön nimi

Viite: kohta 12

1034. Tässä kohdassa ilmoitetaan, kuka keskusviranomaisen virkailija vastaa hakemuksen täyttamisestä tai hakemuksen tarkistamisesta, jos hakija on täyttänyt sen itse. Koska asiakirjojen toimittamisessa käytettävä väline on vapaavalintainen, asiakirjat voidaan toimittaa myös sähköisessä muodossa. Näin ollen lomaketta ei tarvitse allekirjoittaa.

B. Suositeltu lomake pyynnön vastaanottavassa valtiossa tehdyn tai tunnustetun päätöksen täytäntöönpanoa koskevaan hakemukseen

1035. Tässä kohdassa opastetaan täyttämään lomake, jota suositellaan käytettäväksi pyynnön vastaanottavassa valtiossa tehdyn tai tunnustetun päätöksen täytäntöönpanoa koskevan hakemuksen yhteydessä. Tätä hakemusta käsitellään luvussa 6.

1. Lomakkeen täyttäminen

a) Käytettävä lomake

1036. Käytä suositeltua lomaketta, joka on tarkoitettu 10 artiklan 1 kohdan b alakohdan nojalla tehtäville hakemuksille, koska hakemuksessa pyydetään pyynnön vastaanottavaa valtiota panemaan täytäntöön sen itse tekemä tai aiemmin tunnustama päätös.

b) Henkilötietojen ja luottamuksellisten tietojen suojaaminen

Viite: johdanto sekä kohdan 2 alakohdat d, e, f ja g

1037. Yleissopimuksessa määrätään, että mitään yleissopimuksen mukaisia hakemuksia varten kerättyjä tai toimitettuja tietoja ei saa luovuttaa tai vahvistaa, jos se saattaa vaarantaa henkilön terveyden, turvallisuuden tai vapauden.

1038. Jos tällainen vaara on olemassa, merkitse rasti hakemuslomakkeen asianmukaiseen kohtaan ja anna henkilötiedot erillisellä salassa pidettäviä tietoja koskevalla lomakkeella (Restricted Information Form) kohdan 2 sijaan.

1039. Henkilötietojen ja luottamuksellisten tietojen suojaamisvaatimusta käsitellään yksityiskohtaisesti luvussa 3.

c) Hakijan nimi ja yhteystiedot

Viite: kohta 2

1040. Yhteystiedoilla on kaksi tarkoitusta. Niiden perusteella tunnistetaan hakemuksen osapuolet, jotta kunkin valtion keskusviranomainen tai toimivaltainen viranomainen voi perustaa asiaa koskevan aineiston. Lisäksi pyynnön esittävän valtion on pystyttävä yhteystietojen avulla ilmoittamaan hakijalle, jos pyynnön vastaanottavan valtion toimivaltainen viranomainen tarvitsee lisätietoja täytäntöönpanon käynnistämistä varten (esimerkiksi elatusapurästien vahvistamiseksi).

1041. Jotkin valtiot voivat käyttää keskusviranomaisen tai muun toimivaltaisen viranomaisen osoitetta hakijan osoitteena, jos pyynnön esittävän valtion lainsäädäntö estää henkilökohtaisen osoitteen luovuttamisen.¹⁸⁸ Tämä voi olla hyvä käytäntö myös silloin, kun pyynnön esittävässä valtiossa toimii elatusaputoimisto, jolla on sellaisia lisätietoja velallisesta, tämän omaisuudesta ja tuloista tai elatusapurästien laskemisesta, joista voi olla apua pyynnön vastaanottavan valtion toimivaltaiselle viranomaiselle päätöksen täytäntöönpanossa. Tällaisessa tilanteessa voi olla hyödyllisempää osoittaa täydentäviä tietoja tai apua koskevat pyynnot hakijan sijaan suoraan elatusaputoimistolle tai muulle toimivaltaiselle viranomaiselle, jolla nämä tiedot ovat.

¹⁸⁸ Ks. yleissopimuksen selitysmuistio, 612 kohta.

1042. Jos hakijana on julkisen sektorin elin, ilmoita asiasta.

Hyvä käytäntö: *Pyynnön esittävän keskusviranomaisen tulisi varmistaa, että sillä on aina käytössään voimassa oleva osoite tai muu mahdollinen tapa saada yhteys hakijaan. Täytäntöönpanon yhteydessä saattaa nousta esiin kysymyksiä, joita varten tarvitaan täydentäviä tietoja tai asiakirjoja. Pynnön esittävän valtion keskusviranomaisen on tällöin pystyttävä ottamaan yhteyttä hakijaan näiden tietojen tai asiakirjojen saamiseksi.*

d) Niiden henkilöiden tiedot, joita varten elatusta haetaan tai joille elatusapu maksetaan

Viite: kohta 3

1043. Hakemuksessa on oltava riittävästi tietoja kaikkien niiden henkilöiden tunnistamiseksi, joita varten elatusta haetaan tai joille elatusapu maksetaan. Näillä henkilöillä tarkoitetaan hakijaa (yleensä lasten vanhempi) ja kaikkia lapsia, joihin yleissopimusta sovelletaan. Hakemukseen on merkittävä aina syntymäaika, jotta voidaan varmistaa päätöksen kuuluminen yleissopimuksen soveltamisalaan (ks. luku 3).

1044. Myös peruste, jolla elatusta haetaan tai elatusapu maksetaan hakijalle ja lapsille, on mainittava. Näiden tietojen avulla pyynnön vastaanottava valtio voi varmistua siitä, että hakemus kuuluu yleissopimuksen soveltamisalaan.

Termien selitykset

1045. Tässä kohdassa käytetään seuraavia termejä:

Viite: kohdat 3.1 ja 3.2

- Vanhemmuus (parentage)
Rasti tämä ruutu, jos elatusapu perustuu vanhemman ja lapsen väliseen suhteeseen. Tämä kattaa tilanteet, joissa lapset ovat syntyneet avioliitossa ja vanhemmuus voidaan todeta lainsäädännön perusteella, sekä tilanteet, joissa vanhemman ja lapsen välinen yhteys on todettu tai vahvistettu isyystestillä.
- Avioliitto (marriage)
Rasti tämä ruutu, jos päätös liittyy hakijan ja velallisen väliseen avioliittoon.
- Lankoussuhde (affinity)
Rasti tämä ruutu, jos hakijan ja velallisen välinen suhde perustuu perhesiteisiin. Tätä sovelletaan vain, jos pyynnön esittävä valtio ja vastaanottava valtio ovat molemmat laajentaneet yleissopimuksen soveltamisen koskemaan tällaisia sukulaisuussuhteita.
- Isovanhempi/sisarus/lapsenlapsi (grandparent/sibling/grandchild)
Rasti oikea ruutu, jos hakijan ja velallisen välinen suhde on jokin näistä. Tätä sovelletaan vain, jos pyynnön esittävä valtio ja vastaanottava valtio ovat molemmat laajentaneet yleissopimuksen soveltamisen koskemaan tällaisia sukulaisuussuhteita.
- Vanhemman asema tai vastaava suhde (*in loco parentis* or equivalent relationship)
Vanhemman asemalla tarkoitetaan suhdetta, jossa aikuinen on vanhemman asemassa lapsiin nähden. Tällainen tilanne voi syntyä, jos aikuinen on asunut lasten kanssa ja toiminut vanhempana. Joissain valtioissa tämä kattaa isä- tai äitipuolen suhteen lapseen.

- Avioliittoa vastaava suhde (analogous relationship to marriage)
Rasti tämä ruutu, jos osapuolet eivät olleet naimisissa keskenään mutta elivät avioliittoa vastaavassa suhteessa. Joissain valtioissa tästä käytetään nimitystä avoliitto. Tätä sovelletaan vain, jos pyynnön esittävä valtio ja vastaanottava valtio ovat molemmat laajentaneet yleissopimuksen soveltamisen koskemaan tällaisia suhteita.

1046. Täytä kohtaan 3.1 hakijaa koskevat tiedot. Hakijan syntymäaika on kirjattu jo kohtaan 2. Jos hakija on lapsi, täytä tämä kohta.
1047. Täytä kohtaan 3.2 niiden lasten tiedot, joita varten elatusta haetaan tai joille elatusapu maksetaan. Jos lapsi itse on hakija, vain kohta 3.2 täytetään. Jos lapsia on enemmän kuin kolme, merkitse rasti ruutuun 3.4 ja anna lisätiedot erillisellä sivulla.
1048. Täytä kohta 3.3, jos elatusta haetaan tai elatusapu maksetaan jollekulle muulle kuin hakijalle tai lapselle.

e) Velallisen (vastaajan) nimi ja yhteystiedot

Viite: kohta 4

1049. Vastaajan tiedot tarvitaan, jotta täytäntöönpanoviranomainen voi käsitellä täytäntöönpanoa koskevan pyynnön. Tämä kohta tulee täyttää siltä osin kuin hakijan tiedot siihen riittävät. Pynnön vastaanottava valtio selvittää tarvittaessa velallisen sijainnin, jos sitä ei tiedetä tarkkaan.

Hyvä käytäntö: Jos hakija ei tiedä, missä velallinen asuu, anna mahdollisimman paljon muita tietoja velallisen viimeisimmästä tiedetystä olinpaikasta (esimerkiksi työnantaja). Voit myös antaa tietoja muista yhteyksistä valtioon, kuten sukulaisista, joiden luona velallinen saattaa oleskella.

1050. Henkilötunnus annetaan, jos se on tiedossa. Henkilötunnus voi olla Yhdysvaltain *Social Security Number*, Kanadan *Social Insurance Number*, Australian *Tax File Number* tai muu virallinen tunnus, jonka avulla pyynnön vastaanottavan valtion keskusviranomainen pystyy selvittämään velallisen olinpaikan tai vahvistamaan tämän henkilöllisyyden valtion tietokannoissa tai muissa vastaavissa tietokannoissa.

f) Minne maksu toimitetaan?

Viite: kohta 5

1051. Pynnön vastaanottavan valtion pitää tietää, mihin maksut toimitetaan. Jos maksut toimitetaan pyynnön esittäneen valtion toimivaltaiselle viranomaiselle käsittelyä varten, anna tässä maksun käsittelevän tai jakavan yksikön tiedot sekä asian tai tilin numero, jotta maksut voidaan tunnistaa asianmukaisesti.

Älä täytä tätä lomakkeen kohtaa, jos siitä saattaa olla haittaa hakijalle. Käytä salassa pidettäviä tietoja koskevaa lomaketta.

g) Pyynnön vastaanottavassa valtiossa tehdyn päätöksen tiedot**Viite: kohta 6**

1052. Jos hakemuksessa pyydetään valtiota panemaan täytäntöön oma päätöksensä, päätöksen perustiedot on annettava, jotta pyynnön vastaanottava valtio tietää, mistä tuomioistuimesta tai hallinnollisesta aineistosta on kyse, ja pystyy hankkimaan jäljennöksen päätöksestä. Tähän kohtaan täytettävät tiedot löytyvät tavallisesti päätöksestä.

h) Hakemuksen liitteet**Viite: kohta 7**

1053. Rasti luettelosta hakemuksen liitteenä olevat asiakirjat. Mukana on aina oltava jokin luetelluista päätöksistä, ilmoitus rästeistä (jos päätökseen liittyviä rästejä on olemassa) ja taloudellista tilannetta koskeva lomake.
1054. Jos päätöstä, jonka täytäntöönpanoa haetaan, ei ole tehty pyynnön vastaanottavassa valtiossa vaan tunnustettu siellä, merkitse rasti kohtaan "Pynnön vastaanottavassa valtiossa tehty päätös (rekisteröinti) toisessa valtiossa tehdyn päätöksen tunnustamiseksi". Hakemukseen voidaan liittää myös tunnustamista koskevat tiedot, jos ne ovat saatavilla, tai tunnustamispäätös.

i) Oikeusapu**Viite: kohta 8**

1055. Kohta 8 täytetään, jos hakijana on velkoja ja hakemus koskee muita elatusvelvoitteita kuin vanhemman ja lapsen suhteesta johtuvia elatusvelvoitteita alle 21-vuotiaaseen henkilöön nähden. Tällaisessa tapauksessa pyynnön vastaanottava valtio tarvitsee tiedon siitä, onko hakija (velkoja) saanut oikeusapua alkuperävaltiossa.
1056. Jos on, pyynnön vastaanottava valtio voi päättää avun tarjoamisesta varallisuuden tai hakemuksen sisällön arvioinnin perusteella. Varallisuuden arviointia käsitellään taloudellista tilannetta koskevassa lomakkeessa, ja hakijan tulee antaa tietoja myös sen vahvistamiseksi, onko hän saanut oikeusapua alkuperävaltiossa. Avun tarjonnan viranomaisen toimittaman kirjeen tulisi riittää.

j) Todistaminen**Viite: kohta 10**

1057. Tässä kohdassa ilmoitetaan, kuka keskusviranomaisen virkailija vastaa hakemuksen täyttämisestä tai hakemuksen tarkistamisesta, jos hakija on täyttänyt sen itse. Koska asiakirjojen toimittamisessa käytettävä väline on vapaavalintainen, asiakirjat voidaan toimittaa myös sähköisessä muodossa. Näin ollen lomaketta ei tarvitse allekirjoittaa.

C. Suositeltu lomake päätöksen saamista koskevaan hakemukseen

1058. Tässä kohdassa opastetaan täyttämään lomake, jota suositellaan käytettäväksi päätöksen saamista koskevan hakemuksen yhteydessä. Kyseistä hakemusta käsitellään tarkemmin luvussa 8.

1. Lomakkeen täyttäminen

a) Käytettävä lomake

1059. Käytä suositeltua lomaketta, joka on tarkoitettu 10 artiklan 1 kohdan c ja d alakohdan nojalla tehtäville hakemuksille, koska hakemus koskee päätöksen saamista. Merkitse rasti oikean hakemuksen kohtaan.

b) Henkilötietojen ja luottamuksellisten tietojen suojaaminen

Viite: johdanto sekä kohdan 2 alakohdat d, e, f ja g

1060. Yleissopimuksessa määrätään, että mitään yleissopimuksen mukaisia hakemuksia varten kerättyjä tai toimitettuja tietoja ei saa luovuttaa tai vahvistaa, jos se saattaa vaarantaa henkilön terveyden, turvallisuuden tai vapauden.
1061. Jos tällainen vaara on olemassa, merkitse rasti hakemuslomakkeen asianmukaiseen kohtaan ja anna henkilötiedot erillisellä salassa pidettäviä tietoja koskevalla lomakkeella (Restricted Information Form) kohdan 2 sijaan.
1062. Henkilötietojen ja luottamuksellisten tietojen suojaamisvaatimusta käsitellään yksityiskohtaisesti luvussa 3.

c) Hakijan nimi ja yhteystiedot

Viite: kohta 2

1063. Yhteystiedoilla on kaksi tarkoitusta. Niiden perusteella tunnistetaan hakemuksen osapuolet, jotta kunkin valtion keskusviranomainen tai toimivaltainen viranomainen voi perustaa asiaa koskevan aineiston. Lisäksi pyynnön esittävän valtion on pystyttävä yhteystietojen avulla saamaan yhteys hakijaan, jos pyynnön saamista varten tarvitaan täydentäviä tietoja.
1064. Anna hakijaa koskevat tarvittavat tiedot joko kohdassa 2 tai salassa pidettäviä tietoja koskevalla lomakkeella. Jotkin valtiot voivat käyttää keskusviranomaisen osoitetta ja yhteystietoja hakijan tietoina silloin, kun pyynnön esittävän valtion lainsäädäntö estää henkilökohtaisen osoitteen luovuttamisen.¹⁸⁹ Jos näin tehdään, pyynnön esittävän keskusviranomaisen on kuitenkin saatava yhteys hakijaan, jos pyynnön vastaanottava keskusviranomainen tai toimivaltainen viranomainen tarvitsee lisätietoja tai jos pyynnön vastaanottava valtio vaatii jatkotoimia. Tämä on erityisen tärkeää, jos hakijaan on saatava yhteys isyystestin tekemistä varten.

Hyvä käytäntö: Pynnön esittävän keskusviranomaisen tulisi varmistaa, että sillä on aina käytössään voimassa oleva osoite tai muu mahdollinen tapa saada yhteys hakijaan. Päätöksen saamista koskevan hakemuksen yhteydessä saattaa nousta esiin kysymyksiä, joita varten tarvitaan täydentäviä tietoja tai asiakirjoja. Pynnön esittävän valtion (lähettävän valtion) keskusviranomaisen on tällöin pystyttävä ottamaan yhteyttä hakijaan näiden tietojen tai asiakirjojen saamiseksi.

¹⁸⁹ Ks. yleissopimuksen selitysmuistio, 612 kohta.

d) Niiden henkilöiden tiedot, joita varten elatusta haetaan tai joille elatusapu maksetaan

Viite: kohta 3

1065. Hakemuksessa on oltava riittävästi tietoja kaikkien niiden henkilöiden tunnistamiseksi, joita varten elatusta haetaan tai joille elatusapu maksetaan. Näillä henkilöillä tarkoitetaan hakijaa (yleensä lasten vanhempi) ja kaikkia lapsia, joihin yleissopimusta sovelletaan. Hakemukseen on merkittävä aina syntymäaika, jotta voidaan varmistaa päätöksen kuulumisen yleissopimuksen soveltamisalaan (ks. luku 3).
1066. Myös peruste, jolla elatusta haetaan tai elatusapu maksetaan hakijalle ja lapsille, on mainittava. Näiden tietojen avulla pyynnön vastaanottava valtio voi varmistua siitä, että hakemus kuuluu yleissopimuksen soveltamisalaan. Peruste liittyy hakijan tai muun henkilön, jota varten elatusta haetaan tai jolle elatusapu maksetaan, ja vastaajan/velallisen väliseen suhteeseen.

Termien selitykset

1067. Tässä kohdassa käytetään seuraavia termejä:

Viite: kohdat 3.1 ja 3.2

- Vanhemmuus (parentage)
Rasti tämä ruutu, jos elatusapu perustuu vanhemman ja lapsen väliseen suhteeseen. Tämä kattaa tilanteet, joissa lapset ovat syntyneet avioliitossa ja vanhemmuus voidaan todeta lainsäädännön perusteella, sekä tilanteet, joissa vanhemman ja lapsen välinen yhteys saatetaan joutua todistamaan tai vahvistamaan isyytestillä.
 - Avioliitto (marriage)
Rasti tämä ruutu, jos päätös liittyy hakijan ja velallisen väliseen avioliittoon.
 - Lankoussuhde (affinity)
Rasti tämä ruutu, jos hakijan ja velallisen välinen suhde perustuu perhesiteisiin. Tätä sovelletaan vain, jos pyynnön esittävä valtio ja vastaanottava valtio ovat molemmat laajentaneet yleissopimuksen soveltamisen koskemaan tällaisia sukulaisuussuhteita.
 - Isovanhempi/sisarus/lapsenlapsi (grandparent/sibling/grandchild)
Rasti oikea ruutu, jos hakijan ja velallisen välinen suhde on jokin näistä. Tätä sovelletaan vain, jos pyynnön esittävä valtio ja vastaanottava valtio ovat molemmat laajentaneet yleissopimuksen soveltamisen koskemaan tällaisia sukulaisuussuhteita.
 - Vanhemman asema tai vastaava suhde (*in loco parentis* or equivalent relationship)
Vanhemman asemalla tarkoitetaan suhdetta, jossa aikuinen on vanhemman asemassa lapsiin nähden. Tällainen tilanne voi syntyä, jos aikuinen on asunut lasten kanssa ja toiminut vanhempana. Joissain valtioissa tämä kattaa isä- tai äitipuolen suhteen lapseen.
 - Avioliittoa vastaava suhde (analogous relationship to marriage)
Rasti tämä ruutu, jos osapuolet eivät olleet naimisissa keskenään mutta elivät avioliittoa vastaavassa suhteessa. Joissain valtioissa tästä käytetään nimitystä avoliitto. Tätä sovelletaan vain, jos pyynnön esittävä valtio ja vastaanottava valtio ovat molemmat laajentaneet yleissopimuksen soveltamisen koskemaan tällaisia suhteita.
1068. Täytä kohtaan 3.1 hakijaa koskevat tiedot. Hakijan syntymäaika on kirjattu jo kohtaan 2. Jos hakija on lapsi, täytä tämä kohta.

1069. Täytä kohtaan 3.2 niiden lasten tiedot, joita varten elatusta haetaan tai joille elatusapu maksetaan. Jos lapsi itse on hakija, vain kohta 3.2 täytetään. Jos lapsia on enemmän kuin kolme, merkitse rasti ruutuun 3.4 ja anna lisätiedot erillisellä sivulla.

1070. Täytä kohta 3.3, jos elatusta haetaan tai elatusapu maksetaan jollekulle muulle kuin hakijalle tai lapselle.

e) Vastaaajan / velallisen nimi ja yhteystiedot

Viite: kohta 4

1071. Tässä kohdassa hakijan tulee antaa riittävät tiedot velallisesta ja tämän olinpaikasta, jotta velalliselle voidaan ilmoittaa hakemuksesta. Jos voimassa oleva kotiosoite ei ole tiedossa, voidaan antaa muita tietoja, kuten aiempia kotiosoitteita tai sellaisten henkilöiden yhteystiedot, jotka voivat auttaa velallisen olinpaikan selvittämisessä. Huomaa, että velallisesta koskevia lisätietoja kysytään myös taloudellista tilannetta koskevassa lomakkeessa (käsitellään myöhemmin tässä luvussa).

1072. Henkilötunnus annetaan, jos se on tiedossa. Henkilötunnus voi olla Yhdysvaltain *Social Security Number*, Kanadan *Social Insurance Number*, Australian *Tax File Number* tai muu virallinen tunnus, jonka avulla pyynnön vastaanottavan valtion keskusviranomaisen pystyy selvittämään velallisen olinpaikan tai vahvistamaan tämän henkilöllisyyden valtion tietokannoissa tai muissa vastaavissa tietokannoissa.

f) Minne maksu toimitetaan?

Viite: kohta 5

1073. Jos hakija haluaa, että saatua elatusapupäätöstä valvotaan ja se pannaan täytäntöön, pyynnön vastaanottavan valtion pitää tietää, minne maksut toimitetaan. Jos maksut toimitetaan pyynnön esittäneen valtion toimivaltaiselle viranomaiselle käsittelyä varten, anna tässä maksun käsittelevän tai jakavan yksikön tiedot sekä asian tai tilin numero, jotta maksut voidaan tunnistaa asianmukaisesti.

g) Hakemuksen tarkoitus

Viite: kohta 6

1074. Ilmoita, tehdäänkö päätöksen saamista koskeva hakemus siksi, että päätöstä ei vielä ole olemassa, vai siksi, että olemassa olevan päätöksen tunnustaminen ja täytäntöönpano ei ole ollut mahdollista tai siitä on kieltäydytty.

h) Hakijan hakema elatusapu

Viite: kohta 7

1075. Joissakin valtioissa hakijan on määritettävä hakemansa elatusavun määrä ja maksuväli. Pynnön vastaanottavan valtion maaprofiilista selviää, pitääkö tämä tieto antaa. Jos pitää, täytä kohta 7 ja muista merkitä siihen myös haetun summan valuutta. Valuutaksi kelpaa joko pyynnön vastaanottavan tai esittävän valtion valuutta.

i) **Hakemukseen liitettävät asiakirjat****Viite: kohta 8**

1076. Tässä kohdassa on luettelo hakemukseen liitettävistä asiakirjoista. Se, mitä asiakirjoja tarvitaan, riippuu käsiteltävän asian tosiseikoista, vanhemmuuden vahvistamisen tarpeesta, lasten iästä ja siitä, onko elatusavusta tehty aiempia sopimuksia. Seuraavasta taulukosta saattaa olla apua oikean asiakirja-aineiston kokoamisessa. Taulukko antaa kuitenkin vain yleisiä suuntaviivoja, sillä jokainen tapaus on yksilöllinen.

<i>Syntymätodistus tai vastaava</i>	Hakemukseen on liitettävä syntymätodistus jokaisesta lapsesta, jolle elatusapua haetaan. Muita vastaavia asiakirjoja ovat kastetodistus tai kansalaisuuden todistava asiakirja, jos syntymätodistusta ei ole saatavilla. On tärkeää, että asiakirjassa vahvistetaan lapsen nimi ja syntymäaika.
<i>Asiakirja, jolla velallinen tunnustaa vanhemmuuden</i>	Tämä voi olla lapsen syntymän ajankohtana tehty ilmoitus (sairaalan lomakkeella) tai tunnustamisesta myöhemmin laadittu asiakirja. Sitä ei yleensä vaadita, jos vanhemmat ovat olleet lapsen syntyessä naimisissa.
<i>Virallinen todistus vanhemmuudesta</i>	Jos vanhemmuutta ei ole tunnustettu kirjallisesti, hakijan on hankittava virallinen todistus, jossa esitetään lapsen vanhemmuuteen liittyvät asianhaarat sekä velallisen suhde lapseen tämän syntymähetkellä ja sen jälkeen.
<i>Toimivaltaisen viranomaisen päätös vanhemmuudesta</i>	Joissakin tapauksissa toimivaltainen viranomainen on voinut jo vahvistaa vanhemmuuden vaikka ei olisikaan tehnyt elatusapupäätöstä.
<i>Geenitestin tulokset</i>	Jos lapsen vanhemmuuden vahvistava geenitesti on tehty, tulokset on liitettävä hakemukseen.
<i>Adoptiotodistus</i>	Jos velallinen on adoptoinut lapsen, jolle elatusapua haetaan, adoptiotodistus on liitettävä hakemukseen.
<i>Avioliittotodistus tai vastaavaa suhdetta osoittava todistus sekä avio- tai asumuseron päivämäärä</i>	Tämä asiakirja tarvitaan, jos osapuolet ovat olleet naimisissa. Sen perusteella vahvistetaan myös, onko lapsi syntynyt velkojan ja velallisen avioliiton aikana.
<i>Virallinen todistus osapuolten yhteisestä asuinpaikasta</i>	Tällä ei ole merkitystä useimmissa tapauksissa, mutta tätä voidaan tarvita esimerkiksi silloin, kun osapuolet ovat työnsä vuoksi asuneet tilapäisesti eri paikoissa mutta säilyttäneet aina yhteisen kodin tietyssä valtiossa.
<i>Elatusapua koskeva sopimus</i>	Jos osapuolet ovat aiemmin sopineet elatusavusta esimerkiksi osana sovittua huoltajuusratkaisua, sopimus on liitettävä hakemukseen.

Todistus osallistumisesta keskiasteen tai korkeasteen koulutukseen	Tämä tarvitaan, kun elatusapua haetaan vanhemmalle lapselle, varsinkin jos lapsi on täysi-ikäinen, koska koulutukseen osallistuminen saattaa oikeuttaa elatusapuun.
Todistus vammaisuudesta	Jos elatusapua haetaan vanhemmalle lapselle tai täysi-ikäiselle lapselle ja oikeus siihen perustuu lapsen vammaisuuteen, tämä tieto on liitettävä hakemukseen.
Taloudellista tilannetta koskeva lomake	Tämä lomake on täytettävä mahdollisimman tarkasti. Siinä annetaan erityisiä päätöksen saamiseen ja täytäntöönpanoon liittyviä tietoja. Lomake kattaa sekä velkojan että velallisen taloudellisen tilanteen.
Ilmoitus elatusapurästeistä tai suoritetuista maksuista	Tämä asiakirja tarvitaan todennäköisesti vain silloin, jos hakemus on tehty 10 artiklan 1 kohdan d alakohdan nojalla ja elatusrästejä on kertynyt aiemman päätöksen mukaan.
Sovellettava laki	Jos sovellettava laki on jokin muu kuin oikeuspaikan laki (sen valtion laki, jossa hakemusta käsitellään), liitteeksi saatetaan tarvita todiste käytettävästä laista.
Muut pyynnön vastaanottavan valtion vaatimat asiakirjat	Katso pyynnön vastaanottavan valtion maaprofiilista, onko hakemukseen liitettävä muita pakollisia asiakirjoja.
Pyynnön vastaanottavan valtion päätös tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta kieltäytymisestä	Jos olemassa olevan päätöksen tunnustaminen on evätty, hakemukseen on liitettävä jäljennös epäämistä koskevasta asiakirjasta.

Kaavio 38: Taulukko päätöksen saamista koskevaan hakemukseen liitettävistä asiakirjoista

j) Päätöksen saamista seuraava täytäntöönpano

Viite: kohta 9

1077. Jos hakija haluaa, että elatusapupäätös pannaan saamisen jälkeen täytäntöön pyynnön vastaanottaneessa valtiossa, asiasta tulee ilmoittaa tässä kohdassa.

k) Hakemuksen käsittelystä vastaavan keskusviranomaisen yhteyshenkilön nimi

Viite: kohta 11

1078. Tässä kohdassa ilmoitetaan, kuka keskusviranomaisen virkailija vastaa hakemuksen täyttämisestä tai hakemuksen tarkistamisesta, jos hakija on täyttänyt sen itse. Koska asiakirjojen toimittamisessa käytettävä väline on vapaavalintainen, asiakirjat voidaan toimittaa myös sähköisessä muodossa. Näin ollen lomaketta ei tarvitse allekirjoittaa.

D. Suositeltu lomake päätöksen muuttamista koskevaan hakemukseen

1079. Tässä kohdassa opastetaan täyttämään lomake, jota suositellaan käytettäväksi päätöksen muuttamista koskevan hakemuksen yhteydessä. Sama lomake on tarkoitettu sekä velkojille että velallisille. Merkitse rasti oikean hakemuksen kohtaan. Lisätietoja tästä hakemuksesta löytyy luvusta 12.

1. Lomakkeen täyttäminen

a) Henkilötietojen ja luottamuksellisten tietojen suojaaminen

Viite: johdanto, kohdan 2 alakohdat d, e, f ja g sekä kohta 5

1080. Yleissopimuksessa määrätään, että mitään yleissopimuksen mukaisia hakemuksia varten kerättyjä tai toimitettuja tietoja ei saa luovuttaa tai vahvistaa, jos se vaarantaisi henkilön terveyden, turvallisuuden tai vapauden.

1081. Jos tällainen vaara on olemassa, merkitse rasti hakemuslomakkeen asianmukaiseen kohtaan ja anna henkilötiedot erillisellä salassa pidettäviä tietoja koskevalla lomakkeella (Restricted Information Form) kohdan 2 sijaan.

1082. Henkilötietojen ja luottamuksellisten tietojen suojaamisvaatimusta käsitellään yksityiskohtaisesti luvussa 3.

b) Hakijan nimi ja yhteystiedot

Viite: kohta 2

1083. Yhteystiedoilla on kaksi tarkoitusta. Niiden perusteella tunnistetaan hakemuksen osapuolet, jotta kunkin valtion keskusviranomaisen tai toimivaltainen viranomaisen voi perustaa asiaa koskevan aineiston. Lisäksi pyynnön vastaanottaneen valtion on saatava yhteystietojen avulla yhteys hakijaan, jos elatusapupäätöksen muuttamista koskevaan päätökseen haetaan muutosta ja tästä on ilmoitettava hakijalle.

1084. Jotkin valtiot voivat käyttää keskusviranomaisen tai muun toimivaltaisen viranomaisen osoitetta hakijan osoitteena, jos pyynnön esittävän valtion lainsäädäntö estää henkilökohtaisen osoitteen luovuttamisen.¹⁹⁰

Hyvä käytäntö: Pynnön esittävän keskusviranomaisen tulisi varmistaa, että sillä on aina käytössään voimassa oleva osoite tai muu mahdollinen tapa saada yhteys hakijaan. Päätöksen muuttamista koskevan hakemuksen yhteydessä saattaa nousta esiin kysymyksiä, joita varten tarvitaan täydentäviä tietoja tai asiakirjoja. Pynnön esittävän valtion keskusviranomaisen on tällöin pystyttävä ottamaan yhteyttä hakijaan näiden tietojen tai asiakirjojen saamiseksi.

1085. Jos hakijana on velkojan tai velallisen edustaja, ilmoita asiasta lomakkeessa.

¹⁹⁰ Ks. yleissopimuksen selitysmuistio, 612 kohta.

c) Niiden henkilöiden tiedot, joita varten elatusta haetaan tai joille elatusapu maksetaan

Viite: kohta 3

1086. Hakemuksessa on oltava riittävästi tietoja kaikkien niiden henkilöiden tunnistamiseksi, joita varten elatusta haetaan tai joille elatusapu maksetaan. Näillä henkilöillä tarkoitetaan hakijaa (yleensä lasten vanhempi mutta joskus lapsi) ja kaikkia lapsia, joihin yleissopimusta sovelletaan. Hakemukseen on merkittävä aina syntymäaika, jotta voidaan varmistaa päätöksen kuuluminen yleissopimuksen soveltamisalaan (ks. luku 3).
1087. Myös peruste, jolla elatusta haetaan tai elatusapu maksetaan hakijalle ja lapsille, on mainittava. Näiden tietojen avulla pyynnön vastaanottava valtio voi varmistua siitä, että hakemus kuuluu yleissopimuksen soveltamisalaan.

Termien selitykset

1088. Tässä kohdassa käytetään seuraavia termejä:

Viite: kohdat 3.1 ja 3.2

- Vanhemmuus (parentage)
Rasti tämä ruutu, jos elatusapu perustuu vanhemman ja lapsen väliseen suhteeseen. Tämä kattaa tilanteet, joissa lapset ovat syntyneet avioliitossa ja vanhemmuus voidaan todeta lainsäädännön perusteella, sekä tilanteet, joissa vanhemman ja lapsen välinen yhteys on saatettu todistaa tai vahvistaa isyytestillä.
 - Avioliitto (marriage)
Rasti tämä ruutu, jos päätös liittyy hakijan ja velallisen väliseen avioliittoon.
 - Lankoussuhde (affinity)
Rasti tämä ruutu, jos hakijan ja velallisen välinen suhde perustuu perhesiteisiin. Tätä sovelletaan vain, jos pyynnön esittävä valtio ja vastaanottava valtio ovat molemmat laajentaneet yleissopimuksen soveltamisen koskemaan tällaisia sukulaisuussuhteita.
 - Isovanhempi/sisarus/lapsenlapsi (grandparent/sibling/grandchild)
Rasti oikea ruutu, jos hakijan ja velallisen välinen suhde on jokin näistä. Tätä sovelletaan vain, jos pyynnön esittävä valtio ja vastaanottava valtio ovat molemmat laajentaneet yleissopimuksen soveltamisen koskemaan tällaisia sukulaisuussuhteita.
 - Vanhemman asema tai vastaava suhde (*in loco parentis* or equivalent relationship)
Vanhemman asemalla tarkoitetaan suhdetta, jossa aikuinen on vanhemman asemassa lapsiin nähden. Tällainen tilanne voi syntyä, jos aikuinen on asunut lasten kanssa ja toiminut vanhempana. Joissain valtioissa tämä kattaa isä- tai äitipuolen suhteen lapseen.
 - Avioliittoa vastaava suhde (analogous relationship to marriage)
Rasti tämä ruutu, jos osapuolet eivät olleet naimisissa keskenään mutta elivät avioliittoa vastaavassa suhteessa. Joissain valtioissa tästä käytetään nimitystä avoliitto. Tätä sovelletaan vain, jos pyynnön esittävä valtio ja vastaanottava valtio ovat molemmat laajentaneet yleissopimuksen soveltamisen koskemaan tällaisia suhteita.
1089. Täytä kohtaan 3.1 hakijaa koskevat tiedot. Hakijan syntymäaika on kirjattu jo kohtaan 2. Jos hakija on lapsi, täytä tämä kohta.

1090. Täytä kohtaan 3.2 niiden lasten tiedot, joita varten elatusta haetaan tai joille elatusapu maksetaan. Jos lapsi itse on hakija, vain kohta 3.2 täytetään. Jos lapsia on enemmän kuin kolme, merkitse rasti ruutuun 3.4 ja anna lisätiedot erillisellä sivulla.

1091. Täytä kohta 3.3, jos elatusta haetaan tai elatusapu maksetaan jollekulle muulle kuin hakijalle tai lapselle.

d) Velallisen nimi ja yhteystiedot

Viite: kohta 4.1

1092. Ilmoita, onko velallinen hakija.

1093. Velallisen tietoja tarvitaan, jotta hakemus voidaan käsitellä ja velalliselle voidaan ilmoittaa velkojan tekemästä muutoshakemuksesta. Tämä kohta tulee täyttää siltä osin kuin hakijan tiedot siihen riittävät. Pyynnön vastaanottava valtio selvittää tarvittaessa velallisen sijainnin, jos sitä ei tiedetä tarkkaan.

1094. Kohtaan 4.3 kirjoitetaan henkilötunnus, jos se on tiedossa. Henkilötunnus voi olla Yhdysvaltain *Social Security Number*, Kanadan *Social Insurance Number*, Australian *Tax File Number* tai muu virallinen tunnus, jonka avulla pyynnön vastaanottavan valtion keskusviranomaisen pystyy selvittämään vastaajan olinpaikan tai vahvistamaan tämän henkilöllisyyden valtion tietokannoissa tai muissa vastaavissa tietokannoissa.

***Hyvä käytäntö:** Jos hakija ei tiedä, missä velallinen asuu, anna mahdollisimman paljon muita tietoja velallisen viimeisimmästä tiedetystä olinpaikasta (esimerkiksi työnantaja). Voit myös antaa tietoja muista yhteyksistä valtioon, kuten sukulaisista, joiden luona velallinen saattaa oleskella.*

e) Velkojan edustajan nimi ja yhteystiedot

Viite: kohta 4.2

1095. Jos velkojalla on edustaja, tarvittavat tiedot täytetään tähän kohtaan. Edustaja saattaa monissa tapauksissa olla velkojan oikeudellinen avustaja.

f) Tiedot vastaajan olinpaikan selvittämiseksi

Viite: kohta 4.3

1096. Jos muuttamista koskevan hakemuksen tekee velallinen, velkoja on hakemuksen vastaaja. Tässä kohdassa annetaan silloin pyynnön vastaanottavalle valtiolle riittävät tiedot velkojan olinpaikan selvittämiseksi. Jos hakijana on velkoja, velkojan edustaja tai lapsen edustaja, vastaajana on velallinen. Anna tällöin tarvittavat tiedot velallisesta.

g) Minne maksu toimitetaan?

Viite: kohta 5

1097. Jos muutettu päätös pannaan tekemisen jälkeen täytäntöön, pyynnön vastaanottaneen valtion pitää tietää, mihin maksut toimitetaan. Jos maksut toimitetaan pyynnön esittäneen valtion toimivaltaiselle viranomaiselle käsittelyä varten, anna tässä maksun käsittelevän tai jakavan yksikön tiedot sekä asian tai tilin numero, jotta maksut voidaan tunnistaa asianmukaisesti.

Älä täytä tätä lomakkeen kohtaa, jos siitä saattaa olla haittaa hakijalle. Käytä salassa pidettäviä tietoja koskevaa lomaketta.

h) Päätöksen tiedot

Viite: kohta 6

1098. Hakemuksessa on annettava sen päätöksen tiedot, jonka muuttamista haetaan. Kaikkien tähän kohtaan tarvittavien tietojen pitäisi löytyä päätöksestä.

i) Olosuhteiden muutos

Viite: kohta 7

1099. Yleisin peruste muutoshakemuksen tekemiselle on se, että velkojan, velallisen tai lasten olosuhteet ovat muuttuneet päätöksen tekemisen jälkeen. Hakemuksessa luetellaan tavallisimmat olosuhteenmuutokset. Ne ovat suurimmalta osin täysin selviä. Sen henkilön, jota varten elatusta haetaan, olosuhteissa tapahtuneilla muutoksilla tarkoitetaan esimerkiksi lapsen asuinpaikan muutosta tai tilannetta, jossa velkoja ei enää elätä lasta. Tähän luokkaan kuuluvat myös velkojan uudelleenavioituminen ja uuden kumppanin löytäminen.

j) Haettava muutos

Viite: kohta 8

1100. Ilmoita tässä kohdassa, mitä muutosta haetaan. Anna tarkat tiedot muutoksesta ja ilmoita tarvittaessa valuutta.

k) Liitettävät asiakirjat

Viite: kohta 9

1101. Tässä kohdassa luetellaan asiakirjat, jotka on liitettävä hakemukseen. Joissain tapauksissa tarvitaan myös muita asiakirjoja muutoshakemuksen perusteista riippuen. Varmista, että hakemuksen liitteinä on asianmukaiset asiakirjat, joista ilmenee muutoksen syy ja jotka toimivat näyttönä sille.

l) Täytäntöönpano muutoksen jälkeen

Viite: kohta 10

1102. Joissain tapauksissa, esimerkiksi silloin, jos velkoja hakee muutosta elatusavun määrän nostamiseksi, hakija haluaa muutetun päätöksen täytäntöönpantavaksi pyynnön vastaanottaneessa valtiossa. Jos näin on, ilmoita asiasta kohdassa 10.

m) Velkojan tiedot

Viite: kohta 12

1103. Kun muutoshakemuksen tekee velallinen, tieto velkojan asuinpaikasta on tärkeä sen selvittämiseksi, onko muutosmenettelyssä rajoituksia. Tässä kohdassa annetaan 18 artiklan soveltamiseen tarvittavat tiedot. Asiaa käsitellään tarkemmin luvussa 11.

n) Hakemuksen käsittelystä vastaavan keskusviranomaisen yhteys henkilön nimi

Viite: kohta 13

1104. Tässä kohdassa ilmoitetaan, kuka keskusviranomaisen virkailija vastaa hakemuksen täyttamisestä tai hakemuksen tarkistamisesta, jos hakija on täyttänyt sen itse. Koska asiakirjojen toimittamisessa käytettävä väline on vapaavalintainen, asiakirjat voidaan toimittaa myös sähköisessä muodossa. Näin ollen lomaketta ei tarvitse allekirjoittaa.

III. Muiden lomakkeiden täyttämisohteet

A. Taloudellista tilannetta koskeva lomake (Financial Circumstances Form)

1105. Tämä lomake tulee liittää kaikkiin yleissopimuksen nojalla tehtäviin hakemuksiin. Siinä annetaan yksityiskohtaisia tietoja, joiden avulla pyynnön vastaanottava valtio voi tarvittaessa

- selvittää vastaajan olinpaikan ilmoittaakseen tälle hakemuksesta
- auttaa toimivaltaista viranomaista päätöksen täytäntöönpanossa
- päättää sopivan elatusavun määrän päätöksen saamista ja muuttamista koskevissa hakemuksissa
- tukea oikeusavun saamista vastaanottavassa valtiossa koskevaa pyyntöä.

Vinkki: Hyvä käytäntö on käydä läpi sen valtion maaprofiili, johon lomake lähetetään. Maaprofiilista selviää, voidaanko taloudellista tilannetta koskevasta lomakkeesta jättää pois joitain tietoja.

1. Lomakkeen täyttäminen

a) Johdanto

1106. Tässä lomakkeessa on muiden asiakirjojen tapaan kohta, jossa voidaan ilmoittaa vaarasta, että tietojen luovuttaminen tai vahvistaminen saattaa vaarantaa henkilön terveyden, turvallisuuden tai vapauden. Jos tällainen vaara on olemassa, henkilötiedot annetaan salassa pidettäviä tietoja koskevalla lomakkeella (Restricted Information Form).

b) Hakemuksen tiedot

Viite: osa I

1107. Täytä tähän osaan kaikkien hakemusten yhteydessä hakemuslomakkeessa olevat tiedot. Yhteystietoihin merkitään keskusviranomaisen tiedot, ei hakijan.

1108. Ilmoita kohdassa 3, onko hakijana velkoja, velallinen vai sen henkilön edustaja, jota varten elatusta haetaan tai jolle elatusapu maksetaan.

1109. Kohdassa 4 ilmoitetaan, mistä hakemuksesta on kyse. Huomaa, että jos oikeusapua pyydetään 17 artiklan nojalla, rasti merkitään oikean lomakkeen lisäksi myös jompaankumpaan alimmista ruuduista.

1110. Kohdassa 5 ilmoitetaan, mitä valuuttaa taloudellista tilannetta koskevassa lomakkeessa käytetään. Jos olet muuntanut kaikki summat pyynnön vastaanottavan valtion valuuttaan, ilmoita käyttämäsi valuuttakurssi ja muuntamisen päivämäärä.

c) Yleiset tiedot velkojasta tai henkilöistä, joita varten elatusta haetaan tai joille elatusapu maksetaan

Viite: osa II

1111. Tämä osa täytetään vain, jos hakemus koskee päätöksen saamista tai muuttamista. Sitä ei tarvitse täyttää päätöksen tunnustamista, tunnustamista ja täytäntöönpanoa tai täytäntöönpanoa koskevan hakemuksen yhteydessä.

d) Yleiset tiedot velallisesta

Viite: osa III

1112. Tämä osa täytetään kaikkien hakemusten yhteydessä. Siinä annetaan tietyt perustiedot velallisesta, tämän tuloista ja huollettavista. Osa täytetään siltä osin kuin seikat ovat hakijan tiedossa.

e) Velallisen varat ja velat

Viite: osa IV

1113. Tämä osa täytetään kaikkien hakemusten yhteydessä. Tiedot annetaan niiltä osin kuin ne ovat saatavilla.

f) Hakijan talousselvitys

Viite: osa V

1114. Tämä kohta täytetään vain, jos hakemus koskee päätöksen saamista tai päätöksen muuttamista tai jos oikeusapua tarvitaan 17 artiklan mukaisissa rajatuissa tilanteissa. Sitä ei tarvitse täyttää elatusapupäätöksen tunnustamista, tunnustamista ja täytäntöönpanoa tai täytäntöönpanoa koskevan hakemuksen yhteydessä.

g) Sairausvakuutus

Viite: osa VI

1115. Tämä osa täytetään vain päätöksen saamista ja muuttamista koskevien hakemusten yhteydessä. Sitä ei tarvitse täyttää päätöksen tunnustamista, tunnustamista ja täytäntöönpanoa tai täytäntöönpanoa koskevan hakemuksen yhteydessä.

h) Viimeiset kohdat

Viite: viimeiset kohdat

1116. Merkitse lomakkeeseen, onko sen täyttänyt hakija. Jos näin on, keskusviranomaisen edustaja tarkistaa lomakkeen. Keskusviranomaisen edustajan nimi on ilmoitettava ja lomake viimeisteltävä. Lomaketta ei tarvitse allekirjoittaa.

B. Asiakirja, josta käy ilmi, että vastaajalle on ilmoitettu asianmukaisesti menettelystä (Statement of Proper Notice)

1117. Tätä lomaketta käytetään vain päätöksen tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevien hakemusten yhteydessä. Se on toimitettava, jos vastaaja (yleensä velallinen) ei ole ollut läsnä eikä edustettuna elatusapupäätöksen saamista koskevassa menettelyssä. Vain tällaisissa tapauksissa on annettava asianmukainen ilmoitus joko päätöstä koskevasta hakemuksesta tai päätöksen tekemisestä. Joidenkin hallintojärjestelmien mukaiset elatusapupäätökset eivät edellytä vastaajan läsnäoloa ennen päätöksen tekemistä. Tällaisessa tilanteessa tätä lomaketta on käytettävä aina. Jos et ole varma, tarvitaanko lomaketta, lue lisätietoja luvusta 4.
1118. Suositellun lomakkeen täyttää virkailija, joka pystyy vahvistamaan, että vastaajalle on ilmoitettu menettelystä päätöksen tehneen valtion (alkuperävaltion) lain vaatimalla tavalla.
1119. Jos vastaajalle on alkuperävaltiossa annettu vaadittu ilmoitus, siitä on useimmiten saatavilla jokin asiakirja, kuten tiedoksianto tai ilmoitusta koskeva todistus tai vahvistus, jolla voidaan todistaa, että vastaajalle on ilmoitettu menettelyistä tai päätöksestä. Myös päätöksessä voidaan mainita, että vastaaja on ollut läsnä taikka että hänelle on ilmoitettu menettelyistä tai päätöksestä ja hänellä on ollut mahdollisuus tulla kuulluksi tai riitauttaa päätös. Tällaiset asiakirjat voivat auttaa toimivaltaista viranomaista laatimaan asiakirjan, josta käy ilmi, että vastaajalle on ilmoitettu asianmukaisesti menettelystä.
1120. Jos vaadittu ilmoitus on pitänyt tehdä kyseisen valtion ulkopuolella ja sekä alkuperävaltio että kyseinen toinen valtio ovat sopimuspuolina jossakin toisessa ilmoituksen antamiseen sovellettavassa kansainvälisessä sopimuksessa, alkuperävaltion toimivaltainen viranomainen voi käyttää ilmoitusmenettelyn asiakirjoja laatiaakseen asiakirjan, josta käy ilmi, että vastaajalle on ilmoitettu asianmukaisesti menettelystä.

C. Asiakirja, jolla todistetaan päätöksen täytäntöönpanokelpoisuus (Statement of Enforceability of a decision)

1121. Tämä asiakirja on liitettävä tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevaan hakemukseen. Pelkkää tunnustamista koskevan hakemuksen yhteydessä sitä ei tarvita. Asiakirjassa annetaan 25 artiklan 1 kohdan b alakohdan edellyttämät tiedot. Asiakirjalla todistetaan, että tunnustettava ja täytäntöönpanettava päätös on täytäntöönpanokelpoinen alkuperävaltiossa.¹⁹¹ Jos päätös on hallintoviranomaisen tekemä, asiakirjassa vahvistetaan myös, että päätös täyttää 19 artiklan 3 kohdan vaatimukset, paitsi jos alkuperävaltio on 57 artiklan mukaisesti täsmentänyt, että sen hallintoviranomaisten päätökset täyttävät aina kyseiset vaatimukset.
1122. Jos hakemus koskee elatusapusopimuksen (ei elatusapupäätöksen) tunnustamista ja täytäntöönpanoa, tätä asiakirjaa on muokattava hieman, jotta voidaan vahvistaa, että kyseinen elatusapusopimus on alkuperävaltiossa täytäntöönpanokelpoinen samalla tavoin kuin päätös (30 artiklan 3 kohdan b alakohta).

¹⁹¹ Joissakin valtioissa voidaan käyttää "attestation de la force de chose jugée" -asiakirjaa, josta käy ilmi, että päätös on lainvoimainen kyseisessä valtiossa.

D. Päätöksen tiivistelmä (Abstract of a decision)

1123. Tämän suositellun lomakkeen täyttää alkuperävaltion toimivaltaisen viranomaisen virkailija. Sitä käytetään tilanteissa, joissa pyynnön vastaanottava valtio on 57 artiklan mukaisesti tämentänyt hyväksyvänsä tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevaan hakemukseen elatusapupäätöksen tiivistelmän. Tiivistelmää käytetään useimmiten silloin, kun elatusapupäätös on pitkä ja vain osa päätöksestä koskee elatusapua. Jos tiivistelmä hyväksytään, pelkkä tiivistelmä tai ote voidaan käännättää koko päätöksen sijaan.

E. Laskelma elatusapurästeistä

1124. Jos tunnustettavaan ja täytäntöön pantavaan tai täytäntöön pantavaan päätökseen liittyy maksamattomia elatusapurästejä, pyynnön vastaanottavalle valtiolle on toimitettava niistä tehty laskelma. Tähän tarkoitukseen ei ole vielä olemassa suositeltua lomaketta. Laskelmasta tulee käydä ilmi maksamattomien rästien määrä ja laskentapäivämäärä.
1125. Yksityiskohtaisesta laskelmasta on apua pyynnön vastaanottavan valtion täytäntöönpanosta vastaavalle toimivaltaiselle viranomaiselle, jos velallinen riitauttaa elatusapurästilaskelman. Jos asiaa hoitaa pyynnön esittävässä valtiossa velkojan puolesta elatusaputoimisto, on hyvä käytäntö käyttää toimiston rästeistä laatimaa ilmoitusta tai laskelmaa, koska sillä on kattava asiakirja-aineisto.

F. Selvitys päätöksen tarkistamisesta

1126. Jos tunnustettavaan tai tunnustettavaan ja täytäntöön pantavaan päätökseen sisältyy elatusavun automaattinen tarkistaminen tai indeksiin sitominen, hakemusaineistoon on liitettävä asiakirja, jossa selitetään, miten tarkistaminen tai indeksiin sitominen toteutetaan. Asiakirjasta tulee käydä ilmi, tekeekö laskelman pyynnön esittävä valtio (kuten esimerkiksi Australian elatusaputoimiston arvion yhteydessä). Muussa tapauksessa selvityksessä on oltava tarvittavat tiedot, joiden perusteella pyynnön vastaanottavan valtion toimivaltainen viranomainen pystyy tarkistamaan päätöksen tai sitomaan sen indeksiin vaadittavalla tavalla.
1127. Tähän tarkoitukseen ei ole vielä olemassa suositeltua lomaketta.

G. Todiste suorituksista tai oikeudesta toimia (julkisen sektorin elin)

1128. Julkisen sektorin elimellä on oikeus toimia velkojana päätöksen tunnustamista, tunnustamista ja täytäntöönpanoa tai saamista koskevassa hakemuksessa, jos olemassa olevaa päätöstä ei voida tunnustaa 20 artiklan nojalla tehdyn varauman vuoksi.
1129. Vaikka julkisen sektorin elimen ei tarvitse todistaa joka hakemuksessa oikeuttaan toimia velkojana, on hyvä käytäntö sisällyttää tämä tieto hakemukseen aina, kun julkisen sektorin elin toimii hakijana tai vaatii rästejä. Näin voidaan ehkäistä myöhemmät viivästykset, jos todistetta pyydetään 36 artiklan 4 kohdan nojalla.
1130. Tähän tarkoitukseen ei ole vielä olemassa suositeltua lomaketta.

H. Hakemuksen käsittelyvaihetta koskeva ilmoitus (Status of application report)

1131. Käytössä on neljä suositeltua lomaketta. Niiden avulla pyynnön vastaanottanut valtio voi pitää pyynnön esittäneen valtion keskusviranomaisen ajan tasalla päätöksen tunnustamista, tunnustamista ja täytäntöönpanoa, saamista tai muuttamista koskevan hakemuksen edistymisestä. Pynnön vastaanottaneen keskusviranomaisen tulee käyttää vastaanottamaansa hakemukseen tarkoitettua lomaketta. Käsittelyvaihetta koskeva ilmoitus ei korvaa pakollista vastaanottotodistusta, jolla vahvistetaan, että vastaanottava valtio on vastaanottanut hakemuksen. Se annetaan vastaanottotodistuksen lisäksi.
1132. Hakemuksen käsittelyvaihetta koskevan ilmoituslomakkeen avulla voidaan ilmoittaa hakemuksen ensimmäisistä vaiheista sekä antaa säännöllisesti tietoja yleissopimukseen perustuvan asian koko vireillä olon ajan.
1133. Rasti lomakkeen etusivulla oikea ruutu sen mukaan, onko kyseessä hakemuksen ensimmäinen käsittelyvaihetta koskeva ilmoitus.
1134. Myöhemmissä käsittelyvaihetta koskevissa ilmoituksissa tulee antaa edellisen ilmoituksen päivämäärä ja ilmoittaa vain sen jälkeen tapahtuneista muutoksista. Näin pyynnön esittäneen valtion toimivaltaisen viranomaisen on helpompi päivittää arkistonsa eikä arkistoihin tule päällekkäisiä tietoja.

IV. Tarkistuslistat – Yleissopimuksen nojalla tehtäviin hakemuksiin liitettävät asiakirjat

1135. Seuraavissa taulukoissa on yhteenveto siitä, mitä yleissopimuksen mukaisia lomakkeita tulee liittää yleissopimuksen nojalla tehtäviin hakemuksiin.
1136. Huomaa, että taulukoissa otetaan huomioon vain yleissopimuksen soveltamisalaan kuuluvat hakemukset. Jos asia viedään eteenpäin toimivaltaiselle viranomaiselle suoraan esitettävän pyynnön muodossa, käytetään toimivaltaisen viranomaisen lomakkeita.
- Vinkki:** Ennen kuin kokoat hakemusaineiston muuta kuin tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevaa hakemusta varten, tarkista aina pyynnön vastaanottavan valtion maaprofiili. Jos pyynnön vastaanottava valtio vaatii lisäasiakirjoja, ne mainitaan maaprofiilissa.

A. Tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskeva hakemus

<i>Yleissopimuksen mukainen lomake tai asiakirja</i>	<i>Milloin käytetään?</i>	<i>Mitä lomaketta käytetään?*</i>
<i>Saatelomake</i>	Aina	Pakollinen lomake
<i>Hakemuslomake</i>	Aina	Suosittelun lomake
<i>Taloudellista tilannetta koskeva lomake</i>	Aina – täytettävät lomakkeen osat riippuvat kuitenkin hakemuksen tyypistä ja siitä, onko hakijana velkoja vai velallinen.	Suosittelun lomake
<i>Asiakirja, josta käy ilmi, että vastaajalle on ilmoitettu asianmukaisesti menettelystä</i>	Vain silloin, jos vastaaja ei ole ollut läsnä eikä edustettuna alkuperävaltiossa.	Suosittelun lomake
<i>Asiakirja, josta käy ilmi, että päätös on täytäntöönpanokelpoinen</i>	Aina	Suosittelun lomake ¹⁹²
<i>Päätöksen koko teksti</i>	Aina, paitsi jos tiivistelmä hyväksytään (ks. jäljempänä).	Katso luvusta 3 tietoja päätöksen oikeaksi todistamista koskevasta vaatimuksesta.
<i>Päätöksen tiivistelmä</i>	Vain, jos pyynnön vastaanottava valtio on 57 artiklan mukaisesti täsmentänyt hyväksyvänsä tiivistelmän.	Suosittelun lomake
<i>Laskelma elatusapurästeistä</i>	Aina, jos päätökseen liittyy tunnustettavia tai tunnustettavia ja täytäntöönpantavia rästejä.	Pyynnön esittävän valtion lain mukainen lomake. Jos päätös on pantu aiemmin täytäntöön pyynnön esittävässä valtiossa, kannattaa käyttää tämän valtion toimivaltaisen täytäntöönpanoviranomaisen asiakirja-aineistoa.

¹⁹² Joissakin valtioissa voidaan käyttää "attestation de la force de chose jugée" -asiakirjaa, josta käy ilmi, että päätös on lainvoimainen kyseisessä valtiossa.

<i>Selvitys päätöksen tarkistamisesta tai sitomisesta indeksiin</i>	Aina, jos päätökseen sisältyy elatusavun automaattinen tarkistaminen indeksin perusteella.	Pyynnön esittävän valtion lain mukainen lomake
<i>Todiste suorituksista tai oikeudesta toimia (julkisen sektorin elin)</i>	Kun hakijana on julkisen sektorin elin.	Pyynnön esittävän valtion lain mukainen lomake

Kaavio 39: Tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevaan lähtevään hakemukseen liitettävät asiakirjat

* Jos omassa valtiossasi ei käytetä suositeltuja lomakkeita, käytä yleissopimuksen nojalla tehtäville hakemuksille tarkoitettuja kansallisen lain tai politiikan mukaisia lomakkeita.

B. Pyynnön vastaanottavassa valtiossa tehdyn tai tunnustetun päätöksen täytäntöönpanoa koskeva hakemus

<i>Yleissopimuksen mukainen lomake tai asiakirja</i>	<i>Milloin käytetään?</i>	<i>Mitä lomaketta käytetään? *</i>
<i>Saatelomake</i>	Aina	Pakollinen lomake
<i>Hakemuslomake</i>	Aina	Suosittelua lomake
<i>Taloudellista tilannetta koskeva lomake</i>	Aina, mutta lomakkeen kaikkia osia ei tarvita.	Suosittelua lomake
<i>Päätöksen koko teksti</i>	Aina	Katso luvusta 3 tietoja oikeaksi todistamista koskevasta vaatimuksesta.
<i>Päätöksen tiivistelmä</i>	Ei käytetä – päätöksen on tehnyt pyynnön vastaanottava valtio.	
<i>Laskelma elatusapurästeistä</i>	Aina, jos päätökseen liittyy täytäntöönpantavia rästejä.	Jos mahdollista, käytä pyynnön esittävän valtion toimivaltaisen täytäntöönpanoviranomaisen aineistoa.
<i>Asiakirja, josta käy ilmi, että vastaajalle on ilmoitettu asianmukaisesti menettelystä</i>	Ei käytetä.	
<i>Asiakirja, josta käy ilmi, että päätös on täytäntöönpanokelpoinen</i>	Ei käytetä.	
<i>Selvitys päätöksen tarkistamisesta tai sitomisesta indeksiin</i>	Aina, jos päätökseen sisältyy elatusavun automaattinen tarkistaminen indeksin perusteella.	Pyynnön esittävän valtion politiikan tai lain mukainen asiakirja
<i>Todiste suorituksista tai oikeudesta toimia (julkisen sektorin elin)</i>	Kun hakijana on julkisen sektorin elin.	Pyynnön esittävän valtion lain tai politiikan mukainen lomake

Kaavio 40: Täytäntöönpanoa koskevaan hakemukseen liitettävät asiakirjat

* Jos omassa valtiossasi ei käytetä suositeltuja lomakkeita, käytä yleissopimuksen nojalla tehtäville hakemuksille tarkoitettuja kansallisen lain tai politiikan mukaisia lomakkeita.

C. Päätöksen saamista koskeva hakemus

<i>Yleissopimuksen mukainen lomake tai asiakirja</i>	<i>Milloin käytetään?</i>	<i>Mitä lomaketta käytetään?*</i>
<i>Saatelomake</i>	Aina	Pakollinen lomake
<i>Hakemuslomake</i>	Aina	Suosittelun lomake
<i>Taloudellista tilannetta koskeva lomake</i>	Aina, mutta lomakkeen kaikkia osia ei täytetä.	Suosittelun lomake
<i>Asiakirja, josta käy ilmi, että vastaajalle on ilmoitettu asianmukaisesti menettelystä</i>	Ei käytetä.	
<i>Asiakirja, josta käy ilmi, että päätös on täytäntöönpanokelpoinen</i>	Ei käytetä.	
<i>Päätöksen koko teksti</i>	Ei käytetä.	
<i>Päätöksen tiivistelmä</i>	Ei käytetä.	
<i>Laskelma elatusapurästeistä</i>	Ei käytetä.	
<i>Selvitys päätöksen tarkistamisesta tai sitomisesta indeksiin</i>	Ei käytetä.	
<i>Todiste suorituksista tai oikeudesta toimia (julkisen sektorin elin)</i>	Kun hakijana on julkisen sektorin elin.	Pyynnön esittävän valtion lain mukainen lomake

Kaavio 41: Päätöksen saamista koskevaan hakemukseen liitettävät asiakirjat

* Jos omassa valtiossasi ei käytetä suositeltuja lomakkeita, käytä yleissopimuksen nojalla tehtäville hakemuksille tarkoitettuja kansallisen lain tai politiikan mukaisia lomakkeita.

D. Päätöksen muuttamista koskeva hakemus

<i>Yleissopimuksen mukainen lomake tai asiakirja</i>	<i>Milloin käytetään?</i>	<i>Mitä lomaketta käytetään?*</i>
<i>Saatelomake</i>	Aina	Pakollinen lomake
<i>Hakemuslomake</i>	Aina	Suosittelua lomake
<i>Taloudellista tilannetta koskeva lomake</i>	Aina – täytettävät lomakkeen osat riippuvat kuitenkin hakemuksen tyypistä ja siitä, onko hakijana velkoja vai velallinen.	Suosittelua lomake
<i>Asiakirja, josta käy ilmi, että vastaajalle on ilmoitettu asianmukaisesti menettelystä</i>	Ei käytetä.	
<i>Asiakirja, josta käy ilmi, että päätös on täytäntöönpanokelpoinen</i>	Ei käytetä.	
<i>Päätöksen koko teksti</i>	Aina, paitsi jos tiivistelmä hyväksytään (ks. jäljempänä).	Katso luvusta 3 tietoja oikeaksi todistettuja jäljennöksiä koskevasta vaatimuksesta.
<i>Päätöksen tiivistelmä</i>	Vain, jos pyynnön vastaanottava valtio on ilmoittanut hyväksyvänsä tiivistelmän. (Huomaa, että 57 artiklassa viitataan tiivistelmiin vain tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskeviin hakemuksiin liittyen.)	Suosittelua lomake
<i>Laskelma elatusapurästeistä</i>	Aina, kun päätöksen mukaisia elatusapurästejä on muutettava.	Jos mahdollista, käytä pyynnön esittävän valtion toimivaltaisen täytäntöönpanoviranomaisen aineistoa.

<i>Selvitys päätöksen tarkistamisesta tai sitomisesta indeksiin</i>	Kun muutettavaan päätökseen sisältyy elatusavun tarkistaminen tai indeksiin sitominen.	Pyynnön esittävän valtion politiikan tai lain mukainen asiakirja
<i>Todiste suorituksista tai oikeudesta toimia (julkisen sektorin elin)</i>	Ei käytetä (julkisen sektorin elin ei voi tehdä muutoshakemusta).	

Kaavio 42: Muuttamista koskevaan hakemukseen liitettävät asiakirjat

* Jos omassa valtiossasi ei käytetä suositeltuja lomakkeita, käytä yleissopimuksen nojalla tehtäville hakemuksille tarkoitettuja kansallisen lain tai politiikan mukaisia lomakkeita.

V. Lomakkeiden täyttäminen tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskeviin suoriin pyyntöihin

1137. Huomaa, että jos suora pyyntö koskee olemassa olevan päätöksen tunnustamista ja täytäntöönpanoa ja päätös kuuluu yleissopimuksen soveltamisalaan, toimivaltaiselle viranomaiselle suoraan esitettäviin pyyntöihin sovelletaan tiettyjä yleissopimuksen määräyksiä (37 artiklan 2 kohta).
1138. Niihin sovelletaan yleissopimuksen V luvun (tunnustaminen ja täytäntöönpano) kaikkia määräyksiä. Lisäksi pyyntöihin liitetään 25 artiklan mukaiset asiakirjat. Näitä ovat
- päätöksen koko teksti
 - asiakirja, josta käy ilmi, että päätös on täytäntöönpanokelpoinen (Statement of Enforceability)
 - asiakirja, josta käy ilmi, että vastaajalle on ilmoitettu asianmukaisesti menettelystä (Statement of Proper Notice), jos vastaaja ei ole ollut läsnä eikä edustettuna menettelyissä alkuperävaltiossa tai jos hän ei ole riitauttanut päätöstä
 - taloudellista tilannetta koskeva lomake (Financial Circumstances Form)
 - tarvittaessa laskelma elatusapurästeistä
 - tarvittaessa selvitys päätöksen tarkistamisesta tai sitomisesta indeksiin.

Liite

Päätöksen tunnustamisen ja täytäntöönpanon perusteet

1139. Tunnustamista tai tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevan hakemuksen suositellun hakemuslomakkeen kohdassa 6 hakijan tai pyynnön esittävän keskusviranomaisen tulee ilmoittaa tunnustamisen ja täytäntöönpanon perusteet. Kohdassa on useita vaihtoehtoja, joista hakija tai keskusviranomaisen edustaja rastii kaikki sopivat.

Tärkeää: Jos et ole varma, mitä tunnustamisen ja täytäntöönpanon perusteita pyynnön vastaanottavassa valtiossa tulee käyttää, rastii **kaikki** tilanteeseen sopivat vaihtoehdot. Jätä rastimatta vain ne vaihtoehdot, jotka eivät varmasti sovi tilanteeseen. Vastaaja riitauttaa päätöksen rekisteröinnin tai täytäntöönpanokelpoiseksi julistamisen pyynnön vastaanottavassa valtiossa, jos hän katsoo, ettei tunnustamiselle tai täytäntöönpanolle ole perusteita. Katso luku 5.

Lomakkeen täyttäminen

1140. Seuraavaksi selitetään, mitä seikkoja tulee ottaa huomioon rastittavista vaihtoehdoista päätettäessä. Joillain termeillä (esimerkiksi termillä "asuinpaikka") saattaa olla tietyssä valtiossa erityinen oikeudellinen merkitys, joten epäselvissä tilanteissa saatetaan joutua hankkimaan lainopillinen lausunto.

A) Vastaajan asuinpaikka

1141. Termiä "asuinpaikka" ei määritellä yleissopimuksessa. Vastaajan voidaan katsoa asuvan vakituisesti valtiossa, jossa päätös on tehty (alkuperävaltiossa), jos hän on asunut siellä useita vuosia. Vastaaja voi asua vakituisesti valtiossa, vaikka hänellä olisi toinen koti toisessa valtiossa tai hän asuisi toisessa valtiossa työn vuoksi. Merkitse rasti tähän ruutuun, jos katsot näiden edellytysten täyttyneen päätöksen tekemisen ajankohtana. Jotta vastaaja voi riitauttaa tunnustamisen tai tunnustamisen ja täytäntöönpanon, hänen on osoitettava, ettei hänen asuinpaikkansa ollut alkuperävaltiossa päätöksen tekemisen ajankohtana.

B) Vastaaja on hyväksynyt tuomioistuimen toimivallan

1142. Jos vastaajan asuinpaikka ei ollut alkuperävaltiossa päätöksen tekemisen ajankohtana, mutta vastaaja on ollut läsnä itse tai edustajan välityksellä ja käsitellyt elatusapuhakemuksen asiaa, vastaajan voidaan katsoa hyväksyneen tuomioistuimen toimivallan. Vastaaja on voinut hyväksyä toimivallan myös vastaamalla menettelyyn. Tietyn oikeus- tai hallintoviranomaisen toimivallan hyväksyminen on oikeudellinen käsite, joten sen toteutumisen selvittämiseen saatetaan tarvita oikeudellista neuvontaa.
1143. Tutki, löytyykö päätöksestä tai siihen liittyvästä aineistosta mainintaa siitä, että vastaaja on ollut läsnä ja osallistunut hakemuksen käsittelyyn, vastaajan oikeudellinen edustaja on ollut läsnä tai vastaaja on hyväksynyt hakemuksen käsittelyn valtiossa. Jotta vastaaja voi riitauttaa päätöksen tunnustamisen tai tunnustamisen ja täytäntöönpanon, hänen on osoitettava, ettei hän ole hyväksynyt tuomioistuimen toimivaltaa.

C) Velkojan asuinpaikka

1144. Katso termiä "asuinpaikka" koskevat huomiot edellä. Jos velkoja asui alkuperävaltiossa päätöksen tekemisen ajankohtana ja oli asunut siellä jo jonkin aikaa, merkitse rasti tähän ruutuun. Jotta vastaaja voi riitauttaa päätöksen tunnustamisen tai tunnustamisen ja täytäntöönpanon, hänen on osoitettava, ettei velkojan asuinpaikka ollut alkuperävaltiossa päätöksen tekemisen ajankohtana, paitsi jos pyynnön vastaanottanut valtio on tehnyt varauman.

D) Lapsen asuinpaikka ja vastaaja on asunut lapsen kanssa tai elättänyt tätä

1145. Katso termiä "asuinpaikka" koskevat huomiot edellä.
1146. Merkitse rasti tähän ruutuun, jos esimerkiksi päätös on tehty maassa A, lapsi asui maassa A päätöksen tekemisen ajankohtana ja vastaaja asui jossain vaiheessa lapsen kanssa maassa A. Tämä vaihtoehto kattaa myös tilanteen, jossa vastaaja ei ole koskaan asunut lapsen kanssa mutta on asunut jossain vaiheessa maassa A ja elättänyt tällöin lasta.
1147. Jos lapsi asui vakituisesti valtiossa päätöksen tekemisen ajankohtana ja myös vastaaja asui siellä ja elätti lasta, merkitse rasti tähän ruutuun. Jotta vastaaja voi riitauttaa päätöksen tunnustamisen tai tunnustamisen ja täytäntöönpanon, hänen on osoitettava, ettei lapsen asuinpaikka ollut alkuperävaltiossa kyseisenä ajankohtana tai ettei vastaaja ole koskaan asunut alkuperävaltiossa lapsen kanssa tai elättänyt lasta siellä.

E) Kirjallinen sopimus

1148. Merkitse rasti tähän ruutuun, jos vastaaja ja velkoja ovat sopineet kirjallisesti, että päätöksen tehnyt valtio oli toimivaltainen tekemään päätöksen. Huomaa kuitenkin, että tämä vaihtoehto EI koske lasten elatusapua, vaan sitä sovelletaan ainoastaan puolison tai entisen puolison elatusapuun tai muiden perheenjäsenten elatusapuun (jos yleissopimuksen soveltaminen on laajennettu pyynnön esittävässä ja pyynnön vastaanottavassa valtiossa kattamaan muiden perheenjäsenten elatusavun).
1149. Jos vastaaja haluaa riitauttaa päätöksen tunnustamisen tai tunnustamisen ja täytäntöönpanon, hänen on osoitettava, ettei sopimusta tule käyttää päätöksen tunnustamisen ja täytäntöönpanon perusteena pyynnön vastaanottaneessa valtiossa, paitsi jos pyynnön vastaanottanut valtio on tehnyt varauman.

F) Toimivalta henkilöoikeudellista asemaa tai vanhempainvastuuta koskevassa asiassa

1150. Joissakin valtioissa toimivalta tehdä elatusapupäätös perustuu siihen, että toimivaltainen viranomainen on toimivaltainen tekemään myös siihen liittyvän henkilöoikeudellista asemaa tai vanhempainvastuuta koskevan päätöksen. Näin voi olla esimerkiksi avioeropäätöksen yhteydessä, jossa tuomioistuin käsittelee naimisissa olevan tai eronneen asemaa. Tällaisessa tilanteessa viranomainen on toimivaltainen tekemään myös elatusapupäätöksen.
1151. Jos elatusapupäätös on tehty tällä perusteella, merkitse rasti tähän ruutuun. Oikeudellisesta neuvonnasta voi olla apua päätöksenteon todennäköisen perusteen vahvistamisessa.
1152. Jos vastaaja haluaa riitauttaa päätöksen tunnustamisen tai tunnustamisen ja täytäntöönpanon, hänen on osoitettava, ettei päätöstä pitäisi tunnustaa tällä perusteella, paitsi jos pyynnön vastaanottanut valtio on tehnyt varauman.

Luku 16

Suoraan toimivaltaiselle viranomaiselle osoitettavat pyynnot

Luvun sisältö:

Tässä luvussa käsitellään toimivaltaiselle viranomaiselle suoraan osoitettavia pyyntöjä.

Jaksossa I annetaan yleiskatsaus yleissopimukseen liittyviin suoriin pyyntöihin ja siihen, milloin niitä käytetään.

Jaksossa II esitellään päätösten tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevien lähtevien ja saapuvien suorien pyyntöjen menettelyt ja vaiheet.

Jaksossa III tarkastellaan päätösten saamista ja muuttamista koskevia suoria pyyntöjä.

Jaksossa IV on pyyntöihin liittyviä viittauksia ja lisäaineistoa.

Jaksossa V vastataan tavallisimpiin tällaisia pyyntöjä koskeviin kysymyksiin.

I. Johdanto

1153. Tässä käsikirjassa tarkastellaan pääasiassa keskusviranomaisten välityksellä käsiteltäviä hakemuksia ja pyyntöjä. Kuten muissa luvuissa on todettu, joissain tilanteissa hakijan on kuitenkin esitettävä toimivaltaiselle viranomaiselle suora pyyntö sopimusvaltion kansallisen lainsäädännön käyttämiseksi yleissopimuksen soveltamisalaan kuuluvassa asiassa. Näin voidaan toimia päätöksen saamista tai muuttamista koskevan pyynnön yhteydessä. Suora pyyntö esitetään tilanteissa, joissa toisen tai kummankaan valtion keskusviranomainen ei voi käsitellä asiaa, koska II tai III luvun määräysten soveltamista ei ole laajennettu näissä valtiossa koskemaan kyseistä asiatyyppiä. Suora pyyntö voidaan esittää myös siksi, että hakija haluaa hoitaa asian käyttämättä keskusviranomaisjärjestelyä joko asianajajan avustuksella tai ilman asianajajaa, mutta haluaa silti hyödyntää sovellettavia yleissopimuksen määräyksiä.
1154. Velallisen mahdollisuudesta esittää suora pyyntö toisen lainkäyttöalueen toimivaltaiselle viranomaiselle määrätään yleissopimuksen 37 artiklassa. Artiklan tärkein sisältö on seuraava:
- Kansallista lainsäädäntöä voidaan soveltaa kaikkiin suoriin pyyntöihin.
 - Yleissopimuksen soveltamisalaan kuuluvasta asiasta voidaan esittää suora pyyntö toimivaltaiselle viranomaiselle elatusapupäätöksen saamiseksi tai muuttamiseksi, jollei 18 artiklasta muuta johdu
 - Tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskeviin suoriin pyyntöihin sovelletaan erityisiä määräyksiä.
1155. Vaikka suoraa pyyntöä ei tehdä keskusviranomaisen välityksellä, asian on kuuluttava yleissopimuksen soveltamisalaan (ks. luku 3) niin pyynnön esittävässä kuin sen vastaanottavassakin valtiossa, jotta 37 artiklaa voidaan soveltaa.

1156. Toisen sopimusvaltion toimivaltaiselle viranomaiselle esitetään suora pyyntö tavallisimmin siinä tilanteessa, kun hakija hakee vain puolison tai entisen puolison elatusapua koskevan päätöksen tunnustamista, tunnustamista ja täytäntöönpanoa, saamista tai muuttamista.

A. Esimerkkitapaus

1157. F on elatusavun velkoja, joka asuu maassa A. Hän haluaa saada elatusapupäätöksen, jonka mukaan G:n on maksettava hänelle puolison elatusapua. G asuu maassa B. Yleissopimuksen II ja III luvun soveltamista ei ole maassa A eikä maassa B laajennettu koskemaan puolison tai entisen puolison elatusvelvoitteita. Sekä maa A että maa B ovat yleissopimuksen sopimusvaltioita.

B. Miten asiassa toimitaan yleissopimuksen mukaisesti?

1158. Maan A keskusviranomainen ei pysty auttamaan F:ää tämän pyynnössä. F voi kuitenkin osoittaa maan B toimivaltaiselle viranomaiselle suoran pyynnön elatusapupäätöksen saamiseksi, jos maan B kansallinen lainsäädäntö mahdollistaa tällaisen hakemuksen. F käyttää päätöksen saamisen menettelyssä maan B kansallisen lainsäädännön mukaisia lomakkeita ja asiakirjoja, ja pyynnön käsittelyssä noudatetaan maan B kansallista lainsäädäntöä ja prosesseja. Kun päätös on saatu, F voi pyytää maan B toimivaltaista viranomaista panemaan päätöksen täytäntöön, jos maan B kansallinen lainsäädäntö mahdollistaa vain puolison tai entisen puolison elatusapua koskevien päätösten täytäntöönpanon.
1159. Tämän luvun loppuosassa käsitellään tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevia suoria pyyntöjä sekä saamista ja muuttamista koskevia suoria pyyntöjä.

II. Tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevat suorat pyynnot

1160. Kaikkia suoria pyyntöjä koskeviin menettelyihin sovelletaan pyynnön vastaanottavan valtion kansallista lainsäädäntöä. Kansallisesta lainsäädännöstä riippuu, voidaanko pyyntö esittää ja mitä lomakkeita tai prosesseja pyynnön yhteydessä käytetään. Jos suora pyyntö koskee jo tehdyn päätöksen tunnustamista ja täytäntöönpanoa ja päätös kuuluu yleissopimuksen soveltamisalaan, pyyntöön sovelletaan kuitenkin tiettyjä yleissopimuksen määräyksiä. Tässä jaksossa käsitellään päätöksen tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskeviin suoriin pyyntöihin liittyviä menettelyjä.

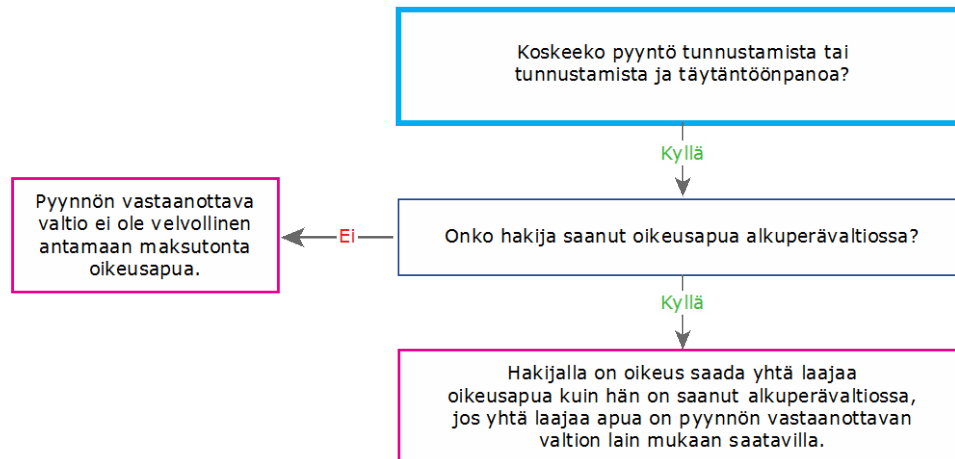
A. Lähtevät suorat pyynnot (tunnustaminen ja täytäntöönpano)

1161. Yleissopimuksen mukaan tiettyjä määräyksiä, joita sovelletaan tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskeviin hakemuksiin, sovelletaan myös tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskeviin pyyntöihin, jotka esitetään suoraan toimivaltaiselle viranomaiselle (37 artiklan 2 kohta).

Liitettävät asiakirjat

1162. Suoriin pyyntöihin sovelletaan yleissopimuksen V luvun (tunnustaminen ja täytäntöönpano) kaikkia määräyksiä. Näin ollen pyyntöön tulee liittää 25 artiklan mukaiset asiakirjat. Näitä ovat
- päätöksen koko teksti
 - asiakirja, josta käy ilmi, että päätös on täytäntöönpanokelpoinen (Statement of Enforceability)
 - asiakirja, josta käy ilmi, että vastaajalle on ilmoitettu asianmukaisesti menettelystä (Statement of Proper Notice), jos vastaaja ei ole ollut läsnä eikä edustettuna menettelyissä alkuperävaltiossa tai jos hän ei ole riitauttanut päätöstä
 - taloudellista tilannetta koskeva lomake (Financial Circumstances Form)
 - tarvittaessa laskelma elatusapurästeistä
 - tarvittaessa selvitys päätöksen tarkistamisesta tai sitomisesta indeksiin.
1163. Näitä lomakkeita käsitellään tarkemmin luvussa 4 ja lomakkeiden täyttämistä luvussa 15.
1164. Suositeltua hakemuslomaketta ei voida käyttää suoran pyynnön esittämiseen. Joissain tapauksissa pyynnön vastaanottavalla viranomaisella voi olla omat lomakkeensa. Tarkista asia maaprofiilista tai ota yhteys suoraan pyynnön vastaanottavan viranomaisen maaprofiilissa ilmoitettuun osoitteeseen lomakkeen saamiseksi.
1165. Useimpien suorien pyyntöjen yhteydessä on toimitettava myös asiakirja, josta käy ilmi, missä määrin hakija on saanut maksutonta oikeusapua alkuperävaltiossa. Tämä johtuu siitä, että määräyksiä, jotka koskevat todellista mahdollisuutta päästä menettelyjen piiriin ja maksutonta oikeusapua, ei kaikkia sovelleta suoriin pyyntöihin. Hakijalla on kuitenkin kaikissa tunnustamista tai täytäntöönpanoa koskevilla menettelyillä oikeus saada vähintään yhtä laajaa maksutonta oikeusapua kuin pyynnön vastaanottaneen valtion lainsäädännön mukaisesti on mahdollista samoin edellytyksin (17 artiklan b kohta).
1166. Seuraavassa kaaviossa kuvataan maksuttoman oikeusavun antamista koskevaa vaatimusta suoraan toimivaltaiselle viranomaiselle osoitettavien pyyntöjen yhteydessä.

**OIKEUSAPU
VELKOJAN TAI VELALLISEN SUORAT PYYNNÖT
TOIMIVALTAISELLE VIRANOMAISLLE
(17 artiklan b kohta ja 37 artikla)**

Kaavio 43: Oikeusapu – suoraan toimivaltaiselle viranomaiselle osoitettavat pyynnot

1167. On syytä huomata, että vaikei maksutonta oikeusapua olisi saatavilla, pyynnön vastaanottava valtio ei saa vaatia hakijalle menettelyistä aiheutuvien kulujen ja kustannusten maksamisen vakuudeksi vakuutta, takuuta tai talletusta tai muuta senkaltaista suoritusta (37 artiklan 2 kohta ja 14 artiklan 5 kohta).
1168. Pynnön vastaanottava valtio ei ole kuitenkaan missään tapauksessa velvollinen antamaan minkäänlaista oikeusapua hakijalle, joka päättää esittää pyynnön suoraan toimivaltaiselle viranomaiselle, vaikka asia voitaisiin panna vireille keskusviranomaisen välityksellä.¹⁹³

B. Saapuvat suorat pyynnot (tunnustaminen ja täytäntöönpano)

a) Puolison tai entisen puolison elatusapu

1169. Pelkästään puolison tai entisen puolison elatusavusta tehdyn päätöksen tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskeva pyyntö voidaan esittää keskusviranomaisen välityksellä vain, jos pyynnön esittävä ja pyynnön vastaanottava valtio ovat antaneet selityksen, jonka mukaan ne laajentavat yleissopimuksen II ja III luvun soveltamisen koskemaan puolisoitten tai entisten puolisoitten välisiä elatusvelvoitteita. Muussa tapauksessa velkoja osoittaa pyynnön suoraan toimivaltaiselle viranomaiselle, joka voi olla oikeus- tai hallintoviranomainen. 25 artiklan mukaiset asiakirjavaatimukset pätevät kuitenkin aina.

¹⁹³ Yleissopimuksen selitysmuistio, 602 kohta.

1170. Pyynnön lisäksi (suositeltua hakemuslomaketta ei käytetä suoran pyynnön esittämiseen) vaaditaan aina myös seuraavat asiakirjat:

- päätöksen teksti
- asiakirja, josta käy ilmi, että päätös on täytäntöönpanokelpoinen (Statement of Enforceability)
- asiakirja, josta käy ilmi, että vastaajalle on ilmoitettu asianmukaisesti menettelystä (Statement of Proper Notice), jos vastaaja ei ole ollut läsnä eikä edustettuna menettelyissä alkuperävaltiossa tai jos hän ei ole riitauttanut päätöstä
- taloudellista tilannetta koskeva lomake (Financial Circumstances Form) tai muu asiakirja, josta käy ilmi osapuolten taloudellinen tilanne
- selvitys elatusapurästien laskemisesta
- selvitys päätöksen tarkistamisesta tai sitomisesta indeksiin
- selvitys tai tiedot hakijan pyynnön esittävässä valtiossa saamasta oikeusavusta.

1171. Täydentäviä asiakirjoja voidaan tarvita pyynnön vastaanottavan valtion sisäisten menettelyjen mukaan.

1172. Kun toimivaltainen viranomainen on vastaanottanut suoran pyynnön, päätöksen tunnustamismenettely on samanlainen kuin luvussa 5 kuvailtu menettely (tavanomainen menettely tai vaihtoehtoinen menettely). Päätös julistetaan täytäntöönpanokelpoiseksi tai rekisteröidään, ja asiasta ilmoitetaan vastaajalle ja hakijalle (23 artiklan 5 kohta). Vaihtoehtoisesti menettely annetaan tiedoksi vastaajalle, ja kummallekin osapuolelle annetaan mahdollisuus tulla kuulluksi, ennen kuin toimivaltainen viranomainen tekee päätöksen tunnustamisesta (24 artiklan 3 kohta).

1173. Päätöksen täytäntöönpanokelpoiseksi julistamisen ja rekisteröimisen riitauttamis- ja muutoksenhakuperusteita sovelletaan myös toimivaltaisen viranomaisen välityksellä esitettyihin pyyntöihin. Jos hakija kuitenkin tarvitsee oikeusapua vastaajan riitauttaessa tai hakiessa muutosta asiaan, keskusviranomainen ei anna maksutonta oikeusapua, vaan hakijan on järjestettävä apua itse. Toimivaltainen viranomainen voi mahdollisesti auttaa hakijaa löytämään muita avun, myös oikeusavun tarjoajia, jos niitä on käytettävissä. Hakijalla on kuitenkin joka tapauksessa oikeus saada vähintään yhtä laajaa oikeusapua kuin hän on saanut pyynnön esittävässä valtiossa, jos yhtä laajaa apua on saatavilla pyynnön vastaanottaneessa valtiossa (17 artiklan b kohta).

1174. Päätöksen täytäntöönpanosta voidaan vielä todeta, että koska keskusviranomainen ei ole osallistunut tunnustamismenettelyyn, päätöksen tunnustamista ei tunnustamista koskevan pyynnön yhteydessä seuraa automaattisesti täytäntöönpanoa koskeva hakemus, ellei laissa säädetä niin. Tällöin suoran pyynnön esittäneen henkilön on esitettävä erillinen täytäntöönpanopyyntö pyynnön vastaanottaneen valtion kansallisten menettelyjen mukaisesti.

b) 21 vuotta täyttäneet lapset

1175. Koska 21 vuotta täyttäneet lapset eivät kuulu yleissopimuksen soveltamisalaan, valtion toimivaltaisen viranomaisen on hyväksyttävä tällaisia lapsia koskevan elatusapupäätöksen tunnustamis- ja täytäntöönpanopyyntö vain, jos molemmat sopimusvaltiot (pyynnön esittänyt ja pyynnön vastaanottanut valtio) ovat antaneet 2 artiklan 3 kohdan nojalla selityksen, jonka mukaan ne laajentavat yleissopimuksen soveltamisen koskemaan tällaisia lapsia. Jos selitystä ei ole annettu, 21 vuotta täyttäneen lapsen elatusapua koskevaa päätöstä ei tarvitse tunnustaa eikä panna täytäntöön.

1176. On syytä huomata, että tämä pätee myös silloin, kun alkuperävaltion laki mahdollistaa elatusavun maksamisen 21 vuotta täyttäneille lapsille, sillä 32 artiklan 4 kohtaa (jonka mukaan elatusvelvoitteen keston on sovellettava päätöksen alkuperävaltion lainsäädäntöä) luettaessa otetaan huomioon 2 artiklassa määritelty soveltamisala.

1177. Yleissopimuksen soveltamisalaa käsitellään yksityiskohtaisesti luvussa 3.

c) Muiden perheenjäsenten elatusapu

1178. Vaikka valtiot voivat yleissopimuksen mukaan laajentaa sen määräysten soveltamisen koskemaan muiden perheenjäsenten elatusapua, myös haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden elatusapua, valtion toimivaltaisen viranomaisen on otettava muiden perheenjäsenten elatusapua koskevan päätöksen suora tunnustamis- tai täytäntöönpanopyyntö vastaan vain, jos pyynnön esittänyt ja pyynnön vastaanottanut sopimusvaltio ovat laajentaneet määräysten soveltamista.

III. Päätöksen saamista tai muuttamista koskevat suorat pyynnot

1179. Toimivaltaiselle viranomaiselle yleissopimuksen nojalla suoraan osoitettaviin pyyntöihin, jotka koskevat päätöksen saamista tai muuttamista, sovelletaan 18 artiklan mukaisesti kansallista lainsäädäntöä. Niihin ei sovelleta yleissopimuksen määräyksiä, joita käsiteltiin edellä tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevien pyyntöjen yhteydessä. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että päätöksen saamista tai muuttamista koskevan pyynnön esittävillä velkojilla ja velallisilla on käytettävissään pyynnön vastaanottavan valtion kansallisten lakien ja prosessien mukaiset menettelyt, lomakkeet ja apu.

1180. On tärkeää huomata, että vaikka elatusapupäätös kuuluisi yleissopimuksen soveltamisalaan (esimerkiksi kun päätös koskee puolison tai entisen puolison elatusapua), määräyksiä, jotka koskevat todellista mahdollisuutta päästä menettelyjen ja oikeusavun piiriin, ei sovelleta näihin pyyntöihin. Joissain tapauksissa velkojan tai velallisen on palkattava pyynnön vastaanottavassa valtiossa asianajaja omalla kustannuksellaan suoran pyynnön esittämiseksi.

1181. Pynnön vastaanottavan valtion maaprofiilista ilmenee, mitä menettelyjä maassa sovelletaan suoriin pyyntöihin tai miten toimivaltaiseen viranomaiseen voi ottaa yhteyttä tämän tiedon saamiseksi.

IV. Lisäaineistoa

A. Käytännön neuvoja

1182. Pynnön vastaanottavan valtion maaprofiilista selviää, mitä suoraan pyyntöön tarvitaan. Suoran pyynnön esittämisessä tulee käyttää pyynnön vastaanottavan valtion edellyttämää hakemuslomaketta tai muuta asiakirjaa, jolla menettely aloitetaan. Vaikka tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevien pyyntöjen yhteydessä voidaan käyttää samoja asiakirjoja kuin keskusviranomaisten välityksellä tehtävien hakemusten yhteydessä, muiden pyyntöjen yhteydessä käytettävät asiakirjat voivat poiketa huomattavastikin yleissopimuksen mukaisissa hakemuksissa käytetyistä.

1183. Suoraa pyyntöä tulisi käyttää vain harvoin silloin, kun hakemus voidaan tehdä keskusviranomaisen välityksellä. Keskusviranomaisen palvelujen käyttäminen antaa kummankin valtion virkailijoille paremmat mahdollisuudet auttaa velkojia ja velallisia sekä käsitellä asiat nopeammin kuin toimivaltaisen viranomaisen välityksellä. Se vähentää myös päällekkäisten pyyntöjen ja päätösten todennäköisyyttä. Joillain toimivaltaisilla viranomaisilla ei ole riittävästi voimavaroja tai tietoa sellaisten asioiden tehokkaaseen käsittelyyn, jotka voidaan hoitaa keskusviranomaisen kautta.

B. Asiaa koskevat lomakkeet

1184. Vain tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevan pyynnön yhteydessä:

asiakirja, josta käy ilmi, että päätös on täytäntöönpanokelpoinen (Statement of Enforceability)

asiakirja, josta käy ilmi, että vastaajalle on ilmoitettu asianmukaisesti menettelystä (Statement of Proper Notice)

ilmoitus elatusapurästeistä (tarvittaessa)

selvitys oikeusavusta (tarvittaessa)

selvitys päätöksen tarkistamisesta tai sitomisesta indeksiin (tarvittaessa).

C. Asiaa koskevat artikkelit

2 artiklan 3 kohta

10 artikla

17 artiklan b kohta

25 artikla

37 artikla

V. Usein kysyttyä

Mitä eroa on keskusviranomaisen välityksellä tehtävällä hakemuksella ja suoraan toimivaltaiselle viranomaiselle osoitettavalla pyynnöllä?

1185. Keskusviranomaisten välityksellä voidaan tehdä vain 10 artiklassa määrättyjä hakemuksia. Hakemus voidaan tehdä keskusviranomaisen välityksellä vain, jos asia kuuluu yleissopimuksen soveltamisalaan ja asiaan viitataan 10 artiklassa.

1186. Toimivaltaiselle viranomaiselle voidaan esittää suoraan pyyntö, joka koskee yleissopimuksen soveltamisalaan kuuluvia kysymyksiä. Esimerkki suorasta pyynnöstä on puolison tai entisen puolison elatusapua koskevan päätöksen saamista koskeva hakemus.

Voiko hakija halutessaan esittää pyynnön suoraan toimivaltaiselle viranomaisella keskusviranomaisen välityksellä tehtävän hakemuksen sijaan?

1187. Voi, jos pyynnön vastaanottavan toimivaltaisen viranomaisen sisäiset menettelyt sallivat sen (jotkin toimivaltaiset viranomaiset antavat asian keskusviranomaisen käsiteltäväksi). Hakijan on tällöin kuitenkin syytä muistaa, että joissakin valtioissa oikeusavun antamista suorien pyyntöjen yhteydessä koskevia määräyksiä ei sovelleta tilanteissa, joissa hakemus olisi voitu tehdä keskusviranomaisen välityksellä. Näin saattaa olla esimerkiksi silloin, jos pyynnön vastaanottavassa valtiossa on keskusviranomaisen välityksellä tehtäviä hakemuksia varten käytössä tehokkaat menettelyt, joiden avulla hakemus voidaan käsitellä ilman oikeusapua.

Voiko keskusviranomainen lähettää suoran pyynnön toimivaltaiselle viranomaiselle, jos pyynnön vastaanottava valtio ei esimerkiksi ole laajentanut yleissopimuksen II ja III luvun soveltamista koskemaan kyseisenlaista elatusvelvoitetta?

1188. Voi. Yleissopimuksessa ei edellytetä, että velkoja tai velallinen esittää suoran pyynnön itse. Tämä on todennäköisintä tilanteissa, joissa pyynnön esittävä valtio on laajentanut II ja III luvun soveltamisen koskemaan puolisoiden tai entisten puolisoiden elatusapua, mutta pyynnön vastaanottava valtio ei ole. Tällöin pyynnön esittävä keskusviranomainen voi auttaa velkojaa valmistelemaan asiakirja-aineiston ja toimittamaan sen vastaanottavan valtion toimivaltaiselle viranomaiselle.

Mitä lomakkeita tai asiakirjoja suorien pyyntöjen esittämisessä tulee käyttää?

1189. Jos suora pyyntö koskee tunnustamista ja täytäntöönpanoa, pyyntöön liitetään 25 artiklan mukaiset asiakirjat, sillä kyseistä artiklaa sovelletaan tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskeviin pyyntöihin. Suositeltua hakemuslomaketta käyttävät kuitenkin vain keskusviranomaiset, joten pyynnön yhteydessä on käytettävä pyynnön vastaanottavan toimivaltaisen viranomaisen vaatimaa lomaketta tai, jos sellaista ei ole, alkuperävaltiossa käytettävää lomaketta.
1190. Tiedustele muiden suorien pyyntöjen yhteydessä toimivaltaiselta viranomaiselta, mitä lomakkeita tai asiakirjoja pyyntöön on liitettävä.

Tarvitseeko velkoja tai velallinen asianajajan pyynnön esittämiseksi suoraan toimivaltaiselle viranomaiselle?

1191. Se riippuu täysin toimivaltaisen viranomaisen menettelyistä. Jos suora pyyntö koskee tunnustamista ja täytäntöönpanoa, pyynnön vastaanottavan valtion on varmistettava, että hakijalla on oikeus saada vähintään yhtä laajaa oikeusapua kuin hän on saanut pyynnön esittävässä valtiossa, jos yhtä laajaa apua on saatavilla pyynnön vastaanottavassa valtiossa (17 artiklan b kohta).
1192. Kaikkien muiden suorien pyyntöjen yhteydessä pyynnön esittävä henkilö vastaa mahdollisesti tarvittavasta oikeusavusta aiheutuvista kustannuksista, jollei pyynnön vastaanottavan valtion lainsäädännössä säädetä toisin.

The Hague Conference on Private International Law
Permanent Bureau
Churchillplein 6b
2517 JW The Hague
The Netherlands

☎ + 31 70 363 3303
✉ +31 70 360 4867
secretariat@hcch.net
www.hcch.net

ISBN 978-92-79-56694-3

doi: 10.2838/727000